

**FATİH ERDOĞAN'IN ESERLERİNİN EĞİTSEL
DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Oğuzhan YILMAZ

Doktora Tezi

**Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ**

2013

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

FATİH ERDOĞAN'IN ESERLERİNİN EĞİTSEL DEĞERLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ

(The Study of Fatih Erdoğan's works in terms of educational values)

DOKTORA TEZİ

Oğuzhan YILMAZ

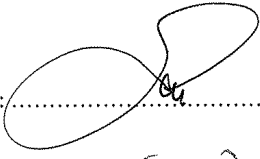
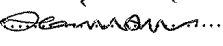
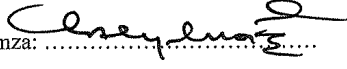

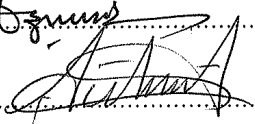
Danışman: Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ

ERZURUM

Mart, 2013

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ danışmanlığında, Oğuzhan YILMAZ tarafından hazırlanan “Fatih Erdoğan’ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışma 22/03/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mukim SAĞIR	İmza:
Danışman : Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ	İmza:
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ	İmza:
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK	İmza:
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Şükrü ADA	İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. H.Ahmet KIRKKILIÇ
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum ‘‘Fatih Erdoğan’ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açıısından İncelenmesi’’ başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dışecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime aılabilir.

Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime aılabilir.

Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda
 uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime aılabilir.

22/03/ 2013

Oğuzhan YILMAZ

ÖN SÖZ

Eğitim meseleleri günümüzde tesadüflere bırakılamayacak kadar önemlidir. Değişen dünyayla beraber eğitim anlayışında da köklü revizyonlar olmuş, insanı temel alan yeni anlayışlar zuhur etmiştir. Bu yeni anlayışların temelinde bilgiye ulaşan, bilgiyi kullanan, kendi değerleri ile harmanlayıp yeniden yorumlayan, duygu, düşünce ve inançları doğrultusunda bilgiyi yapılandıran bir insan tipi bulunmaktadır. Bu insan tipinin oluşumuna genelde edebiyatın, özelde ise çocuk edebiyatının önemli katkılar yapması beklenmektedir.

Çocuk edebiyatının çocuğun sanatsal gelişiminin yanı sıra, duygusal, sosyal ve düşünsel gelişimine de yardımcı olacağı kanısından hareketle bu çalışmada Fatih Erdoğan'ın eserlerindeki çocuk ve eğitim değerine ilişkin unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde, bütünü daha iyi algılayabilmek için çocuk edebiyatının Türkiye'deki gelişimine, çalışmanın amacına, önemine, problem cümlesine ve sınırlılıklarına değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Fatih Erdoğan'ın eserlerini daha iyi incelemek için yazarın hayatına, çocuk edebiyatı alanında aldığı ödüllere ve çocuk edebiyatına ilişkin düşüncelerine yer verilmiştir. Bunun yanı sıra Fatih Erdoğan'ın çalışmanın kapsamı içinde incelenen eserleri, genel hatlarıyla tek tek tanıtılmıştır.

Çalışmanın mantığını sağlam bir zemine oturtmak maksadıyla çalışmanın üçüncü bölümünde, çalışmanın modelinden, kapsamından, çalışma verilerini toplama ve analiz etme süreçlerinden bahsedilmiştir.

Bulgular ve bulgulara ilişkin yorumların olduğu dördüncü bölümde, Erdoğan'ın eserlerinde yer alan olumlu ve olumsuz değerler tespit edilmiş, tespit edilen bu değerler yakınlık derecelerine göre tematik olarak tasnif edilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünü oluşturan sonuç ve öneriler kısmında ise, çalışma süresince ulaşılan sonuçlar net biçimde ortaya konulmuş, sonuçlara ilişkin öneriler sunulmuştur.

Nihayetinde çalışma, süreç boyunca yararlanılan kaynakların listesinin verildiği bir kaynakça ile tamamlanmıştır.

Çalışma süreci boyunca dualarını bir lahza olsun üzerimden eksik etmeyen aileme; fişlerin tasnifi sırasında imdadıma yetişen sevgili yeğenim Ahmet Berkay YILMAZ'a, okumaları ile beni daha iyisini yapabileceğim hususunda yüreklendiren M. Abdullah ARSLAN'a, çalışma süresince yoğun mesaisinden vakit ayırıp çalışmamı kaliteli bir zemine oturtmak maksadıyla emek veren danışman hocam Prof. Dr. Osman GÜNDÜZ'e ve son olarak doktora süreci boyunca ihmal ettiğim ama bana hakkını helal edeceğini umduğum kıymetli eşime teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Erzincan- 2013

Oğuzhan YILMAZ

ÖZET

DOKTORA TEZİ

FATİH ERDOĞAN'IN ESERLERİNİN EĞİTSEL DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Oğuzhan YILMAZ

2013, 236

Bu çalışma, çocuk edebiyatının önemli simalarından Fatih Erdoğan'ın çocuk edebiyatı ile ilgili görüşlerini tespit etmek, eserlerindeki eğitim ve çocuk değerlerine ilişkin unsurları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımlarından tarama modeli esas alınarak yapılan çalışmanın kapsamını, Erdoğan'ın 6 ila 14 yaş arasında bulunan çocuklar için yazdığı kitaplar ve kaleme aldığı araştırma inceleme metinleri oluşturmuştur. Verilerin toplanması sırasında Fatih Erdoğan'ın kitapları onun kurucusu olduğu yayınevinden istenmiş, muhtelif dergi ve gazetelerde yazdığı yazılar ve hakkında söylenenler ise yazarın kütüphanesinden ve gazete arşivlerinden derlenmiştir. Ayrıca çalışmaya veri zenginliği sağlamak açısından yazarla yarı yapılandırılmış bir görüşme yapılmıştır. Toplanan veriler, çalışma nitel bir araştırma olduğu için içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleriyle çözümlenmiştir. Bu çözümleme çalışmaya konu olan eserlerin okunması, fişlenmesi, tasnif edilmesi şeklinde yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise, Türk çocuk edebiyatında yaptığı işler ve yazdığı yazılarla ses getiren Fatih Erdoğan'ın, çocuk edebiyatı ile ilgili pek çok noktada ufuk açıcı öneriler sunduğu, eserlerinde olumlu ve olumsuz olmak üzere pek çok değere yer verdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, çocuk, değer, değerler eğitimi, Fatih Erdoğan

ABSTRACT

PH. D. DISSERTATION

THE STUDY OF FATİH ERDOĞAN'S WORKS IN TERMS OF EDUCATIONAL VALUES

Oğuzhan YILMAZ

2013, 236

This study was carried out to determine Fatih Erdogan's views on children's literature, who is an important figure in children's literature, and to demonstrate the elements of education and child value in his works. The scope of the study based on screening model of qualitative research approaches consists of the books and research review texts by Erdogan for children in the 6 to 14 years of age. During the collection of the data Fatih Erdogan's books were asked from his publishing house that was founded by him, his writings and articles in various magazines and newspapers and the myths about him were obtained from his own library and newspaper archives. In addition, in order to provide a wealth of data, semi-structured interview was conducted by the author. The data collected were analyzed by content analysis and by descriptive analysis methods as the study is a qualitative research. This analysis was done by reading, sorting out and classifying the works, the subject of study. As a result of the study, we have the conclusion that Fatih Erdogan who has an outstanding position in children's literature through his writings and works put forward resounding suggestions as to certain points of children's literature, and put a lot of positive and negative values in his works.

Key Words: Children's literature, child, value, values education, Fatih Erdoğan

İÇİNDEKİLER

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihî Gelişimi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	12
1.3. Problem	12
1.4. Araştırmanın Önemi.....	13
1.5. Sınırlılıklar	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	15
2.1. Fatih Erdoğan’ın Hayatı ve Eserleri.....	15
2.1.1. Fatih Erdoğan’ın Hayatı.....	15
2.1.2. Fatih Erdoğan’ın Aldığı Ödüller.....	16
2.1.3. Fatih Erdoğan’ın Çocuk Edebiyatı ile İlgili Düşünceleri	17
2.1.3.1. Kitap okuma alışkanlığı	18
2.1.3.2. Çeviri çocuk kitapları	18
2.1.3.3. Çocuğa görelik	19
2.1.3.4. Çocuk edebiyatı.....	20
2.1.3.5. Çocuk ve kitap.....	20
2.1.3.6. Çocuk ve edebiyat	21
2.1.3.7. Çocuk ve sanat	22
2.1.3.8. Çocuk yazarlığı	22
2.1.3.9. Çocuk dergileri.....	23
2.1.3.10. Editörlük.....	24

2.1.3.11. Kitap fuarları	24
2.1.3.12. Çocuk kitaplarında kahramanlar	25
2.1.3.13. Çocuğa kitap seçimi	25
2.1.3.14. Kitap ve teknoloji	26
2.1.3.15. Kuramsal kitaplar	27
2.1.3.16. Macera kitapları.....	27
2.1.3.17. Masallar	28
2.1.3.18. Okul öncesi dönem çocuk kitapları	28
2.1.3.19. Çocuk edebiyatı ödülleri	29
2.1.3.20. Çocuk kitaplarında tanıtım	29
2.1.3.21. Çocuk edebiyatı var mı yok mu tartışması	30
2.1.3.22. Çocuk kitabı yayıncılığı	31
2.1.4. Fatih Erdoğan'ın Eserleri.....	32
2.1.4.1. Artık Kendim Okuyabilirim Dizisi	32
2.1.4.2. Şakacı Hayvan Masalları.....	37
2.1.4.3. Öykülerle Çoklu Zekâ Geliştirme Etkinlikleri	37
2.1.4.4. Sihirli Dizi	40
2.1.4.5. Fa Usta'nın Kemanları	43
2.1.4.6. Eğlenceli Öyküler Dizisi	43
2.1.4.7. Macera Dizisi	44
2.1.4.8. İlk Gençlik Dizisi	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46
3.2. Çalışmanın Kapsamı	46
3.3. Verilerin Toplanması	46
3.4. Verilerin Çözümlemesi	47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR	49
4.1. Değerler Eğitimi Bağlamında Erdoğan'ın Eserleri.....	49

4.1.1. Olumlu / İdeal İnsan Eğitiminde Öne Çıkan Değerler	51
4.1.1.1. Barışa katkı sağlayan ve barışı vurgulayan değerler	51
4.1.1.2. Bireyi yaşadığı toplum içinde öne çıkaracak değerler	53
4.1.1.3. Bireyi bilinçlendiren değerler.....	58
4.1.1.3.1. Bireyi ödevlerinde bilinçlendiren değerler	58
4.1.1.3.2. Olumsuz bir çağrışımı olmakla birlikte bireyi bilinçlendiren değerler	61
4.1.1.4. Toplumsal algılarla ilgili değerler	65
4.1.1.5. Dinî ve kültürel değerler	67
4.1.1.6. Evrensel değerler	70
4.1.1.7. Haksızlık karşısında direnmeyi ve mücadele etmeyi öne çıkaran değerler	78
4.1.1.8. Formel eğitim süreciyle ortaya çıkan değerler	81
4.1.1.9. Davranışları kazanıma dönüştüren değerler	86
4.1.1.10. Ülküsel değerler	90
4.1.1.10.1. Duygusal nitelikli ülküsel değerler	90
4.1.1.10.2. Düşünsel nitelikli ülküsel değerler.....	97
4.1.1.10.3. Davranış ile ilgili ülküsel değerler.....	100
4.1.1.10.3.1. Sözlü yollarla ifadesini bulan değerler.....	100
4.1.1.10.3.2. Eyleme dönüşen değerler	106
4.1.1.11. İletişim süreci ve iletişim araçları çerçevesinde gelişen değerler	117
4.1.1.12. Kişiyi ruhsal bakımdan rahatlatan mizah içerikli değerler.....	124
4.1.1.13. Bireysel gelişime yardımcı değerler	126
4.1.1.14. Bireysel haklarla ilgili değerler	130
4.1.1.15. Planlı bir yaşamı telkin eden değerler	132
4.1.1.16. Toplumsal bağlara dikkat çeken değerler.....	135
4.1.1.17. Zihinsel melekelerin kullanımıyla ilgili değerler	142
4.1.2. Olumsuz / İdeal İnsan Tiplerinde Bulunmaması Gereken Değerler (Davranışlar)	151
4.1.2.1. Ahlaki deformasyonun neden olduğu değerler	151
4.1.2.2. Anlık ortaya çıkan değerler	156

4.1.2.3. Bilgisizlikten ve bireyin kendisini yenileyememesinden kaynaklanan değerler	159
4.1.2.4. Haksız kazanç sağlamaya ve nüfuz edinmeye neden olan değerler	161
4.1.2.5. Kişisel zaaflardan kaynaklanan ve kişiyi itibarsızlaştıran değerler.....	166
4.1.2.6. Modern hayat tarzına bağlı bireyselleşmenin neden olduğu değerler..	172
4.1.2.7. Karakteristik bir özellik taşıyan değerler	174
4.1.2.8. Kişide kalıcı tesirler bırakan değerler	177
4.1.2.9. Sosyal ilişkilerde olumsuz davranışlara yol açan değerler.....	180
4.1.2.10. Zararlı bir madde kullanmak suretiyle ortaya çıkan değerler.....	184

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	185
5.1. Sonuç.....	185
5.2. Öneriler	191
KAYNAKÇA.....	192
EKLER.....	206
EK 1: Fatih Erdoğan'la Yapılan Görüşme	206
EK 2: Fatih Erdoğan' a Ait Bir Fotoğraf	211
EK 3: Fatih Erdoğan'ın Eserlerinden Birkaçının Kapakları	212
ÖZ GEÇMİŞ	221

KISALTMALAR LİSTESİ

ABDÇ	: Ablam Bana Dil Çıkardı
AÇY	: Aşkım Çobanyıldızı
ANO	: Ayşegül'e Ne Oldu?
BBBBBB	: Beş Beyaz Benekli Baykuş Bana Bakıyor-
BBBBD	: Beş Beyaz Benekli Baykuşun Dönüşü
BÜ	: Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Derneği Yayın Organı
CKN	: Ceren'in Konukları
CK	: Cumhuriyet Kitap
ÇEY	: Çocuk Edebiyatı Yıllığı
ÇİHŞ	: Çocuklar İçin Her Şey
DBDY	: Dedem Bana Düdük Yaptı
DNG	: Dedem Neden Güldü?
FUK	: Fa Usta'nın Kemanları
GBS	: Güzel Bir Sabahtı
GGK	: Gece Gelen Konuklar
GU	: Geçiyordum Uğradım
İK	: İyi Kitap
KAM	: Kemancı Ayı Masalı
KBK	: Kavgayla Beslenen Kız
KG	: Kakalar Günü
KKÇ	: Korsan Kitap Çetesi
KKK	: Korkunç Korkuluğun Korkusu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı

O	: Okyanus
OÇG	: Ozan'ın iftlik Gezisi
OS	: Onu Seviyorum
PB	: Pembe Bağcık
PBÇ	: Pabucumun Bağı özüldü
PBG	: Parkta Bir Gün
POMK	: Prensi Olmayan Masal Kitabı
RK	: Radikal Kitap
SGZLK	: Sihirli Gözlük
SKLM	: Sihirli Kalem
SKP	: Sihirli Küpe
SKR	: Sihirli Küre
SKTP	: Sihirli Kitap
SKYKY	: Sihirli Kaykay
SSMSY	: Sihirli Şemsiye
SŞPK	: Sihirli Şapka
STP	: Sihirli Top
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKKKK	: Türkiye Kitap Kaset Kırtasiye Kataloğu

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihî Gelişimi

Çocuk edebiyatının ülkemizdeki tarihî gelişimi ile ilgili yapılan akademik çalışmaların pek çoğunda, her ne kadar katılmak mümkün olmasa da Türk çocuk edebiyatının başlangıcı olarak Divan edebiyatının önemli şairlerinden Nabi’nin 1701 yılında yazdığı *Hayriyye* isimli mesnevisi ile, 1791 yılında yine bir divan şairi olan Sümbülzâde Vehbi’nin Nabi’nin *Hayriyyesi*’ne karşılık olarak yazdığı *Lûtfiyye*’si gösterilir. Şair Nabi, *Hayriyye* isimli eserinde oğluna öğütler verir, oğlunun hayatta yapması ve sakınması gereken hususları söyleyip ona ahlaki ve hayati nasihatler de bulunur. Sümbülzâde Vehbi ise, eserinde oğlu Lütfullah’ın hayatta başarılı olması ve onun hayatta doğru bir yol izlemesi için gerekli olan hususları işler (Yılar ve Turan, 2010, 237). Demirel (2011, 68)’in anlatımıyla “Yazıldıkları çağlardaki Türk-İslam toplumunda, geçerli davranış kurallarını ve ahlak ilkelerini öğrenmek bakımından değer taşıyan bu eserler; dil, konu ve psikoloji bakımından çocuklara hitap etmediklerinden, çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilmeleri doğru değildir.”

Nabi’nin *Hayriyye*’si ve Vehbi’nin *Lûtfiyye*’si çocuk edebiyatının sınırlarının dışına çıkarıldığında, Türkiye’de gerçek manada çeviri çocuk edebiyatı çalışmalarının Tanzimat’la birlikte başladığı görülür. Tanzimat’la birlikte yeni bir insan yaratma düşüncesi, özelde çocuk edebiyatı alanına da yansır ve çeviri faaliyetleriyle çocuklara yönelik yazıldığı düşünülen pek çok eser dilimize kazandırılır. Yusuf Kâmil Paşa’nın *Telemak*’la başlattığı çeviri geleneği, *Robinson Crusoe*, *Monte Kristo*, *Paul ve Virginie*, *Merkez-i Arza Seyahat*, *Cevv-i Havada Seyahat*, *Deniz Altında 20000 Fersah Seyehat*, *Seksen Günde Devr-i Âlem*, *İki Sene Mektep Tatili*, *Güliver Nam Müellifin Seyehatnâmesi* ile *Jules Verne* ağırlıklı devam eder (Sınar, 2007, 59).

Çeviri faaliyetleriyle beraber Tanzimat Dönemi’nde çocuklar için atılan ilk adım, Sınar’ın tespitiyle 1859 yılında Kayserili Doktor Rüştü tarafından hazırlanan *Nuhbet’ül Etfal* adlı kitaptır (2007, 59). Çocuklar için hazırlanan bu alfabe kitabının sonundaki “*Mide ile Azaların Hikâyesi*, *Kabak ile Bir Köylünün Hikâyesi*, *Deryaya*

Giden Balığın Hikâyesi, İnce Kamış ile Ulu Ağacın Hikâyesi, Kuzu ile Bir Kelp Hikâyesi” adlı kurgular ve fabl çevirileriyle, dönemi için oldukça dikkat çekicidir (Demiray, 1975, 90).

Tanzimat Dönemi’nde çocuk edebiyatı ile ilgili gelişmeler çeviri ağırlıklı devam ederken az sayıda da olsa çocuklar için telif ürünler de yazılır. Bu dönemde Ahmet Mithad Efendi, Recâizâde Mahmut Ekrem ve Muallim Naci gibi sanatçılar ilk çeviri faaliyetlerinden sonra “dönemin çok ilerisinde oldukça sade bir yazı diliyle eserler ortaya koyarlar” (Demirel, 2011, 68).

Bütün bunların yanında, Tanzimat Dönemi’nde çocuk edebiyatının gelişimi açısından çok önemli bir adım daha atılarak 15 Ekim 1869 yılında çocuklar için ilk gazete çıkarılır. “Çocuklara iyi ahlak, terbiye ve tahsil konularında bilgi vermek amacıyla çıkan gazetede o dönem için kullanılan dilin nispeten anlaşılır olduğunu söylemek gerekir. Mümeyyiz’de küçük hikâyeler, eğitici yazılar, çeşitli okurlardan haberler, okuyucu mektupları ve saire vardır. Bu mektuplardan anlaşıldığına göre gazete daha çok rüşdiye çocuklarına hitap etmektedir” (Okay, 1999, 34). Mümeyyiz, bir ilk olmasının yanında çocuklar için çıkarılacak olan pek çok gazeteye de öncülük eder. Mümeyyiz’den sonra *Sadakat, Etfâl, Arkadaş, Çocuklara Arkadaş, Vâsita-i Terakki, Çocuklara Kıraat, Çocuklara Talim, Çocuklara Mahsus Gazete, Çocuklara Rehber, Çocuk Bağçesi* gibi süreli yayınlar, yayın hayatlarına adımlarını atarlar (Kür, 1991, 7-202).

1908’e kadar olan bu gelişmelerin ardından, İkinci Meşrutiyet’in ilanı ile idealler doğrultusunda insan yaratma fikri ve çocuk edebiyatının gerekliliği daha da perçinlenir. Bu doğrultuda, İstanbul Darulmuallimîn Müdürü Satı Bey, çocuklara yönelik yazılmış eserlerin azlığını fark ederek toplumun ileri gelen şair, yazar, müzisyen ve aydınlarının iştirak ettiği bir toplantı düzenler. Toplantı katılımcıların üzerinde olumlu bir etki bırakınca devrin önemli şairleri kısa zamanda çocuklara dönük şiirler yazarlar (T. Şimşek vd., 2011, 54-55).

Çocuklara yönelik şiir yazarlar arasında İbrahim Alâettin Gövsa da vardır. O, çocuk eğitimine yönelik yazdığı araştırma eserlerinin yanına Satı Bey’in çağrısıyla 1911 yılında *Çocuk Şiirleri*’ni de ekler. Satı Bey’in bu eserinde yer alan şiirlerin temel amacı, çocukların seviyesine inmeyi başarıp onların dünyasına eğilmektir. Çocukları eğiten,

bilgilendiren, düşündürten, değer konusunda bilinçlendiren, onlara mesaj verir tarzda kaleme alınan bu şiirlerde, çocukların ruh dünyasına inilirken, çocuklarla ilgili bazı kelime ve kavramların ustaca nasıl kullanıldığı da gösterilir. Sade bir dil ve hece ölçüsüyle kaleme alınmış olan *Çocuk Şiirleri* bugün bile değerini kaybetmemiştir (Canatak, 2011, 295). Zeki Gürel'in ifadesine göre değerli bir bilgin, iyi bir öğretmen, müfettiş, şair, edip, münekkit, eğitimci, psikolog gibi bir düzineden fazla sıfatı şahsında toplamayı başarmış olan Gövsa, yazdığı çoğu telif otuzun üstünde eser ile bu alanda öncülük eden bir yazar olarak tanınmıştır (1995, 68).

İbrahim Alâettin Gövsa'nın haricinde Meşrutiyet Dönemi'nde Satı Bey'in çağrısına uyup çocuklar için şiirler yazanlardan biri de Ali Ulvi Elöve'dir. Elöve, İbrahim Alaettin Gövsa'dan sonra 1912 yılında *Çocuklarımıza Neşideler* isimli bir şiir kitabı yayımlar. Çavuş'un tespitiyle Elöve'nin şiirlerinde estetik ve edebî değerlerden çok eğitsel bir amaca hizmet etme gayesi görülür. Elöve, yazdığı şiirlerde edebî sanatlara pek fazla yer vermez, aruz kalıpları kullanmak yerine işlek hece veznini tercih eder, anlatmak istediklerini yerine göre atasözüne dayandırmaktan çekinmez. Çocuğun hafızasında kalmasını sağlamak için şiirlerini açık ve anlaşılır bir şekilde yazmaya gayret eder. Aynı gerekçeyle kafiyeye çok önem verir. Elöve, şair yönünden çok öğretmen yönünü kullanarak şiir yazar. Nitekim şiirlerinde vatan, millet, bayrak sevgisi ve inanç gibi değerlerin önemli bir yekûn tutmasından bu durum anlaşılır (2007, 111).

Satı Bey'in çağrısına olumlu cevap veren bir diğer önemli şahsiyet de Tevfik Fikret'tir. Daha önce de çocuk şiirleri yazmasına rağmen, Fikret'in *Şermin* adlı eseri büyük ses getirir. Zira bu eser şairin özlediği yeni insan tipiyle yakından ilgilidir (Kaplan, 1987, 186). 1914 yılında yazılan ve aynı yıl kitap olarak yayımlanan *Şermin*, Fikret'in güçlü gözlem yeteneği ile biçimlendirdiği *Sunu*, *Ağustos ile Karınca*, *Kör ile Kötürüm*, *Armağan* gibi 31 çocuk şiirinden oluşur. Duru bir dille ve 8'li hece ölçüsüyle yazılan şiirler, çocuk eğitimi ile ilgili değişik konuları içerir (Sever, 1996, 37; Kaplan;). Konularının, çağımız çocuk eğitiminde en geçerli yöntem olan oyunla ve eğlendirerek eğitime görüşüyle işlendiği bu eserin gücü, bugünkü "yaparak-yaşatarak" öğretim yöntemine, "baktırarak değil-yaptırarak eğitim" görüşüne dayanmasından kaynaklanır. Bir başka deyişle eserde, kuramcı ve ezberci değil, yararcı eğitim anlayışı benimsenir (Kavcar, 1999, 227).

Yukarıda sayılan isimler haricinde, Türk çocuk edebiyatına önemli katkılar yapanlardan biri de Ziya Gökalp'tır. O, hayatını vakfettiği "Türkçülük" ideolojisiyle yeni bir insan tipi yaratmada önemli rol oynamış, çocuklar için yazdığı eserlere de bu ideolojisini yansıtmıştır. Ona göre edebiyat millî olmalı, okuyucusuna şahsiyet ve olgunluk kazandırmalı, okuyucuyu sosyalleştirmeli ve geliştirmelidir. Nitekim çocuklar için yazdığı eserlere genel bir çerçeveden bakıldığında, onun eserlerinin fikirlerinin tatbikî niteliğinde olduğu görülür. Somutlaştırılarak söylenecek olursa Gökalp, masallarında ve şiirlerinde millî motiflere yer vererek *Kızıl Elma*'da Türkçülük mefkûresini; *Tembel Ahmet* ve *Küçük Şehzade*'de çalışkanlık ve dürüstlüğün neler kazandırabileceğini; *Keloğlan* ve *Kuğular*'da halkın zulme karşı zaferini; *Düzme Keloğlan*'da görünüşe kıymet vermenin kötü sonuçlarını; *Pekmezci Anne*'de sabrın güzelliğini, *Yılan Bey ile Peltan Bey*'de ise aile bağlarının önemini sade bir dille kaleme almıştır (Ateş, 2008, 104).

Tam olarak çocuklar için eser kaleme aldığı söylenmese de dilinin sadeliği ve işlediği konular münasebetiyle Ömer Seyfettin de çocuklar için ürün ortaya koyanlar arasında değerlendirilir. Onun çocukluk anılarından, tarihsel kahramanlıklardan ve toplum sorunlarından seçerek yazdığı hikâyeleri, çocukların ilgilerine, tecrübelerine ve kavrayışlarına uygun konular içerir. Bundan ötürü de Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin önemli bir kısmı, çocuklara okuma zevk ve alışkanlığının kazandırılmasında önemli bir rol oynar (Geçgel ve Sarısaçan, 2011, 166).

Tüm bu sayılan önemli şahsiyetlerin dışında, İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra çocuklara yönelik eser veren sanatçılar arasında Ali Ekrem Bolayır, Fuad Köprülü, Mehmed Emin Yurdakul, Sabri Cemil Yalkut ve İbrahim Aşkî Tanık gibi isimler de yer alır (T. Şimşek vd., 2011, 57-58).

Meşrutiyet Dönemi'nde çocuklar için yazan kalemlerin yanı sıra, çocuk edebiyatı tarihi bağlamında bu dönemdeki süreli yayın faaliyetlerine de değinmek gerekir. Bu dönemde çıkarılan *Musavver Küçük Osmanlı*, *Mekteblilere Arkadaş*, *Çocuk Dünyası*, *Ciddî Karagöz*, *Çocuk Yurdu*, *Mektebli*, *Talebe Defteri*, *Çocuk Duygusu*, *Türk Yavrusu*, *Çocuklar Âlemi*, *Kırlangıç*, *Çocuk Bahçesi*, *Çocuk Dostu*, *Mini Mini*, *Küçükler Gazetesi*, *Hür Çocuk* gibi yayınlar hem çocukların bilinçlenmesine hem de eğlenmelerine katkı sağlamışlardır.

Sürekli yayımların zenginliğinden de anlaşılacağı üzere, Tanzimat’la başlayıp Meşrutiyet’in ilanı ile hız kazanan çocuk edebiyatı çalışmaları, Cumhuriyet’in ilanı ile de aynı hızda devam eder. Özellikle yeni harflerin kabulünden sonra bu sahadaki verimler daha da artar. Çeviri çocuk faaliyetlerinin ağırlıklı olarak devam ettiği ilk dönemde Tanzimat’tan beri çeşitli isimlerce çevirileri yapılan La Fontaine fabllarının Orhan Veli ve Sabahattin Eyüboğlu, Siracettin Hasırcıoğlu, Vasfi Mahir Kocatürk gibi isimlerce tekrar çevrildiği görülür. Yine bu dönemde, muhtelif yazarlarca çevirileri yapılan *Eleanor Porter*, *Jules Verne*, *Maurice Leblanc*, *Antoine de Saint-Exupery*, *Edmond de Amicis* çevirileri de hayli dikkat çeker (T. Şimşek vd., 2011, 58). Cumhuriyet’in ilerleyen yıllarında ise, çeviri çocuk kitapları genellikle klasikler çevresinde kümelenir.¹

Çeviri kitapların haricinde, Cumhuriyet’in ilk yıllarında her ne kadar bir çocuk yazarı olmasa da kullandığı dil ve işlediği Anadolu’ya has konulardan ötürü, “Reşat Nuri” ismi ön plana çıkar. Mesleğinden dolayı öğretmen ve öğrencileri çok iyi tanıyan Güntekin, yazdığı *Çalığışu* (1922), *Acımak* (1928), *Yaprak Dökümü* (1930) ve *Kızılılık Dalları* (1932) gibi romanlarıyla okurlarının karşısına çıkar. Çocuklar, yukarıda ismi zikredilen kitapları belli bir yaştan sonra okuyabilecekleri gibi, Reşat Nuri’nin kendilerine yönelik yazdığı *Şemsiye Hırsızı* (1924), *Ümidin Güneşi* (1924), *Babür Şah’ın Seccadesi* (1931), *Bir Kır Eğlencesi* (1931), *Ümit Mektebinde* (1931), *İstiklâl* (1933), *Vergi Hırsızı* (1933) isimli tiyatroları da okuyabilirler (Sınar, 2007, 66).

Yine Cumhuriyet’in ilk yıllarında yazılan ve çocukların zevkle okuyacağı eserler arasında Abdullah Ziya Kozanoğlu’nun eserleri de görülür. Eserlerinde tarihî olaylara yer veren ve böylelikle okurunda tarih şuuru uyandırmaya çalışan Kozanoğlu’nun amacı, Cumhuriyet’in kurucu felsefesine uygun olarak Türkçülük temelinde eserler ortaya koymaktır. Misal olarak onun *Kolsuz Kahramanlar* kitabının bitimindeki “*Bayrağımızın rengi solmasın. Yurdumuza yağı basmasın. Bizi birbirimizden ayıracak düşmanlar kahrolsun. Bileğimizin, kafamızın, çalışmanızdan doğacak büyük Türk yurdu, göz kamaştıran ışıklarıyla dünyayı aydınlatsın. Babalarınız gibi, cesur, doğru sözlü, temiz yürekli, bayrağınıza ve yurdunuza bağlı kalınız.*” öğütleri bu hususu örnekler

¹ Bu bölümde örnek olması açısından verilen pek çok kitabın ismi ve basım tarihi, Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı’nda Tacettin Şimşek’in yazdığı “Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü” adlı yazıdan alınmıştır.

niteliktedir (2008, 112). Kozanoğlu, *Kolsuz Kahramanlar* dışında bu doğrultuda *Kızıltuğ (1927)*, *Gültekin (1928)*, *Kara Çoban (1929)*, *Seyyid Battal (1929)*, *Küçük Korsan (1930)*, *Küçük Kahraman (1935)* gibi birçok eser daha vermiştir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra çocuk yayınları ile ilgili en önemli atılım 1933 yılında olmuş, Cumhuriyet'in onuncu yılı vesilesiyle bu yılda çocuklara yönelik birçok eser yayımlanmıştır. Muallim Cemal'in *Küçük Durmuş*, Nimet ve Rakım Çalapa'nın *87 Oğuz* adlı kitapları yayımlanan eserler arasında en dikkat çekici olanlardandır (Sınar, 2007, 67).

Çocuk edebiyatının gelişmesine yönelik Cumhuriyet'in ilk yıllarında atılan önemli adımlardan biri de masal derlemeleridir. Kaynaklardan istifade ederek kültürel motifleri ortaya çıkarmak ve bu motifleri işe koşarak kültürlenme sürecinde mesafe almak amacıyla yapılan derlemeler, dönemi için oldukça önemlidir. Ziya Gökalp'ın *Altın Işık (1923)*'ıyla başlayan bu geleneği, Naki Tezel *Keloğlan Masalları (1936)*, *İstanbul Masalları (1938)*, *Türk Masalları (1971)*; Eflatun Cem Güney *En Güzel Türk Masalları (1948)*, *Bir Varmış Bir Yokmuş (1956)*, *Evvel Zaman İçinde (1957)*, Pertev Naili Boratav *Zaman Zaman İçinde (1958)*, Az *Gittik Uz Gittik (1969)*'le sürdürmüştür (Artun, 2006, 114). Yakın dönemlerdeyse, Saim Sakaoğlu, Bilge Seyidoğlu, Umay Günay ve Ruhi Kara gibi akademisyenler daha lokal çapta derlemeler yapmışlardır.

Çocuk edebiyatı deyince Türkiye'de akla gelen isimlerin başında kuşkusuz Kemalettin Tuğcu gelir. Her ne kadar yazdıkları ile ilgili kara bir propaganda yürütülüp zaman zaman alaya varan bir kısım talihsizlikler yaşansa da Tuğcu, yazdığı dört yüzden fazla eserle bugün dahi çocuklar arasında en çok okunan yazarlardan biridir. Yazdıklarında sanat gayesi olmayan, önce kendi sonra da çocuklar için yazan yazar, kurgularında vicdan eğitimi önemli bir noktaya çıkarır. Çocuğa çalışmayı, eğitimin önemini, güzel ahlakı, büyüklere saygıyı, düşkünlere merhameti yaratılana saygıyı, dinî değerleri ve sosyal kabulleri öğütleyen yazar, eserlerini yalın bir anlatım ve sağlam bir dille yazar (Ş. Şimşek, 2005, 64-191). *Hissiz Adam (1943)*, *Saadet Burcu (1943)*, *Küçük Sevgili (1946)*, *Baba Evi (1990)*, *Yılanlı Bağ (1992)* yazarın eserlerinden bazılarıdır.

Çocuk edebiyatı denilince, kuruluş yıllarında Cahit Uçuk'un alana yaptığı katkıları unutmamak gerekir. Cumhuriyet Dönemi'nin kadın yazarlarından olan Uçuk, roman, hikâye, destan, şiir ve anı türünden pek çok eser vermesine karşın, asıl başarısını

çocuklar için yazdığı eserlerle, özellikle de *Türk İkizleri* isimli kitabıyla yakalar. Bu kitap, 1958 yılında Floransa’da Milletlerarası Çocuk Kitapları Birliği’nce düzenlenen Hans Christian Andersen yarışmasının şeref listesine girmeyi başararak liyakat diploması kazanır. Bununla da kalmayan eser, 1956’da Londra’da Jonathan Cpe Condon Kitapevi tarafından yayımlanarak meşhur *İkizler Serisi*’ne girer. Yaşamının son otuz yılını çocuklara yazmaya ayıran Uçuk, eserlerinde din, aile, millet, tabiat ve hayvan sevgisi gibi konulara yer verirken çocuklara daha çok çalışmayı, dürüst ve azimli olmayı öğütler (Akkan, 2010, 29). *Gümüş Kanat (1968)*, *Mavi Ok (1968)*, *İran İkizleri (1974)*, *Alın Teri (1981)* onun içten bir dille ördüğü çok sayıda eserinden yalnızca birkaçıdır.

Cumhuriyet Dönemi’nden iki binli yıllara kadar yazdıkları ile genelde çocuk edebiyatına, özelde ise çocuk şiirine soluk getiren en önemli isim Fazıl Hüsnü Dağlarca’dır. Çocuk şiirinin yetişkinlere yönelik şiirden daha farklı olması gerektiğini düşünen Dağlarca, çocuga özgü duyarlığı yakalama ve ifade etme konusunda özgün bir tavrın temsilcisidir. Her yaş düzeyindeki çocuga hitap edebilmesinin yanında, imge üretme ustalığı, eser ortaya koymadaki verimliliği ve ele aldığı temaların çeşitliliğiyle de öncü bir imzadır. Söz konusu temaları doğa sevgisi, hayvan sevgisi, yurt sevgisi, aile bireylerine yönelik sevgi; okul, toplumsal değerler, evren, oyun, yeryüzü kardeşliği, para, sinema, Allah, Atatürk, Bağımsızlık Savaşı, ölüm düşüncesi gibi alt başlıklarda toplamak mümkündür (Sucu Polat, 2002, 87-383; Şimşek, 2005, 214). *Açıl Susam Açıl (1967)*, *Yüzük Parmağı (1974)*, *Balina ile Mandalina (1977)*, *Yazıları Seven Ayı (1977)*, *Cin ile Cincik (2000)* onun çok sevilen eserleri arasındadır.

Dağlarca’dan beş yıl sonra dünyaya gelen, Dağlarca gibi yetişkinler için olduğu kadar çocuklar için de eserler veren yazarlar arasında Mehmet Seyda da bulunur. Mehmet Seyda, çocuklar için eser vermenin farklı bir duyarlılık gerektirdiğinin bilincindedir. “Normalde romanın yaşantıların özüne, olayların nedenlerine inebildikçe güçlendiğini, ancak çocukların okuması gözetilerek kaleme alınmış bir romanda bunların pek yapılamayacağını, ayrıntılı açıklamalardan ve ruhsal çözümlerden çok, dikkati dağıtmayacak, sürükleyici bir olaya önem vermek gerektiğini (Tümer, 2008, 35)” düşünen yazar, *Bir Gün Büyüyeceksin (1966)*, *Çikolata (1976)*, *Düşleme Oyunu (1979)*, *Bastıbacak Ermiş (1979)*, *Deli Ali (1980)*, *Gururlu Peri (1980)* kitaplarıyla çocuklara hitap eder.

Tıpkı Kemalettin Tuğcu örneğinde olduğu gibi, Gülten Dayıoğlu'nun da ismi Türk çocuk edebiyatı ile özdeşleşmiştir. Çocuklarca çok okunan bir yazar olduğu eserlerinin art arda baskısından anlaşılan Dayıoğlu, farklı yaş gruplarındaki çocukları konu alan pek çok eser yayımlamıştır. Seksenden önceki eserlerinde köy gerçekleri, göç olgusu, kimlik bunalımı, yabancılik sorunu gibi konuları işleyen yazar; seksen sonrası sanatında yeni bir döneme adım atarak barış, kardeşlik, savaş, özgürlük, bağınazlık, sömürü düzeni, kölelik, çevre sorunlar ve silahlanma gibi konuları işlemiştir (Ateş, 1997, 256-257). *Fadiş (1971)*, *Yurdumu Özledim (1977)*, *Sunanın Serçeleri (1974)*, *Ben Büyüyünce (1979)*, *Midos Kartalı'nın Gözleri (1991)* ve *Ganga (1996)* yazarın dikkat çekici eserlerinden bir kısmıdır.

Cumhuriyet Dönemi'nde mesleğinin vermiş olduğu tecrübelerden de istifade ederek çocuklar için yazanlardan biri de Muzaffer İzgü'dür. Onun eserlerinde çocuklar vazgeçilmez bir unsurdur. Yazar, eserleri aracılığıyla paylaşma, yardımlaşma, fedakârlık, emeğe saygı, üretkenlik, güçsüzden yana olma, vatanını sevme, çevreye ve büyüklere saygılı olma gibi değerleri çocuklara kazandırmaya çalışır (Geçgel ve Demir, 2012, 331). Bir yandan yazdıkları ile çocukları düşündürmeye çalışan İzgü, eserlerinde mizah unsuruna da ağırlıklı olarak yer vermeyi unutmaz. *Ekmek Parası (1979)*, *Uçtu Uçtu Ali Uçtu (1980)*, *Can Dayım (1994)*, *Uzay Dolmuşu Kalkıyor (1996)*, *Anneannem Askere Gidiyor(1994)*, *Kedicik Patileri Minicik (2011)* isimli kurgular yazarın eserleri arasındadır.

Yalvaç Ural da eserlerinde İzgü gibi mizahı kullanan ve çocuklar için yazmayı kendisine dert edinen yazar ve şairlerdendir. Edebiyata büyükler için yazdığı yazılarla başlasa da çocuksu bir duyarlılıktan kopamayan Ural, gönlüne yerleşen çiçeğin çocuk edebiyatı olduğunu anladıktan sonra, çocuklar için verimler ortaya koyar (ÇEY, 1987, 354). Bu verimler arasında sadece ülkemiz çocuklarınca değil, başka uluslardan çocukların da okuduğu *Bir Gök Dolusu Güvercin (1979)*, *Müzik Satan Çocuklar (1979)*, *Gölcüğün Küçük Avcıları (1981)*, *Gözü Boynuz ile İzi Yıldız (1981)*, *La Fonten Orman Mahkemesinde (1984)* isimli eserler vardır. Ural bu eserlerin haricinde çocuk dergileri de yönetmiştir.

Serçekuş (1983), *Katıraslan (1983)*, *Ağaçkakanlar(1983)*, *Yürek Dede ile Padişah (1984)*, *Gülüçük(1987)*, *Ağaç Okul (1987)*, *Küçük Şehzade(1987)*, *Motorlu Kuş*

(1987) ve *Kuşların Dili* (1987) gibi kitaplarla çocuk edebiyatı alanında gündeme gelen Cahit Zarifoğlu, çocuklar için yazdığı eserlerde geleneksel özü modern biçimlere aktarmaya çalışır. Salt anlatı ve sadece edebiyat kalitesi üzerinden çocuğa gerçekte söylenebilecek birçok hakikati gizleme gibi kendi sanat anlayışına ters düşecek bir mecraya yönelmeyerek, çocuğun elinden tutup dün ile yaşadıkları zamana tanıklık etmek bakımından köprü olur. O, ideolojik sancıyla bir çocuğu potansiyel empoze edilebilir bir araç olarak görmeyerek, dil, estetik ve duyarlılık gibi ilkelerle kendi eserlerini çocuklara okutmuştur (Kaya, 2007, 14).

Neredeyse Cahit Zarifoğlu ile aynı damardan beslenen ve çocukları özne kılıp buna göre ürün veren edebiyatçılardan biri de Mustafa Ruhi Şirin'dir. Sadece çocuklara yönelik eserleriyle değil, hayatını çocuklara vakfetmesi ile yaptığı işi daha da önemli kılan Şirin, çocuğu sanat hayatının merkezine alır. O, gerek kurduğu Çocuk vakfı aracılığıyla, gerek yazılı ve görsel basındaki etkinlikleriyle, gerekse kaleme aldığı eserleriyle çocuğu gündeme getirmeye ve çocuk sorunlarına dikkat çekmeye çalışır. Eserlerindeki edebîlik ölçütünü daima birinci planda tutan yazar, aynı zamanda toplumun ihtiyaç duyduğu millî ve manevi değerlerine bağlı, evrensel değerleri benimsemiş, hakları ve sorumlulukları konusunda duyarlı bir insan tipi yetiştirmeyi amaçlar (Yakar, 2011, 202). *Masal Mektuplar* (1983), *Gökyüzü Çiçekleri* (1983), *Leyleğin Akli* (1983), *Guguklu Saatin Kumrusu* (1989), *Geceleri Mızıka Çalan Kedi* (2004), *Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan* (2004) onun çocuklar için yazdığı eserler arasında yer alır.

Gülçin Alpöge de özellikle 70'li yıllardan sonra çocuklar için eser verenlerdendir. Okul öncesi eğitim uzmanı olan Alpöge, daha çok okul öncesi çocukları için yazdığı kitaplarla tanınır. Okul öncesi çocuğunun ihtiyaçlarını çok iyi bilen yazar, eserlerinde okul öncesi yaş grubuna ilişkin bilgiler verip çocukların hayal gücünü genişletmeye çalışır. Bunun yanında çocukların sevgi duygusunu geliştirmeyi ve başarı duygusunu kamçulamayı da ihmal etmez. Bugüne dek otuza yakın eser veren yazarın bütün eserlerinin ortak noktası, çocuğun duygusal ve düşünsel gelişimine katkı yaparken eğlenceli bir okumayı da okura sunmasıdır (Yener, 2012, 24). *Şıp Şıp'la Zıp Zıp* (1972), *Çocuk ve Dil* (1991), *Birkaç Masal Birkaç Şiir* (2000), *Masallarla Dünya Gezisi* (2000), *Gülle* (2000) onun çocuklar için yazdığı kitaplar arasındadır.

Gülçin Alpöge gibi özellikle okul öncesi dönem için yazdığı çocuk kitaplarıyla ses getiren imzalar arasında Serpil Ural da vardır. Eserlerinde bilimsel eğitime ters düşecek, çocuğu kaderciliğe itecek iletilere mümkün mertebe yer vermeyen Ural, yaşam ile kitap arasında bir bağ kurarak sosyal yönden çocuğun gelişimini olumsuz anlamda etkileyebilecek kurgulamalardan uzak durur (Üzel, 2007, 240-242). Eserlerinde daha ziyade, çok kültürlülük, cesaret, çözüm üretme, kıskançlık, üretim, hayal gücünün zenginliği, farklılıklara saygı, yardımlaşma, tembellik, tedbir, barış ve dostluk gibi temaları işleyen yazar *Bahar Nevruzla Başlar (1999)*, *Ali Baba'nın Çiftliği (1999)*, *Armağan (1999)*, *Güle Güle Nereye (1999)*, *Mikronun Ettikler (1999)* kitaplarıyla çocuk edebiyatı alanında adını duyurur.

Yukarıda ismi geçen şahsiyetlerle beraber edebiyatta nesne çocuk anlayışından özne çocuk anlayışına geçişin önemli kilometre taşlarından biri de Aytül Akal'dır. O, farklı türlerde yazdığı yüzden fazla çocuk kitabıyla çocuk edebiyatına önemli hizmetlerde bulunmuştur. Yazar, eserlerinde somut ve soyut konuları irdeleyerek çocuklara birçok davranış örneği sunar. Çocukları sosyal yaşama hazırlayan eserler, çocuğun başta ailesi olmak üzere yakın çevresine ve arkadaşlarına, içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasına yardımcı olur. Standart bir Türkçe ile eserlerini veren yazar, eserlerini kurgularken Türkçenin imkânlarından fazlasıyla istifade eder (Kaya, 2010, 246-250). Yazarın *Kent Duygusu (1981)*, *Geceyi Sevmeyen Çocuk (1991)*, *Şeker Canavarı (1998)*, *Kardeşimin Sihirli Okulu (2002)*, *Benim Babam Sihirbaz (2009)*, *Açıl Maske Açıl (2012)* gibi pek çok eseri mevcuttur. 9-11 Mayıs 2012 tarihler arasında yazar için "V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyum Dizisi Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal Sempozyumu" adı altında Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde bir de sempozyum düzenlenmiştir.

Aytül Akal gibi son yıllarda yazdığı yazılarla çocuk edebiyatına katkısı olanlar içinde Mavisel Yener de vardır. Çocuk kitaplarındaki eğitici unsurları satır aralarına gizleyip edebiyatın ön plana çıkarılması gerektiğini savunan yazar, bu düşüncesini savunurken eserlerinde yardımlaşma, birliktelik, fedakârlık, doğruluğun değeri, boş zaman geçirmeme, çalışmanın önemi, Atatürk ilkelerine, Atatürk'e, tarihe ve dünya mirasına sahip çıkma gibi eğitici bir kısım temaları ön plana çıkarmaktan da kendini alamaz (Öncü, 2011, 151-152). *Derin Yırıtmaç (2004)*, *Mavi Elma (2005)*, *Mustafa*

Kemal'in Kayıp Seslerinin İzinde (2009), Dinozorla Kahvaltı (2009), Komik Şiirler (2010), Ay Kaç Yaşında? (2011) yazarın eserlerinden birkaçıdır.

Son dönemde, birden çok kimliğiyle çocuk edebiyatı alanında sivrilen, çocuklarla ilgili bir duyarlılık geliştirip bu yönde adımlar atan velut kalemlerden biri de Fatih Erdoğan'dır. Yazar, editör, akademisyen, çizer, eleştirmen ve yayımcı kimliğiyle çocuklar için yazan meslektaşlarının bir adım daha önünde olan Erdoğan, muhtelif yaş grupları için yazdığı eserlerde adalet, akıl, azim, demokrasi kültürü, fedakârlık, hoşgörü, kitap, özlem ve sevgi gibi pek çok temayı işler. Bunun yanında 1980 yılında programını "çocuklara yönelik yayınlar" olarak belirleyen Mavibulut Yayınevini kurup çocuklara yönelik ilk edebiyat dergisi olan Kırmızıfare'yi 1990 yılında çıkarır. *Beş Beyaz Benekli Baykuş Bana Bakıyor (1985), Pabucumun Bağı Çözüldü (1985), Beyaz Kızın Kolyesi (2004), Eren'in Güçlü Arkadaşı (2004), Sihirli Şapka (2001), Sihirli Küre (2004), Kakalar Günü (2011)* yazarın çok sayıdaki eserinden yalnızca birkaçıdır.

Cumhuriyet Dönemi'nde çocuk edebiyatına katkı yapan yazar ve şairlerden bahsedilirken bu dönemdeki süreli yayın faaliyetlerinden bahsetmemek olmaz. Cumhuriyet'in ilanı ile ivme kazanan çocuk dergiciliği, 1945'te yayımlanan ve aralıklarla yayımına devam eden *Doğan Kardeş* ve *Elma Şekeri* dergileriyle önemli bir noktaya gelir. 80'li yıllarda dikkat çekici şekilde bazı bankaların ve gazetelerin çocuklara yönelik çıkardığı dergiler görülür. *Kumbara, Şeker Çocuk, Başak Çocuk, Pamuk Çocuk; Tercüman Çocuk, Milliyet Kardeş* ve *Türkiye Çocuk* dergileri bu çerçevede önemli örnekler arasındadır. 90'lı yıllara Mavibulut Yayıncılık tarafından 8-12 yaş çocukları için çıkarılan *Kırmızıfare* dergisi damgasını vurur. 2007 yılına kadar aralıklarla çıkarılan dergi, çocukları okumaya teşvik etmek, çocuklara Türkçeyi sevdirmek ve yarının okurunu oluşturmak amacını taşır. 2000'li yıllara gelindiğinde en çok dikkat çeken dergi, 2001'de yayın hayatına başlayan Yalvaç Ural'ın yönettiği *Miço* dergisidir. Haziran 2010 tarihinden itibaren bir gazetenin haftalık eki hâlinde yayına devam eden *Miço* dergisi, önemli çocuk dergileri arasında yerini alır. Yine 2000'li yıllara damgasını vuran *Gonca, Ebe-Sobe, Bilim Çocuk, Meraklı Minik, Can Kardeş, Diyanet Çocuk* ve *TRT Çocuk* dergilerini unutmamak gerekir (T. Şimşek vd., 2011, 50-52).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, çocuk edebiyatının önemli simalarından Fatih Erdoğan'ın çocuk edebiyatı ile ilgili görüşlerini tespit etmek, eserlerindeki eğitim ve çocuk değerine ilişkin unsurları ortaya koymaktır.

1.3. Problem

Kimi kaynaklarda “iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek” (Oğuzkan, 2010, 2); kimi kaynaklarda “gelişen bir insan yavrusu, olgunlaşmamış, reşit sayılmayan küçük yurttaş” (Yörükoğlu, 1992, 13); kimi kaynaklarda ise, “bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” (TDK, 2005, 495) biçiminde tanımlanan çocuğun dengeli ve sağlıklı biçimde yetiştirilmesi fiziksel ihtiyaçlarının yanında zihinsel, sosyal ve duygusal isteklerinin doyurulması ile mümkündür. Bu ikincil ihtiyaçların doyurulması sürecinde de çocuk edebiyatına önemli bir görev düşmektedir.

“Çocukluk çağında bulunan insan yavrusunun düşünce, duygu ve hayallerini söz ya da yazı ile güzel ve etkili biçimde işleme sanatı” (Yardımcı ve Tuncer, 2002, 9) diye ifade edilen çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün alanlarında ve söz sanatlarında bulunan niteliklerin tamamını içinde barındıran, ancak kendisine seçtiği hedef kitlenin özelliklerini yetişkinler için yazılan edebî türlere göre daha fazla göz önünde bulunduran bir alandır (Yalçın ve Aytaş, 2008, 18). Öyle ki bu alan çocuğun gelişim sürecinde önemli misyonlar yüklenmektedir.

“Çocuğa bilgi kazandırmayı, okuduğu ve dinlediği eserlerden zevk almayı ve hayatı tanıtmayı” (Yardımcı ve Tuncer, 2002, 9) amaçlayan bu edebiyatın, çocukları eğlendirmenin yanında çocuklara yaşama sevinci aşılama, yakın çevrelerini tanıtmaya, kendini dinlemeyi öğretme, yaratıcı etkinliklerde bulundurma, çocukların dilsel gelişimine yardımcı olma gibi türlü faydaları vardır (Ciravoğlu, 2000, 12).

Gelişen ve değişen teknolojiyle beraber bilginin sürekli değişmesi, insanların daima kendilerini yenileme ihtiyacı hissetmesi, refah düzeyinin yükselmesi, okuma ile ilgili toplumda belli farkındalıkların oluşması, çocuk edebiyatı ile ilgili tartışmaların

nihai noktaya gelmese de belli olgunluğa ulaşması, geleceğin teminatı olan çocuklar için kaleme alınan ürünlerin sayıca artmasına sebep olmuştur. Bu ürünlerin sayısının ciddi manada artması ve neredeyse her yıl binin üzerinde çocuk kitabı yayımlanması, beraberinde çocuğun dünyasını bilmeme, onu tanımama, onu yetişkinlerin âdeta bir minyatürüymüş gibi değerlendirme ve edebî kaygıları bir tarafa iterek belli öğretileri dayatma gibi kalite sorunlarını da getirmiştir. Bu sorunların çözümü en başta çocuğun dünyasına nüfuz edebilme, onu anlama ile mümkün olabilir ki bu da yazarın vazifesidir. Zira çocuk edebiyatı ürünlerini kaleme alan kişilerin belli özelliklere sahip olması gerekir. Her eline kalem alanın veya yazma becerisi üst düzeyde bulunanların çocuk edebiyatı alanında eser vermesi ihtimal dışı bir gelişmedir. Çünkü çocuklar için yazma faaliyeti, yazarlık yanında başka temel bilgiler de ister (Yalçın ve Aytaş, 2008, 18).

İşte yazarlığın özel bir ihtisas istediği ve çocuklar için yazılanların belli kalitede olması gerektiği düşüncesinden hareketle, çalışmada aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

1. Fatih Erdoğan kimdir? Çocuk ve çocuk edebiyatı konusunda hangi çalışmaları yapmıştır?
2. Fatih Erdoğan'ın çocuk edebiyatına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Fatih Erdoğan'ın eserlerinde çocuk eksenindeki olumlu ve olumsuz değerler tematik olarak nasıl kurgulanmıştır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Günümüzde eğitim meseleleri tesadüflere bırakılmayacak kadar önemlidir. Değişen dünyayla beraber eğitim anlayışında da köklü değişimler olmuş, insanı temel alan yeni anlayışlar ortaya çıkmıştır. Bu yeni anlayışların temelinde bilgiyi kullanan, kendi değerleri ile harmanlayıp yeniden yorumlayan, duygu, düşünce ve inançları doğrultusunda bilgiyi yapılandıran bir insan tipi yatmaktadır. Bu insan tipinin oluşumuna genelde edebiyatın, özelde ise çocuk edebiyatının önemli katkılar yapması beklenmektedir. Çünkü “edebiyat ile eğitim arasında insan ve insan toplulukları ile ilgilenip uğraşmaları bakımından sıkı bir ilişki vardır” (Kavcar, 1999, 2) .

İnsanın yaşamı boyunca gelişmeye ve dışarıdan gelen uyarıcılara en açık olduğu dönem, bilindiği üzere çocukluk dönemidir. Bu sebeple “öznesi çocuk olan” çocuk

kitaplarının muhakkak belli kurallara riayet edilerek, belli duyarlılıkları göz önünde bulundurarak yazılması gerekmektedir. Bu kitaplardaki kahramanların ve olayların çocuğa iyiyi, doğruyu, güzeli telkin edici nitelikte olmaları elzemdir. Aksi hâlde hayatının bu döneminde adaletle, şefkatle, erdemle karşılaşmayan, bunlara isim koyamayan çocuk, hayatının diğer kısmında ciddi sıkıntılarla yüzleşecektir. Bu hususta da en büyük yük çocuk yazarlarına düşmektedir.

Bu temel değişimden hareketle çocuğun gelişimine, hayata tutunmasına, kendini ifade edebilmesine pek çok kanal açan bir sahada yapılan bu çalışma, Fatih Erdoğan'ın eserlerinin daha sistematik ve ciddi temeller üzerinde incelenmesi noktasında önemlidir. Zira Fatih Erdoğan, çocuk edebiyatının en verimli kalemlerinden biri olmasına karşın, bugüne kadar akademisyenler tarafından görmezden gelinmiş, onunla ve eserleri ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Yazar olmasının yanı sıra çizer, akademisyen, editör, yayımcı ve eleştirmen kimliğiyle de ön plana çıkan Erdoğan'ın kuşkusuz çocuk edebiyatı ile ilgili ortaya koyduğu verimleri belirli bir yönüyle ele almak ve bu yönde öneriler getirmek önemli bir iştir. Tabii yapılan bu çalışma yalnızca Erdoğan'ın eserlerindeki eğitim ve çocuk değerine ilişkin bulguları ortaya koyduğu için önemli değildir. Bunun yanı sıra çalışma, alanda çalışan akademisyenlere bir bakış açısı kazandırması, yazarla ilgili yapılan ilk tez çalışması olması, yazarın geniş hayal dünyasına bir nebze olsun dikkat çekmesi, yazarın eserlerinde, çocuk ve eğitim değerlerine has birçok eğitsel unsurun bulunduğunu gözler önüne sermesi bakımından da önem arz etmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmada, Fatih Erdoğan'ın çeşitli yaş gurupları için yazdığı telif eserler, alanla ilgili dergilerde yayımlanan araştırma inceleme yazıları ve yazar hakkında yapılan çalışmalar incelenmeye çalışılmış, bu inceleme neticesinde de yazarın çocuk edebiyatına ilişkin görüşleri ile eserlerindeki eğitim ve çocuk değerine ait eğitsel unsurlar tespit edilmiştir. Bu belirtilen hususların dışında herhangi bir bakış açısıyla yazarın eserlerine yaklaşılmadığından, çalışma yalnızca yukarıda belirtilen noktalarla sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Fatih Erdoğan'ın Hayatı ve Eserleri

2.1.1. Fatih Erdoğan'ın Hayatı

1954 yılında İzmir'de doğdu. 1958'de İstanbul'a geldi. İlkokulu Kanarya İlkokulunda, ortaokulu Kültür Kolejinde okudu. Liseyi, 1972 yılında Robert Koleji'nde tamamladı. Boğaziçi Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü'nden 1979'da mezun oldu. Kitaplara, özellikle de çocuk kitaplarına olan ilgisi nedeniyle, diplomasını aldığı makine mühendisliği mesleğini yapmak yerine, Redhouse Yayınevinde 1980-1991 yılları arasında çocuk yayınları editörü olarak görev yaptı.

1984 yılında, Münih'te bulunan Uluslararası Çocuk ve Gençlik Kütüphanesi (Internationale Jugendbibliothek) bursuyla üç ay bu kütüphanede çalıştı. Bu süre içinde hem bu kütüphanedeki Türkiye raflarını düzenledi, hem de çocuk edebiyatı alanında araştırma yaptı. Türkiye'ye döndükten sonra 1986 yılından 1994 yılına kadar, Cumhuriyet Gazetesi'nin çıkardığı Çerçeve ve Kitap dergilerinde, 2001-2003 yılları arasında ise Radikal Gazetesi'nin çıkardığı Radikal Kitap ekinde çocuk edebiyatı üzerine yazılar yazdı.

Çocuklara yönelik edebiyatın birçok alanında öncü çalışmalar yapan Erdoğan, çocuklara yönelik kitap resimleme yarışması düzenledi. Bu alandaki Kültür Bakanlığı, bankalar veya özel yayınevleri tarafından düzenlenen, hemen hemen tüm yarışmalarda seçici kurul üyeliği veya başkanlığı yaptı. 1985 yılında Şeyma Doğramacı'nın Gelişim Yayınları'nda çıkardığı *Çocukça Dergisi*'nde ise danışmanlık görevinde bulundu. Daha sonra biri çocuklara, öteki yetişkinlere yönelik olmak üzere iki dergi yayımladı. Bu dergilerden 1990 yılında yayımlanmış *Kırmızıfare*, çocuklar için çıkarılan ilk edebiyat dergisi olması hasebiyle dikkat çekti. Çocuklara yazılı kültür ürünlerimizi benimsetmek, okumayı ve edebiyat sevgisini teşvik etmek amacını gütmüş olan ve Türkçemizin doğru kullanımına özellikle ağırlıklı bir önem vermiş bulunan *Kırmızıfare*, akademik çevrelerin ve eğitimcilerin takdirini kazandı. Şu ana kadar yalnızca ilk üç sayısını çıkarabildiği alanında ilk olan 'Çocuk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi' *Binbir Kitap* ise,

çocuk edebiyatı alanında araştırma ve incelemelerle birlikte nitelikli çocuk kitaplarını tanıtmayı hedefledi.

Erdoğan, 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde yüksek lisansını tamamladı ve 1992 yılında aynı bölümde okutman olarak “Çocuk Edebiyatı”, “Masaüstü Yayıncılık”, “Yayın Hayatı ve Sorunları”, “Kütüphanecilik Metinleri” ve “Bilgibilim Metinleri” derslerini vermeye başladı. 1999 yılında ise, aynı bölümde doktorasını tamamladı.

Çocuk edebiyatına ilişkin çok sayıda toplantı, konferans, bildiri, yazı faaliyetlerinin yanı sıra çocuklara yönelik altmıştan çok kitap yazdı, çok sayıda kitap çevirdi ve birçok kitabın editörlüğünü yaptı. 1988 yılında Münih'te yapılan Uluslararası Çocuk Yayınları Sempozyumu'na, 1995 yılında uluslararası IFLA konferansına çocuk kitaplarıyla ilgili bir bildiriyle katıldı. Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Almanya, Hollanda, Moldova ve Kıbrıs'ta aynı konularda konferanslar verdi.

1994 yılında ülkemizde çocuklara yönelik kitapların niteliğinin yükselmesi, çocuk kütüphanelerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlarıyla kurulan Çocuk Yayınları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı ve on yıl başkanlığını yaptı.

2004-2006 yıllarında Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk Yayınları Kurulunda görev yaptı. 2006-2007 yıllarında Bilgi Üniversitesi'nde “Çocuklar için Yazmak” konulu bir seminer verdi.

2008-2009 öğretim yılında Yeditepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde “Yaratıcı Yazarlık” dersi verdi.

İki çocuk babası olan Erdoğan hâlen çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalarına devam etmektedir.²

2.1.2. Fatih Erdoğan'ın Aldığı Ödüller

Çocuk edebiyatı hususunda gerek akademik çalışmalarıyla, gerek kitapları ve dergileriyle, gerekse yaptığı editöryal çalışmalarla yetkinliğini kabul ettiren Fatih Erdoğan, bugüne kadar pek çok ödül almıştır. Bu ödüllerle ilgili bilgileri şöyle sunmak mümkündür. Erdoğan,

² Bu yazının önemli bir kısmı yazarın izniyle kendi sitesinden alınmıştır.

1. 1980 yılında düzenlenen İstanbul Uluslararası Çocuk ve Gençlik Yayınları Konferansı'nda Çocukların Seçtiği Kitap Yarışması Resimli Kitap Dalı'nda *Pan ve Çiçeği* adlı kitabıyla Birincilik Ödülü'nü almıştır.
2. Ankara Üniversitesi tarafından 1997 yılında düzenlenen Çocuk Edebiyatı Sempozyumu sırasında belirlenen Türkiye'nin En İyi 10 Çocuk Yazarı listesine alınmıştır.
3. 2000 yılında Özel Atacan Eğitim Kurumları tarafından düzenlenen 1. Kitap Fuarı'nda öğretmen ve öğrenciler tarafından konuk yazar ve çizerler arasından oy çokluğuyla Onur Konuğu seçilmiştir.
4. Tudem Yayınları tarafından 2004 yılında düzenlenen çocuk tiyatrosu yarışmasında *Fa Usta'nın Kemanları* adlı oyunu ile üçüncülük ödülünü almıştır.
5. 2007-2008 öğretim yılında Bağcılar Atatürk İlköğretim Okulu ve Esenler Türk İşveç Kardeşlik İlköğretim Okulunun ortaklaşa düzenlediği anket sonucunda Yılın Çocuk Edebiyatı Yazarı seçilmiştir.
6. Prizren/Kosova Türkçem Dergisi Çocuk Edebiyatı ödülünü 2008 yılında almıştır.
7. 2009 yılında Türkiye Kütüphaneciler Derneği tarafından 2008 Yılı'nın En İyi Çocuk Yazarı seçilmiştir.
8. 2009 yılında Çocuk Vakfı, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü ve Boyalıkuş Çizerler Grubu'nun düzenlediği II. Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatı Buluşması'nın Onur Konuğu seçilmiştir.
9. 2012 tarihinde Osmangazi Üniversitesi tarafından düzenlenen Yaşayan Yazarlar -Aytül Akal Sempozyumu'nda Mustafa Delioğlu ile birlikte Onur Konuğu seçilmiştir.

2.1.3. Fatih Erdoğan'ın Çocuk Edebiyatı ile İlgili Düşünceleri³

Çocuk edebiyatı alanında son yıllarda çok önemli ürünler ortaya koyan Fatih Erdoğan, yalnızca yazar kimliğiyle değil, editör, akademisyen, çizer, eleştirmen ve

³ Fatih Erdoğan'ın çocuk ve çocuk edebiyatı ile ilgili tespitleri uzun bir geçmişe dayandığından değişen zaman ve şartlarla birlikte bu tespitlerden bazıları geçerliliğini yitirmiştir. Ancak bu tespitler yazarın düşüncelerini geniş bir yelpazede anlamlandırmak adına yine de bu bölümde paylaşılmıştır.

yayıncı kimliğiyle de öne çıkan bir şahsiyettir. Çocuk edebiyatı konusunda yaptığı çalışmalara yıllarını adayan Erdoğan'ın kuşkusuz bugüne kadar söyledikleri hem yazarlık mesleğini icra edenler için, hem de çocuk edebiyatı alanında akademik çalışmalar yapan kimseler için çok önemlidir. Bunun içindir ki çalışmanın bu bölümünde, Erdoğan'ın bugüne kadar muhtelif gazete, dergi ve yıllıklarda çocuk ve çocuk edebiyatının kuramsal boyutu ile ilgili düşüncelerine yer verilmiştir.

2.1.3.1. Kitap okuma alışkanlığı

Bilginin ve bilgiye ulaşma yollarının devamlı değişime uğradığı bir dönemde, insan değişen ve gelişen teknoloji karşısında çaresiz kalmakta ve eskimiş bilgilerini yenileme ihtiyacı hissetmektedir. Bireyin kendini yenileme sürecinde eğitim kurumları genellikle çağın ihtiyaçlarına cevap verememekte, bu durum da bireyi farklı arayışlara itmektedir. Kuşkusuz, bilgiye ulaşma arayışı içinde en çok tercih edileni dört temel dil becerisinden biri olan okuma eylemidir. Okuma “hayat boyu öğrenme” sürecinin temel şartıdır. İnsanın mevcut bilgilerini güncellemesi ve yaşadığı çağa ayak uydurması etkili ve verimli okuma alışkanlığı kazanması ile doğrudan ilişkilidir (Şahin, Maden ve Yılmaz, 2011, 88).

Bilindiği gibi okuma alışkanlığı erken yaşlarda edinilmesi gereken bir kazanımdır. Şüphesiz bu kazanımın edinilmesinde de başta aile olmak üzere birçok kişi ve kuruma önemli görevler düşmektedir. Fatih Erdoğan da bir yazar olarak bu durumun bilincindedir. Okuma alışkanlığının kazandırılmasına ilişkin özellikle aile ve kitap kavramlarına vurgu yapan Erdoğan, konuya ilişkin düşüncelerini “Ailenin çocuklarıyla birlikte kitap okuması çocukların kitap okuma alışkanlığı edinmesi noktasında önemlidir.” (RK, 10.10.203) ve “Kitap okuma alışkanlığının yaygınlaşması için baş koşul güzel kitapların çıkmasıdır.” (ÇEY, 1987, 500) şeklinde ifade eder.

2.1.3.2. Çeviri çocuk kitapları

Tanzimat'tan beri devam eden süreçte, çocuk edebiyatı içerisinde çeviri faaliyetler önemli bir yekûn tutmaktadır. Bunda ülkemizde çocuğa yönelik telif eser verme fikrinin geç gelişmesinin payı büyüktür. Ne var ki nicelik açısından oldukça fazla olan çevirilerin nitelik açısından kaliteli bir hüviyette oldukları söylenemez. Erdoğan'a

göre bunun en önemli sebeplerinden biri, çeviri yapan kimsenin kaynak dilde yetkin olmasına karşın hedef dilde yetkin olmamasıdır (Görüşme, 19.12.2012). Başka bir deyişle yabancı dil bilen çevirmenlerden önemli bir kısım Türkçenin inceliklerine yeteri kadar vâkıf değildir. Bu da beraberinde problemler getirmektedir.

Çeviri çocuk kitaplarında özenli bir Türkçe kullanılmamasının dışında, bu kitaplarla ilgili yaşanan ikinci bir sıkıntı da çeviri kitapların yerli kitaplara yaşama şansı vermemesidir (BÜ, 1994). Erdoğan'ın görüşüne göre yerli kitaplar, çeviriler karşısında zaman zaman amatör kalır (RK, 19.12.2003). Bu durum da telif kitapların çeviriler karşısında tercih edilme şansını azaltmaktadır.

2.1.3.3. Çocuğa görelilik

Çocuklar için yazılmış bir eseri yetişkinler için yazılmış bir eserden farklı kılan en önemli özellik, eserin çocuğun duygu ve düşünce dünyasına göre kaleme alınmış olmasıdır. Çocuk kendisine sunulan her şeyi algılayamaz. Çocuğa sunulan bir eseri çocuğun anlaması için çocuğun hazırbulunuşluğunun belirli bir seviyede olması gerekir. İşte çocuğa görelilik, bu seviyenin hesap edilmesi ve ona göre eser kaleme alınması işidir. Ancak çocuk edebiyatı alanında pek çok konuda olduğu gibi çocuğa görelilik konusunda da bir kısım anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Bu konuda genel anlamda ikiye ayrılan bakış açılarından biri, çocuğa göreliği bir sansürleme, bir tek tipleştirme işi olarak değerlendirirken, bir diğer bakış açısı ise, çocuğa görelilik kavramını çocuğu merkez kılma çabası olarak algılar. Erdoğan bu anlamda birinci bakış açısından, yani çocuğa göreliği bir sansürleme işi olarak değerlendirenlerden ayrı düşünür. Çünkü ona göre “*okunmayı hedeflemek, okunup beğenilmeyi hedeflemek sansüre veya (otosansüre) girmez*” (İK, 2012, 21).

Çocuklar için eser yazarken çocuğa görelilik ilkesine sadık kalınması gerektiğini düşünen Erdoğan, bu düşüncesini “*çocuğa uygunluk kavramı, çocuğun kendisinden çıksa da, yetişkinin çocuk için uygun bulduğunu anlatır.*” (RK, 27.07.2001) cümleleriyle dile getirir. Ona göre çocuk bir eserin kendisine uygun olup olmayacağına karar veremez. Buna karar verecek yine yetişkinlerdir. Burada hangi yetişkinler sorusu akla gelebilir. Çünkü çocuğa görelilik kavramına karar verecek yetişkinlerle ilgili de pek çok görüş vardır. Bu görüşler *İyi Kitap*'in 38. sayısında yapılan bir soruşturmayla ele

alınmıştır. Tüm bu görüşlere değinmeden Erdoğan'ın bu noktadaki düşüncesine gelirse o, yazar, editör ve yayınevi gibi ilgili kişi ve kurumların çocuğa görelilik kavramını birlikte belirleyecekleri kanaatindedir (İK, 2012, 20).

2.1.3.4. Çocuk edebiyatı

Çocuk edebiyatı ülkemizde yeni yeni kendini bulan, imkân ve sınırlarını ortaya koyan bir kavramdır. Bugüne dek kuramsal altyapısı henüz oluşmayan bu kavram üzerine, uzman olsun olmasın pek çok kimse görüş geliştirmiştir. Görüşlerin belli bir ehliyete dayanmadan ifade edilmesi de bir kısım yanlış düşüncelerin bu kavramla birlikte anılmasına sebep olmuştur.

Yukarıda da bahsedildiği gibi çocuk edebiyatı alanında Türkiye'de hayli sıkıntılar vardır. Bu sıkıntılardan biri çocuk edebiyatı alanındaki çalışmaların nicelik olarak artsa da nitelik olarak henüz belli bir seviyeye ulaşmamış olmasıdır (İK, 2011, 36). Bunun yanında çocuk edebiyatını, edebiyattan daha alt düzeyde, daha değersiz, daha kolay ve daha niteliksiz olarak gören algı da çocuk edebiyatının önündeki önemli engellerdendir. Bugüne kadar tek bir çocuk kitabı okumadan çocuk edebiyatının olmayacağına dair görüş belirtenler, bu alanı hafife aldıkları için büyük bir talihsizlik içindedirler. Zira çocuk edebiyatı alanında söz söyleyip o konuda ne söylendiğini bilmemek talihsizlik hatta garabettir (RK, 22.03.2002, 07.12.2001; O, 2007).

2.1.3.5. Çocuk ve kitap

Değişen dünyaya entegre olmanın yegâne şartı, kitap okuyan bir nesil yetiştirmektir. Böyle bir nesil yetiştirmenin yolu da kitaba önem vermektir ve kaliteli yayınlara çocuklara sunmaktan geçmektedir. Bilindiği gibi kaliteli yayınlara okura sunmanın bir kısım ölçütleri vardır. Bu ölçütler, çocuk kitabının metin, resim, kapak düzeni ve kâğıt kalitesi gibi unsurları barındırması (ÇEY, 1987, 500); çok kolay yazılıvermiş izlenimini uyandırması (ÇEY, 1988; 94); yalın, kolay anlaşılabilir ve kolay izlenebilir şekilde kurgulanması (RK, 14.09.2001); her türlü konuya değinebilecek bir şekilde ele alınması (CK, 6. 10. 1994) ve sadece çocuklar tarafından değil yetişkinler tarafından da okunabilir olmasıdır (İK, 2012, 21).

Yukarıda bahsi geçtiği gibi, herhangi bir çocuk kitabının okurunu yakalaması onun kalitesine bağlıdır. Zira iyi çocuk kitapları okurunu yakalayabilir (RK, 24.10.2003). Burada okuru yakalamaktan kasıt kitabın yalnızca bir edebî zevk ya da boş zamanı değerlendirme aracı değil, aynı zamanda bir tür kendini tanıma, kendi bilincine varma ve hatta bazen bir tür tedavi aracı olarak görülmesidir (RK, 26.10.2001). Erdoğan'a göre kitap böyle bir düşünce içinde kabul görürse, okuma herkes tarafından önemine inanılan bir gerçek hâline gelir ve çocuk kitaplarını, okul ve okulda okunan ders kitaplarından ibaret sanan algı, yıkılır (RK, 16.11.2001; ÇİHŞ, 1996).

Çocuk kitaplarıyla ilgili olması gerekenin ifade edildiği bu düşüncelerden sonra bir de mevcut durum gözden geçirilmelidir. Mevcut durum gözden geçirildiğinde ise bir sıkıntılar yumağı ile karşılaşmaktadır. En azından Erdoğan'ın konuya ilişkin ifade ettikleri bu çerçevededir. Ona göre çocuk kitaplarının dağıtımından (RK, 30.08.2002), onların edebî niteliğine (RK, 07.09.2001), yazılma amacına (ÇİHŞ, 6), kalitesine (RK, 16.11.2001), çocukların beklentilerini karşılamalarına (RK, 26.09.2003), ihracına (RK, 19.10.2001) ve çocuk kitaplarında ele alınan temalara kadar (RK, 22.06.2001) türlü sıkıntılar yaşanmaktadır. Hâliyle bu sıkıntılar da başta okurlar olmak üzere çocuk kitabı basımının türlü aşamalarındaki pek çok insanın kitaplara yaklaşımlarını etkilemektedir.

2.1.3.6. Çocuk ve edebiyat

Duygu ve düşüncelerin söz ve yazıyla güzel biçimde ifade edilmesi biçiminde tanımlanan edebiyatın çocuklar için pek çok faydası vardır. Çocuğun sanatsal ihtiyacını karşılaması, hayal dünyasını zenginleştirmesi ve çocuğa yeni ufuklar açması bunlardan yalnızca birkaçıdır. Çocuk için edebiyat kavramı her ne kadar bir kısım açmazlar üzerinden şekillense de çocuğu edebiyatın faydalarından mahrum etmemek gerekir. Zira Erdoğan'a göre küçük yaştan itibaren çocukların edebiyatla karşılaştırılmaları, hayatta karşılaşılabilecekleri çeşitli durumlara ait zengin örnekleri sunması bakımından önemlidir (RK, 24.05.2002). Erdoğan'ın bu cümledeki "küçük yaştan itibaren" vurgusu hayli dikkat çekicidir. Edebiyatın okulla değil, dille başladığını düşünen yazar, okul döneminin çocuğun edebî bir kısım zevkleri edinmesi noktasında geç olabileceği kanaatindedir (ÇEY, 1987, 499).

Erdoğan'ın çocuk ve edebiyat kavramına ilişkin düşünceleri yukarıdakilerle sınırlı değildir. O çocuğun edebî eserlere karşı beslediği tutumdan bizatihi edebiyatın kendisini sorumlu tutar. Kaldı ki edebiyat söyleyeceklerini kendi diliyle, kendi umdeleriyle okura sunmalıdır (RK, 27.12.2002). Bunun aksi bir tutum çocuğun edebî esere yaklaşımında sıkıntılara mahal verebilir.

2.1.3.7. Çocuk ve sanat

Sanatın ortaya çıkması özgünlükle ve özgür düşünce ile mümkündür. Farklı düşüncelerin olmadığı yerde bir kısım sanatsal faaliyetlerin olması söz konusu değildir. Bu manada ülkemizdeki eğitim anlayışına bakıldığında manzaranın pek iç açıcı olduğu söylenemez. Zira mevcut eğitim sistemi farklılıkları öne çıkarmak yerine törpülemekte, aynı eksende düşünen, aynı davranışları sergileyen tekdüze insanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Erdoğan da yazdığı yazılarda bu noktaya parmak basmıştır. Sanat eğitiminin çocuklara küçük yaşlarda verilmesi gerektiğini düşünen yazar, yazılarında eğitim sisteminin çocukların sanatçı ruhunu körelttiğini savunmuştur (RK, 23.05.2003, 15.06.2001).

2.1.3.8. Çocuk yazarlığı

Çocuklar için yazmak bir kısım çevreler tarafından kolay bir iş olarak algılansa da (RK, 26.09.2003, 22.03.2002) aslında zor bir iştir. Öyle ki yazar olmak ne kadar zorsa, çocuk kitabı yazarı olmak da “en az” o kadar zordur (ÇEY, 1988, 94). Çünkü çocuk yazarı olmak hem yazarlığa ilişkin bir kısım yetkinliklere sahip olmayı hem de çocuğun dünyasını bilmeyi gerektirir. Bir insan ne kadar iyi yazar olursa olsun, çocuğu tanımıyorsa, onun hangi temalardan hoşlandığını, hangi kelimelerle hayatı anlamaya çalıştığını ve kahramanlarda ne gibi özellikler aradığını kestiremiyorsa ona hitap edemez. Bu anlamda çocuğa ulaşmak ve onun gönlüne girmek için çocuk yazarı bazı nitelikleri taşımalıdır. Bu nitelikler Erdoğan tarafından Türkçeyi iyi kullanmak (RK, 16.11.2001); yabancı yayınları izleyecek kadar yabancı dil bilmek (BÜ, 1994); çocuğa özel dil geliştirmek (RK, 18.10.2002) ve neyi nasıl yazdığını bilmek (RK, 07.12.2001) şeklinde özetlenmiştir. Ancak bu niteliklerin dışında çocuk için yazmayı daha farklı ölçütlere dayandıranlar da vardır. Misal olarak pedagoğ olmak, öğretmen olmak,

akademisyen olmak, anne olmak, baba olmak kimilerince bir yazma ölçütüdür. Ancak bu ölçütler Erdoğan'a göre edebî bir metni değerlendirirken geçerli değildir (RK, 21.11.2003, 17.08.2001; CK, 6. 10.1994).

Çocuk yazarlığına ilişkin yaklaşımların ve niteliklerin dışında biraz da çocuk yazarlığı noktasında yaşanan sıkıntılara değinmek gerekir. Türkiye'de çocuk yazarlığının kendi içinde açmazları vardır. Bu açmazların başında da dili doğru kullanmayan, edebiyatla beslenmemiş, bilgi düzeyi sığ ve kafa yapıları hitap etmeye hazırlandıkları çocukların gerisinde kalmış yazarlar gelmektedir (RK, 06.09.2002). Yazdıklarıyla hedef kitlesine seslenemeyen yazarlar, bu yetmiyormuş gibi bir de çocuk kitabı yazma konusunda işinin ehli olmayan pek çok kimseyi cesaretlendirerek başka sıkıntılara yol açarlar (ÇEY, 1988, 94).

Erdoğan'ın bakış açısıyla çocuk yazarlığına ilişkin önemli bir mesele de “*çocuk yazarlarının pek çoğunun çocuk edebiyatı yazarı değil, iyi bir ders kitabı yazarı olmasıdır*” (BÜ, 1994). Bilginin edebî metinlerde kurgu içine yerleştirilerek verilmesi gerektiğini düşünen Erdoğan, kendisiyle yapılan görüşmede misyon kitaplar dizisi şeklinde ileti aktarımına karşı çıkar. Ona göre, edebî/ felsefi bir birikimi olan yazarlar, en basit kurgulu öykülerde bile verecekleri değerleri okura fark ettirmeden aktarmalıdır. Bir anlamda yazar, vereceği düşüncüyü doğrudan değil edebî metnin yapısına sirayet ettirerek vermelidir.

2.1.3.9. Çocuk dergileri

Çocukların zevkle takip ettiği süreli yayınların başında dergiler gelir. Ancak ülkemiz iki binli yıllarda bile çocuk dergiciliği alanında belli bir kaliteyi yakalayamamıştır. Günümüzde yayımlanan pek çok dergide çocuk bakışı yoktur. Çocuk bakışının olmadığı bu dergilerde, çocuk eğitilebilir bir unsur olarak görülerek belli görüşler ve ideolojiler çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Bu noktada Erdoğan da endişelidir. Günümüzde bütün dergilerde söz birliği edilmişçesine edebiyatın azaltıldığını tespit eden Erdoğan (ÇEY, 1988, 109), bununla birlikte Türkiye gibi çocuk nüfusunun çok olduğu bir ülkede çocuklara yönelik hazırlanan dergi sayısının oldukça az olduğunu düşünür (RK, 28.12.2001). Doğal olarak bunda dergi okuma alışkanlığının giderek silikleşmesinin de payı olduğu yadsınamaz.

2.1.3.10. Editörlük

Editör, yayımlanmasına karar verilen bir kitabın yazarıyla, çizeriyle, tasarımcısıyla, matbaacısıyla, çevirmeniyle, reklamcısıyla, eş güdüm içinde çalışıp kitabın yayımlanma sürecinin başından sonuna kadar her aşamasında kontrol mekanizması olarak görev yapan kişidir (Güldiken, 23.11.2012). Bir bakıma kitabın yayıma hazırlanması esnasında görev alan farklı kişileri koordine eden editör, çocuk kitabını kendi estetik zevklerine göre değil, çocuk gerçekliği ve çocuk bakışı yanında, çocuk görüşünü de dikkate alarak belirler. O yaptığı işle, yazar, çizer ve okur arasında köprü kurar (Şirin, 2007, 60). Şirin'in "çocuk yayınlarının mimarı" diye tanıttığı editör ve editörlük kurumu sadece iyi bir eserin yayıma hazırlanmasında katkıda bulunmaz, bunun yanı sıra çocuk kitabı yazarını da geliştirir (RK, 20.12.2002).

Çocuk kitaplarının kalitesini artırmaya yönelik gözle görülür nitelikte pek çok faydası olan editörlük kurumu Türkiye’de maalesef bir meslek hüviyeti kazanmamıştır. Bunda yayıncılıktaki ekonomik darboğazın da rolü büyüktür (ÇEY, 1989, 77). Hâl böyle olunca da ülkemizde editör olmanın herhangi bir ön koşulu yoktur (RK, 20.12.2002), çocuk yayınları alanında özel bir editörlük alanından söz edilememektedir (ÇEY, 1989, 77) ve daha da vahimi özellikle çocuk kitapları söz konusu olduğunda editörlük faaliyetleri küçümsenmektedir (RK, 20.12.2002).

Çocuk kitapları için yapılan editöryal çalışmaların küçümsenmesi editörün ve editörlük kurumunun önemli olmadığını göstermez. Bu anlamda çocuk kitaplarının yayımında editöre önemli görevler düşmektedir. Bu görevlerin başında da editörün hem pedagojiden hem de edebiyattan anlaması (ÇEY, 1989, 78); yayınevi programını oluşturması (ÇEY, 1989; 79); oluşturduğu programa göre bir yazının yayımlanıp yayımlanmayacağına karar vermesi (ÇEY, 1989; 79); okur beklentilerini saptaması (ÇEY, 1989, 80) ve çocuk yayınları alanındaki bütün gelişmeleri izlemesi gelmektedir (ÇEY, 1989, 80).

2.1.3.11. Kitap fuarları

Bir ülkede kitaba verilen önemin göstergelerinden biri de düzenlenen kitap fuarlarıdır. Bu fuarlardan kitaplarının tanıtımı noktasında yayınevi sahipleri ve yazarlar

fayda temin etmekle beraber, fuarlardan en çok kazanç sağlayanlar arasında çocukları saymak gerekir. Fuar sayesinde farklı kitapları görme, ucuza kitap alma, okuduğu kitabın yazarıyla tanışma ve söyleşi yapma şansı bulan çocuklar, birebir yaşantılar sayesinde kitapla haşır neşir olma şansını yakalarlar. Bu çerçevede Erdoğan da fuarları çocukların kitaplarla yakın ilişki içinde olduğu yerler olarak düşünür (RK, 02.11.2001). Ona göre çocuk kitaplarının tanıtımı noktasında çok önemli bir yere sahip olan fuarları düzenleme konusunda ilgili kuruluşlar yöreklendirilmelidir. Çünkü çocuk kitaplarının gerçekten tanıtıma ihtiyacı vardır (RK, 02.11.2001).

2.1.3.12. Çocuk kitaplarında kahramanlar

Çocuk okuduğu kitaplardaki kahramanları model almak suretiyle bir kısım davranışlarda bulunur. Bundan ötürüdür ki çocuk kitaplarındaki kahramanlar, yazarlar tarafından kurgulanırken belli bir bilincin ürünü olarak yansıtılır. Misal olarak çocuk kitapları yazarları, kahramanlarını kurgularken idealize tiplerden kaçarlar. Ya da kaçmalıdırlar. Çünkü hayat içinde insan hata yapabilir. Tamamıyla iyi ya da tamamıyla doğru diye bir şey olmadığına göre hiç yanlış yapmayan, kötü düşünmeyen insan da yoktur. Bunun için kusursuz ama yapay kahramanlar çocuklar için hazırlanan bir kitapta yer bulmamalıdır. Erdoğan'a göre, çocuk kitaplarında idealize tipler yerine yanlışları, eksiklikleri, yetersizlikleri, grilikleri olan kahramanlar olmalıdır. Zira bu türden kahramanlar, özdeşleşmeyi sağlayacağından çocukların daha çok okumalarını sağlayacaklardır (RK, 03.08.2001).

2.1.3.13. Çocuğa kitap seçimi

Çocuklar için kitap seçimi tartışmalı bir konudur. Okuma becerisindeki belirli eksiklikler, çocuklara okuma materyali sunma noktasında da sıkıntılar yaşanmasına neden olmaktadır. Çocuklara kitap seçimi konusunda farklı görüşler vardır. Öğretmenin çocuğa kitap sunması, anne babanın çocuğa kitap sunması ya da çocuğun kendi okuyacağı kitabı kendi seçmesi bunlardan bazılarıdır. Şirin bu görüşlerden çocuğun okuyacağı kitabı kendisinin seçmesi taraftarıdır. Ona göre çocuk satın aldığı kitabı zevkle okurken anne babası tarafından satın alınan kitapları bir görevi yerine getirir gibi okur (Şirin, 2007, 57). Şirin'le belli hususlarda aynı paralelde düşünen Erdoğan da kitap

seçimi konusunda çocukların tercihlerinin öncelenmesi gerektiğini savunur (RK, 27.07.2001). Aksi durumun çocuğu kitaptan soğutacağını iddia eder (RK, 05.04.2012). Erdoğan bu kaniya varırken de “çocuğun okuyarak edebî zevkini geliştireceği ve güzel ile çirkini ayıracağı” (RK, 27.07.2001) fikrini baz alır.

Ancak Erdoğan, Şirin’den farklı olarak kitap seçimi noktasında anne, baba ve öğretmenlere de önemli görevler düştüğünü belirtir (ÇİHŞ, 1996, 37-39). Anne, baba ve öğretmenler için çocuğa okuma materyali seçmenin bir sorun olduğunu kabul eden Erdoğan, bu minvalde ailelere ve öğretmenlere çocuklara alacakları kitapları önceden incelemelerini, en azından kitap ve yazar hakkında bilgi edinmelerini; çocuklara kitap seçerken çocuğun yaşını, kitap okuma alışkanlığını ve sosyalkültürel gelişimini mutlaka göz önünde tutmalarını (RK, 27.07.2001); çocukların sevebileceği kitapları tercih ederken, bayat öğütler veren kitaplardan kaçınmalarını salık verir (ÇİHŞ, 1996, 37-39).

Erdoğan, kitap seçimi noktasında, aileye ve öğretmenlere önemli görevler düştüğünü ağırlıklı olarak yazılarında ifade ederken, bu noktada kitapçıların işlevini de unutmaz. O, kitapçıların da çocukların görebilmesi için çocuk kitaplarını alt raflara yerleştirmek suretiyle, kitap seçimine katkıda bulunabileceğini düşünür (TKKKK, 1997, 92)

2.1.3.14. Kitap ve teknoloji

Değişen zamanla birlikte teknolojide meydana gelen bir kısım yenilikler kitabın arka plana atıldığı gibi bir kanaatin oluşmasına neden olmuştur. Ancak gerçekte durum hiç de böyle değildir. Zira kitap ve teknolojiyi birbirlerinin alternatifi araçlar olarak değerlendirmek yanlıştır. İnsanın teknolojik bir kısım araçlar karşısındaki tavrı ile kitaplar karşısındaki tavrı farklılık göstermektedir. Bu farklılığın olduğu bir yerde “Teknolojinin gelişmesi insanları okumaktan uzaklaştırdı.” gibi bir kanının hâkim olması doğru değildir. Hatta bu söylenilenin tersine kitap ve okuma arzusu ekseninde gelişen teknoloji, “ekran okuma” ve “e-kitap” gibi kendi terminolojisini ve okuma biçimini oluşturmuştur. Bu paralelde Erdoğan da kitapla teknolojinin birbirlerine alternatif enstrümanlar olmadığını savunur (PB, 1987, 38). Yazar, teknolojinin kesinlikle kitabı geri plana itmediğini söyleyerek; bunu söyleyenlerin herhangi bir kitapçıdan içeri girmediklerini, tersine çocuk kitabı üretiminde bir patlama yaşandığını

ve özellikle okullardaki öğretmenlerin derslerin yanı sıra kitap okunmasına ciddi ağırlık verdiğini belirtir (Görüşme, 19.12.2012).

2.1.3.15. Kuramsal kitaplar

Çocuk edebiyatı konusunda yazılmış pek çok kuramsal kitap vardır. Bu kitaplara bakıldığında pek çoğunun özgün bir yaklaşımdan uzak olduğu görülmektedir. Genellikle lisans programlarında okutulmak için hazırlanan kitaplar için birbirinin tekrarı niteliğinde ifadesi ağır olmayacaktır. Öyle ki günümüzden neredeyse kırk yıl önce yazılan A. Ferhan Oğuzkan'ın ve Kemal Demiray'ın kitaplarındaki mevcut bakış açısı, son dönemde bu alanda yazılan kuramsal kitaplarda aynen devam etmektedir. Bu bakış açısını, Tacettin Şimşek, Sedat Sever ve Recep Nas gibi ancak birkaç isim eserlerindeki zengin metinlerle ve uygulamalarla kırmıştır. Konuyla ilgili yazarın görüşleri de yukarıda zikredilenlerden farklı değildir. Çocuk edebiyatı konusunda yazılan kuramsal kitapların güncellenmeye muhtaç olduğunu dile getiren Erdoğan, bilerek ya da bilmeyerek bu kitaplarda bir kısım yanlışlıklara düştüğünü yazılarında belirtmektedir (RK, 05.04.2002).

2.1.3.16. Macera kitapları

Baştan geçen ilginç olayların anlatıldığı macera türü kitaplar çocukların hareket ihtiyacını karşılaması ve hayal güçlerini zenginleştirmesi bakımından önemlidir. Ancak bu denli önemli olan macera kitaplarının kurgulanışı esnasında bir kısım yanlışlara düşmektedir. Bu yanlışların başında da yazarın kendi zamanında yaşadığı ilginç bir olayı yeni nesle aktarma düşüncesi gelmektedir. Yıllar öncesinde ilginç karşılanabilecek bir olayın değişen koşullarla birlikte sıradan bir hüviyete bürüneceğinin yazar tarafından kestirilememesi, beraberinde çocukların maceradan ve dolayısıyla kitaptan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Fatih Erdoğan da macera kitaplarıyla ilgili düşüncelerinde bu hususa vurgu yapar. O, macera kitaplarıyla ilgili sorunların başında yetişkin yazarın çocuğun macera anlayışını yanlış anlamasının geldiğini söyler. Bunu söylerken de bugünün çocuğuna macera yazmanın farklı bir bakış açısı gerektirdiğini vurgulamayı ihmal etmez. Yazara göre bugünün okur çocukları biraz daha toktur ve

onları doyumak için sıradan koşturmacaların ötesinde buluşlar ortaya koymak gerekmektedir (RK, 05.10.2001).

2.1.3.17. Masallar

Edebiyatın önemli ürünlerinden biri de masallardır. Tarihin kimi dönemlerinde masallar, çocukları uyuttuğu ve içinde geçen olağanüstü unsurlar nedeniyle çocukları korkuttuğu düşüncesiyle küçümsense de, bu düşüncenin aksini benimseyenler de az değildir. Misal olarak Sarıyüce, masallarda devlerin, cinlerin, perilerin boyu bir karış, sakalı yedi karış cücelerin, ne idüğü belirsiz yaratıkların bulunmasını masal hesabına da çocuklar adına da sevinilmesi gereken bir nitelik olarak görür. Zira ona göre bu tipler aracılığıyla, iyilik, kötülük, doğruluk, yiğitlik, mertlik, korkaklık, döneklik, dostluk, düşmanlık, kurnazlık, yardımseverlik gibi temalar çocuklara daha kolay, daha renkli, daha canlı, daha esprili bir anlatış biçimiyle verilir (ÇEY, 1989, 169). Neredeyse Sarıyüce ile olaya aynı perspektiften bakan Erdoğan da masalların çocuk için önemli bir tür olduğu fikrindedir. O, masalların hangi bakımdan ele alınırsa alınsın, nasıl eleştirilirse eleştirilsin, hem çocuklar, hem de yetişkinler için garip bir vazgeçilmezliği olduğunu düşünür (RK, 28.12.2001).

2.1.3.18. Okul öncesi dönem çocuk kitapları

Çocuğa kitap okuma alışkanlığının kazandırılması, erken yaşta çocuğu kitapla tanıştırmakla mümkündür. Bunun yolu da okul öncesi dönem çocuğu için hazırlanan resimli kitaplardan geçmektedir. Sayılamayacak kadar çok faydası olan bu kitaplar evvela yetişkinle çocuk arasında fiziksel ve duyuşsal bir yakınlık oluşturur. Kitapla arasında yakınlık oluşun çocuk sonrasında ise, görsel ve dilsel olanaklarla yeni yaşantılar edinir, kitaba karşı sevgi ve saygı besler, resimlerini gördüğü canlıların ve nesnelerin adını öğrenir (Sever, 2010, 21-22). Okul öncesi çocuğun çok boyutlu gelişimi için oldukça önemli olan bu kitapları, Fatih Erdoğan da önemser. Çocuğun kitapla tanıştırılması gereken dönemin okul öncesi dönem olması gerektiğini savunan Erdoğan (RK, 21.12.2001), bu dönem için kurgulanan kitapların edebiyattan uzak olmaması gerektiğini düşünür. Yazar bu düşüncesiyle okul öncesi dönem kitaplarında edebiyat olmaz yargısına karşı çıkar (CK, 6.10.1994).

Okul öncesi dönem kitabı deyince kuşkusuz akla ilk gelen şey resimdir. Yazara göre okul öncesi dönemde çocuk kitap okumayı bilmediği için kitabı resimlerden takip eder (PB, 1987, 36). Çünkü harf soyut, resim somuttur (ÇEY, 1987, 499). Bunun dışında okul öncesi dönemde çizilen resimler, metinle tanıtılan dünyaya ait olmalıdır, bir başka deyişle, okul öncesi dönemde metin ve resim arasındaki hassas dengede kantarın topuzu bir tarafa kaçmamalıdır (ÇEY, 1987, 499).

2.1.3.19. Çocuk edebiyatı ödülleri

Ödül, davranışın teşvik edilmesini sağlayan önemli bir yaptırımdır. Birey yaptığı bir iş neticesinde emeğinin karşılığını alırsa, aynı davranışı sergileme noktasında daha istekli olur. Fakat bu durumun tersinin yaşandığı hâller de yok değildir. Birey bazen de bütün emeklerine rağmen bir ödül, bir teşvik alamayınca davranışta sönmeler meydana gelebilir. İşte çocuk edebiyatı ödülleri bu noktada önemlidir. Emeğin takdir edilmesi noktasında önem arz eden bu ödüller, bugüne kadar hakkaniyeti esas alan ölçütlere göre verilmemiştir. Genelde, özel ilişkilere göre dağıtılan ödüller, bazen kalitesiz bir kitap ya da yazarın gündeme gelmesine bazen de nitelikli bir yazar ya da kitabın görmezden gelinmesine neden olmuştur. Erdoğan'ın da çocuk edebiyatı ödülleri noktasında mustarip olduğu konu budur. O, çocuk edebiyatı ödüllерinin nesnel olmayan bir kısım ölçütlere göre verildiğini düşünür (CK, 06.10.1994). Nitekim kendisiyle yapılan görüşmede ödülü verecek kurul üyelerinin, bazen doğru kişiler olmadığını, bazen de eserlerin tümünü gerçekten okumadıklarını satır aralarında söylemektedir. Tüm bunları söylerken ödülün bir pazarlama mantığı içinde verilmesinin yanlışlığını dile getirmeyi de ihmal etmez. Bu noktada, “Kalıcı ve saygın ödüllendirme mekanizmaları, hem okura kılavuzluk ettiği, hem de yeni yazarların kazanılmasını sağladığı (RK, 20.12.2002)” düşünülürse bu kirlenmişlik pek çok kimseye zarar vermektedir.

2.1.3.20. Çocuk kitaplarında tanıtım

Çocuk kitaplarının tanıtımı ülkemizde yaşanan önemli problemlerdendir. Kitabın yeterince tanıtılmadığı ve hedef kitlesine ulaştırılmadığı ülkemizde kitapları tanımayan okurlar rastgele kitaplar seçmekte, bu ise yanlış yöntemlerle kitap seçen

okuru sıkıntıya sokmakta ve hatta okumaktan soğutmaktadır. Bu problemin önüne geçmek için ise, yapılacaklar bellidir. Söz gelişi, kitap tanıtımlarını yalnızca belirli dergi ve gazete eklerinin sayfalarından yapmak yerine, kitap fuarlarını, söyleşileri, televizyon programlarını, internet sitelerini kitap tanıtımına bir vesile kılmak için çaba sarf edilmelidir. Özetle kitap tanıtma işi geniş bir yelpazede düşünülmelidir. Ülkemizde kitap tanıtımının yeterince yapılamadığını düşünen yazarın da kitap tanıtımı noktasında sıkıntıları vardır (RK, 26.12.2003). Erdoğan ülkemizde çocukların kitaptan uzak kalmasının en büyük nedenlerinden birini, kitabın çocuğa ulaştırılmasında yaşanan problemler olarak değerlendirir (RK, 19.07.2002). Yazar, bu problemlerin önüne geçmek için yapılacak yegâne çalışmanın da, iyi bir bilgilendirme ve tanıtım faaliyeti olduğunu düşünür (RK, 19.07.2002).

2.1.3.21. Çocuk edebiyatı var mı yok mu tartışması

Çocuk edebiyatının varlığı ya da yokluğu ile ilgili tartışma günümüzde hâlâ devam etmektedir. Bu hususta çocuklara yönelik bir edebiyatın olması gerektiğini kendi argümanlarıyla ortaya koyanların yanında, çocuklara yönelik bir edebiyatın olamayacağını, bu durumun edebiyatın umdelerine aykırı olacağını dile getirenler de vardır. Söz gelişi, Ülkü Tamer, Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural ve Mümtaz Zeki Taşkın gibi isimler çocuk edebiyatının genel edebiyat yelpazesinde ayrı bir yerinin olduğunu, çocuklar için kitaplar yazarken belli kurallar gözetmek gerektiğini, çocuk varsa çocuk edebiyatının olacağını savunurlar. Bunların tam tersi düşünen Çehov ve Cemal Süreyya gibi yazarlar ise, büyüklere ve küçüklere verilen ilacın türünde bir farklılaşma yoksa çocuk edebiyatı ile yetişkin edebiyatı arasında da bir farklılaşma olamayacağını; ilkokul çıkışlı altmışlıklar ya da dalgıçlar edebiyatı yoksa çocuk edebiyatı diye bir alanın da bulunmayacağı kanısını taşırlar. Bu hususta Fatih Erdoğan'ın görüşleri de ilk saydığımız isimlere yakındır. O, çocuk edebiyatı eksenindeki tartışmaların hâlâ Çehov'un söyledikleri etrafında cereyan ediyor olmasından sıkılmıştır (BÜ, 1994). Bunun yanı sıra, çocuk edebiyatı yok diyen pek çok insanın çocuklarla ilgili bir kısım ürünleri kaleme alma teşebbüsünde bulunmalarına da hayret etmektedir (BÜ, 1994).

2.1.3.22. Çocuk kitabı yayıncılığı

Çocuk edebiyatının pek çok noktasında olduğu gibi çocuk kitabı yayımlama konusunda da ülkemizde birtakım sıkıntıların olduğu aşikârdır. Bu sıkıntıların başında da maddi yetersizlikler gelmektedir. Maddi anlamda güçlü olmayan yayınevlerinin bir çocuk politikasının olması beklenmeyeceğinden bu alanda kalitesiz işlere imza atılması da bir anlamda mukadderdir. Erdoğan'ın da genel anlamda çocuk kitabı yayıncılığı noktasında meseleye bakış açısı budur. Yazar, çocuk yayıncılığının hakkını vererek gelişebilmesi için desteklenmesi gerektiği fikrini taşır (RK, 04.04.2003). Çünkü ona göre Türkiye'de yayıncılık faaliyetleri güçlkle yürütülmektedir (RK, 30.08.2002).

Yazarın çocuk yayıncılığı ile ilgili sıkıntıları yalnızca maddi bir kısım sebeplerden kaynaklanmamaktadır. Yazar, çocuk yayıncılığı alanında doğru davranarak ticaret yapmaya çalışan yayıncıların yanında bir kısım sahtekârlıklarla işini yürütmeye çalışan insanların varlığından şikâyetçidir (RK, 01.03.2002). Bunun yanı sıra çocuklar için kitap yayımlayan yayıncıların birçoğunun pazarlamacı, çok az bir kısmının sanatçı olması da yazarı derinden yaralayan başka bir konudur (RK, 04.01.2002).

Tüm bunların dışında çocuk yayıncılığı ile ilgili sevindirici gelişmeler de yok değildir. Yazarın birkaç yıl öncesine kadar yaptığı “Türkiye gibi çocuğu bol bir ülkede, çocuklar için kitap üreten yayınevlerinin sayısı yetersiz, bu yayınevlerinin üretim ve dağıtım gücü ise zayıftır.” (RK, 18.04.2003), “Günümüzde gerçekten çocuk yayıncılığı yapılmamaktadır.” (ÇEY, 1987, 499), “Ülkemizde çocuk kitabı yayımlayan yayınevleri çok az sayıdadır.” (ÇEY, 1987, 529) gibi tespitler artık geçerliliğini korumamaktadır. Zira gelinen noktada yazarın “Çocuk yayıncılığı ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği “*Bir ürün patlaması yaşıyor ve bu çok güzel.*” cevabı durumu özetler niteliktedir. Ama Erdoğan'ın çocuk kitaplarındaki nitelik sorunlarıyla ilgili kaygılarının devam ettiğini de bu noktada söylemek gerekir.

2.1.4. Fatih Erdoğan'ın Eserleri

2.1.4.1. Artık Kendim Okuyabilirim Dizisi

Toplam 20 kitaptan oluşan “Artık Kendim Okuyabilirim” dizisi okul öncesi dönemdekiler ve ilkokul birinci sınıf öğrencileri için kaleme alınmış, çocuğun *merak ve soru sorma* duygusunu ön plana çıkaran, *küs durmama, azim, hayret, gerçeği keşfetme, model alma, sorgulama, farklı düşünme, yardım etme, sorumluluk alma, sıradanlıktan kurtarma* gibi temaları işleyen, kısa ve ritmik cümle yapılarıyla dikkat çeken kitaplardan oluşur. Fatih Erdoğan tarafından resimlenen kitaplar, Mavibulut Yayıncılık tarafından basılmıştır. Bu dizideki kitapların her birinin 32 sayfa olması dikkat çekicidir.

“**Beş Beyaz Benekli Baykuş Bana Bakıyor**” adlı kurguda, beş beyaz benekli baykuşun kendisine niçin baktığını anlamaya çalışan çocuğun hikâyesi anlatılır. “Merakın giderilmesi yılgınlığa düşmeden, azimle çalışmakla mümkündür.” mesajının verildiği kitapta bu mesajın dışında, “Merak ve keşfetme isteği insana has bir duygudur.” (6), “Güç yetirilemeyecek işlere kalkışılmamalıdır.” (8), “Birey, zihninde cevaplandıramadığı soruları etrafındaki yaşça ve bilgice kendinden daha tecrübeli insanlara sorar.” (24) gibi düşünceler de satır aralarında verilir.

“**Fili Yuttu Bir Yılan**”da, bir çocuğu yılan yutması sonucu çocuğun ve yılanın başından geçenler anlatılır. İlk safhada sıkıntılı görünen gidişatın bireyi mutlu kılacağı yönünde kurgulanan eser, “Zor durumlarda da insan gülme becerisi göstermeli, ümidini yitirmemelidir.” (22), “Başlangıçta hayırmış gibi görünen işler, sonrasında şer olabilir.” (18), “Yapılan iyiliğin ve kötülüğün karşılığı, er ya da geç alınacaktır.” (26), “Şahsa yapılan kötü muameleler sineye çekilmeli, kötülüğe iyilikle karşılık verilmelidir.” (28) mesajlarını da okuruna verir.

“**Pabucumun Bağı Çözüldü**” isimli kitapta pabucunun bağı çözülen çocuğun, önce pabucunu bağlamak için çevresindekilerden yardım beklemesi, ardından umduğu yardımı bulamayınca sorumluluk alarak kendi işini kendi görmesi dile getirilir. “Yardım beklenen kişiler kimi zaman çocukların sorunlarına eğilmeyip onları geçiştirebilirler.” (8), “Güven duygusunun zedelenmesi beraberinde hayal kırıklığını da getirir.” (18) “Büyüklerin basit diye nitelendirdiği pek çok mesele çocuklar için ciddi bir sorun teşkil

eder.” (6), “Ahde vefa gösterilmeli, yapılan iyilikler karşılıksız bırakılmamalıdır.” (28) ve “Model alma birtakım işleri çözümede iyi bir yöntemdir.” (30) gibi mesajların verildiği eser, “Üstesinden gelinebilecek işlerde başkalarının yardımı beklenmemelidir.” ana mesajını vermek için kurgulanmıştır.

“**Okula Geç Kaldım**”da, okula geç kalan bir çocuğun daha fazla gecikmemek adına bir an önce okula varmaya çalışması ve bu esnada başından geçen olaylar anlatılır. Hedef kitleye insanların sorumluluk bilinci taşıması ve üzerlerine düşeni layıkıyla yerine getirmesi noktasında bir mesaj gönderen kitap, bunun yanında “Okula geç kalmak sorumlu öğrenciler için kaygı verici bir durumdur.” (6), “Darda kalan birine karınca misali imkânlar ölçüsünde yardım edilmelidir.” (16), “Değerli kabul edilen eşyalar, sıkıntılı durumlara düşme pahasına saklanmalıdır.” (20) ve “İhtiyaçlar beklentileri belirlemektedir.” (24) mesajlarını da verir.

“**Dedem Bana Düdük Yaptı**”da, dedesiyle kıra giden bir çocuğun kırdaki yaşadıklarından bahsedilir. Erdoğan’ın okurlarına “Yeterli emek ve vakit ayırdıktan sonra başlangıçta müşkülmüş gibi görünen her işin üstesinden rahatlıkla gelinilebilir.” mesajını verdiği eser, yalnızca bu mesajı taşımaz. Metin dikkatli okunduğunda “Yetişkinler tecrübelerinden ötürü bazı işleri icra etme hususunda daha ehildir.” (6), “Günün şartlarında ortaya konulan ürünler, el yapımlarının yerini tutacak kadar kaliteli değildir.” (18), “Yaşlı insanlar gençlere nazaran daha çabuk yorulur.” (16), “Çocuklar pek çok meselenin idrakindedir.” (18) gibi düşünceler de metinden çıkarılır.

“**Geçiyordum Uğradım**” isimli kitapta, evlerine gelen komşu teyzenin “Geçiyordum uğradım.” cümlesine takılan bir çocuk anlatılır. Oyun ve ilginin çocuğun geçirilemeyecek en temel ihtiyacı olduğunu vurgulayan kitapta, “Yetişkinlerce gelişigüzel söylenen kimi sözler çocuklar tarafından ciddiye alınır.” (8), “Çocuklar oldukça zeki varlıklardır, gördüklerini ve duyduklarını anında hafızalarına kaydederler.” (10), “Yalnızlık canlılara sıkıntı verir.” (16), “Çocukları anlayan ve çocuk ruhunu kaybetmeyen yetişkinler de mevcuttur.” (20), “Sıkıntıya düşürülen varlıklardan af dilenmeli, kusurlar ve hatalar erdemlice kabul edilmelidir.” (30) şeklinde pek çok düşünce öne çıkar.

Birbirine bir yanlış anlama yüzünden küsen iki kardeşin başından geçenleri konu edinen “**Ablam Bana Dil Çıkardı**” isimli anlatıda, yazar, aile bireyleri arasındaki

birtakım yanlış anlamaların sevgi bağlarını zedeleyemeyeceği fikrini işler. Bu fikri işlerken de “Kardeşler arasında birtakım yanlış anlamalar olabilir.” (12), “Yalnızlık, insana mahsus bir duygu değildir.” (24), “Kardeşler arasındaki dargınlıklar kısa sürelidir.” (26), “Başkalarının üzülmemesi için fedakârlıklarda bulunmak elzemdir.” (26) gibi başka düşüncelerden istifade etmeyi ihmal etmez.

Ablasının kendisine söylediği yalana inanan çocuğun “Fareli Köyün Kavalcısı” ile yaptığı yolculuğun anlatıldığı “**Sınıfta Kaldım Haberim Yok**” adlı kitapta okumanın önemine vurgu yapılır. Bu vurgu esnasında da “Çocuk temiz yaratılıştan olduğundan kendisine söylenene inanır.” (6), “Okula gitmeyen insan okula gidene kıskanır.” (24), “Okumayı öğrenmek belli bir yaştan sonra kolay değildir.” (26), “Okuyamamak insanın içinde yaradır.” (30) gibi değişik fikirlerden yararlanır.

Kuşunun kaybolması neticesinde çok üzülen ve kuşunu bulmak için yoğun çaba sarf eden bir çocuğu konu edinen “**Kuşumu Kim Kışkırladı?**” adlı eserde Erdoğan, “Bireyler hayvanlarla duygusal bir yakınlaşma içine girebilir.” (6), “Sevilen bir varlığın kaybolması bireyi derinden etkileyebilir.” (6), “Bazen elinden geleni yapmak sorunların çözümü için yeterli olmayabilir.” (16), “Yapılan iyilikler unutulmamalı, bir teşekkürle dahi olsa vefa borcu ödenmeye çalışılmalıdır.” (28) mesajlarını verir. Kitabın tamamı okunduğunda tüm bu mesajların “Varlıkların fitratlarından gelen birtakım özellikler, ayrılık getirebilir.” ana fikrine hizmet ettiği görülür.

Daha önce Erdoğan’ın yazmış olduğu “Beş Beyaz Benekli Baykuş Bana Bakıyor” isimli kitabın devamı niteliğinde olan “**Beş Beyaz Benekli Baykuşun Dönüşü**” isimli kurguda, önceki kitapta ayrı düşen çocuk ve baykuşlar yeniden bir araya gelirler. “Araya zaman girse de dostluklar bitmemelidir.” mesajının verildiği eser, “Yetişkinler evde olan bitenden çocukları sorumlu tutar.” (10), “Farklılıklar insanı hayrete düşürür” (16), “İnsan, sözüne itibar edilmediği anlarda üzülür.” (18) ve “Kimi yaşanmışlıklar bir problemin çözümünde bireye yardımcı olur (20).” biçiminde başka mesajları da okura aktarmakta bir kanal niteliği taşır.

“**Korkunç Korkuluğun Korkusu**”nda, bahçeye dikilen bir korkuluğun duygusal macerası anlatılır. “Ne pahasına olursa olsun yardım etmek güzel bir davranıştır.” gibi yardımın önemini öne çıkaran bir mesajın işlendiği anlatıda, bu mesajla birlikte, “Büyüklerin sözlerine itibar edilmelidir.” (6), “Her işin bir bedeli

vardır.” (12), “Her bireyin önceliği, düşün dünyası farklıdır.” (14), “Verilen sözün gereği yapılmalıdır.” (16) ve “Yalnızlık varlıkları ürküten bir duygudur.” (28) gibi başka fikirler de ön plana çıkarılır.

“**Gırrr!**” isimli eserde kimseyi korkutamadığı için üzülen bir canavar konu alınır. Diş temizliğinin önemine ve yapılan iyiliğin karşılıksız kalmayacağına vurgu yapan eser, ayrıca “Canavarlar insanları korkutmak ister.” (6), “Birey arzu ettiğini her daim gerçekleştiremez.” (8), “Temizlik kurallarına dikkat etmeyen varlık, etraflarındakilerce tiksiniç bulunur.” (20) ve “Arzu ettiği sonucu elde edemeyen birey üzülür.” (22) gibi mesajları da hedef kitlesine ulaştırmaya çalışır.

“**Dedem Neden Güldü?**”, kitabın kahramanlarından dedenin esrareniz biçimde devamlı olarak gülmesini konu edinir. Başlangıçta anlam verilemeyen ve merakla sonucu beklenen olayların perde arkasında farklı gizlerin yattığını hedef kitlesine aktarmaya çalışan kitap, satır aralarında “Yeme, içme gibi canlılara has fiziksel ihtiyaçlar karşılanmalıdır.” (8), “Masal dinleme gibi insanın daha çok ruhi yönünü geliştirmeye yönelik ihtiyaçlar, fiziksel ihtiyaçlardan sonra gelir.” (10), “Yetişkinler de küçüklerle aynı beklentileri paylaşabilirler.” (12), “Bazen belli bir davranış karşısında alışılmışın dışında istenilmeyen tepkiler alınabilir.” (28) mesajlarını da verir.

“**Annem Neden Şişmanladı?**” isimli anlatıda annesinin neden şişmanladığını merak eden ve bu yönde adımlar atan bir çocuğun macerası anlatılır. “Soruları geçiştirilen çocuk, sorularının yanıtını ehil olmayan kişilere giderek arar ki bu onun yanlış bilgiler edinmesine sebebiyet verir.” gibi isabetli bir mesajın verildiği kitapta, bu mesajı destekleyici tarzda “Çocukların anlam veremedikleri türlü olaylar çevrelerinde cereyan edebilir.” (6), “Bir bilinmezlik durumunda gidilecek ilk kimse yakın aile bireyleridir.” (8), “Söylenilen yalanların kabul edilebilir mazeretleri olabilir.” (22), “Bazen saf olmak ve çevredeki insanlara koşulsuz güvenmek bireye zarar verir.” (16) türevinde başka mesajlar da verilir.

“**Gece Gelen Konuklar**”da, ailesi gezmeye gittikten sonra evde tek başına kalan bir çocuğun hikâyesi anlatılır. Erdoğan’ın “Aile bireylerinin düşüncesizce söylediği kimi sözler, çocuğun ruh dünyasında telafisi güç sonuçlar doğurur.” mesajını vermeye çalıştığı kitap, yalnızca bu mesajla kalmaz bu mesajı güçlendirecek şekilde “Umulmadık anlarda yaşanan gelişmeler bireyleri şaşkınlığa uğratabilir.” (10), “Bireyler

güç durumlarda kendi kendilerine yapacakları telkinlerle iradelerini güçlendirebilirler.” (8), “Yetişkinler çoğu zaman yaptıkları hataların idrakinde değildirler.” (30), “Kitap bireylerin hayal gücünü geliştiren bir enstrümandır.” (30) gibi bir kısım düşüncelerle de desteklenir.

“**Güzel Bir Sabahı**”, küçük bir çocuğun alışılmışın dışında, sıradanlıktan uzak tecrübelerini anlatır. Alınan kararların merakların ve tecrübe edilen düşüncelerin ürünü olduğunu dile getiren kitap, “Farklı düşünce tarzı bazen alışlagelmiş düşünce biçimiyle aynı gerçeğe işaret eder.” (14), “Doğruluğuna inanılan düşünceler açık yüreklilikle her platformda ifade edilmelidir.” (18), “Anne sevgisi kişinin düşüncelerine ve eylemlerine yön verecek kadar ulvi bir sevgidir.” (30), “Farklılıklardan ve aykırı düşüncelerden istifade edilebilir.” (28) gibi düşünceleri de öne çıkaracak bir tarzda kurgulanmıştır.

“**Top Ding Dız Dam Çong Cıs Tak!**” adlı anlatıda, canı sıkılan bir çocuğun kendince sıkıcı bir pazar gününü renklendirme uğraşı anlatılır. “Hayatı güzel ve eğlenceli kılmak için alışılmışın dışına çıkılmalıdır.” mesajının okura iletiildiği eserde bu mesaj çerçevesinde “Alışılmış ve planlanmış işler bazen insana sıkıntı verebilir.” (6), “Can sıkıntısından kurtulmak için farklı düşünölmeli ve çaba sarf edilmelidir.” (8), “Her daim gözümüzün önünde olan ve aynı işlevleriyle dikkat çeken araç gereçler, farklı biçimlerde de kullanılır.” (22) ve “Uyum içinde çalışmak, hoşça vakit geçirmeye katkı sağlar.” (14) gibi fikirlere de yer verilir.

“**Tavan Arasındaki Eski Lamba**” isimli eserde, sihirli lamba masalı tahrif edilerek Erdoğan tarafından ironik biçimde yeniden kurgulanmıştır. Lambadan çıkan cinin etrafındaki insanlara hizmet etmek yerine hizmet beklediği anlatı, tembellik etmenin doğru bir davranış olmadığı mesajını verir. Eser bu ana mesajın dışında “Çocuk, merakının önüne geçemez.” (6), “Hayat bazen beklenmedik gelişmelere gebedir.” (8), “Birey düşünerek geçmişteki hatalarını anlayabilir.” (16) ve “Bazı kimseler tehdit ve şiddet yoluyla işlerini rayına sokmak isterler.” (18) gibi mesajları da okura vermeyi ihmal etmez.

Annesinin kendisini sevip sevmediğini öğrenmek isteyen bir çocuğun hikâyesinin anlatıldığı “**Seni Seviyorum**” isimli eserde yazar, okurlarına “Çocuklar ailelerinin kendilerini sevip sevmediklerini zaman zaman test etmek isterler.” mesajını verir. Bu mesajı verirken de metni kurmak için “Birey gördüklerinden ve

duydıklarından etkilenir.”, “Kardeşler birbirlerini kıskanırlar”, “Birbirlerini kıskanan kardeşler zaman zaman birbirlerine zarar verirler.” ve “Anneler çocuklarını karşılıksız severler.” gibi mesajlardan faydalanır.

Arkadaş olma sürecinde bir kısım sıkıntılar yaşayan ama buna rağmen arkadaş olmayı başarabilmiş iki çocuğun hikâyesinin anlatıldığı “**Sevgili Arkadaşım**” adlı eseri yazar, “Zevkler ayrı olsa bile arkadaşlar sonsuza dek birlikte olmalıdır.” fikri üzerine inşa eder. Ancak yazar yalnız bu fikirle de kalmayıp satır aralarında okurlarına “Yalnızlık can sıkıcıdır.”, “Arkadaşlık paylaşmak demektir.”, “Arkadaşların da uyumsuzluk yaşadığı konular vardır.” ve “Arkadaşsız kalmak çok üzücüdür.” gibi mesajları da iletir.

2.1.4.2. Şakacı Hayvan Masalları

Henüz bir kitabın yayınlandığı bu tasnifin hedef kitlesi 6 yaş ve üzeri çocuklardır. Kitap Mavibulut Yayıncılık tarafından basılmıştır. Eserin resimlemesini Fatih Erdoğan yapmıştır.

“**Kemancı Ayı Masalı**”nda keman çalmak isteyen Bingo’nun maceraları anlatılır. “İnsanların kimi iyi niyetli hareketleri, bazen muhataplarında yanlış anlaşılır.” (12), “Bazı enstrümanları çalmak maharet ve özveri ister.” (16), “Birey, davranışlarıyla etrafındakileri kızdırır.” (38), “Birey, yeteneklerine yönelik yapılan olumsuz eleştirilere karşın azimle yeteneklerini geliştirmek için çaba sarf eder.” (34) gibi mesajların verildiği eserde, azmin elinden hiçbir şeyin kurtulamayacağı fikri işlenir.

2.1.4.3. Öykülerle Çoklu Zekâ Geliştirme Etkinlikleri

Erdoğan’ın yazdığı Güldiken’in hazırladığı uygulamalarla farklı bir boyut kattığı bu seri, 8 kitaptan oluşur. Gardner’in Çoklu Zekâ Kuramı dikkate alınarak hazırlanan kitaplar sözel-dilsel, bedensel-kinestetik, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, müziksel-ritmik, sosyal, içsel ve doğacı olmak üzere sekiz zekâ alanına hitap eder. Her kitabın sonunda, 8’i kitabın zekâ alanıyla, 7’si diğer zekâ alanlarıyla ilgili 15 soru ve uygulama okura sunulur. Böylece bu sorulara cevap veren ve uygulamaları yapan okur kısmen de olsa kendi zekâ alanını belirlemiş olur. Erdoğan ve Güldiken konunun daha

netlik kazanması açısından “Öykülerle Çoklu Zekâ Geliştirme Etkinlikleri” isimli seriye bir de kılavuz eklemeyi unutmazlar. Zekâ kavramından ve zekâ türlerinden kısaca bahseden kitap, uygulamaların ve soruların değerlendirilmesine ilişkin içinde bir bölüm de barındırır. Erdoğan’ın resimlemelerini yaptığı serinin hedef kitlesi ikinci ve üçüncü sınıfta okuyan öğrenciler olup serinin tüm eserleri Mavibulut Yayıncılık tarafından basılmıştır. Eserlerin her biri 17 sayfadır.

Mantıksal-matematiksel zekâ ile ilişkilendirilen **“Beyaz Kızın Kolyesi”**nde, doğada karşılaştığı çeşitli hayvanlara türlü sebeplerle yardım eden, yardımları neticesinde hayvanların belirli vasıflarını alan ve bunları yeri ve zamanı geldiğinde menfaatleri doğrultusunda kullanan bir çocuğun hikâyesi anlatılır. Yapılan iyiliklerin karşılığının bir gün mutlaka alınacağı fikrini ortaya koyan anlatı, “Yardım isteğinde bulunan varlıkların beklentilerine karşılık verilmelidir.” (5), “Çevre kirliliği canlıların hayat aksiyonlarını etkiler.” (12), “Yardım talebinde bulunan her varlık iyi niyetli olmaz.” (14), “Yapılan iyiliklere en azından bir teşekkür ile karşılık verilmelidir.” (16) gibi önemli mesajlar verir.

Doğayı keşfetmek isteyen iki çocuğun doğa şartları ile mücadelelerinin anlatıldığı **“Parkta Bir Gün”** isimli anlatıda yazar okurlarına “Tabiat ve ona ait unsurlar yakından tanınmalı, belirli hâl ve zamanlarda tabiatla mücadele edebilme kondisyonuna sahip olunmalıdır.” mesajını verir. Doğacı zekâ ile ilişkilendirilen eserde, ayrıca bahsedilen mesaja uygun olarak “Çocuk nazarında büyükler daima güçlüdür.” (7), “Çevredeki insanların algıları bireyin davranışlarını etkiler.” (8), “Bütün işler belli bir plan doğrultusunda yapılacak değildir.” (10) ve “Doğa ile mücadelede yalnızca fiziki güç değil, akıl da önemli bir unsurdur.” (15) gibi başka fikirlere de yer verilir.

“Çiğdem Büyüyünce Ne Olacak?” isimli kitapta, çeşitli meslek grupları belirgin yönleriyle tanıtılır ve kahramanın kendi tıynetine uygun bir meslek arama çabası anlatılır. “Her mesleğin olumlu ve olumsuz denilebilecek türlü yönleri bulunmaktadır. Önemli olan bireyin kendi isteklerine ve düşüncelerine uygun bir seçimde bulunmasıdır.” gibi faydalı bir mesajın işlendiği eserde yazar “Bir işi yapmaya karar vermek için uzun uzun düşünmek gerekir.” (6), “Çocuklarının açmaza düştüğü durumlarda yetişkinler onlara rehberlik ederler.” (7), “İnsanlar bütün zorluklarına rağmen yaptıkları işlerden haz almalıdırlar.” (9), “Etraftaki insanların model

oluşturması meslek seçiminde önemli bir faktördür.” (14) gibi mesajlar da verir. Yazar tüm bu mesajları verirken anlatıyı bedensel-kinestetik zekâ ile ilişkilendirir.

“**Eren’in Güçlü Arkadaşı**”nda Eren ve yaşlı kurdun arkadaşlığından bahsedilir. Sosyal çevrenin arkadaşlıkların devamında önemli bir unsur olduğunu içsel zekâ ile ilişkilendirerek ortaya koyan eser, “Bazı durumlarda insanlar meraklarına engel olamayabilirler.” (6), “Zor durumda olan varlıklara yardım edilmeli, imkânlar nispetinde sıkıntıları giderilmelidir.” (11), “Canlıların birbirlerinin dostluklarını kazanmaya ihtiyaçları vardır.” (10), “Yeni arkadaşlıklar bireyin hayata bağlanmasını sağlarken tarif edilmez bir heyecan da oluşturabilir.” (12) gibi önemli fikirleri de dillendirir.

Cerenlerin evine gelen konukların çocuklarıyla Ceren’in oynadığı oyunları konu edinen “**Ceren’in Konukları**” adlı kitapta Erdoğan, okurlarına çocukların yetişkinlerin her hareketini zihinlerine kaydedip onları örnek aldığı mesajını verir. Sosyal zekâ ile ilişkilendirilmiş eserde, bu mesaja çerçeve oluşturacak nitelikte “Oyuncağın çocuk dünyasında farklı bir yeri vardır.” (6), “Grup içinde yalnız kalmak ve arkadaş edinmemek can sıkıcı bir durumdur.” (6), “Çocuklara göre yetişkinler olmadık sebepler yüzünden birbirleriyle kavga ederler.” (18), “Yetişkinler kendi kusurlarını görmeyip çocukların yaptıklarını büyüttükçe büyütürler.” (19) gibi başka mesajlar da aktarılır.

“**Hayvanlar Konseri**” adlı eserde, can sıkıntısından ne yapacağını bilemeyen ve nihayetinde bir orkestra kurarak güzel vakit geçirmeyi amaçlayan hayvanların uğraşları anlatılır. “Başlangıçta hayretle karşılanan, zor diye telakki edilen pek çok işin, azimle çalışmanın sonucunda mutlu sonla biteceğini hedef kitlesine sunan kitap, müziksel-ritmik zekâ ile ilişkilendirilmiştir. Kitapta yukarıda zikredilen ana düşüncenin yanında “Rutin dışına çıkılamaması ve herhangi bir işle meşgul olamama durumu can sıkıntısına sebebiyet verir.” (6), “Doğru düşüncelere de şahsi hırslar yüzünden burun kıvrılabilir.” (7), “Yeni fikirler kimilerince şaşkınlıkla karşılanır.” (10) ve “Bilinmeyen bir alanda verimler ortaya koymak için birilerinin rehberliğine ve çokça çalışmaya ihtiyaç vardır.” (11) şeklinde yardımcı düşüncelere de ulaşmak mümkündür.

Sözel-dilsel zekâ ile bağlantı kurulan “**Kavgayla Beslenen Kız**”, kavgayla beslenen bir kızı ve etrafındaki insanların kız için yaptıklarını anlatır. “Şiddet ve

gerilimden beslenen insanların sorumluluğunu toplumun bütün bireyleri almalıdır.” biçiminde bir ana fikir ekseninde kurgulanan eserde, bu ana fikre yardımcı olacak nitelikte “Hayatın içinde iyiliğe karşı kötülükle muamele eden insanlar da vardır.” (5), “Çevredeki insanların sıkıntıları, bireylerin ruh hâlleri üzerinde olumsuz tesirlere yol açar.” (8), “Kötü sözün ve kavganın son noktası yoktur, şiddet şiddeti doğurur.” (8), “İnsanların şiddete karşı ortak akıl yürüterek hareket etmesi, sükûnu sağlar.” (15) mesajları kullanılır.

“**Ozan’ın Çiftlik Gezisi**” isimli kitapta babası ve köpeğiyle beraber çiftlik gezisi yapan Ozan’ın macerası görsel uzamsal zekâ ile ilişkilendirerek verilir. “Öncesinde bir yaşantı geçirilmediği için tanınmayan hayvanların masumane davranışları bireye korkutucu gelebilir.” mesajının verildiği eserde, bu anlamda “Modern dünyada yaşamak insanları pek çok zevkten mahrum eder.” (8), “Aynı dili konuşamayan varlıklar da iletişim kurar.” (5), “Kıymet verilen varlıkların ortadan kaybolması telaşa sebebiyet verir.” (7), “Canlıları tanımanın yolu onları görmekten, onlarla aynı havayı solumaktan, onlara dokunmaktan geçer.” (14) gibi mesajlara da yer verilir.

2.1.4.4. Sihirli Dizi

Dizi 11 kitaptan oluşur. Heyecan ve serüven kokan bu kitaplarda genel çatı mutsuz olma, iç geçirme, iç geçirileni elde ederek olağanüstü bir kısım beceriler kazanma, edinilen olağanüstü becerilerden ötürü bir macera yaşama, olağanüstü vasıfları kaybetme ve eskisinden daha mutlu bir kısıya bürünme şeklinde kurulur. 8-9 yaş çocuğu için yazılan bu kitaplar, bir taraftan sihirli bir dünyayı çocuğun önüne sunup okumayı daha eğlenceli kılmaya çalışırken diğer taraftan da sihirli biçimde elde edilen güçlerin geçici olduğu mesajını hedef kitesine vermeyi ihmal etmez. Mavibulut Yayıncılık tarafından basılan Sihirli Dizi’nin kapak ve iç resimlerini Human Korban, editörlüğünü ise Keriman Güldiken yapmıştır.

“**Sihirli Kaykay**”da, Bülent isimli kahramanın sihirli güçlere sahip bir kaykay edinmesi ve kaykayı sayesinde türlü serüvenlere atılarak insanlara yardım etmesi fikri işlenir. Ancak hak edilerek elde edilen başarıların bireyi mutlu kılacağı mesajını okura ileten kitap, bu mesajla birlikte “Çocuklar kendilerine lakap takılmasından

hazzetmezler.” (5), “Hayranlık uyandıran eşyaların sahibi olmak, bireyi mutlu kılar.” (25), “Yetişkinler kimi zamanlar evlatlarını konuşturmadan yargırlarlar (66).”, “Ciddiye alınmamak, bireyleri üzer.” (72), “Ne pahasına olursa olsun doğruyu söylemek erdemli bir davranıştır.” (110) şeklindeki mesajları da bünyesinde ihtiva eder.

Sihirli bir şapka vasıtasıyla görünmez olan Burak’ın, görünmez olmanın avantajını kullanarak yaptıklarının anlatıldığı **“Sihirli Şapka”**, insanın sihirli bir kısım güçlere sahip olmadan da emellerini gerçekleştirebileceğini okura aşılabilir. Kitap ayrıca, “Ödevler, çocukların potansiyeli ölçüsünde verilmeli, kaldıramayacağı sorumluluklar, çocukların omzuna yüklenmemelidir.” (9), “Olağan olmayan kimi eylemler bireylerce şaşkınlıkla karşılanır.” (38), “Bireyler başarılarıyla duydukları gururu etrafındaki kimselerle paylaşmak isterler.” (41), “Küçük olmak ve oyun kurallarına uymamak arkadaşlar arasında dışlanma sebebidir.” (68) ve “Kimi yanlış anlamalar, insanlar arasındaki ilişkileri zedeler.” (131) gibi pek çok fikri de öne çıkarır.

“Sihirli Kitap”, sihirli bir kitap aracılığıyla zamanda yolculuk yapan Oktay ve Nilüfer’in başlarından geçenleri anlatır. “Sınavlar öğrencilerin kaygılarını ve sıkıntılarını artırır.” (6), “Oyun, insanları günlük kaygı ve korkulardan uzaklaştırır.” (28), “Başkalarını teskin için cümle kurmak zor bir iştir.” (65), “Zihinlerdeki algıyı değiştirecek bir kısım gerçeklerin kabulü zordur.” (114) ve “Bireyler kendi hatalarının sorumluluğunu bazen başkalarına yüklerler.” (154) şeklinde mesajların verildiği kitapta ana mesaj olarak gerçeğin er geç ortaya çıkacağı düşüncesi işlenir.

Nilay isimli kahramanın, sihirli şemsiye sayesinde istediği gibi hava şartlarını değiştirmesine dair bir konu ekseninde teşekkül eden **“Sihirli Şemsiye”**, insanın isteyince emellerini gerçekleştirebileceğine değinir. Kitapta bu düşüncenin yanı sıra “Sevgi duyulan bir insan bir mekânı güzel kılar.” (8), “Ani gelişmeler insanların düzenini bozar.” (23), “İnsanlar ağaçları ve ormanları yok ederek, havayı kirleterek, ozonu delerek yerkürenin doğallığını bozarlar.” (36), “Kimi insanların gizli işler çevirdiklerini anlamak için müneccim olmaya gerek yoktur.” (61) ve “Namuslu insanlar da en az namussuzlar kadar cesur olmalıdır.” (91-92) gibi düşünceler de ele alınır.

“Sihirli Küre”, adlı anlatı, sihirli bir küre aracılığıyla mekânda yolculuk yapan Ozan isimli kahramanın serüvenini anlatır. İnsanın sevdiği için kendisini tehlikeye atmaktan çekinmeyeceği gerçeğini ortaya koyan kitapta, bu ana düşünceye hizmet eder

nitelikte “Çocuklar duygularını ifade etmekte güçlük çekmezler.” (3), “Herkesin çocuğu biriciktir.” (39), “Teoride kalıp uygulamaya dökülmeyen bilgiler fayda getirmez.” (40), “Müşkül durumlarda insanlar dayanışma içinde olurlar.” (50) ve “Yetişkinlerin çocukların doğrularını sorgulaması şaşılacak bir iştir.” (128) gibi farklı yardımcı düşünceler de ele alınır.

Sihirli gözlüğü sayesinde nesnelere içini görebilen Emre isimli kahramanın başından geçen macera dolu olayları anlatan “**Sihirli Gözlük**” (birinci, ikinci ve üçüncü kitap), kötülüğün, yapanın yanına kâr kalmayacağını okura aşılabilir. Üç ciltten oluşan kitapta, yukarıdaki düşünce ile birlikte “Kaybedilen bir nesneyi bulmak bireye ferahlık verir.” (9), “Alay konusu olmak rahatsız edicidir.” (29), “Akıllıca davranışlar, çözüme katkı yapar.” (3), “Tedbirsiz hareketler felaketleri beraberinde getirir.” (115), “Özür dilemek bir erdemdir.” (164) biçiminde düşüncelere de yer verilir.

Sihirli bir küpe sayesinde küçülerek türlü serüvenler yaşayan Elif’in başından geçenlerin anlatıldığı “**Sihirli Küpe**”, ne olursa olsun insanlara bir şans daha verilmesi gerektiği düşüncesiyle kurgulanmıştır. Eserde bu düşüncenin haricinde “Evin en küçüğü olmak beraberinde bir kısım külfetleri getirebilir.” (5), “Müreffeh şartlarda yaşamak görgülü olmak anlamına gelmemektedir.” (26), “Bireylerin kimi dilekleri anında karşılık bulur.” (38), “Kimi bireyler mahrumiyetten başlarına göre bir yastık bile bulamazlar.” (68) ve “Karşılıksız sevmek güzel bir haslettir.” (105) gibi düşünceler de yer bulmuştur.

Futboldan hiç anlamazken sihirli bir top vasıtasıyla futbol konusunda oldukça mahir bir konuma gelen Deniz’in hikâyesinin anlatıldığı “**Sihirli Top**”, çalışarak ve olumlu düşünerek insanların istediklerini elde edebileceklerini vurgular. Kitapta bu vurguyla beraber “Alay edilmek acı verici bir durumdur.” (7), “Aidiyet duygusu birlik ve beraberliği güçlendirir.” (10), “Bireylerin sevdikleri insanlar karşısında mahcup olmaları bazen tahammül edilemez bir durumdur.” (33), “İnsanları köşeye sıkıştırarak kazanç temin etmek doğru değildir.” (138) ve “Çocuklar yaptıkları kimi sakarlıklardan ötürü utanç duyarlar.” (148) gibi düşünceler de yer bulur.

“**Sihirli Kalem**” adlı kurguda, sihirli bir kalem vasıtasıyla bir anda birçok cümle yazabilen Caner ve arkadaşlarının serüvenleri anlatılır. Bireyin belirli hususlarda bir duyarlılık geliştirip üzerine düşeni yapması noktasında önemli mesajlar veren kitapta,

“Ödev yapmak çocuklar için sıkıcıdır.” (5), “Teknoloji insanları kolayla alıştıırır.” (11), “Öğretmenler kimi zaman tehdit yoluyla ödev yaptırırılar.” (18), “Kitap insana itibar katar.” (113) ve “Kitaba ve kültüre yapılan saldırılar kimi insanlarda derin yaralar açar.” (156) gibi fikirler de işlenir.

2.1.4.5. Fa Usta'nın Kemanları

İlk defa 2005 yılında tiyatro türünde kurgulanan metin, 2012 yılında bu sefer de roman formuyla okuyucuların karşısına çıkar. Solfasol ülkesiyle Remido ülkesi arasındaki keman çalma rekabetinin anlatıldığı eserde, geleneksel algılar ve cinsiyete biçilen roller gibi özgün konular da işlenir. İnsanların ilgi alanları doğrultusunda yönlendirilmeleri gerektiğinin vurgulandığı eserde, “Babalar evlatlarının güvenliğini düşünür” (8), “Ülkeler farklı alanlarda birbirleriyle rekabet ederler” (11), “Arkadaşlık sınıf ayrımı tanımaz.” (34), “Geleneksel bir kısım unsurlar insan davranışları üzerinde etkilidir.” (35), “Eş acısı zordur.” (46) ve “Çocuklar tavırlarıyla yetişkinlere doğru yolu gösterirler.” gibi pek çok ileti vardır. 9 yaş üzeri çocuklar için kurgulanan bu eserin, ilk 103 sayfası roman, sonraki 77 sayfası tiyatrodur. Editörlüğünü Keriman Güldiken'in yaptığı eser, Mavibulut Yayıncılık tarafından basılmıştır.

2.1.4.6. Eğlenceli Öyküler Dizisi

Sekiz kitaptan oluşan dizinin yalnızca iki kitabı Fatih Erdoğan tarafından kaleme alınmıştır. Hedef kitlesi okumayı öğrenmiş ve okuma hızı artmaya başlamış ancak henüz ‘kalın’ kitaplara tereddütle yaklaşan çocuklar olan bu kitapların yazılış amacı, yalın ve akıcı anlatımı, edebî söyleyişi, dil zevkini eğlenceli bir kurgu çatısında okurla buluşturup kitap okuma alışkanlığının yerleştiği bu önemli yaşlarda çocuk okura yardımcı olmak, onların iyi birer okur olmalarına katkı sağlamaktır (Mavibulut, 2012). Afrika Macerası, Ay Macerası, Orman Macerası, Prensi Olmayan Masal Kitabı, Kakalar Günü, Renkleri İcat Eden Profesör, Canavar Öyküleri ve Şövalye Öyküleri olmak üzere toplam sekiz kitaptan oluşan dizi de Prensi Olmayan Masal Kitabı'nı ve Kakalar Günü'nü Erdoğan kaleme almıştır. Mavibulut Yayıncılık tarafından basılan kitapların kapak ve iç resimlemelerini Mustafa Delioğlu yaparken editörlüğünü Keriman Güldiken yapmıştır.

“**Prensi Olmayan Masal Kitabı**” Hüsametdin Bey’e Çilek Dokundu, Şu Babaannem, Pimpirik Amca’nın Öfkesi, Prensi Olmayan Masal Kitabı ve Kuyruk İstiyorum olmak üzere beş hikâyeden oluşmaktadır. Hikâyelerde genel olarak okura “Ön yargılar zaman içinde kırılır.” (18), “Pes etmemek bir işten netice almak için önemli hasletlerden biridir.” (33), “İnsan, zaman içinde hatasını anlar.” (48), “Birey, bazen elindekinden mahrum kalma pahasına eşyasını başkasına verir.” (72) ve “Bir duruma ilişkin yetişkinlerin ve gençlerin algısı farklıdır.” (81) şeklinde mesajlar verilir.

“**Kakalar Günü**” adlı kitap, Kakalar Günü ve Fındık Ezmesi olmak üzere iki hikâyeden oluşur. Hikâyelerde yazar “Halk üstesinden gelemediği işlerin çözümünü devletin yetkili organlarından bekler.” (19), “Sorunları paylaşmak bireyi rahatlatır.” (21), “Akıl yürüterek doğruya ulaşmak mümkündür.” (41), “Kararlı durarak istenilen sonucu almak mümkün olabilir.” (53), “Zalim er ya da geç belasını bulur.” (84) gibi mesajları hedef kitlesine iletir.

2.1.4.7. Macera Dizisi

İki kitaptan oluşan dizi, birkaç kafa dengi arkadaşın maceralarını anlatır. Müstakil olarak farklı konuları anlatsalar da birbirlerinin devamı niteliğinde olan iki kitabın hedef kitlesi, 10-12 yaş dönemi çocuklarıdır. Mavibulut Yayıncılık tarafından basılan eserlerin resimlemesini Mustafa Delioğlu yapmıştır.

Dünya turuna çıkmayı hedefleyen çocuklardan Ayşegül’ün kaçırılmasıyla başlayan aksiyon “Birey, arkadaşının müşkül durumuna çare olmak için elinden geleni yapar.” mesajıyla biter. “**Ayşegül’e Ne Oldu?**”da bahsedilen mesajın dışında “Öğrencilere göre öğretmenler her şeyi bilir.” (12), “Planlanmadan yapılan işlerde sorun çıkması olasıdır.” (19), “Çalışmak mevzubahis olunca herkes arzulu olmaz.” (43), “Sevilen bir arkadaşın ortadan kaybolması oldukça üzücüdür.” (50) ve “Başa gelen bir felaket daha temkinli davranmayı gerektirir.” (60) gibi mesajlar da verilir.

Korsan kitap çetesinin peşine düşerek hem arkadaşlarına yardım etmek hem de korsan kitap satışının önüne geçmek isteyen çocukların serüvenlerini konu edinen **Korsan Kitap Çetesi**, korsanla mücadele konusunda insanların bilinçli olmasını sağlamaya çalışır. Kitap insanlarda korsanla mücadele bilincini oluştururken “Korsan kitaplar, kitabın yazarından ve yayımcısından izin almadan basılır.” (51), “Çok satan

kitapların korsanı basılabilir.” (51), “Bir baskı makinesi olan yahut bir baskı makinesi olan biriyle anlaşılan herkes, korsan kitap basabilir.” (52), “Korsan kitap basan kişiler kitabın yazarına, dizgicisine para ödemedikleri için kitabı ucuza mal ederler.” (52) gibi korsan kitaba dair bir kısım bilgileri okura vermeyi de ihmal etmez.

2.1.4.8. İlk Gençlik Dizisi

Erdoğan’ın ilk gençlik çağındaki kimselerin duygu dünyasını dikkate alarak yazdığı eserlerde ana tema “aşk”tır. İki kitaptan oluşan bu dizi Mavibulut Yayıncılık tarafından basılmıştır. Kitapların resimlemelerini Mustafa Delioğlu yaparken yalnızca *Onu Seviyorum* isimli eserin kapak resmini Cansu Kaykaç yapmıştır.

“**Onu Seviyorum**” çocukluk çağında yaşanan aşkların, utangaçlıkların, tedirginliklerin anlatıldığı duygusal bir üründür. Fatih isimli kahraman ekseninde birbirinden bağımsız şekilde cereyan eden 28 hikâyeden oluşan eserin kapak resmini Cansu Kaykaç, iç resimlerini ise Mustafa Delioğlu çizmiştir. Arka Merdivenler, Fıstıklı Dikenler, Mazgaldaki Para, Sigara, Nil’in Saçları, Yakantop, Doğum Günü, Köpekler, Suluboya, Gül Bahçeli Evin Kızı, Kahraman Prens, Düğün, Sihirli Sözler, Sesimiz, Yılan, Yağmur, Kurtlar, Okul Dönüşü, Plajda, Savaş Uçakları, Sınav, Çengelli İğne, Müzik, Sahne Arkası, Kırdı, Islık ve Ormanda kitapta yer alan hikâyelerdir. Yazar bu hikâyeler vasıtasıyla okuruna “Birey sevdiği kendisine bakınca heyecanlanır.” (9), “İnsanlar müşkül durumlarda birbirlerine yardım ederler.” (18), “Birey, sevdiğinin acısını yüreğinde hisseder.” (31), “İnsanlar dış görünüşleri dikkate alınmadan da sevilir.” (41) ve “Yakın arkadaşlar kavga etse de birbirlerine karşı olan sevgilerinde bir eksilme olmaz.” (46) gibi pek çok mesaj verir.

“**Aşkım Çobanyıldızı**”nda birbirini seven iki gencin aşkları anlatılır. “Birbirlerini seven insanlar ayrı kalamazlar.” fikri üzerine inşa olan eser, Mustafa Delioğlu tarafından resimlenmiştir. Eserde yukarıdaki ana düşünceden başka, “Bazen akla gelmeyen ihtimaller gerçek olur .” (13), “Ayrılık hüznü getirir .” (10), “İnsan, kendi olamadığı gerekçesiyle ilişkisini bitirebilir.” (7), “Kaybedileni hatırlamak bireylerin içini acıtır.” (21), “Bazı şeylerin değeri kaybedince anlaşılır.” (91) ve “Kıskançlık bazen insanların ufkunu köreltir.” (145) gibi fikirler de işlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Fatih Erdoğan'ın eserlerindeki çocuk ve eğitim değerine ilişkin unsurları belirlemeye yönelik çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmayı Yıldırım ve Şimşek (2011, 39) “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamışlardır.

Nitel araştırma yaklaşımı esas alınarak yapılan bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2010, 77).

3.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmanın kapsamını, Fatih Erdoğan'ın 6-7 yaş dönemi çocukları için yazdığı *Artık Kendim Okuyabilirim* ve *Şakacı Hayvan Masalları Dizisi*, 7-8 yaş dönemi çocukları için yazdığı *Sihirli Dizi*, *Öykülerle Çoklu Zekâ Geliştirme Etkinlikleri* ve *Eğlenceli Öyküler Dizisi*, 10-12 yaş çocukları için yazdığı *Macera Dizisi* ve 13-14 yaş dönemi çocukları için yazdığı *İlk Gençlik Dizisi* oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra geniş bir çerçeveden yazarın eserlerine bakabilmek adına Erdoğan'ın araştırma ve inceleme yazılarının tamamına ulaşılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmaya başlamadan evvel tezin amacı net biçimde ortaya konulmuş, akabinde bu amaca uygun olarak kaynaklar temin edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Fatih Erdoğan'ın kitapları onun kurucusu olduğu yayınevinden istenmiş, muhtelif dergi ve gazetelerde yazdığı yazılar ve hakkında söylenenler ise yazarın kütüphanesinden ve

gazete arşivlerinden derlenmiştir. Çalışmanın kuramsal çerçevesini yerine oturtmak adına ilgili alanyazın taranmış; çocuk, çocuk psikolojisi, çocuk gelişimi, çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi ile ilgili genel kaynak kitaplar incelenmiş; çocuk, eğitim ve değer temalı tezlere ulaşılarak bu hususta genel bir kanı edinilmiştir.

Tüm bunlarla birlikte çalışmayı veri zenginliği açısından daha geçerli kılmak ve derinlemesine bilgi sağlamak için yazarla bir görüşme de yapılmıştır. Bilindiği üzere görüşmenin “*yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme*” olmak üzere üç biçimi vardır (Altunuşık vd., 2007, 84). Bu çalışmada hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gitmeyi birleştirdiği için diğer iki yöntemin avantajlarını ve dezavantajlarını içeren yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2010, 163). Görüşme sayesinde yazarın çocuk ve çocuk edebiyatına bakışı daha net öğrenilmiştir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Fatih Erdoğan’ın eserlerindeki çocuk ve eğitim değerine ilişkin unsurları belirlemeye yönelik çalışma nitel bir araştırma olduğu için verilerin analizi sırasında da nitel araştırma yaklaşımına uygun olan içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri benimsenmiştir. Betimsel analizle daha önceden belirlenen temalara göre özetlenen ve yorumlanan veriler, sonrasında içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutularak detaylandırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 227). Benimsenen bu yöntemlere uygun olarak sırasıyla aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

1. İlgili çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturabilmek için alanyazın taranmış, çalışmada kullanılacağı düşünülen konular okunarak fişlenmiştir. Ardından fişler belirli bir plan doğrultusunda tasnif edilmiştir.

2. Fatih Erdoğan’ın çocuk, çocuk edebiyatı ve eserleri ile ilgili düşüncelerini ortaya koymak adına onun daha önce muhtelif dergi ve gazete eklerinde yazdığı araştırma inceleme yazıları detaylı biçimde incelenmiş, bu inceleme neticesinde yazarın çocuk ve çocuk edebiyatı konusundaki düşünceleri özetlenmek suretiyle verilmiştir.

3. Yazarın çocuk, çocuk edebiyatı ve eserleri ile ilgili düşüncelerini ortaya koymak için yalnızca yazılı dokümanlarla yetinilmemiş, yazarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formundan da istifade edilmiştir.

4. Bunun dışında yazarın birkaç kez okunan kitapları, çalışmanın amacı doğrultusunda ilk aşamada olumlu ve olumsuz diye tasnif edilmiş, ardından bu genel tasnif altında tematik olarak birbirine yakın değerler Gündüz'ün *Meşrutiyet Romanında Yapı ve Tema* (1997), *İhsan Oktay Anar'ın Kurgu Dünyası* (2012) gibi eserlerinde yaptığı şekliyle çeşitli başlıklar altında birleştirilmiştir. Değerleri kesin sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün olmadığından bazen bir başlık altında düşünülen değerlerin farklı bir başlık altında değerlendirilebilecekleri de görülmüştür. Bu noktada herhangi bir kafa karışıklığına mahal vermemek için ise, başlıklar sistematize edilirken çıkış noktası olarak eserlerdeki kurgu esas alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Değerler Eğitimi Bağlamında Erdoğan'ın Eserleri

Başlangıçta ekonominin bir terimi olan *değer* kavramı, zamanla psikoloji, sosyoloji ve eğitim gibi bilim dallarının da konusu olmuştur. Zira dünya değişmekte, bilgiler güncellenmekte, değişen dünyaya uyum sağlamak zorunda olan insan ise, değerlerinden taviz vermektedir. Bu tavizin ya da çözümlenin önüne geçebilmenin insanın bilişsel ihyası ile beraber duyuşsal ihyası ile de mümkün olacağını düşünen farklı bilim dallarındaki araştırmacılar, “değer” kavramı üzerinde daha fazla durmayı uygun görmüşlerdir.

Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç (Güngör, 2010, 27); bir toplumun üyeleri tarafından izlenen ve benimsenen genel amaç (Ünal, 1981, 18); değişik durumlarda gösterilen davranışlara yön veren olgu (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976, 62); toplumun tarihî birikimi ile ortaya çıkan, toplumun tamamı tarafından kabul gören, toplumun varlık, birlik ve devamına sebep olarak görülen, tasvip ve teşvik gören, korunan kabulleniş (Tural, 1992, 29) biçiminde tanımlanan “değer” kavramı son yıllarda oldukça revaçtadır. Çünkü sevginin ve merhametin bilgiden arındırıldığı dünya, artık mutluluk yerine insanlara kan ve gözyaşı vaat etmektedir. Bu yönüyle adalet, sevgi, yardım, saygı gibi değerlerin insanlara aktarılması ve insanlar tarafından bir eğitim neticesinde edinilen değerlerin içselleştirilmesi modern dünyada daha önemli hâle gelmiştir.

Değerler eğitiminin son derece önemli bir konu olduğu, günümüzde pek çok kimse tarafından bilinir. Zaten son yıllarda bu alanda yapılan araştırmaların sayıca artışı da bu hususu gözler önüne serer. Ancak değer eğitiminin önemli olduğunu bilmek ve bu hususta yalnızca akademik çalışmalar yapmak, değerlerin insanlara aktarımı konusunda tek başına yeterli bir çözüm değildir. Bu söylenenlere ek olarak değerler eğitimi için ilgili kişi ve kurumlara da belli sorumluluklar düşmektedir. Üzerine sorumluluklar düşen ve bu sorumluluklarını yerine getirmesi gereken ilk kurum da kuşkusuz ailedir. Çocuğa iyi vatandaş, iyi insan olma yolunda ilk değerlerin aşılandığı aile, eğitimin en önemli ve en temel basamaklarındandır.

Aileden sonra değer eğitimi konusunda sorumluluk alması gereken ikinci kurum ise okuldur. Ailenin çocuk üzerindeki etkisinin zamanla azalmaya başladığı dönemde devreye giren okullar, ailede kazanılan değerleri daha da pekiştirmek ve yeni bazı değerleri çocuğa kazandırmak suretiyle çocuğun duyuşsal gelişimini sağlamak mecburiyetindedir.

Aile ve okul dışında değer eğitiminde önemli olan enstrümanlardan biri de genelde kitaplar, özelde ise edebî metinlerdir. Bugüne kadar pek dillendirilmemiş bir cümle olsa da her edebî metin, bünyesinde nasıl bir yapı yahut tema ihtiva ediyorsa aynı zamanda bir değer de ihtiva eder. Bu değer, Kluckhohn'a göre, tür olarak olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir (Aktaran: Aydın ve Gürler, 2012, 9). Örnek olarak Fatih Erdoğan'ın eserlerine bakıldığında onun kurgularında *adalet, çalışma, hak arama, hoşgörü, hediye verme* gibi olumlu değerleri görmek mümkün olabileceği gibi; *bencillik, küfretme, lakap takma, oyunbozanlık ve şantaj* gibi olumsuz değerler de görülür.

Her ne kadar değerleri kesin sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün olmasa da bu çalışma için değerlerin sınıflandırılması ile ilgili bir tasnif aranırken, değerlerle ilgili farklı tasniflerin yapıldığı görülmüştür. Spranger değerleri *estetik, teorik, ekonomik, siyasi, sosyal* ve *dinî* olmak üzere altı başlıkta incelerken (Akbaş, 2004, 30), Rokeach, *amaç* ve *araç* değerler (Akbaş, 2004, 30), Özlem *hazcı, bilgisel, ahlaksal, estetik* ve *dinsel* değerler (2002, 284), Ülken *içkin* ve *aşkın* değerler olarak incelemiştir (Poyraz, 2007, 85). Bu sınıflamaların dışında Takiyeddin Mengüşoğlu ise, değerleri *İnsan Felsefesi* adlı kitabında *yüksek değerler, araç değerler* ve *davranış değeri* diye sınıflandırmıştır. Mengüşoğlu yüksek değerleri *sevgi, bilgi, doğruluk, masumluk* diye örneklerken, araç değerleri *yarar, çıkar, kuşku, çekememezlik*, davranış değerleri ise görgü kuralları ve ulusların geleneklerinde bulunan değerler olarak izah etmeye çalışır. Çalışmada Mengüşoğlu'nun yapmış olduğu bu tasniften de bir ölçüde istifade edilmiştir. Tabii tüm bu tasnifler dikkate alınırken Türkçe Eğitim Programı'nın öğrenciyeye sunduğu değerlere de ayrıca dikkat edilmiştir (MEB, 2006; Belet ve Deveci, 2008; Şen, 2008; Çelikpazu ve Aktaş, 2011, 418-421).

4.1.1. Olumlu / İdeal İnsan Eğitiminde Öne Çıkan Değerler

Edebî eserin birincil amacı insanları eğitmek olmasa da, her edebî ürünün derin yapısında bir değer yatar. Özellikle çocuklar için kaleme alınan eserlerde bu durum daha belirgindir. Her yazarın kurgusu vasıtasıyla bir şeyler söyleme isteği beraberinde edebî esere doğrudan olmasa da eğitici bir fonksiyon yükler. Duygu, düşünce ve davranış noktasında model insan oluşturmayı arzu eden yazar bir anlamda bu insanın varlığını hem kültürün hem milletin hem de devletin bekası için teminat niteliğinde görür. Bu düşünceyle çalışmaya konu olan eserlerde ideal insanın sahip olması gereken birtakım değerlere yer verilmiştir.

4.1.1.1. Barışa katkı sağlayan ve barışı vurgulayan değerler

Kavga insanın kendini ifade ediş tarzlarından biri değildir. Bu anlamda mümkün mertebe *kavgadan uzak durmak*, kaçınmak gereklidir. Erdoğan da eserlerinde kavgadan kaçınılmalı mesajını okurlarına iletmek için çeşitli kurgular planlar. Bu kurgulardan ilki Korsan Kitap Çetesi'nde okurun karşısına çıkar. Eserde Bulut isimli kahraman, kavgalı oldukları Barlas'ın aralarındaki kavgaya son vermek için yarışma yapma teklifini arkadaşlarına iletmiş zaman yarışmayı kazanamayacaklarını düşünen Orhan, Mustafa ve Necdet en azından bu sayede sürekli kavga etmekten kurtaracaklarına kanaat getirip bu yönüyle bile teklife sıcak bakarlar (174).

Tabii insanlar arasında kavga olmayacak diye bir kaide yoktur. Zaman zaman insanlar nefislerine uyup istemedikleri işlere imza atabilirler. Bu yönüyle kavgadan uzak durmak ne kadar barışçıl bir değer ise, yaşanan bir tatsızlıktan sonra *ara bulmak* da o ölçüde barışçıldır. Bir başka deyişle, insanlar arasındaki kavga, sadece olaya dahli olan kişileri değil, onların çevresindekileri de etkiler ve toplumda huzur yerine huzursuzluğu tesis eder. Bu durumu fark eden kişiler ise, barışın yeniden tesisi için ellerinden geleni ortaya koymaktan geri durmazlar. Elinden geleni ortaya koyanlardan biri de pazar yerinin alt girişinde kitap satabilme sebebiyle husumetli olan iki grubu barıştırmak için bir öneri sunan Korsan Kitap Çetesi'nin barışçıl karakterlerinden Ayşegül'dür (168). Erdoğan, Ayşegül'ün bu davranışıyla hem kavga eden grupların daha medeni ve daha barışçıl yollarla problemlerini çözer, hem de gerilimsiz bir biçimde barış ve huzur içinde yaşamalarına katkıda bulunur. İnsanlar arasındaki kavgayı

ve küslüğü sonlandırıp barışı tesis etmeye yönelik bir başka çaba da eserler arasında Ablam Bana Dil Çıkardı'da görülür. Eserde anne küçük çocuğunun ablasına küstüğünü anlayınca, çocuklarının aralarını bulmaya çalışır ve küslüğe neden olan olayın bir yanlış anlamadan ibaret olduğunu dile getirir (8).

Ara bulmaya verilebilecek bir başka örnek de Sihirli Şemsiye'de göze çarpar. Yukarıdakilerden biraz farklı kurgulansa da eserde Nilay isimli kahramanın babası ikna kabiliyetini de ön plana çıkararak kızı ile Ömer'in arasını bulmaya çalışır. Öyle ki o, Sihirli Şemsiye isimli eserde Arzu'nun yanına oturduğu gerekçesiyle Ömer'in doğum gününe gitmek istemeyen kızını farklı bir usul kullanıp "*Ömer mademki Arzu'nun arkadaşlığını sana tercih ediyor, bırak etsin. Bundan sonra hep birlikte olsunlar... Teneffüslerde birlikte dolaşsınlar... Kantine birlikte gitsinler... Serviste de yan yana otursunlar... Hatta belki de birlikte sinemaya gitsinler...*" gibi tahrik edici cümlelerle ikna eder ve böylece barışa katkıda bulunmuş olur (84-85-86).

Ara bulmak gibi eserler arasında sivrilen bir diğer barışçıl değer ise *kin tutmamadır*. İnsani ilişkilerin sağlıklı bir şekilde seyrinde kinin yeri yoktur. Kuşkusuz uzun bir hayat maratonu içinde insanlar zaman zaman birbirlerine kızıp husumet duyguları ile hareket edebilirler. Ancak insana yakışan yeri ve zamanı geldiğinde hasma el uzatmayı başarabilmektir. Sihirli Şapka'nın kahramanlarından Serhat ve Burak'ın aralarında var olan husumeti unutarak birbirlerini kucaklamaları ve birbirlerine hediye vermeleri kin gütmemeye noktasında yerinde bir örnektir (141). Bu örneğin yanı sıra kin gütmemeye değeriyle ilgili önemli bir örnek de Sihirli Gözlük 3'te geçer. Eserde aralarında köklü bir husumet olan Alan Rogers ve Profesör Barrett'ın Emre kurtarıldıktan sonra barışmaları, Profesör Barrett hakkında daha önce düşündüklerinden ötürü Rogers'in Barrett'tan özür dilemesi, Barrett'ın da bu özrü kabul edip Rogers'i affetmesi yine kin gütmemeye değeri altında değerlendirilebilecek kesitlerdendir (165).

Bu örneklerden farklı olarak derin bir anlaşmazlık şeklinde ortaya çıkmasa da aile içinde de bazı küslükler ve ardından gelen barışmalar Erdoğan'ın eserlerinde görülmektedir. Sihirli Gözlük'te Emre'nin tartışan anne ve babasının sabahleyin birbirlerine "Günaydın!" diyerek bir barış anlaşması imzalamaları (76-77), benzer biçimde Ablam Bana Dil Çıkardı'da birbirlerine küsüp köşelerine çekilen iki kardeşin

anne ve babalarının üzüldüğünü anlayıp küskünlüklerine son vermeleri yine kin gütmemeyi yüceltecek emsallerdir (26).

4.1.1.2. Bireyi yaşadığı toplum içinde öne çıkaracak değerler

Belli yaş dönemindeki çocuklar için *başarı* bireyin kendisini ifade etmesi için önemli bir enstrümandır. Birey başarılı olarak hayata daha kolay tutunur ve hayata daha olumlu bakar. Öyle ki zaman zaman kendine verilen görevi ciddiye alıp layıkıyla yerine getirerek başarılı olmanın gururunu bile yaşar. Çünkü başarı zahmetin ürünüdür. Başarı kazanmak için çokça çalışmak, emek sarf etmek, ter dökmek gerekir. Bunun içindir ki, çetin bir işin sonunda bireyler yaptıkları ile gündeme gelmek, yaptıkları ile iftihar etmek isteyebilirler. Bu manada Sihirli Şapka'nın kahramanlarından Burak ve Sihirli Kaykay'ın kahramanlarından Bülent de kendilerine verilen ödevleri esaslı bir biçimde yerine getirip başarının hazzını yaşayanlardandır (40-41; 104). Benzer biçimde başarılı olmak için zahmet çekip bedel ödeyenler arasında Kemancı Ayı Masalı'nın kahramanlarından şenlik parkın şen ayısı Bingo da vardır. Bingo, anlatıda kötü keman çaldığı için arkadaşları arasında dışlanıp zor anlar geçirse de uzun ve meşakkatli çalışması sonucu arkadaşlarına konser verecek seviyeye gelmeyi başarır (58-63). Şen ayı Bingo gibi devam eden gelişim ve değişim sürecinde hep aynı yerde kalmamak adına değişmeyi ve çalışmayı göze alan böylelikle zor bir süreçten geçse de ilerleme kaydeden kahramanlardan biri de Sihirli Top'taki Deniz'dir. Deniz de kahramanı olduğu kurguda, arkadaşlarına ayak uydurmak, onlarla beraber aynı ortamı paylaşmak için sürekli yeteneklerini geliştirmeye çalışır. Öyle ki kısa bir süre önce kale ağzından taca vurmasına karşın, çalışması sonucu topu kalenin iki metre yanından auta göndermeyi bile başarır (161).

Yukarıda görüldüğü gibi var olabilmek ve öne çıkabilmek için *çalışmak* elzem olan koşulların en önde gelenlerindedir. İnsanın bulunduğu konumdan daha üst bir konuma geçebilmesinin önemli şartlarından birinin çalışmak olduğu düşünülürse, değişen dünyaya ayak uydurmanın yegâne şartları arasında çalışmanın olduğu daha kolay kavranabilir. Eserlerde de bu durum okurun dikkatine sunulur. Genel anlamda eserlere bakıldığında çalışmak bazen bilgi seviyesini ilerletmek (SKTP, 14), bazen yetenekleri geliştirmek (STP, 67; SKYKY, 87; DBDY, 30; FUK, 25), bazen hayata

tutunmak (SKP, 25-26; KKÇ, 9), bazen üstün olmak (STP, 14), bazen de nafaka temin etmek biçiminde öne çıkar (KKÇ, 9).

Hemen hemen çalışmakla aynı ekseninde düşünülebilecek bir başka husus da eserlerde beliren *deneme yapma*, bir başka söylemle süreç içerisinde ortaya çıkacak türlü aksilikleri en aza indirgeme çabasıdır. İnsanlar yaptıkları bir işin vereceği neticeden emin olmak için zaman zaman kendilerince denemeler yaparlar. Bu kurgu dünyasında da böyledir. Söz gelimi Sihirli Gözlük 1'in kahramanlarından Emre, cebindeki palamutun elindeki gözlüğü farklı kıldığını anlayınca, içi içine sığmayarak salona gider ve salonda sağa sola bakarak, henüz fark ettiği bu müthiş buluşunu dener (110-111). Tıpkı Emre gibi Sihirli Şapka'nın kahramanlarından Burak da sihirli şapkasının kendisini görünmez kılıp kılmadığını test etmek için tekrar tekrar denemeler yapar (26). Deneme yapma aslında bireyin tecrübe kazanmasına da hizmet eder. Denemeler yaparak tecrübe kazanan birey, bazı gerçekleri idrak edip kendisine bir yol belirleme noktasında önemli aşamalar kat eder. Bazen bilginin sorunları çözmek için yeterli olmadığı durumlarda da tecrübelerden istifade edilir. Nitekim çalışmaya konu olan eserlerden Sihirli Top'ta, Abbas aracılığıyla tecrübenin insanların önünü açtığı gerçeği vurgulanır. Örneklendirmek gerekirse eserde Abbas'ın, patronu Fevzi Bey'in ses tonundan onun kendisine nasıl davranacağını anlaması bir tecrübenin ürünüdür (STP, 25). Benzer biçimde Neriman Hanım'dan daha önce kafalarına tava yiyen Fevzi Bey ve adamı Abbas'ın, Neriman Hanım'ın evine ikinci gidişlerinde daha tedbirli davranmaları da bu manada tecrübeye dayanan bir davranıştır (127-128).

Yukarıda sayılan unsurlar, başarılı olmak adına ne kadar önemli bir değer olsa da, elbette hayat içinde bir ivme kazanmak ve öne çıkmak için tek başlarına yeterli olmayabilirler. Bazen de hedefe ulaşmanın yolu o işi *ciddiye almaktan* geçer. Gayriciddi yaklaşımların arzu edilmeyen sonuçlara gebe olduğu düşünülürse bu kanı daha da güçlenir. Eserler içinde bu kanıyı taşıyanlar arasında Sihirli Top'un kahramanlarından Yoncasporlu oyuncular vardır. Onlar ciddi olmanın önemine inandıkları için, Kuruyayla Gençlikspor'la yapacakları maçtan önceki büyük antrenmana son derece önem verirler. Bunu da antrenman sırasında sahada bulunmakla, öyle "*Ödevim var. Annem izin vermedi. Evde misafir var. Kakam geldi.*" gibi mazeretlerle büyük antrenmana gelmemezlik etmemekle, hatta işi daha da ileri götürerek hastalanmayı bile yasak etmek suretiyle gösterirler (100-101).

Bu örneğin dışında ciddiyet çalışmaya konu olan eserlerde kimi zaman bir kısım davranış kalıplarına bağlı olarak zuhur etse de (KKÇ, 105), bazı durumlarda da muhatap olunan kimseyi ya da kimseleri dinlemekten, saçma da olsa onların düşüncelerine saygı duymaktan geçer. Söz gelimi, Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Aynur'un davranışı buna örnek verilebilir. Kurguda Bulut ve arkadaşları Aslı'nın küresi üzerinde Erzincan'ı göremeyince liseye giden Aynur ablalarına bu durumun sebebinin sorarlar. Aynur ablaları da onlara *"Sizin küreniz çok küçük olduğu için Erzincan'ı almıyor. Küre yalnızca İstanbul ve Ankara'yı almış."* der. Ancak Aslı bu yanıt karşısında tatmin olmayarak *"Bizim küremiz her yeri alır. Televizyonumuz da bütün kanalları alıyor. Babam ayarladı."* diye çıkışır. Aynur ablası kürenin televizyon gibi olmadığını söyleyince de yine Aslı *"Ne farkı var? İki de büfenin üstünde duruyor. Babam televizyonun dünyayı evimize getirdiğini söylüyordu. İşte bu da dünya!"* diyerek durumu sorgular. Sonrasında bu sorgulamaya *"Evet, evet ne farkı var?"* diyerek diğer çocuklar da katılır. Bunun üzerine Aynur ablaları çocukların sorularını önemseyerek son derece ciddi bir biçimde *"Televizyon dışarıdan gönderilen yayını alıyor çocuklar, ama küre yalnızca üzeri baskılı bir top"* biçiminde elinden geldiğince çocukların zihinlerindeki soru işaretlerini kaldırmaya çalışır (ANO, 23-34).

Ciddiyet gibi hayat seyri içinde bireyi hedefe ulaştıracak unsurlar arasında *iş disiplini*ni de ayrıca saymak gerekir. Arkadaşları tarafından küçük olduğu için Yoncaspor'un gerçek bir üyesi olarak görülmesi de herkesten önce antrenman sahasına giderek emeklerinin karşılığını alan Sihirli Top'un kahramanlarından Deniz, iş disiplininin ne kadar önemli olduğuna iyi bir emsaldir. O bu yönüyle iş disiplini yakalamanın başarı için ne denli gerekli olduğunu okurlara gösterir (12).

Tıpkı çalışma, deneme yapma ve tecrübe gibi bu başlık altında dikkat çekilebilecek bir diğer husus da *mücadele etme* değeridir. Yaşam sürecinde insanın karşısına her daim çözebileceği, üstesinden gelebileceği işler çıkacak diye bir kaide yoktur. Zaman zaman bireyler kimi açmazlarla da karşılaşabilirler. İşte bu açmazlarda insan, pes etmek yerine mücadeleyi ön plana çıkaran bir tutum sergilemelidir. Sihirli Kaykay'ın kahramanlarından Necmi de akıbet olumsuz da olsa bu tutumu sergilemeye çalışır. Durumu biraz daha görünür kılarsak, eserde Necmi, Bülent'in kaykayını kısa bir süre öncesinde arkadaşlarının kullanamamasına mukabil, mahallenin sözde en usta

kaykaycısı olarak, Bülent'in kaykayını dişine göre bulur ve onunla mücadele etmeye karar verir (18).

Erdoğan'ın eserlerinde bu başlık altında öne çıkan yukarıdaki değerlerle beraber, kişinin amacına ulaşmasını sağlayabilecek başka bir değer de *kazanma hırsı*dır. Kazanma hırsı başarıya giden yolda önemli aşamalardandır. İnsanlar içlerinde başaracaklarına dair hissettikleri hırsı, başarı merdivenlerini daha kolay tırmanabilir. Örnelemek gerekirse Sihirli Top'ta ki Deniz kazanma hırsını içinde fazlasıyla yaşayan bir karakterdir. Bunu Kuruyayla Gençlikspor-Yoncaspor müsabakasında, takım kaptanı Attila'nın beraberlik için oynama fikrini kabul edememesinden ve müsabakadan galip ayrılmak için hırsı oyununa devam etmesinden anlamak mümkündür (STP, 214).

Bu sayılanlardan daha farklı olarak bireyin öne çıkmasına vesile olabilecek başka bir husus ise, *hayal kurma* becerisidir. Hayal kurmak bireyin geleceğe bakışıyla ilgili bir durumdur. Hayal kurmak insana bir hudut belirler ve ulaşabilecekleri noktasında bireye bir yol gösterir. Eldeki imkânlar ve gelişen şartlar doğrultusunda hayal kurmak kimi çevrelerce boş iş olarak algılsa da bu doğru değildir. Zira bugün kullanılan pek çok teknoloji yıllar öncesinin hayalidir. Bunu daha somut biçimde Sihirli Kitap'ta Kenan Amca'nın tespitlerinden anlamak mümkündür. Söz gelimi, eserde yemek yemeyi sevmeyen Kenan Amca'nın kızı Nilüfer, izlediği çizgi filmde bir kesitten etkilenerek gelecekte yemek yenilmeyeceğini, insanların hapla besleneceğini söyler. Başlangıçta bu durumu bir komiklik olarak algılayan Nilüfer'in babası ise, bir süre sonra Jules Verne'nin "Aya Yolculuk" isimli kitabını hatırlar. Sonrasında kitaptaki Ay'a gitme projesinin bir zaman sonra gerçek olduğunu düşünerek hayallerin gerçeğe giden yolda bir ön adım olduğuna kanaat getirir (20-21). Sihirli Kitap isimli eserde birey görmediğinin hayalini kurarken, Onu Seviyorum isimli eserde bambaşka bir kurgu yolu seçilir. Bu eserde imkânların ve görülenlerin hayallerin sınırlarını belirlediği düşüncesini okura vermeye çalışan yazar bu amacını kahramanlardan Fatih aracılığıyla gerçekleştirir. Detaya inerek, eserde Nil'i dans elbisesiyle hayal etmeye çalışan Fatih, onu daha önce formasız görmediği için bunu başaramaz ve Nil'i devamlı çıplak düşünmek zorunda kalır (33).

Tüm bu söylenenlerin dışında, hayalin gerçek dünyadan kaçış olarak değerlendirildiği noktalar da eserlerde göze çarpar. Günlük hayatta sıkıntı yaşayan, bu

sıkıntıları bertaraf etmekte aciz kalan birey, hayal âlemine dalarak sıkıntılarını ve eksikliklerini bir nebze olsun unutmaya çalışır. Bu durumun net bir örneği Sihirli Top isimli eserdeki Deniz isimli kahramanın düşünce ve davranışlarında görülür. Bu düşünce ve davranışları biraz daha belirginleştirirsek, eserde Deniz, iyi futbol oynayamadığı için arkadaşları arasında kendini ezik hissettiğinden, bu eziklikten bir nebze olsun kurtulmak için hayal dünyasına kaçır. O, arkadaşlarıyla birlikte çıktığı antrenmanda iyi oynadığına, topu koşturduğuna dair hayaller kurar. Hayalinde topu önünde koşturarak müthiş çalımlar attığını; attığı çalımları golle süslediğini; sevdiği kız olan Miray'ın saha kenarında kendisini hayranlıkla seyrettiğini; gol sonrası saha kenarına gidip yerden bir papatya kopararak Miray'a attığını; Miray'ın yerinden sıçrayarak papatyayı havada kaptığını; bütün bu olanların dev stadyumun kenarına yerleştirilen kameralar tarafından, saniye saniye kaydedildiğini düşünür (15-16). Görüldüğü üzere bir kaçış nedeniyle de olsa Deniz'in hayal gücü oldukça geniştir. Ancak Erdoğan'ın başka eserlerinde hayal güçlerinin genişliğiyle Deniz'le yarışabilecek önemli kahramanlar da yok değildir. Nitekim Ayşegül'e Ne Oldu'daki Bulut, taş ocaklarının bulunduğu mevkiye gidince önünde bulunan dağı bir pasta olarak değerlendirip kenarından iri bir farenin yediğini düşünmesiyle (126); Onu Seviyorum'daki Fatih ise, okul servislerini savaşa giden tanklara benzetmesiyle hayal güçlerinin genişliğini ortaya koyarlar (86).

Hayal kurma gibi bu bölümde değinilen diğer hususlardan farklı gelişen ancak kimi anlarda bireyi bulunduğu toplum içinde öne çıkaracak değerler arasında nihai olarak sayılabilecek unsur ise *risk almadır*. Bilindiği üzere, hedefe ulaşmanın türlü yollarından biri de risk almaktır. İnsanlar risk alarak her ne kadar zarara girme tehlikesiyle karşılaşsalar da olabilecekleri baştan kabul edip aldıkları riskle bir sıçrama da yapabilirler. Öyle ki bazı durumlarda alınan riskin getirisi götürüsünden fazla olabilir. Hele bir de işin ucunda insan hayatı varsa. Yazar da risk almanın kimi anlarda gerekliliğine işaret etmek maksadıyla Sihirli Kaykay'da kahramanlardan Bülent aracılığıyla bir düzenlemeye gider. Eserde Bülent isimli kahraman damdan düşen delikanlıyı kurtarmak için bütün riskleri göze alır ve kaykayı sayesinde delikanlıyı ölümden kurtarır. Bunu yaparken de kendi hayatını tehlikeye atma pahasına bir lahza çekinmez. Çünkü ortada yine bir insan hayatı vardır (64). Bunun neticesinde de Bülent

hem bir insanın hayatını kurtarmış olur, hem de olaya şahit olan insanların gözünde bir kahraman edasıyla büyür.

4.1.1.3. Bireyi bilinçlendiren değerler

Modern zamanlardaki çocuğun yaşadığı döneme ayak uydurması için pek çok konuda bilinçli olması gerekmektedir. Çünkü artık dünya, çocuğun kendi köyünün ya da şehrinin sınırlarından ibaret değildir. Bir bakıma küreselleşen dünya yepyeni sıkıntıları ve açmazları da beraberinde getirmiştir. Erdoğan da bir biçimde bu gerçeğin farkında olacak ki eserlerindeki bir kısım değerler yoluyla okurunu bilinçlendirmeyi amaç edinir.

4.1.1.3.1. Bireyi ödevlerinde bilinçlendiren değerler

Birey olmanın ve toplum içinde yaşamının insana yüklediği bir kısım sorumluluklar vardır. İnsan bu sorumlulukları yerine getirmelidir. Erdoğan'ın eserlerinde farklı sorumluluk alanları olduğu gibi bunlardan biri de bireyin yasalara karşı sorumluluğudur. Yazarın farklı kitaplarında öne çıkan bu sorumluluk değerine ilişkin üzerine düşeni yaparak sağlıklı bir toplum düzenine katkıda bulunmak isteyen Emre'nin babasının tavrı örnek gösterilebilir. Daha net bir söylemle Emre'nin babasının, oğlunun evine gelen adamlardan birinin Profesör Barrett'a silah doğrulttuğu ifadesi üzerine *sorumlu bir vatandaş* olarak hemen polisi araması ve yabancı bir bilim adamının silah tehdidi altında olduğunu anlatması bireyin yasalara karşı da sorumlu olduğunu aleni biçimde gözler önüne serer (SGZLK 2, 46). Yine bu duruma benzer şekilde Sihirli Şemsiye'deki Nilay'ın babası da yasalara aykırı olana seyirci kalmamaya çalışarak kendi imkânlarını kullanıp kaçak villa yapan kişilerin peşine düşer ve kaçak villaları karşısına çıkan bütün olumsuzluklara karşın yıktırır (115-116).

Eserlerde yasalara karşı sorumluluklardan biri de kişinin devleti ayakta tutan önemli gelir kaynaklarından biri olan *vergisini vermesidir*. Devlet vatandaşından vergi alarak hizmet üretmeye çalışır. Ancak vergi toplama noktasında bazen verginin kendisinden bazen de vatandaştan doğan bir kısım sıkıntılar yaşanabilir. Sihirli Top'ta bu sıkıntı bazen vergi toplama sırasında vatandaşın yeterince bilgilendirilmemesi şeklinde, bazen de alınan verginin vatandaşa kaldıramayacağı bir yük getirmesi şeklinde hedef kitlenin karşısına çıkar. Açık biçimde dillendirirsek, eserde Neriman Hanım

tamamen bilgisizliği ve emlak vergisi diye bir verginin var olduğunu bilmemesi yüzünden vergi dairesine olan borcunu ödemez ve ödemediği meblağ giderek katlanır. Bir süre sonra da katlanan parayı dul maaşıyla her ay ödemesi mümkün olmaz (134).

Vergi verme gibi devlete karşı olmasa da, bireyin gelecek nesillere ve yaşıadığı toplumun diğer üyelerine karşı mesul olmasını sağlayan değerlerden biri de *çevre duyarlılığı*dır. Herkesin kabul ettiği gibi, çevre geleceğe bırakılacak ortak miras ürünlerinden biridir. Fakat ne yazık ki toplumun pek çok kesiminden insan bu durumun idrakinde değildir. Öyle ki çevreyi kirletmeme noktasında duyarlı olup kendine temiz alan oluşturması gereken insan, kimi zaman kuşların rengini değiştirecek kadar etrafına zarar verir. Bu durum Sihirli Gözlük 1’de Emre’nin gördüğü martıdan da anlaşılır. Eserde Emre’nin gördüğü martı hava kirliliği nedeniyle beyaz renkten griye dönuşmüştür (18-19). Bu örnekte görüldüğü gibi insan sadece kuşların rengini değiştirmekle de kalmayıp yaptığı aşırılıklar yüzünden kendi sonunu hazırlamanın da eşiğine gelir. En azından Sihirli şemsiye isimli eserin kahramanlarından Nilay’ın babası bu düşüncededir. Ona göre insanlar yerkürenin doğallığını bozmuş, ozon tabakasını delmiş, ağaçları, ormanları yok etmiş, havayı kirletmiştir (SSSY, 36).

Bu örneklerin aksine yaşıadığı çevreye duyarlı olan, yaşıadığı çevreyi korumayı kendisine vazife bilen insanlar da incelemeye konu alan eserlerde yok değildir. Bu insanlardan biri de Sihirli Top’un kahramanlarından Neriman Hanım’dır. şöyle ki eserde yeşil alanların kaybolmaması, çocukların oyun oynayacak yer bulması için Neriman Hanım kendisine yüklü bir para teklif edilmesine karşı arsasını satmak istemez (170-171). Bunun dışında çevre duyarlılığı taşıyan kişilere verilebilecek bir diğer örnek de Hüseyin Dede’dir. Hüseyin Dede de çiçek yetiştirmek suretiyle çevresine bir güzellik katmayı arzu eder (STP, 122).

Tıpkı vergi verme ve çevreye karşı duyarlı olma gibi bireyin yasalara ve topluma karşı görevleri arasında *korsanla mücadeleyi* de saymak gerekir. Korsan, bazen kafa çatlatarak bazen alın teri ve göz nuru dökerek harcanan emeğin gasp edilmesidir. Toplumda bir başkasının emeğinden nemalanan, sülük gibi bir başkasının kanını emerek hayatını idame ettiren insanlar yok değildir. Bu insanlar her ne kadar ademe mahkûm edilmek istense de henüz arzu edilen netice elde edilememiştir. Zira korsan kitaplar

bandrollü ürünlere nazaran ucuzdur ve insanlar da daha az para vermek adına bu ahlaksızlığa alet olmaktadır (KKÇ, 50).

Erdoğan eserlerinde biraz da yayınevi sahibi olmasının verdiği kimlikle korsan ve korsanla mücadele temasını derinlemesine işler. O, eserlerinde “korsan kitabın yayımcısından izin almadan basıldığını” (KKÇ, 51), “korsan kitabın basımının oldukça kolay olduğunu, kolay olduğu içinde korsan kitapların ucuza temin edildiğini” (KKÇ, 52), “korsan kitap basıp satanların kaliteye önem vermediklerini” (KKÇ, 52), “korsan kitap basımının önüne geçmek için yasalardaki boşluğun önüne geçmek gerektiğini” (KKÇ, 53), “yasalarda her ne kadar korsanla mücadele noktasında bir kısım uygulamalar varsa da bu uygulamaların yazara külfet getirmekten başka bir derde dava olmadığını” (KKÇ, 54) sıklıkla vurgulamıştır. Bunların dışında Erdoğan, korsanla mücadelenin nasıl olması gerektiği hususunda da eserlerinin satır aralarında önerilerde bulunmuştur. Erdoğan’a göre korsan ürünlerle ilgili yasaların caydırıcı gücünden yararlanmak önemli olduğu gibi evvela bu hususta yapılması gereken insanların bilinçlendirilip korsanın hırsızlığın bir başka türü olduğunun insanlara anlatılmasıdır. Bu durumu onun Korsan Kitap Çetesi isimli eserindeki kahramanlarının boyunlarına kocaman harflerle “KORSAN KİTAP HIRSIZLIKTIR” yazan dövizleri asmasından çıkarmak mümkündür (KKÇ, 215).

Korsanla mücadele gibi incelenen eserlerde öne çıkan bir diğer husus da *tarihî eser kaçakçılığı ile mücadeledir*. Bir milletin tarihine ve topraklarına ait unsurları yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarıp milleti kendi tarihine yabancı kılmak, üstüne üstlük bu ahlaksız işi yaparak para kazanmak, hem insanlığa hem de yasalara aykırıdır. Yazar da bu duruma değinmek, okurlarını bu noktada bilinçlendirmek için Ayşegül’e Ne Oldu isimli eserde tarihî eser kaçakçılığı temasına yer verir. Eserde tarihî eser kaçakçılığına iki noktadan bakılır. İlki tarihî eser kaçakçılığının, devletin zarara uğramasına neden olmasıdır. Zira tarihî eser kaçakçılığı yüzünden devlet aslında kendine ait olan eseri yeniden vatan topraklarına getirebilmek adına kasasından para çıkarır (100). Yazarın tarihî eser kaçakçılığına ilişkin bakış açısı getirdiği ikinci nokta ise, tarihî eser kaçakçılığını önlemek için kendisini vatandaş hissedenden herkesin üzerine düşeni yapması fikridir. Ayşegül’e Ne Oldu isimli eser gözden geçirildiğinde bu fikir tarihî eser kaçırdıklarından şüphelendiği iki kişiyi polise ihbar ederek yakalattıran Bulut’un babasının tavrında daha da somutlaşır (159).

Yasalara ve topluma karşı sorumluluğun dışında yazarın eserlerinde birey bazen de bir işi rayına koymak, üzerine düşen görevi ifa etmek için sorumluluk alır. Misal olarak Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut'un kitap yazma konusunda yazarlardan, öğretmenlerden ve ailesinden destek görmeyince işin başa düştüğünü anlayıp birkaç kitap inceleyerek kitapların nasıl yazıldığını öğrenmeye çalışması bu eksende isabetli bir kesittir (43). Benzer bir tavırla Pabucum'un Bağı Çözüldü'deki çocuğun da uzun uğraşları neticesinde pabucunu bağlamak için umduğu yardımı bulamaması ve bunun üzerine diğer ayakkabısını model alarak pabucunun bağına bağlayıp kendi işini yapması bu duruma örnektir (30). Yazarın eserlerindeki sorumluluk değeri ile ilgili kurgular, yukarıda sayılan hususlardan da ibaret değildir. Yazar sorumluluk değerine eserlerinde öylesine önem verir ki beklenmedik bir kısım hâllerde bile birey sorumluluğunu ifa edemeyecek olmanın vicdani sıkıntısını yaşar. Nitekim Onu Seviyorum'daki Fatih'in hasta olduktan sonra kendisine verilen okul gazetesi görevini çıkarma görevini yerine getiremeyecek olmaktan ötürü gece boyunca kâbus görmesi bu durumu örnekler (66-67-68-69).

4.1.1.3.2. Olumsuz bir çağrışımı olmakla birlikte bireyi bilinçlendiren değerler

Birey hayat seyri içinde cereyan eden birtakım olumsuzlukları görmek ve okumak suretiyle de belli meselelere vâkıf olabilir. Bu bilgilenme süreci olumsuz bir durum olarak algılansa da, kişiyi bilinçli kılıp onu aydınlattığı için bu biçimde değerlendirilmemelidir. Bahsi geçen eserlerde bu bağlamda öne çıkan unsurlardan biri *aile içi şiddet*dir. Aslında aile sevgi temelli bir kurumdur. Çocuklara sevginin aşılması gereken bir kurumda da şiddetin yeri yoktur. Ancak bu durumun aksi örnekler her geçen gün etrafta cereyan etmektedir. Yazar da bu duruma temas etmek açısından Sihirli Gözlük'te aile içinde şiddeti öne çıkaran bir bölüme yer verir. Kitapta dolaylı olarak da olsa Emre örneği üzerinden şiddet yüzünden evden kaçan çocuklara değinilir (128). Evden kaçmasa da şiddet yüzünden mağdur olanlardan biri de Aşkım Çobanyıldızı'nın kahramanlarından Hasan'dır. Söz gelimi, eserde Hasan adlı kahraman, anne ve babasının ölümünden sorumlu tutulduğu için babaannesinin kötü muamelesine maruz kalır (68). Tabii eserlerde aile içi şiddete maruz kalan yalnızca çocuklar değildir. Eserlerde kadınlar da zaman zaman şiddetten nasiplerini alırlar. Örnek verilecek

olunursa, aile içinde bir hizmetçi gibi algılanıp aileden bir birey olarak görülmemeyen kadının, kocasından tekme tokat dayak yemekten kurtulamaması Aşkın Çobanyıldızı isimli eserde dikkat çeker (179-180).

Şiddet kadar kitaplarda bariz biçimde görülmesi de yine aile kavramını ilgilendiren bir çarpıklık da eserlerde yer yer dillendirilen *tüketilen ilişkiler* bahsidir. Gerçi tüketim toplumunda bütün eylemler tüketme eylemi üzerinden kurgulandığından dolayı, ilişkilerin de bundan nasibini aldığını pek çok kimse bilir. Artık kolay biçimde birbiriyle tanışan insanlar, kısa zamanda birbirlerini tanıyıp belli bir zaman sonra tüketilecek bir durum kalmadığı için ayrılmanın eşiğine gelirler. Zira değişen toplumda pek çok değer gibi sevgi kavramının da boyutu değişmiştir. Bu sebeple, birey çok sevdiğini iddia ettiği bir kişinin sözde acısını yaşarken umulmadık biçimde bir başka bayanla tanışıp güzel dakikalar geçirmekten çekilmeyebilir. Sihirli Kaykay'da ironik de olsa bu durumu açıklar nitelikte bir olay halkası vardır. Aktaracak olursak, eserde alışveriş merkezinin tepesine çıkarak sevgilisinden ayrıldığı için intihar etmek isteyen çocuk, kurtarıldıktan hemen sonra kalabalık içinde kendisinden hoşlanan güzel bir kızla hamburger yer ve onunla muhabbet eder (65-66).

Bu sayılanların dışında yine aile kavramının bütünlüğünü ve mutluluğunu bozacak nitelikte eserlerde dikkat çeken bir başka kavramda *işsizlik*dir. Geniş düşünüldüğünde, birey işsizlik yüzünden oldukça sıkıntılı bir hâle düşebildiğinden işsizlik kimi toplumlarda kanayan bir yara gibi görülür. Bu duruma değinmek isteyen yazar da kurgularında zaman zaman işsizlik kavramına vurgu yapar. Bu kavrama vurgu yapılan eserlerden biri de Sihirli Top'tur. Açıklarsak, eserde Deniz'in babası işsizlik nedeniyle öylesine sıkıntıya girer ki işsiz olarak geçirdiği üç aylık süre zarfında kirasını ödeyemeyerek ev sahibinin kendisine yapacağı iyiliği beklemeye koyulur (44-45).

Eserlerde gün yüzüne çıkan ve doğrudan çocukları ilgilendiren bir diğer olumsuzluk da *çalışan çocukların* durumudur. Bir toplumun önemli sayılabilecek problemlerinin başında gelen çalışan çocukların küçük yaşta okula gitmeleri gerekirken tabiri caizse sokağa atılmaları, hayatın acı ve çirkin yüzüyle sokakta karşılaşmaları manasına gelmektedir. Bu da bedenen ve ruhen karşılaştığı kötülükleri kaldırarak seviyede olmayan çocukların sonrasında onulması güç problemlerle karşılaşmasına neden olur. Bu yüzden eserlerde çalışan çocukların durumuna değinilmek için, ailesine

yardımcı olma adına, eğitim hayatını noktalamayı tasarlayan Erol isimli kahraman, Korsan Kitap Çetesi'nde konu edinilir. Eserde Erol babasını rahatlatmak adına okulu tamamen bırakıp çalışma hayatına atılmayı düşünür (222).

Çalışan çocuklar gibi toplum içinde çocuklarla ilgili kanayan bir yara da *okula gidemeyen kızların* durumudur. Her demokratik ülkede olması gerektiği gibi, eğitim haktır ve bu haktan cinsiyet, ırk, din, dil, para farkı gözetmeksizin herkes eşit biçimde istifade etmelidir. Ancak birçok ülke için bu durum geçerli değildir. Genelde bu unsurların pek çoğundan özelden de hem cinsiyet hem de ekonomik nedenlerden ötürü bazı insanlar okula gidememektedir. İncelenen eserler ekseninde düşünüldüğünde, Onu Seviyorum isimli eserin başkahramanlarından Fatih'in sevdiği kızın, ekonomik gerekçeler ve cinsiyet faktörü nedeniyle okula gidememesi bu hâle örnektir (61-62-63).

Çocuk paydasında olmasa da bilinçsizlik paydasında yukarıdaki örneklerle aynı bağlamda düşünülebilecek konular arasında *çarpık kentleşmeye* de vurgu yapmak gerekir. Toplumun geniş bir kesiminin de kabul ettiği gibi, yaşanılabilir bir hayatın en önemli şartlarından biri yasaların bireye tanıdığı özgürlük alanlarının dışına çıkmamaktadır. Bunun aksi bir durum kargaşayı ve intizamsızlığı getirir. Kişinin keyfine göre dilediği yere dilediği yapıyı yapması ya da yaptırmaması da bu durumun başka boyutudur. Yazar eserlerinde çarpık kentleşmenin zararlarına değinmek için "Dere kenarında yapı inşa etmek bir risktir." mesajından hareketle herhangi bir kural gözetmeden dere kenarlarına ev yapan insanlardan bahseder. Örnek olarak Sihirli Küre'de bu noktaya vurgu yapılarak yağmurun yoğun olarak yağması neticesinde özellikle dere kenarında yapılan gecekonduların sahiplerinin ıstırap çektiği dile getirilir (75). Bunun dışında çarpık kentleşme ile ilgili Sihirli Şemsiye'de yaşam kaynaklarını yok ederek kendilerine inşaat alanı açan kimselere karşı bir duruş sergilenmesi gerektiği okurlara telkin edilir. Bu maksatla kahramanlardan Nilay aracılığıyla ormanda yükselen kaçak villayı durdurmak için sorumluluk alınır (114-115).

Bilinçsizlik ekseninde düşünülecek başka bir husus da eserlerde zaman zaman konu edinilen *trafik kazaları*dır. Her yıl türlü nedenlerden ötürü olan trafik kazalarında pek çok insanın yaralandığı veya hayatını kaybettiği ortadadır. Yazar da bir nebze olsun bu gerçeğe okuru yoğunlaştırmak için, tecrübesine güvenerek okul servisi ile aşırı hız yapan ve bunun neticesinde kaza geçiren Ülkü Amca'nın durumuna dikkat çeker

(SKYKY, 27). Bunun gibi Onu Seviyorum isimli eserde de bir trafik kazası yaşanır. Fakat bir farkla... Bu sefer kazanın sebebi aşırı hız değil, trafik ışıkları ile kavşakların kontrol edilmemesidir. Eserde okul çıkışında kavşakta duran servislerden biri kavşağın ışıklarla güvenli hâle getirilmemesinden ötürü küçük bir çocuğa çarpar (87-88).

Bahsi geçen eserlerde bilinçsizlikten kaynaklanan sıkıntılar mevcut olabileceği gibi kötü niyetten kaynaklanan bir kısım sıkıntılar da zaman zaman konu edinilir. Bu konulardan biri de başkasının emeğine el koymak diye değerlendirilebilecek *sömürme* eylemidir. Sömürme eylemini, birey eksenli düşünmek mümkün olabileceği gibi bazen devlet eksenli düşünmek de mümkün olabilir. Devlet bazen kurduğu çarkla sömürü düzenine hizmet edip insanların yarattıkları değerlere el koyar. Bu durum Sihirli Kaykay'daki bir kesitten net olarak anlaşılır. Örnekleme gerekirse, eserde Bülent'in kaykayı ile beraber uçuşması kameraman tarafından basına servis edilince önce konu ile ilgili muhtelif kanallarda tartışma programları düzenlenir; sonra da başbakan durumu inceleteceğini ve kısa sürede resmî bir açıklama yapacağını irat eder. Hatta bu durum öylesine büyür ki başbakan tarafından ülkenin içinde bulunduğu bu özel durum sebebiyle birkaç yeni vergi konulacağı ve benzine zam yapılacağı bildirilir (37-38).

Tıpkı sömürme eylemi gibi bir art niyetin ürünü olarak yapılan icraatlardan biri de özellikle Sihirli Kalem isimli eserde yoğun olarak işlenen *kültürel soykırım* temasıdır. Hatırlatmak gerekirse, soykırım yalnızca insanları öldürmek suretiyle yapılmaz. Bazen milletlerin kültürünü yok etmek yoluyla da milletler ortadan kaldırılabilir. Nitekim Sihirli Kitap'ta Zumarraga da bunun idrakinde olarak Aztekleri yok etmek için kendine bir usul belirler. Öyle ki Aztek İmparatorluğu'nun zengin edebiyatının çoğunu imha etmekten sorumlu tutulan Zumarraga, bir yandan İspanyol edebiyatına uygun kitaplar üretirken diğer yandan Aztek edebiyatının örneklerini yok etmeye çalışır. Bunun için Azteklerin kendi dinlerine ait eşyaları ya da kitapları olduğundan kuşkulanan kimseleri arayıp taramak için kolonilerin en ücra köşelerine ordularını gönderir. Rüşvet ve işkenceyle önemli sanat koleksiyonlarının yerini ve Aztek ileri gelenlerinin sakladıkları yerli kütüphaneleri ortaya çıkarır. Sonunda kaleme aldığı şaşırtacak kadar çok sayıda resim ve kitabı pazar yerinin ortasına istifleyerek hepsini ateşe verir (48-49-50-51). Bir Aztek olan Temilotzin de bu durumdan muzdarip olacak ki gözleri yaşlı, sesi titrek biçimde fısıltılı bir ses tonuyla torunu Mayahuel'e dönüp "*Var olduğumuzdan bu yana gelen bir kültürümüz var bizim. Dilimiz var.*"

Tanrılarımızın sözleri var. Bilgelerimizin yazdıkları çizdikleri var. Hepsini yok etmek istiyorlar. Bizleri yok etmek istiyorlar. Takvimimizi, sayılarımızı, bilgilerimizi, inaçlarımızı, alışkanlıklarımızı, anılarımızı, geçmişimizi... Hepsini yok etmek istiyorlar. İstiyorlar ki çocuklarımız torunlarımız hiçbir şey hatırlamasın geçmişimizle ilgili. İstiyorlar ki sen hiçbir şey hatırlama. Masallarımızı hatırlama. Şarkılarımızı hatırlama. İstiyorlar ki sen beni unut. Anneni unut. Babanı unut. Onların yaşadıkları yerleri... Mezarlarını unut. İstiyorlar ki biz Aztekleri hiç tanımasın gelecek nesiller.” şeklinde iç döker (65-66).

4.1.1.4. Toplumsal algılarla ilgili değerler

Algılar insan davranışa yön veren unsurların başında gelir. İncelemeye konu olan eserlere bakıldığında algılarla ve algıların bireyin tavrı noktasındaki etkileriyle ilgili önemli kurgular vardır. Bu kurgulardan ilki *evlilik algısı* çerçevesinde ele alınmıştır. Evlilik insanların birlikte yaşayıp yuva kurmasını meşrulaştıran bir müessesedir. Ailenin ve toplumun huzurunda evlilik oldukça önemli bir olgu olmasına karşın zaman zaman evliliklerde görülen sıkıntılar bu algıyı değiştirebilir. Aşkım Çobanyıldızı’nda Necla Teyze’nin evliliğe ilişkin algısının değişmesi de ilişkisinde yaşadığı bir sıkıntıdan kaynaklanır. Daha açık dile getirilirse, eserde Serkan’ın komşusu Necla Teyze eşiyile sıkıntılı biçimde ayrılınca bir daha evlenmez ve önceki evliliğinde çektiği sıkıntılardan ötürü, yeniden bir başkasının olma korkusuyla kendisine gelen bütün taleplere kuşkuyla bakar (184).

Evlilik algısı gibi eserlerde dikkate değer biçimde sivrilen algılar arasına *kadın algısını* da eklemek gerekir. Olması gereken, insan olmasından ötürü kadının da erkek gibi insana ait bütün haklardan ve ayrıcalıklardan istifade etmesidir. Fakat kimi geri kalmış toplumlarda durum böyle değildir. Kadın ikinci sınıf bir insan olarak görülüp varlık sebebi erkeğe hizmetmiş gibi algılanmaktadır. İşte böyle bir algının varlığından okuyucuların haberdar edilmesi için Aşkım Çobanyıldızı’nda bir kurgulamaya gidilir ve kimi kadınların kendileri için değil de bir başkası için yaşadığını, böylelikle kendileri olamadıkları ifade edilir. Kahramanlardan birinin “*Bizde kadınlar kendisi olmadan ölür. Hele köylerde... Önce babaların malıdır. Sonra da kocalarının malı olurlar. Bir*

türlü kendilerinin olamazlar.” şeklindeki sözleri de bu düşünceyi destekler tarzdadır (63-64).

Kadının ikinci sınıf bir vatandaş olarak görülmesinin eserlerdeki bir başka delili de evlenme gibi kişinin geleceğini şekillendirecek son derece mühim bir konuda bile zaman zaman kadınların fikrinin alınmamasıdır. Nitekim Aşkım Çobanyıldızı'nın kahramanlarından Remziye'nin fikrinin alınmadan Serkan'la evlendirilmek istenmesi ve âşık olabileceği biriyle evlenmek istemesi fikrinin göz ardı edilmesi bu duruma delil teşkil eder (78-79). Özelde kadın genelde ise cinsiyetten kaynaklanan ayrıma başka örnekler de vermek mümkündür. Genel bir araştırma yapılırsa, düşünce anlamında bazı geri kalmış toplumlarda bireylerin yaptıkları işler ile ön plana çıkmak yerine, cinsiyetlerinin getirdiği kazanımlarla ön plana çıktıkları rahatlıkla görülür. Aslında bu son derece yanlış bir durumdur. Birey cinsiyeti, dini, dili, milliyeti ne olursa olsun bu özelliklerinin birinden ya da birkaçından ötürü ne hakir görülmeli ne de göklere çıkarılmalıdır. Ne var ki durum yukarıdaki cümlelerin verdiği mesaj çerçevesinde her daim gelişmez. Özellikle erkekler bazı toplumsal rol biçimlerinden ötürü kendilerini kızlardan üstünmüş gibi görüp buna uygun bir davranış şekli geliştirebilirler. Nitekim Sihirli Kalem'de bu noktaya değinilir. Eserde Caner isimli kahraman kendini kız kardeşinden üstün görerek kendi yaptığı işleri kardeşinin yapmasını istemez (30-31). Bunun gibi Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde de bayana tanınan haklar imtiyazmış gibi görülüp bu devamlı olarak bayanın yüzüne vurulur. Eserde kızların kendileri ile dünya turuna çıkmalarından pek memnun olmayan Bulut, onların konuşmalarına müdahil olduğu durumlarda araya girerek onları susturur ve *“Hem gelmelerine izin verdik, hem de sanki anlarlarmış gibi her şeye karışıyorlar.”* şeklinde kızlara karşı bir tavır takınır (7).

Bunların haricinde eserlerde bazen yalnızca erkeklerle arkadaşlık edebileceklerini düşünüp kadınların kendi anladıkları meselelerden anlamayacağını zanneden erkeklere de değinilmeden geçilmez. Bu bağlamda Prensi Olmayan Masal Kitabı'nın kahramanlarından Hüsamettin Bey'in komşusunun taşınıp yerine Çilek Hanım'ın geldiğini öğrenince üzülmesi ve Çilek Hanım'la tavla oynayamayacağını ve ülke sorunlarını tartışamayacağını düşünmesi dikkate değerdir (8).

Son olarak eserlerde okuyucunun dikkatini çeken bir diğer nokta da *kahvehane algısıdır*. Algıların bazen bir kültür oluşturduğu düşüncesinden hareketle eserlerde verilmeye çalışılan kahvehane kültürü okurların kahvehanede oturan insanlar hakkında bir kanaate ulaşmasına yardımcı olur. Kahvehaneler genellikle işi gücü olmayan yahut işi gücü olup da iş sonrasında uğraşacak bir meşgale bulamayan insanların sırf vakit geçirmek adına oturdukları bir mekândır. Bu mekânın kendine has bir kültürü vardır. Bu kültürün yansıması Ayşegül'e Ne Oldu'da minibüs şoförü Altan'ın dalgın ve ilgisiz tavrında da rahatlıkla anlaşılır. Daha net biçimde izah edilirse, Bulut ve arkadaşlarının yapacakları dünya turunda kendilerine yardımcı olması için Altan ağabeylerinin yanına gitmeleri; ancak kahvede kâğıt oynayan Altan ağabeylerinin kendileriyle ilgilenmemesi bu hususa örnektir (21).

4.1.1.5. Dinî ve kültürel değerler

Dinî ve kültürel bir kısım dinamikler toplum yaşamına yön vererek toplumdaki bir kısım algılar ve kalıp davranışlar üzerinde belirleyici olur. Bu yönüyle göz ardı edilmemesi gereken unsurlara Erdoğan da eserlerinde sıklıkla olmasa da belirli ölçüde yer verir. Bu yönüyle yazar eserlerinde dinî ve kültürel değerler içinden en çok *gelenek* kavramına ve önemine değinir. Gelenek geçmişi korumak ve unutturmamakla ilgili bir kavram olduğundan birey geçmişten kalan davranış kalıplarını muhafaza etmek adına üzerine düşeni yaparak geçmişi geleceğe taşımayı amaçlar. Eserler incelendiğinde çeşitli vesilelerle gelenek kavramına dikkat çekildiği ve kavramın farklı işlevlerine vurgu yapıldığı görülür. Mesela bunlardan biri toplum içindeki görevlerin nasıl icra edileceğine ilişkin hususların gelenekler tarafından belirlenmesidir. Sihirli Kalem'de Aztek ülkesindeki yazıcılık görevinin babadan oğla geçmesi ve bu görevi kızların yürütememesi bu duruma örnektir (26). Bu durumla aynı eksende Fa Usta'nın Kemanları isimli eserde de geleneğin belli görevlerin icrasına ilişkin hayat içinde belirleyici olduğu dile getirilir. Söz gelimi, eserde Prens Lare, bir gün sonra verilecek keman konserinde her ne kadar keman çalmak istese de, gelenekler değil keman çalmasını, Lare kız olduğu için onun elinde kemanla görünmesini bile yasaklar (FUK, 78).

Yazar geleneğe dair kurguladığı bu örneklerin dışında, eserlerinde ikinci olarak geleneğe dair unsurların, toplumların geçmişinde yaşanan bir kısım elim olayları unutmama konusunda hafızayı canlı tuttuğuna da inanır. Sihirli Gözlük 2’de Melek kızın düşman kabilenin oğluyla evlenemeyip ölmesinde de durum bu şekilde cereyan eder. Eserde Temiskaming kabilesinin güzel kızı Melek’in, komşu ve düşman kabilenin savaşçı oğluna kavuşamayıp ölmesi üzerine yerli halkın bu olayı ve güzel Melek kızı hiçbir zaman unutmaması ve büyüklerin küçüklere, küçüklerin de daha küçüklere nakil yoluyla anlattığı bu olayın belleklerdeki izini sürdürmeye devam etmesi dikkate değer bir durumdur (84-85).

Geleneğin önemine ve işlevine dair bu kesitlerden sonra kültüre has daha özel motifleri de eserlerde bulmak mümkündür. Örnek vermek gerekirse, bu kültürel motiflerden biri *ad koyma* ritüeliyle ilgilidir. Adın kişinin karakterinde belirleyici olduğu düşünüldüğünden ad koyma kültüre ait önemli unsurlardandır. Yazar da bir anlamda ad koymanın önemine ve ad koymanın aslında geleneğe dair bir unsur oluşuna dikkat çekmek için Sihirli Kalem isimli eserde ad koyma ile ilgili kısa da olsa bir kesite yer verir. Bu kesitte ad konulacak çocuğa adının çevredeki büyüklerden biri tarafından verildiğine ve bu adın veren kişinin ilgi alanıyla yakından ilgili olduğuna vurgu yapılır. Nitekim Sihirli Kalem’de bir kütüphaneci olan Temilotzin Dede’nin torununun adını maguey bitkisinin kâğıt yapmakta kullandıkları özünün adı olan Mayahuel koyması da bu duruma teşkil eder (79).

Ad koyma benzeri kültüre has unsurlardan biri de *görücü usulü evlenmedir*. Türk toplumuna has evlenme biçimlerinden biri olan görücü usulü evlilikle dünya evine girecek bireyler başlangıçta birbirlerini tanımazlar. Yakın dost, arkadaş ve akrabalarının önerileriyle birbirlerini görüp temel meselelerde anlaşılırsa sonradan evlenmeye karar verirler. Nitekim Aşkım Çobanyıldızı isimli eserin karakterlerinden Necla Hanım’da görücü usulüyle evlenir. Eserde görücü usulüyle evlenen Necla Hanım daha önce kocasını hiç görmemesine karşın evleneceği insanla ilk defa göz göze geldiğinde yıldırım aşkı denilecek cinsten bir duyguyu içinde hisseder (177).

Görücü usulü evlenmede olduğu gibi kültüre has önemli motiflerden biri de *masal geleneğidir*. Eskiden tandır başlarında dinlenen ve insanları olağanüstü varlıkların dünyasına götüren bu edebî nevi, modern bir hüviyete bürünse de sıcaklığını

hiçbir zaman kaybetmemiştir. Bu durumu Dedem Neden Güldü isimli eserde bulunan bir kesitten anlamak mümkündür. Eserde açlık ve susuzluk gibi fiziki ihtiyaçlarını gideren çocuk, ruhi açıdan da doygunluğa ulaşmak için dedesinin yanına giderek, dedesinden kendisine masal anlatmasını ister (10).

Salt kültüre has bu değerlerden sonra dinin kültür üzerinde daha etkili olduğu başka değerler de eserlerde dikkat çeker. Bunlardan biri de *sünnet düğünleridir*. Sünnetin dinî bir ritüel olduğu bilinir ve toplum erkekliğe ilk adımın atıldığı bugünü coşkuyla kutlar. Bu anlamda eğlenceler tertip edilir. Sünnet esnasında az da olsa canı acıyan çocuğa hediyeler vermek suretiyle moral verilir. Böyle bir sünnet eğlencesi de Onu Seviyorum isimli eserde Fatih'in daha yeni tanıştığı kız arkadaşının mahallesinde düzenlenir. Eğlencede yemek masaları kurulur, davul zurna sesi eşliğinde oynanır, kahkahalar ve türküler arasında günün tadı çıkarılır (57-58).

Sünnet gibi dinî bir temelden beslenen davranışlardan biri de *dua etme* eylemidir. Hayat seyri içinde kişi bazen üstesinden kalkamayacağı işlerle karşılaşır işlerin tek başına üstesinden gelemeyeceğini anlayınca, kendisine yardımcı olacak yüce bir Yaratıcının varlığına inanır. Sonrasında ise çeşitli tür ve şekillerde Yaratıcısına yakarır duaların karşılık bulması için Yaratıcıdan yardım bekler. İşte dua kişinin yaptığı yakarışın adıdır. İncelenen eserlerde kişi farklı vesilelerle Yaratıcısına yalvarır, dua eder. Bireyin Yaratıcının verdiklerine bir şükürün ifadesi olarak elini semaya kaldırması (SKLM, 149), olmasını istemediği bir işin vuku bulmaması için yakarması (SGZLK, 17), korktuğu anlarda başına bir musibet gelmemesi için Yaratıcıya sığınması da eserlerde dua kavramına yüklenen anlama işaret eder (SKYKY, 74; POMK, 30).

Son olarak eserlerde din temelli öne çıkan önemli unsurlardan biri de *inanç* duygusudur. İnanma ihtiyacı içinde olan insan, anlamlandıramadığı olayların sebebini yüce bir değere bağlar ve kendisini o değere bağlanmak suretiyle güçlü hisseder. İncelenen eserlerde de inanç teması açık olarak işlenir. Misal olarak Sihirli Kalem isimli eserde birey başına gelen bir musibeti Yaratıcının kendisini yalnız bırakması şeklinde kabul eder (56). Bunun dışında Erdoğan'ın eserlerinde birey bazen de inancı gereği bazı işaretlerden hareketle Yaratıcının kendisine bir mesaj verdiğini düşünür. Sihirli Gözlük 3'te Emre'yi tedavi eden yerlilerin, az ötedeki alevlerin coşkuyla yanması neticesinde Tanrı'nın çabalarını kutsadığını düşünmeleri buna örnektir (104-105).

Eserlerde inanışla ilgili düşüncelere yer verilirken her insanın bir kutsal olduğu ve kutsala yapılan saygısızlığa tahammül göstermenin mümkün olmadığı gerçeği de okurlara bir kez daha hatırlatılır. Sihirli Gözlük 3 isimli eserde yerliler için kutsal atfedilen bölgeye saygısızca giren uzun boylu adama yerlilerden birinin daha fazla katlanmaması ve adamı iki eliyle onu ağaç kütüğü gibi yerinden kaldırması bu anlamda dikkate değerdir (139).

4.1.1.6. Evrensel değerler

Değerlerin kişiden kişiye, toplumdaki topluma değiştiği bilinmekle beraber geniş bir ölçekte kabul gördüğü farz edilen adalet, doğruluk, dürüstlük, güven duyma/duyulma ve sevgi gibi bazı değerler söz konusudur. Bu değerler çocuk edebiyatı alanında yazılmış kurmaca olsun olmasın pek çok metinde işlendiği gibi Erdoğan tarafından da ilgi görmüştür.

Evrensel değerler altında bu çalışmada düşünülen ilk başlık *adalettir*. Herkes tarafından kabul edildiği gibi adalet, insanların bir arada eşit bir şekilde yaşayıp aynı haklardan istifade edebilmesi için önemli bir mefhumdur ve adaletin olmadığı toplumlarda birliğin tesis edilmesi mümkün değildir. Bu denli önemli olan bir kavramdan Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut'un öğretmeni de farkında olacak ki öğrencilerine her türlü yarışmanın adil olmak zorunda olduğunu, yarışmalara hile karışırsa adaletin sağlanamayacağını ve kavgaların bitmeyeceğini söyler (198). Bulut'un öğretmeni ile aynı şekilde düşünen Nilay'ın babası ise, adalete uyulmadığı takdirde yasalara uyan namuslu insanlara karşı büyük bir haksızlık yapılacağı kanaatini taşır (SŞMSY, 89).

En az adalet kadar önem arz ve toplum düzeninin tesisinde önemli bir rol üstlenen değerlerden biri de *doğru söylemektir*. Doğruyu bilmek güzel hasletlerin başında gelir. Fakat yalnızca doğruyu bilmek değil, onu yüksek sesle dillendirmek de erdemdir. Çünkü gerçeği bilip onu gizlemek insana yakışır bir davranış değildir. Nitekim Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Ayşegül de bunun idrakinde olacak ki pazar yerinde Barlaslarla Bulutlar arasında yapılan yarışmanın birincisi, sevgilisi Barlas tarafından yüksek sesle ikrar edilemediği için Barlas'la olan ilişkisini bitirir (228).

Yukarıdaki kesitte olduğu gibi doğru yüksek sesle ikrar edilmeli, hatta gerekirse söylenenler karşılık bulmasa bile doğru söylemekten taviz verilmemelidir. Doğru söylemekten taviz vermeyenler arasında Sihirli Gözlük 1'in kahramanlarından Emre de sayılabilir (112). Fakat her daim gerçeği söyleme karşısında insanın tutumu Emre gibi olmaz. Kimi zaman insanlar yakınlarının selameti açısından doğruyu gizleme gereği hissederler. Yakınlarının selameti açısından doğruları gizleyenler arasında Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Aslı da bulunur. Aslı arkadaşını öylesine düşünür ki çevresindekiler tarafından doğrucu bir kişilik olarak tanınmasına karşın arkadaşı Ayşegül'ün saçlarının bitlendiğini gizlemek adına yalan söyler (4).

Doğru söylemekle aynı eksende düşünülebilecek bir başka değer de *dürüst olma*dır. Dürüstlük, yılların getirdiği davranış kalıplarının ortaya çıkardığı bir erdemdir. Bu sebeple, insan kolay elde edilen bir vasıf olmadığı için işini ve itibarını kaybetme pahasına dürüstlüğünden taviz vermez. Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserdeki taş ocaklarının eski müdürü bu tınyette bir insan olduğundan taş ocaklarının bulunduğu yerde eski eserler çıkınca bunu devlete rapor eder. Ama taş ocaklarında tarihî eser kaçakçılığında nemalanmak isteyen bir güruh, bu raporun geçersiz olduğunu öne sürer. Eski müdür ısrarcı olup durumu incelemek için bir heyet getirmeyi başarsa da bu heyet tam manada görevini yapmaz. Bunun üzerine bu denli kirlenmişliğe dayanamayan müdür görevinden istifa eder (183). Yukarıdaki duruma paralel biçimde kişi dürüstlüğüne korumak adına bazen sağladığı kazanımları elinin tersiyle de itebilir. Sihirli Şapka'da bu durumun güzel bir örneği vardır. Eserde Ece isimli kahraman, sınavda bir soruyu eksik yapmasına karşın öğretmenin notunu on olarak okuduğunu duyunca, anında olaya müdahil olarak durumda bir yanlışlık olduğunu ve kendisinin bir soruyu yarım bıraktığını dile getirir ve hak etmediği puanı almak istemez (115-122). Zira Ece dürüst olup olmama konusunda başkasını kandırmasa da kendi vicdanını kandıramayacağını çok iyi bilir. Ece gibi vicdanını rahatlatmak, dürüstlüğüne hanel getirmek istemeyenlerden biri de Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut'tur. Bunu Bulut'un, Ayşegül'ün babası Atif Amca'nın torbalarını ondan para koparmak amacıyla taşımasından ve kendi niyetinin yardım etmek değil, para koparmak olduğunu yalansız biçimde Atif Amca'sına ikrar etmesinden anlamak mümkündür (30).

Bu sayılanların dışında *erdemli olmak* da evrensel değerler içinde sivrilen bir başka değerdir. Erdemli insan doğruluk, alçak gönüllülük, hakkı gözetme gibi pek çok

iyi hasleti bünyesinde barındırır. Özellikle yaşanan çağda bu hasletleri taşıyan insan sayısı çok azdır. Bu nedenle Sihirli Top isimli eserde erdeme ve erdemine değinmek için kahramanlardan Deniz aracılığıyla erdemli insan profili çizilir. Bunu eserden bir örnekle netleştirecek olursak, eserde Deniz'in babası Deniz'e küçükken iyi futbol oynayamadığını; topu sayesinde takıma girdiğini söyler. Deniz babasının söylediklerini düşünerek arkadaşlarını topuyla oynattığı için onların da kendisini takıma alacağına kanaat getirir. Ama sonrasında bu fikir ona hiç hoş gelmez. İçinden “*Beni oynatacaklarsa topum nedeniyle değil, ben iyi oynadığım için oynatmalılar.*” (87-88) diye hakkı gözetten bir cümle geçirir.

Bahsi geçen bu değerlerle birlikte *güven* duygusu da çocuk edebiyatı alanında üzerinde durulması gereken konular içerisinde yer alır. Yapılan kimi hatalar, insanlar arasındaki güven ilişkisini zedeler. Zedelenen ilişkilerin ise yeniden tamir edilmesi, tamir edilse bile eski hâline dönmesi pek mümkün olmaz. Söz gelimi, Sihirli Kitap'ın kahramanlarından Oktay öğretmenin tuvalette unuttuğu sınav kâğıtlarını, öğrencilerinin çaldığını düşünmesine oldukça içerler ve bu olayı kolay kolay sindiremez (154). Neyse ki Oktay'ın kurgudaki bu makûs talihi, Sihirli Gözlük 2'nin kahramanlarından Emre'ye sirayet etmez. Eserde babasının Emre'ye duyduğu güven baba ve oğul arasındaki ilişkinin sağlıklı bir seyre oturmasına vesile olur. Öyle ki Emre babası ile sabahleyin kahvaltı hazırlarken pişirecekleri yumurtalardan birinin içini gözlükleri sayesinde gördüğünü ve elindeki yumurtalardan sağdakinin bozuk olduğunu babasına söylerken bile babasının kendisine inanacağına zerre kadar şüphe etmez (57). Bunun gibi Emre ve babasının güven noktasında yakaladığı uyumu bu sefer Korsan Kitap Çetesi isimli eserde Bulut ve babası yakalar (150). Fakat bazen bu örneklerin aksi durumlar da yaşanabilir. Her ne kadar insanların birbirlerinin sözlerine itimat etmeleri önemsenmesi gereken bir konu olsa da insanlar birbirlerine güvenmeyebilirler. Bunun için sözüne güvenilmeyen insan mahcup duruma düşmemek adına Sihirli Küre'nin kahramanlarından Ozan'ın yaptığı gibi sözlerini destekleyecek bir kısım kanıtlar aramak durumunda kalır. Somutlaştırırsak, Ozan'ın babasının, oğlunun “Yeni Zelanda'ya küre ile gittim.” söylemine inanmaması ve bu duruma içerleyen Ozan'ın, sihirli küresi ile babasını inandırmak adına ona bir gösteri yapmayı planlaması bu ekseninde değerlendirilebilir (147).

Yine güven gibi evrensel değerler içinde düşünülebilecek, toplumsal ilişkilerin sürdürülebilir olmasına katkı sağlayan değerler arasına *saygı*yı da eklemek gerekir. Zira insanlar birbirlerine ve değerlerine saygılı oldukları müddetçe sıkıntılara düşmekten kurtulurlar. Erdoğan'ın eserlerinde de saygı değeri farklı biçimlerde okurun karşısına çıkar. Bunlardan ilki Sihirli Top'ta görülür. İnsanların bilgi ve tecrübelerine saygı da kusur edilmeyen eserde, Yoncasporlu oyuncular takım kaptanları Attila'ya hem mahallenin en iyi top sektireni hem de yaşça çocuklar içinde en büyük olması hasebiyle hürmet ederler (11). Top sektirme konusunda olmasa bile yaş konusunda saygı yine aynı eserde Hüseyin Dede'ye de gösterilir. Eserde Hüseyin Dede bahçeden içeri girdiğinde Deniz ona olan saygısından derhâl oturuşuna çekidüzen verir (121). Elbette Erdoğan'ın eserlerinde saygıyı yalnızca bir kimseye karşı ölçülü davranma şeklinde telakki etmek doğru değildir. Bazen bir nesneye verilen değer, ona atfedilen üstünlük de saygının sınırları içerisinde düşünülebilir. Nitekim Sihirli Kalem'de Mayahuel ve dedesinin yakılmak istenilen kitapları Zumarraga'nın zulmünden bilgiye ve kitaba hürmeten kurtarmak için gösterdikleri çaba da bu duruma işarettir (53-55).

Son olarak bu başlığın kapsamı içinde saygı ile yan yana zikredilebilecek bir diğer evrensel değer de *sevgi*dir. Sevgi insana has olan pek çok duyguyu genel anlamıyla bünyesinde ihtiva eden bir kavramdır. Misal olarak, sevgi olmadan merhametin, adaletin, güvenin, hoşgörünün tecellisi mümkün değildir. Bu sebeple ana duygu diye tabir edilecek sevginin bireye aşılması elzemdir. Bugün dünya coğrafyasının dört bir yanına bakıldığında kan ve gözyaşı hüküm sürmektedir. Bunun elbette ki temel sebebi sevgi eksikliğidir. Sevgi eksikliğini gidermenin yegâne yolu da bu duygunun dillendirilmesi, toplumun her kesiminden insanın üzerine düşen görevi bir mutabakata varmışçasına yapmasıdır. Öğretmen, polis, hâkim, doktor ve elbette ki yazar demeden... Erdoğan da bu hususta üzerine düşeni yapar. O, eserlerinde sevgi kavramına değişik biçimlerde yer verir. Onun eserlerinde sevgi, bazen sevgiliye duyulan özlem, bazen anneye gösterilen vefa, bazen de tabiata karşı beslenen hayranlık şeklinde okurun karşısına çıkar.

İlk olarak eserlerde sevgi kavramı altında belirgin biçimde yer edinen unsur *anne sevgisidir*. Zira evladının nazarında annenin yeri ayrıdır. Anne evladı dokuz ay karnında taşıyan, evladını besleyip büyüten, evladının bir yerlere gelmesinde en önemli rolü üstlenen kimsedir. Bu nedenle annenin konumu kurmaca dünyada dahi olsa okura

iyi yansıtılmalıdır. Güzel Bir Sabahtı'daki çocuk bunu çok iyi yapar. O, etrafındakilerin onca çabası sonucu yana açtığı kollarını indirmekten vazgeçmez. Ancak annesine sarılma isteğini engelleyemeyince kollarını aşağı indirmekte bir lahza tereddüt etmez (30).

Anne sevgisi gibi eserlerde yer edinen bir başka önemli değer de *kardeş sevgisidir*. Karındaş sözcüğünden dönüşen kardeş kelimesi aynı karnı paylaşan kimseler anlamında kullanılır. Bireyin aynı karnı paylaştığı kimseyle pek çok ortak noktası olduğundan kardeşe olan muhabbet farklı bir kaynaktan beslenir. Elif'in kardeşleri de bu muhabbetin farklılığını ve güzelliğini kardeşleri Elif'i bakkaldan ekmek alıp geldikten sonra onu tutup güldürmek suretiyle Sihirli Küpe isimli eserde yansıtırlar (16-17).

Kardeş sevgisi ile aynı kaynaktan beslenen bazen de neredeyse kardeş sevgisinden öte olabilecek bir başka önemli değer de *arkadaşa duyulan sevgidir*. Hayat süreci içinde de müşahede edildiği gibi, arkadaş kişinin hayatında önemli bir yere sahiptir. Yazar da bu durumun idrakinde olacak ki farklı vesilelerle eserlerinde arkadaş sevgisine değinir. Öyle ki farklı biçimlerde eserlerde tezahür eden bu sevgi arkadaş için kaygılanmak (KKÇ, 12, 78-79; SKR, 180-181), arkadaşta destek çıkmak (SKTP, 67), arkadaşta teskin etmek (KKÇ, 88), arkadaşın daima iyiliğini istemek (KKÇ, 226), arkadaş için rahatından feragat etmek (SKTP, 69), arkadaşın mutluluğu ile mutlu olmak şeklinde eserlerde ifadesini bulur (ANO, 180-181). Bunların dışında eserlerde arkadaş sevgisinin bir başka ifadesi de, arkadaş için bireyin kendi hayatını tehlikeye atması şeklinde ortaya çıkar. Bu durumu Sihirli Kitap isimli eserde "Oktay'ın Nilüfer'i kurtarmak için onu sıkıştıran dinozoru üzerine çekmesi" (57-58) örneğiyle somutlaştırmak mümkündür.

Eserlerde göze çarpan bir başka sevgi biçimi ise *çocuk sevgisidir*. Sevgi o kadar geniş ve kapsayıcı bir kavramdır ki birey yalnızca kendi çocuklarını değil, çevresindeki bütün çocukları sevip onlar adına endişe duyar. Sihirli Gözlük 2'de Barrett'ın Emre namına duyduğu endişe bu durumun delilidir (72-73). Yine eserlerde çocuklara gösterilen sevginin bir başka türü de Korsan Kitap Çetesi'nde göze çarpar. Eserde Bulut'un annesi Aslı'nın kendisine ve kurabiyelerine gösterdiği iltifattan ötürü onu çok sever ve ona teveccüh gösterir (93-94).

Evrensel bir değer olan sevgiyi eserlerinde genişçe işleyen yazar yukarıdakilere ek olarak eserlerinde *dede sevgisini* de işler. Torunlarına karşı daima şefkatli olan dedelerin torunların nazarındaki yeri farklıdır. Sihirli Kalem'in kahramanlarından Mayahuel yani kısaltılmış biçimiyle Maya için de bu durum böyledir. Zumarraga'nın askerlerine meydan okuyan Temilotzin dedenin onlar gittikten sonra yere düşüp fenalaşması sonucu, Maya dedesine bir şey olduğunu düşünerek oldukça endişelenir. Öyle ki Temilotzin dedesi gözlerini açana kadar içini çeke çeke ağlar. Temilotzin Dede gözlerini açtığı anda ise bir çılgılık atarak sevinçle gülmeye başlar (112).

Eserlerde dede sevgisi zikredilmişken burada öne çıkan *torun sevgisini* de zikretmemek olmaz. Anlatılarda nine ve dedeler için torunları kimi zaman evlattan ötedir. Bu sebeple nine ve dedeler çocukları için hangi endişeleri güdüyorlarsa torunları için de misliyle aynı kaygıları yaşarlar. Torunu için kaygılananlar arasında Türkiye'den Yeni Zelenda'ya daha yeni dönmesine karşın Ozan'ın kaybolduğunu duyunca hemen Türkiye'ye dönme kararı alan Ozan'ın anneannesi de vardır (SKR, 70).

Yine Erdoğan'ın eserlerinde önde olan değerler arasında *karşı cinse gösterilen sevgi* söylenebilir. Eserlerde karşı cinse gösterilen farklı sevgi emareleri vardır: Sevilenin dikkatini çekmek istemek (KKÇ, 70-71), sevilene yakın olmayı düşlemek (SŞPK, 44-45; OS, 56), sevileni kıskanmak (SŞPK, 55), sevilen adına üzülme (SŞPK, 56), sevilen için aşılmaz denilen engelleri aşmak (SGZLK 2, 67), sevilenle aradaki problemden ötürü acı çekmek (AÇY, 21, 33; OS, 117-118), sevileni düşünüp melankolik bir hâle bürünmek (STP, 80), sevileni seyredince veya sevilenle kavuşunca mutlu olmak (SŞMSY, 7-8; OS, 31), sevileni görünce mahcup bir tavır sergilemek (OS, 8-10), sevilene hediye vermek (OS, 14-15), sevilene iltimas geçmek (OS, 31), sevilendeki çirkinlikleri görmemek (OS, 40-41), sevilen için türlü fedakârlıklarda bulunmak (OS, 53-54), sevileni görmeden durmamak (OS, 90-91), sevilen yanında dalıp gitmek (OS, 101), sevileni unutmamak (AÇY, 16), sevileni hayatla eşdeğer görmek bu sevgi emarelerinden yalnızca birkaçıdır (AÇY, 26-27). Sayılan bunca özelliğin haricinde bazen sevginin dönüşüm yaşadığı, olumsuz bir kisveye büründüğü hâller de Erdoğan'ın eserlerinde yok değildir. Misal olarak Onu Seviyorum'da Fatih'in Birsen'e yaptığı arkadaşlık teklifi, Birsen tarafından kabul olunmayınca Fatih Birsen'den, bütün kızlardan ve hatta herkesten nefret ettiğini düşünür. Bu düşüncesiyle de insanlardan uzaklaşmak isteyip ormanın içine doğru yürümeye başlar (OS, 132).

Karşı cinse olan sevginin biraz daha aleniyet kazandığı benzer bir sevgi türü de eş sevgisidir. Aile bireyin gözünü açıp hayat bulduğu kurumdur. Aile içinde eşler arasındaki ilişkiler ne kadar derin ve yerinde olursa bireyin kendini bulması ve mutlu olması o ölçüde güçlü olur. Bu yönüyle Sihirli Gözlük 1’de Emre’nin anne ve babasının güçlü bağlarla birbirlerine bağlanmaları, Emre’yi de mutlu kılar (113). Aynı şekilde Sihirli Kitap’ın kahramanlarından Burak da anne ve babası arasındaki huzur sebebiyle kendini bulup gün boyunca yaşadığı sıkıntıları atlatır (62).

Eşlerin birbirlerine olan sevgisi dışında evlatlarına karşı da sevgi beslemeleri gerekir. Zaten yazar da *evlat sevgisine* önem veren bir düşünce içinde eserlerini kurar. Onun eserlerinde ebeveynlerin evlatlarının kaçırılmış olma ihtimallerinden ötürü perişan olmaları (SKP, 60), koruyucu ellerini bir an için evlatlarının üzerinden eksik etmemeleri (SGZLK 1, 57-58), hayatlarını evlatlarına adamaları (SGZLK 2, 114-115; SGZLK 3, 6-7), evlatlarını bir musibetten korumak için teyakuzda olmaları (SGZLK 3, 90-91), evlatları adına endişelenmeleri (SGZLK 3, 79), evlatlarının başına gelen bir musibetten ötürü kontrollerini kaybedecek raddeye gelmeleri (SGZLK 2, 152) ve evlatlarının seslerini duyunca duygusallaşmaları evlatlarını ne kadar sevdiklerinin âdeta bir göstergesi niteliğindedir (SKR, 120). Bunlardan başka Erdoğan’ın eserlerinde evlat sevgisini somut biçimde ortaya koyacak bir kısım uç örnekler de vardır. Sihirli Küpe’de Gizem’in babasının kan kanseri olan kızının tedavi giderlerini karşılayabilmek için hiç tasvip etmediği biçimde bir hırsızlık çetesinin üyesi olması bu manada dikkate değerdir (148). Yine bu hâl ile aynı paralelde Sihirli Gözlük 3 isimli eserde Emre’nin anne ve babasının oğullarını ararken bastıran yağmur sonucu ölümle yüzleşmeleri de eserde bireyin evladını bir musibetten kurtarmak için gerekirse kendi canını bile tehlikeye atacağı düşüncesini öne çıkaran uç bir örnektir (146).

Tabii insanlar her daim sevgilerini yakınlarındaki insanlara yöneltecekler diye bir kaide yoktur. Bazen *insan dışındaki varlıklara da sevgi* duyulabilir. Mesela insanlar gibi hayvanların da sevgiye ihtiyacı vardır. Zira onlar da canlıdır ve sevgiye ihtiyaç duymaktadır. Bu yönüyle anlatı ürünü metinlerde hayvanlara da sevgi gösterilmesi gerektiği bilincinin okura aşılması gerekmektedir. Korsan Kitap Çetesi’nde kahramanlardan Bulut aracılığıyla yapılan da budur. Eserde Bulut, bir merdiven altında ilk defa gördüğü köpeğe şefkat göstererek onun başını okşar. Köpeğin bundan hoşlandığını ve sahipsiz olduğunu anlayınca da onu evine alır. Öyle ki adını Korsan

koyduğu köpekle oldukça mutlu anlar yaşayarak okula bile onunla gidip gelmeye başlar (60, 67-68). Şüphesiz eserlerde hayvan sevgisi bu örnekle de sınırlı değildir. Eserlerde hayvan sevgisi öylesine yüceltilir ki bazen kahramanlar kendilerine bir hayvanı dost edinip onun bakımını yapabilmek için ciddi fedakârlıklarda bulunurlar. Bu noktada sevdiği hayvanın bakımını yapabilmek için fedakârlıkta bulunanlar içinde Sihirli Top'un kahramanlarından Hüseyin Dede'yi de anmak gerekir. Hüseyin Dede, kendisi emekli maaşı ile zor geçinmesine rağmen maymunu Zıpır'ın muzunu eksik etmemeye çalışır. Hatta bu manada zaman zaman “*Ben şu koskoca hayatım boyunca toplasan senin bir ayda yediğin muz kadar muz yememişimdir, seni edepsiz seni!*” diye Zıpır'a şakayla karışık çıkışır (71-73). Buna benzer biçimde hayvan sevgisinin bireyin içinde büyüdüğü bir başka kesit de Beş Beyaz Benekli Baykuş'ta görülür. Eserde çocuk uzun zamandır beneklerini merak ettiği baykuşlara öylesine bağlanır ki baykuşların ayrılık kararı aldıkları gece ağlar ve baykuşların gitmemesi için âdeta yalvarır (30).

Bu sayılanların dışında çalışmaya konu olan eserlerde sevgi hususunda dikkat çeken bir diğer başlık ise *tabiat sevgisidir*. Her bireyin ilgi alanının farklı olduğu bilinir. Öyle ki kimi insanın evde durup eve bağlı kalmaktan hoşlanırken kimileri de tabiatla haşır neşir olmayı sever. Sihirli Şemsiye'nin kahramanlarından Nilay da bu anlamda dışarıda, tabiatla iç içe olmaktan haz alır. Bu manada dışarı çıktığında eve dönüş yolunu uzatarak dışarıda zaman geçirir (22-23). Tam olarak Nilay kadar olmasa da Sihirli Küpe'nin kahramanlarından Elif de dışarı da nefes aldığını hisseder. O, ekmek almak için bakkala gitmekten hoşlanmıyor gibi görünse de aslında bu durum ona mutluluk verir. Zira bakkala gitmek için bile olsa dışarı çıkmak onun hoşuna gider (6).

Sevgi hususu zikredilmişken evrensel değerler başlığı altında değinmeden geçilmeyecek son sevgi türü ise belki de sevgilerin en büyüğü olan *karşılıksız sevgidir*. Yazar da bu ulvi duyguya dikkat çekmek, varlıkların karşılıksız da sevebildiğini okuruna göstermek maksadıyla Sihirli Küpe'nin kahramanlarından Elif'i işe koşar. Biraz daha meseleyi açarsak, eserde Elif Gizem'le oyun oynayıp onun oyuncak bebeği Ayşecik'in giysilerini düzeltir. Bu esnada bir ara fırsat bulup Ayşecik'in kendini yalnız hissettiğini Gizem'e anlatarak evdeki oyuncak yatağı Ayşecik'e vermesi gerektiğini söyler. Bunun üzerine Gizem “*Ama bu gözlerini açıp kapamıyo.*” deyince Elif kendi bebeği Püskül'ün de gözlerini açıp kapamadığını; fakat buna rağmen onu çok sevdiğini dile getirip Gizem'e esaslı bir ders verir (104-105).

4.1.1.7. Haksızlık karşısında direnmeyi ve mücadele etmeyi öne çıkaran değerler

Hayat içerisinde ezilmeme ve dik durma adına birey bazen rutinden daha farklı davranarak farklı duygu hâllerine bürünebilir. Bu farklı duygu hallerinden biri de *cesarettir*. Bazı anlarda insanın düşündüğünü gerçekleştirmesi için zihnindeki cesurca uygulaması elzemdir. Bazen teoride çok isabetli görünen fikirler cesurca uygulanamadığı için herhangi bir anlam taşımayabilir. Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut da bu durumun farkındadır. Detaya yer vermek icap ederse, eserde Bulut, Barlasların korsan kitap deposu olarak kullandığı evin önünde bir kamyonetin durduğunu ve kamyonettekilerin içeriden kamyonete boş koli taşıdıklarını görünce, kamyonetin korsan kitapların basıldığı basımevine gittiğini bir an için aklından geçirir. Tehlikeli olmasına karşın bu durumu korsan kitapların basıldığı basımevini tespit etmek açısından önemli görerek kamyonetin kasasına yaklaşır. Kendisi için zor ve tehlikeli bir süreç olsa da cesaretini toplayarak kendisini kamyonetin kasasına atar (114). Eserlerdeki cesur insan davranışları Bulut'un davranışıyla sınırlı değildir. Ayşegül'ün Barlas ve arkadaşları tarafından kaçırılan Necdet ve Erol'un kitaplarını bulabilmek için cesurca Barlasları takip etme görevini üstlenmesi (KKÇ, 74), yine Bülent kendisinden evvel birçok arkadaşının kaykaydan düşmesine rağmen büyük bir cesaretle kaykayına yöneltilen “bozuk, ayarsız” isnatlarını boşa çıkarmak amacıyla “*Neresi ayarsız?*” deyip ayağını kaykayın üzerine koyması (SKYKY, 19) eserlerdeki cesurca sergilemiş davranışlardan birkaçıdır. Cesurca sergilenen bu davranış örneklerinin eserlerde bazen kahramanlık hikâyelerine dönüştüğü de görülür. Örnekleme gerekirse Sihirli Şapka'nın kahramanlarından Burak'ın, arkadaşı Ece'yi eve giren hırsızın elinden kurtarması kahramanlık davranışı kapsamında düşünülebilir (140-141). Yakın biçimde Burak benzeri Ayşegül'e Ne Oldu'nun karakterlerinden Bulut da arkadaşlarının kahramanı olur. Ama bu kahraman oluş, Burak'ın kahraman oluşundan biraz farklı olarak cesaretle birlikte, bir dolduruşa gelmenin de eseridir. Somut biçimde ifade edilirse, dünya turu yapmak için okulda ders araç gereçlerinin bulunduğu odadaki küreyi alma görevi eserde Bulut'a verilir. Bulut “*Niye ben?*” diye sormaya fırsat bulamadan Orhan'ın “*Bulut'çuğum bu işi aramızda ancak sen kıvrabilirsin.*” övgüsüne mazhar olur ve işi zor olmasına karşın kahramanlığın böyle günlerde belli olacağını düşünüp, arkadaşlarını yarı yolda bırakmak istemez. Derhâl bir

kahraman edasıyla okulun bahçe duvarından atlayarak okulun yatmaz uyumaz, her an her yerde hazır hademesine aldırış etmeden ders araçlarının bulunduğu odaya pencereden girer (14-15). Bu örneklerin yanında cesaret bazen de kitaplarda bir mukavemet unsuru olarak öne çıkar. Daha açık biçimde dile getirirsek, insanların haklı oldukları konularda korkusuzca davranmaları haksız oldukları hâlde üste çıkmaya çalışanlara gözdağı verebilir. Bu yönüyle eserlerde cesur olmak, haksızlara meydan okumak, böylelikle haksızlık yaparak üste çıkmaya çalışanlara cesaretle mukavemet etmek öne çıkarılır. Sihirli Şemsiye’de Nilay’ın babasının hem ormanda kaçak yapı yapan, hem de “Yavuz hırsız ev sahibini bastırır.” sözü mucibince üste çıkmaya çalışan adamların üstüne korkusuzca gitmesi ve ardından “*Şu ilerideki kaçak inşaatın sizin olmamasına sevindim.*” gibi gözdağı veren bir söylemle adamların yanından ayrılması bu kapsamda düşünülebilecek noktalardandır (90-92).

Cesaretle aynı kapsamda düşünülebilecek ve bireyin dik duruşunu perçinleyecek değerlerden biri de eserlerde göze çarpan *meydan okuma* davranışıdır. Kabul edileceği gibi birey kendi gücünün farkında olmalıdır. Gücünün farkında olan birey ne yapıp ne yapamayacağını kestirmekte sıkıntı yaşamaz ve buna göre tavır alır. Meydan okuma da bireyin gücünü bilerek aldığı tavrın adıdır. Bu tavır haksızlığa boyun eğmemek adına Korsan Kitap Çetesi’nin kahramanlarından Bulut’ta görülür. Kitapta Bulut haksızlığa karşı durmak adına aşağı mahallenin en belalısı Barlas ve arkadaşlarına pazar yerinde açılacak kitap sergisini kastederek “*Sergiyi Tabii açacağız. Ne var ki bunda? Koskoca pazar yeri... Siz de açın, biz de.*” şeklinde meydan okur (37-38). İncelemeye konu olan eserlerde Bulut’un meydan okumasıyla haksızlığa karşı durma yönüyle benzeşen ama gücünün sınırlarını bilme yönü ile ayrışan bir karşı duruşu da yine Korsan Kitap Çetesi’nin kahramanlarından Aslı gösterir. Kitapta Bulut, Barlas’ın aralarındaki kavgaya son vermek için bir yarışma yapma teklifini arkadaşlarına iletince yarışmayı kazanmanın mümkün olmayacağı ancak kavganın bitmesi için teklifin değerlendirilebileceğine ilişkin arkadaşları arasında bir kanı oluşur. Ancak Aslı bu noktada arkadaşlarından farklı düşünür. O “*Neden yarışmayı kazanmamız zormuş?*” biçiminde onlara itiraz ederek pazar yerinde gerekirse tek başına kitap satacağını ama kitapları çalıp depoya gizleyen Barlas’a pabuç bırakmayacağını söylemekten geri durmaz (176). Son olarak bu bahiste haksızlığa direnç gösterme noktasında örnek gösterilebilecek bir olay da Sihirli Şapka’da geçer. Kitapta, Burak isimli kahraman

sihirli şapkası sayesinde tespit ettiği kalpazanların yakalanması için önce polisi arar, ardından kendisini ciddiye alan birilerini bulamayınca ünlü sunucu Cefa Muhtar'a kalpazanların yakalanması için bir not bırakır. Fakat bu gayreti Cefa Muhtar tarafından yok sayılarak, kalpazanların yakalatılmasında bütün başarı Cefa Muhtar'ın kendisinin ve ekibininmiş gibi sunulur. Olanlara seyirci kalmayan Burak da bunun intikamını almak için canlı yayın stüdyosuna girip Muhtar'ın ayaklarını gıdıklamaya başlar. Durum karşısında Muhtarın yüzü kasılıp alın damarları şişer ve sesi titremeye başlar. Fazla sert hareketler yapmadan bacağını kurtarmaya çalışsa da daha fazla dayanamayarak canlı yayında bir kaza haberi okuduğu sırada kahkahayı patlatır. Böylece Burak kendi emeğini sahiplenen bu sunucuya dersini vermiş olur (112). Tabii eserlerde her daim bu şekliyle meydan okuyan, hakkını arayan, ortaya çıkan olumsuzluklarla savaşılan kahramanlar öne çıkmaz. Bazen de tam tersi kahramanların tavrında bir kabulleniş vardır. Bireyin aklındaki ile mevcudun bir araya gelmesini engelleyen bu kabulleniş Sihirli Top'taki Deniz'in tavrında da görülür. Açıklığa kavuşturursak, eserde Deniz'in, ayağındaki yamukluğu düzeltmek için yaptığı çalışmada, topa vurmaya öğrenemeyeceğini düşünmesi ve “*Ne güzel bir topsun sen! Ama ben berbat bir futbolcuyum! Daha topa bile vuramıyorum.*” diye kusurunu kabul etmesi bir kabullenişin ürünüdür (83). Bunun dışında yazarın eserlerinde kabullenme davranışına verilebilecek başka örnekler de vardır. Misal olarak Sihirli Küre'de de kabullenme olumsuz değeriyle ilgili bir kısım kesitler göze çarpar. Eserde Ozan isimli kahraman, Yeni Zelenda'ya gittiğinde Sihirli Küre'yi kaybedince bir daha küreyi bulamayacağını ve Yeni Zelenda'ya dönemeyeceğini düşünerek bu yönde bir çaba sarf etmekten vazgeçer (72).

Ezilmeme ve dik durma ekseninde yukarıda dillendirilenler haricinde kitaplarda vurgulanan bir başka husus ise, *düşündüğünü söyleme* değeridir. Bir kısım insanların zihnindekileri hiçbir filtreye tabi tutmadan olduğu gibi söze döktükleri bilinir. Bu durum bazen halk literatüründe “kitabın ortasından konuşma” biçiminde algılanır ve dik duruşun, farklı olmanın bir örneği olarak görülür. Nitekim bu hâli incelenen eserler arasında Ayşegül'e Ne Oldu isimli kitapta Aslı'nın davranışında görmek mümkündür. Eserde Ayşegül ortadan kaybolup gece boyunca eve gelmeyince bir araya gelen Bulut, Orhan, Mustafa ve Aslı aralarında müzakere yaparlar. Bu müzakere esnasında Aslı birden düşündüğünü törpülemeye ve yumuşatmaya gerek görmeden “*Bence Ayşegül'ü*

kaçırdılar!” diyerek bir durum tespitinde bulunur ve olayın vahameti konusunda arkadaşlarında bir farkındalık oluşturur (61). Farkındalık oluşturmakla da kalmayan Ayşegül herkesin söylemeye çekindiğini dillendirerek inandığını söylemek suretiyle sağlam bir duruş da sergilemiş olur.

En az düşündüğünü söyleme kadar kişinin dik duruşuna katkı sağlayacak diğer bir değer ise, kişinin düşündüğünün arkasında durması yani düşüncelerinde *ısrar* etmesidir. Bilinen şekliyle, insan kararlı duruşu ile sivrilen bir varlıktır. İnsanın kararının değişmesini etkileyecek ciddi gelişmeler olmazsa insanlar emin olduklarının arkasında durmaya çalışır ve isteklerinden hemen çark etmezler. Söz gelimi, Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut'un anne ve babası da ne istediklerini bilen kişiliklerdir. Bu sebeple çocuklarının sırtının yaralanması neticesinde dinlenmek yerine okula gitme fikrini ciddiye almazlar ve oğullarının bütün ısrarına rağmen aldıkları karardan da geri dönmezler (156). Bulut'un anne ve babası gibi Sihirli Şemsiye isimli kitabın kahramanlarından Ömer de ne istediğini bilen bir kişiliktir. Bunun için o, Nilay'ın kendisine karşı değişen tavrına aldırış etmez. Hatta öyle ki Nilay'ın soğuk tavırlarına aldırılmayarak tersine onun üzerine daha fazla gider. Sık sık espriler yaparak onu güldürmeye çalışır (108). Neticede duygu ve düşüncelerinde ısrarcı olduğu için arkadaşının gönlünü kazanır.

4.1.1.8. Formel eğitim süreciyle ortaya çıkan değerler

Davranış değiştirme süreci olarak tanımlanabilecek eğitim bir sistemdir ve bu sistemin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi için sistemin bütün unsurlarının doğru işlemesi gerekmektedir. Aksi hâlde sistemden istenilen çıktıların alınması mümkün olmayacaktır. Erdoğan da eserlerinde bazen sistemi eleştirmek, bazen de sistemdeki çarkların doğru işleyebilmesi için örnekler kurgulamak suretiyle eğitim sistemine ilişkin düşüncelerini farklı vesilelerle dillendirir. Yazarın eğitim sistemiyle ilgili kurgularından ilki *eğitim* kavramının kendine yöneliktir.

Geniş bir çevrenin üzerinde ittifak ettiği üzere, yaşantı ürünü olan ve bireyin davranışlarında meydana gelen kalıcı izli davranışlar biçiminde tamamlanabilecek *eğitim*, oldukça önemli bir kavramdır. Zira günlük hayatta pek çok davranış sıradan gibi de görülse de bir eğitim sürecinin ürünü olarak ortaya çıkar. Bu hâli Ozan'ın Çiftlik

Gezisi isimli eserde, Ozan'ın babasının Ozan'ı ata bindirmek istedikten sonra her işin bir eğitim süreci olduğu düşüncesiyle oğluna kısa bir eğitim aldırmasından anlamak mümkündür (8).

Eserlerde eğitiminin hayat sürecinde oldukça önemli bir yeri olduğu vurgulandıktan sonra eğitimin bir *sistem* olduğu gerçeği de öne çıkarılır. Bilindiği gibi, sistem bir bütündür ve sistemin her parçası eşit oranda öneme sahiptir. Bu nedenle, bireyin sağlıklı bir eğitim öğretim sürecinden geçmesi için öngörülen sistemin her unsurunun iyi düzenlenmesi, girdi ve çıktılarının iyi hesap edilmesi gerekir. Aksi bir durum genel anlamda bir başarısızlığa yol açar. Yazar da eğitim sistemindeki başarısızlığı görmüş olacak ki, eserleri vasıtasıyla sisteme ilişkin bir kısım öneriler getirmekten geri durmaz. Bu önerilerden biri eğitim sisteminin kendini güncellemesi gerçeğidir. Sihirli Kalem'de "Eğitim sistemi içerisinde yıllar öncesinin uygulamaları sebebi izah edilemeyen biçimde bireye dayatılmamalıdır." düşüncesinin vurgulanması bu hususu açıklığa kavuşturur (32). Eserlerde eğitim sistemi ile ilgili vurgulanan bir diğer husus da sistem içinde yıllardan beri uygulanıp bir fayda temin edilemeyen yöntemlerin, yerini bireyin ilgisini çekecek nitelikte kalıcılığa katkı sağlayan başka yöntemlere bırakmasıdır. Söz gelimi Sihirli Kitap'ta Oktay isimli kahramanın klasik bir kısım metotlar nedeniyle tarih dersinden sıkılmasına karşılık, filmler aracılığıyla tarihe farklı bir gözle bakması bu durumu izah eder niteliktedir (16).

Bu genel bakıştan sonra eğitim ve eğitim sistemi denilince akla gelebilecek ilk unsur kuşkusuz *öğrencidir*. Öğrenci belli sorumlulukları olan, öğrenmeyi talep eden kimsedir. Bu anlamda kimi bireyler, öğrenciliğin vermiş olduğu sorumluluğu layıkıyla yerine getirirler. Bunlardan biri de Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut'tur. Bu hususta bilgi vermek gerekirse, eserde Bulut tatil günlerini sevmesine karşın herkes okuldayken hasta olduğu için evde olmanın rahatsız edici bir yanının olduğunu düşünür ve bir şeylerden geri kalıp bir daha yakalamayacağını kurgulayarak sürekli sıkılır. Sonrasındaki süreçte ise bu sıkıntısını gidermek için arkadaşlarından aldığı bilgilerle geri kaldığı derslerdeki eksiklerini tamamlamaya çalışır (156). Erdoğan'ın eserlerinde genellikle sorumlu ve idealist öğrenci profili çizilse de bazen öğrencilik tavrıyla bağdaşmayan tutumlar da söz konusudur. Misal olarak Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde karşılarındakinin sözünü sık sık keserek bilgilerini göstermeye çalışan kimi öğrenciler,

arkadaşlarının öğrenmelerini engelledikleri için bu grup içinde değerlendirilebilirler (104-105).

Öğrenci gibi eğitim sisteminin önemli unsurlarından biri de *öğretmen*dir. Öğretmen, öğrencinin gözünde rol modellerden biridir. Bu nedenle öğrencinin zihnini işleyen öğretmen, her konuşması ve her hareketiyle birçok göz tarafından gözleendiğinin farkında olup ona göre davranışlar sergilemelidir. Eserlerde bu manada öğretmen çok farklı yönleriyle yansıtılır. Yazarın eserlerinde öğretmen, bazen öğrencisinin yüreğine korku salan (SŞPK, 10; ANO, 9-10), kendi hatasının bedelini öğrencilerine ödeten (SKTP, 155), kimi noktalardaki duyarsızlığı ile öğrencileri mağdur eden (SŞMSY, 74), hâlden anlamayıp aksi davranışlarda bulunan (ANO, 87-88), sınıf içinde nasıl davranacağını bilmeyerek öğrenciyi rencide eden öğretmen (ANO, 92-93), bazen de öğrencinin ilgisini derse çekmek için olumsuz uyarıcıları ortadan kaldıran (SŞMSY, 72), öğrencisini çok iyi tanıyan ve öğrencisi hakkında yordama yapabilen (SKR, 40), öğrenciye yol gösteren (KKÇ, 180-181), bilgiyi farklı metotlarla öğrencisine sunarak kaliteyi artıran (OS, 12); öğrencisinin derdini paylaşıp dertlere çözüm üreten bir kimliğe bürünür (KKÇ, 196-202). Bu noktada Erdoğan'ın eserlerinde çok farklı öğretmen tiplerini görmek mümkündür.

Öğretmenlerin kendilerini nasıl konumlandıkları dışında, eserlerde öğrenci gözünden öğretmene nasıl bakıldığı da kurgulanmaya çalışılır. Erdoğan'ın Ayşegül'e Ne Oldu isimli eseri dikkatle incelendiğinde burada bireyin zihninde “Öğretmen her şeyi bilir.” imajının var olduğu anlaşılır. Somutlaştırırsak, eserde öğretmenden hiçbir şeyi saklayamayacağını düşünen Bulut'un, yapacağı dünya turu öncesinde dersleriyle ilgili ciddi bir hazırlık yapmayı da ihmal etmemesi bu bağlamda düşünülebilir (12).

Formel eğitimle beraber öne çıkan unsurları ve değerleri sayarken incelenen eserlerde öne çıkan *okul* unsurunu görmezden gelmemek gerekir. Okul aslında eğitim öğretim faaliyetlerinin disiplinli bir şekilde devam ettirildiği kurumun adıdır. Birey bu kuruma adımını atarak kendini hayata hazırlayıp geliştirir. Nitekim Sihirli Küre'de Ozan'ın anneannesi de bunun idrakindedir. Eserde okulun geliştirici yönünün farkında olan Ozan'ın anneannesi Yeni Zelenda'da bulunan Ozan'ı okulundan geri kalmaması için Türkiye'ye getirir (114).

Eserlerde okulun geliştirici yönüne vurgu yapılırken okullarda eğitim öğretim faaliyetlerinin nasıl daha etkili ve kaliteli olacağına ilişkin de kafa yorulur. Mesela, Onu Seviyorum isimli eserde eğitimin kalitesinin okulların fiziki altyapısı ile doğrudan ilgili olduğu savunularak, yapılan kurgu ile fiziki noktadaki yetersizliğin eğitim öğretimdeki verimi düşürdüğü iddia edilir. Gerçekten de esere bakıldığında Fatihlerin Okulu askerî bir barakadır ve yağmurda bu barakanın tavanından devamlı olarak aşağıya sular süzölmektedir. Sınıfta kara tahta olmasına karşın öğretmen karanlık olduğu için tahtayı kullanmamakta, bunun için de pek çok zaman öğrencilerine masal anlatmak ve şarkılar söyletmek suretiyle dersi geçiştirmektedir (37-38). Eserlerde eğitimde kaliteyi artırmak için yalnızca fiziki kaliteyi artırmaktan da dem vurulmaz. Fiziki kalitenin dışında okul içinde yapılacak düzenlemelerin de okulda verimi artıracak fikri taşınır. Örnek olarak bu düzenlemelerden biri okul gazetesidir (65-66).

Okul gibi eserlerde öne çıkan diğerk bir unsur da *dersler*dir. Eğitim öğretimin belirli bir plan içinde seyredebilmesi için öğretmenin öğrenciye belirli bir alanda, belirli bir süre zarfında bilgi vermesi gerekir. Bu bilgi verme sürecinin genel adı derstir. Yazar da eserlerinde derse ve işlenişine ilişkin bazı öneriler getirir. Yazara göre dersin öğrenciye faydalı olmasının birçok ayağı vardır. Bireyin sadece bedenen değil, zihnen de dersin bir parçası olması (SKR, 44-45), derste öğrenilenlerin güncel hayatta nasıl kullanılacağına bilinmesi (KG, 29), derslerde gerçek materyaller kullanılarak somutlaştırılmış bir anlatımın benimsenmesi dersin faydalı geçmesinde kullanılacak usullerin birkaçıdır (SKR, 142-143). Bunlar haricinde eserlerde dersin nasıl faydalı geçeceğine ilişkin öne sürölen bir kısım fikirlerin yanı sıra, klasik ders algısının dışına çıkıp okurlar yeni ders modelleriyle de tanıştırmaya çalışır. Örneğin Ayşegöl'e Ne Oldu isimli eserde öğrencilerin sınıfta ders işlemek yerine taş ocaklarına gidip dersi okulun dışına taşımaları bu bağlamda farklı bir uygulamadır (96-97). Bu uygulamayla eğitim öğretimin yalnızca dört duvar arasında yapılmadığı, bireyin okul dışına çıkıp gezip görmek suretiyle de yeni bilgiler edinebileceği gerçeği gözler önüne serilir. Yine okul gezisi gibi dersin işlenişini farklı kılacak öğretim yöntemlerinden biri de örnek olay metodudur. Bu metotta öğretmen bir konuda öğrencileri bilgilendirmek için bazen günlük hayatta yaşanan bir problemi sınıf ortamına getirip öğrencilerinden problemin çözümüne katkı yapmalarını ister. Bu yöntemle öğrenciler hem yaşayarak öğrenir, hem de düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirir. Korsan Kitap Çetesi'nde Bulut'un

öğretmeni de öğrencilerden birinin sıkıntısını sınıf ortamına getirerek diğer öğrencilerin problemi çözmesini ister. Eserde Bulut'un bir derdi olduğunu fark eden öğretmeni onu karşısına alıp konuşarak öğrencisinin derdini öğrenir. Ardından sınıfa gidip Bulut'un gerçek hayatta yaşadıklarını hikâyeleştirerek öğrencilerinden konuya dair çözüm üretmelerini ister. Türlü çözüm önerilerinin geldiği öğrencilerden en makul olanını kendince tespit ettikten sonra da bu bağlamda adım atma konusunda öğrencilerini cesaretlendirir (199-201).

Ders hususunu zikretmişken okullarda öğrencilerin dört gözle beklediği bireyin beden ve zihnen dinlenmesi için verilen araya yani *teneffüs* kavramına da değinmek gerekir. Birey eğitim sürecinde dinlenmesi için verilen bu boşluğu farklı biçimlerde değerlendirebilir. Sihirli Şapka'da küçük sınıftaki öğrencilerin durmaksızın koşmasına karşın; büyük sınıftaki öğrencilerin ikili üçlü gruplar hâlinde dolaşması bu duruma örnek niteliğindedir (47).

Bu sayılanlarla beraber eğitim sisteminin parçalarından birini de *ödevler* olarak değerlendirmek gerekir. Ödevler öğrencinin sorumluluk kazanması, öğrendiklerini tekrar etmesi ve bir sonraki derse hazırlıklı gelebilmesi için öğretmen tarafından verilmiş görev biçiminde düşünülebilir. Eğitim sürecinin her aşamasında olduğu gibi bu görevler de belirli hassasiyetler taşınarak verilmelidir. Bu hassasiyetlerin bilincinde olarak eserlerdeki kurgular yoluyla ödevin verilmesine ilişkin bir kısım mesajlar eserde öne çıkarılır. Bu mesajlar “ödevin öğrenciye bir ceza olarak verilmemesi (SKLM, 18), ödev verilirken öğrenci seviyesinin dikkate alınması (SKLM, 33), üstesinden gelinemeyecek sorumlulukların öğrenciye yüklenmemesi ve (SKLM, 5, 42; SGZLK 1, 12, SŞPK, 6) öğrencilerin ilgi alanlarının gözetilmesi fikirleri etrafında toplanır (SKLM, 22).

Eserlerde verilen ödevin mahiyeti ile ilgili açıklamalarda bulunulurken ödevlerin yapılışı sırasında öğrenci cephesinden duruma bakmak da ihmal edilmez. İncelenen eserlere göre, öğrenci kendisine verilen ödevin yöntemine ilişkin sıkıntılar yaşadığı durumlarda sorgulayıcı bir tavır benimser. Bu tavrı Sihirli Kalem'in kahramanlarından Caner'de görmek mümkündür. Eserde Caner öğretmenin kendilerine verdiği ödevi elle yazdırmasını sorgulayarak “*Niye elle yazalım ki? Elle yazacaksak bilgisayarlar niye icat edildi?*” diye sitemde bulunur ve bu hâle anlam veremez (31-32).

Ödevler gibi bu bahiste ele alınabilecek sistemin unsurlarından biri de ölçme değerlendirmenin bir yolu olan *sınav*lardır. Öğretmen, sınavlar yoluyla öğrencinin neyi öğrenip neyi öğrenmediğini, öğrenciye daha başka nasıl yardımcı olacağını öğrenir. Ancak öğrenci tarafından bakıldığında sınavların bir de korkutucu yönü vardır. Yazar da eserlerinde sınavları daha çok kaygı verici ve korkutucu boyutuyla ele alır. Misal olarak Sihirli Şapka’da Nazlı isimli kahraman sınav olacağı gerekçesiyle can sıkıntısı yaşar ve serviste bile kimseyle iletişime girmek istemez (28). Benzer biçimde Sihirli Kitap’ta Oktay da, sınav konusunda Nazlı ile aynı düşünceleri paylaşarak sınav olacağını öğrendiği vakit bu durumu kara bir haber olarak değerlendirir ve içinden sessiz bir çığlığın yükselmesine mani olamaz (6).

Sınav eserlerde öylesine korku verici bir durum olarak kabul edilir ki birey bir sınava çalışsa bile zihnindeki bilgiler yerli yerine tam oturmadığı zaman endişelenmekten kurtaramaz. Söz gelimi, Sihirli Kitap’ta Oktay isimli kahraman Nilüfer ile birlikte akşam boyunca tarih sınavına çalışır ancak bir taraftan sınavla ilgili endişelerinden henüz sıyrılamaz. Çünkü akşamdan beri edindiği bilgiler, kafasında çeşitli antlaşmalar, savaşlar, tarihleri, nedenleri ve sonuçları birbiri ardına dans eder (22-23). Sınav’ın eserlerde dikkat çeken bir başka boyutu ise normal zamanda bireye ilgi çekici gelen kitapların sınav arifesinde tiksiniç bulunmasıdır. Gerçekten de Sihirli Kitap’a bakıldığında Oktay’ın normal zamanda okumayı sevdiği tarih kitabını sınav öncesinde tiksiniç bulması bu hâle örnektir (10).

4.1.1.9. Davranışları kazanıma dönüştüren değerler

Birey zaman zaman karşısına çıkan kimi durumları lehine çevirmenin gayreti içinde olup faydacı bir tutum benimseyebilir. Bu süreçte bireyin en büyük yardımcısı da aklıdır. Çünkü insan ancak akli sayesinde müşkül durumdan kurtulup kendine avantajlı bir pozisyon sağlayabilir. Yazar da eserlerinde kahramanları vasıtasıyla muhtelif biçimlerde aklın önemine değinir. Onun kitaplarında aklını kullanan birey kendine avantaj sağlar (SKLM, 101-103), kendini müşkül durumdan kurtarır (SKP, 82, 100-101; POMK, 55-56; SKLM, 138-140; SGZLK 3, 117; SGZLK 1, 47, 49), çok boyutlu düşünür (POMK, 66-69), olabilecekleri hesap etme yetisi kazanır (SŞMST, 28; SKYK, 30), doğru bilgiye ulaşır (SGZLK 1, 155-157), ipucu elde edip fayda temin eder (ANO,

71, 129-132), gerçekleri ortaya çıkarır (KKÇ, 208-212), idrak ve ikna etme yetisini edinir (ANO, 72, 95; KKÇ, 212). Tüm bu kazanımlar birlikte düşünüldüğünde birey hayat seyri içinde aklını kullanarak kendinin yahut başkalarının yararına işler yapar.

Akıl eserlerde öylesine önemli bir unsurdur ki sebebini bilmedikleri bir durumu izah etme meylinde olan kahramanlar, etraflarında kontrolleri dışında gelişen olayları akıllarına uygun kılmaya çalışırlar. Sihirli Gözlük'te Emre'nin anne ve babasının oğullarının bayılmasını son günlerde aralarında yaşadıkları sorunlara bağlamaları tam da bu duruma örnektir (88). Aynı şekilde, Sihirli Gözlük'te Emre'nin annesinin büyük bir alışveriş merkezi içinde kimsenin fark etmemesine karşın, oğlunun yapma manken içindeki kabloları nasıl gördüğünü öğrenmek istemesi de akıl dışı bir durumu izah etme çabasıdır (103-104).

Aklın eserlerdeki başka bir yansıması da bireyin *düşüncelerini desteklemesine* yardımcı olmasıdır. Üzerinde ittifak edileceği gibi birey bir kısım düşünceleri sesli olarak ikrar ederken inandırıcı olmak namına düşüncelerini bir mesnede dayandırmalıdır. Aksi durum bireyin inandırıcılığını yitirmesine ve itibarsızlaşmasına neden olabilir. Yazar da bu bağlamda düşüncelerini gerek örnekleme yoluyla, gerek kurgulama yoluyla destekleyen kahramanları okurların karşısına çıkarır (ANO, 5). Bu kahramanlardan en önemlileri Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde okurun karşısına çıkar. Eserde para kazanmak ve dünya turuna çıkmak için Bulut'un teklifine sıcak bakmayan arkadaşları o anda çeşitli mazeretler bulurlar ve bu mazeretleri kendilerince geçerli kılmaya çalışırlar. Misal olarak, Aslı o anda tuvalete gitmek ister. Ayşegül babasının çağırması olabileceğini, Mustafa askere gideceğini, Orhan da arkadaşlarına yılbaşı kartı yazacağını söyleyerek yerinden kalkar. Bulut her ne kadar Aslı'ya tuvalete yeni gittiğini, Ayşegül'e babasının çağırmadığını, çağırırsa kendisinin de duyacağını; Mustafa'ya askere gitmek için henüz yaşının küçük olduğunu, Orhan'a da yılbaşına daha aylar olduğunu söylerse de kimse onun bu söylediklerini kabul etmez. Aslı tuvalete gitme sıklığının kişiden kişiye değişebileceğini, örneğin dedesinin televizyondaki her reklam arasında tuvalete koştüğünü uzun uzun anlatır. Ayşegül, insanlar arasındaki iletişimin çeşitli boyutlarının olabileceğini, babasının onu pekâlâ beyinden beyine bir tür telepatiyle çağırması olabileceğini, beynimizin henüz tüm sırlarını keşfetmemiş olduğumuzdan bu tür elektromanyetik iletişimin mümkün olabileceğini hesaba katmak gerektiğini söyler. Mustafa, aklın yaşta değil başta

olduğunu, kendisini tam on sekiz yaşında hissettiğini, bisikletin direksiyonunu tutmadan kullanabildiğine göre bu hissin doğru olduğunun kanıtlanmış olduğunu, zaten askerliğin bir an önce aradan çıkarılması gerektiğini, bir işe girmek, evlenip çoluk çocuk sahibi olmak için hayatın çok kısa olduğunu, en verimli çağlarında gitmek yerine, şimdi asker olup ilkokulu askerden dönünce bitirmek niyetinde olduğunu dile getirir. Orhan'sa, hangi ayı ilk ay kabul ettiğine bağlı olarak yılbaşı kavramının değişebileceğini, örneğin yılın 1 Nisan'da başladığını kabul ederse, yılbaşının da 1 Nisan olacağını, ayrıca böyle olmasa bile, zaten çok yavaş yazdığı için kartlarını birkaç ayda ancak bitirebileceğini söyler (43-45).

Faydacı tutum noktasında incelenen eserlerde dikkat çeken hususlar arasında akılla bağlantılı olarak ortaya çıkan *firsata çevirme* davranışını da anmak gerekir. Hayat içinde birtakım açmazlarla karşılaşp bu açmazlar karşısında ne yapacağını, nasıl davranacağını bilemeyen birey, aklını kullanarak çevresindeki bir kısım gelişmeleri, hizmete koşar. Erdoğan'ın eserlerinde bunu en iyi yapanlardan biri Onu Seviyorum'un başkışisi Fatih'tir. Durumu açıklığa kavuşturmak gerekirse, Fatih'in bakışlarıyla içine yangın düşüren Çiğdem'le konuşmak için o esnadan üzerlerinden geçen uçağı fırsat bilmesi ve uçağın geçişini anlamlı kılarak bir uçak mevzusu açıp Çiğdem'le konuşmaya başlaması, durumdan pay çıkarmanın ve mevcut durumu fırsata çevirmenin iyi bir delilidir (97-98). Bu örnekle birlikte düşünüldüğünde Sihirli Küpe'deki Elif'in önüne çıkan ilk fırsatı değerlendirmek istemesini bireyin karşısına çıkan fırsatları tepme gibi bir yanlığı içine düşmemesi gerektiğı şeklinde de yorumlamak mümkündür. Zira bu manada ikinci bir şans bazen kişiye sunulmaz (169). Yine fırsata çevirme bağlamında dikkate alınabilecek bir örnek de Güzel Bir Sabahtı isimli eserde okurların karşısına çıkar. Eserde planlanmayan bir kısım gelişmelere karşı durmak yerine, ortaya çıkan yeniliklerden istifade etmeye çalışan birey konu edinilir. Kitapta çocuğun kollarını yana açarak gezmesini başlangıçta hastalık olarak gören kişiler, sonrasında bu durumdan istifade etmeye çalışıp ıslak çamaşırları kurutmak için çocuğun kollarına asar, çocuğun kollarını askı niyetine kullanır; çocuğun kollarını dinlence yeri olarak görürler (24, 26, 28). Firsata çevirmenin olumlu kazanımlarından söz ettikten sonra biraz da fırsatçılığın sıkıntılı taraflarından bahsetmek gerekir. Eserlerde fırsatçılık tabirinden bazen de felaketleri fırsata dönüştürüp insanların mağdur hâllerinden nemalanmak isteyen insanların yaptıkları işler anlaşılır. Yanlış bir davranış olsa da toplumda bir başkasının

düşkünlüğünden kazanç sağlayıp kısa yoldan köşeyi dönmek isteyen insan çoktur. Bu durum eserlerden Sihirli Şemsiye’de oldukça yerinde bir örnekle yansıtılır. Eserde aşırı derecede yağmur yağınca, yağmur felaketinden nemalanmak isteyen insanlar ülke genelinde şemsiye, lastik ve bot fiyatlarına zam yaparlar ve mağdur insanları sömürerek fayda temin ederler (40-42).

Yukarıda sayılanlarla birlikte eserde doğrudan doğruya faydacı bir yaklaşımla öne çıkan unsurlardan biri de yine akılla bağlantılı olarak *pazarlık yapma* değeridir. İnsanlar kendi menfaatlerini düşünmek zorunda olduklarından, zorluklar altında kazanılanları bir çırpıda harcamaya çalışmak kelimenin tam anlamıyla bir garabettir. Bu garabetten sıyrılmanın yolu da akıllı çalıştırmaktan geçmektedir. İnsanlar zihinlerini çalıştırıp menfaatlerini ön plana çıkararak bir kısım denklemlerin içinde olabilirler. İşte Kakalar Günü’nün kahramanlarından Ceren Deniz’in babası Erkan Bey de böyle bir denklem içindedir. Bu denklem ayrıntılarıyla gösterilecek olursa, eserde Erkan Bey, Ceren Deniz’i kaçıran adamların kendisine telefon açıp kızına karşılık elli bin lira istemeleri üzerine elli bin lirasının olmadığını kendilerine ancak beş bin lira verebileceğini söyler. Bu yanıt karşısında sinirlenen fidyeciler “*Beş bin lira mı? Dalga mı geçiyor bizimle. Bu kız daha çok eder.*” biçiminde cümleler kurarlar. Sonra da başlangıçta istedikleri fiyat üzerinden biraz indirmeye giderek kırk bine razı olurlar. Ancak Erkan Bey kararlıdır. Beş bin liradan daha fazla verecek parası yoktur. Fidyeciler yapılan pazarlıklar sonucunda nihai olarak yirmi bine kadar düşse de Erkan Bey başlangıçta söylediği fiyat üzerinden tek bir kuruş yukarı çıkmaz ve bu rakama fidyecileri ikna eder (51).

Fırsatları değerlendirme ve pazarlık yapma dışında bireyin fayda temin etmesinde kendisine yardımcı olacak unsurlardan biri de onun *gözlem yapabilme* gücüdür. Birey bazen okuyup yahut başkalarından duyup da öğrenemeyeceklerini gözlem yaparak öğrenir. İncelemeye konu olan eserlerde gözlem yapan birey gözlemleri neticesinde eksik yönlerini keşfeder (STP, 204-205) ve etrafındaki unsurları anlamlandırır (SKTP, 82-83). Bunların dışında kişi gözlem yaparak zor bir durumdan kurtulmanın yolunu da eserler içinde zaman zaman arar. Örnek olarak Sihirli Küre isimli eserde kahramanlardan Kerry vasıtasıyla kurgulananlar bu argümanı destekler tarzdadır. Eserde Kerry uyuşturucu çetesi liderince kaçırılıp bir ahıra kapatılınca ahırdan kaçmanın planlarını yapar ve etrafı gözlemlemeye koyulur. Ardından kaçmanın bir

yolunu bulduğunu düşünerek üzerinde oturduğu kasanın üzerine yanı başında duran plastik kovayı koyar ve kapatıldığı yerin tepesindeki aralıktan geçmeye çalışır (170).

4.1.1.10. Ülküsel değerler

Ülküsel değer deyince vatan ve millet gibi hususlar genellikle akla gelse de Erdoğan'ın eserlerinde bu mahiyette kurgulara yer verilmemiştir. Burada ülküsel değerden kasıt model insanın sahip olması gereken vasıflarla ilgilidir.

4.1.1.10.1. Duygusal nitelikli ülküsel değerler

Model insanın sahip olabileceği duygularla ilgili bir yordama yapıлып yordama neticesinde ulaşılan düşünceler, eserlerin sunduğu verilerle karşılaştırılmıştır. Bu bahiste duygu ekseninde insanların sahip olması gereken en önemli değerlerden biri *merhamettir*. İnsanın sadece kendini düşünen, hayatı kendi heveslerinden mürekkep gören bir varlık olmadığı noktasında pek çok kimse hemfikirdir. İnsan çevresine açık bir varlık olarak etraftaki insanların duygu ve düşüncelerini dikkate almak durumundadır. Hatta öyle ki bu dikkate alışın yerini kimi zaman derinden hissetme almalıdır. Başkasının duygusunu derinden hissetmenin bir adı da merhamettir. Genellikle acıyı hissetme, acıma şeklinde beliren kavram çalışmaya konu olan eserlerde farklı şekillerde okurun karşısına çıkar. Örneğin, Korsan Kitap Çetesi'ndeki anne, oğlunun habersizce işler çevirip kendine zarar vermesinden ötürü oğluna kızsada da oğluna merhamet göstermeden edemez (131). Eserlerde merhamet değeri altında değerlendirilebilecek tek örnek bu değildir. Eserlerde bazen merhametin yönü değiştirilerek annenin oğluna gösterdiği merhametin dışında birbirini hiç tanımayan insanlar da merhamet bağıyla birbirine bağlanır. Bu anlamda Sihirli Gözlük 3'teki yerlinin Barrett'a merhamet göstererek zihnindeki düşünceyi fiiliyata dökmemesi; yine Aşkım Çobanyıldızı'ndaki Aylin'in kimsesizler yurdundaki çocuklara merhamet etmesi ve onlar için gözyaşı dökmesi insanın tanımadıklarına da merhamet gösterebileceği düşüncesinin yansıması niteliğindedir (51, 140-141).

Yukarıda söylenenlerden daha da farklı olarak merhamet bazen de insan dışındaki varlıklara gösterilir. Nitekim Sihirli Top'taki Hüseyin Dede'nin maymunu Zıpır'ın yalnızlığına acıyıp ona sarılması (76); boyutu biraz farklı olsa da Annem Neden

Şişmanladı'daki çocuğun kandırıldığını fark etmesine rağmen merhametinden ötürü karga ve kediden peynir ve ciğerini geri almaması merhametin yalnızca insanlara değil insan dışındaki varlıklara da gösterildiğinin delili olabilir (20, 22).

Merhametle aynı kaynaktan beslenen ve sahip olunması hâlinde bireye değer katan duygulardan biri de *şefkat*dir. Acının olmadığı bir dünyada yaşamının yolu şefkat duygusunu körüklemekten geçer. İnsanların birbirlerine karşı beslediği şefkat ne kadar artarsa o ölçüde dünyadaki zulümlerin yerini müreffeh bir yaşam alır. Şefkat duygusunu yaymanın ilk adımı da ailede başlar. Aile bireyleri birbirlerine karşı şefkatli olursa bu duygu sistematik olarak gelişir ve genişler. Yazar da eserlerinde şefkat duygusunu yaymak için üzerine düşen misyonu yerine getirmek amacıyla şefkat değerini konu alan çeşitli kurgular yapar. Bu kurgulardan ilki Sihirli Kalem'de görülür. Eserde Caner uykusundan uyanıp yüzünü yıkadıktan sonra her sabah yaptığı gibi ellerini kurulamayıp hâlâ uyumakta olan Cansu'nun yüzünü ıslatmayı planlar. Ne var ki Cansu'nun yatağına doğru yürüdüğünde bu planından vazgeçer ve onun üzerinden kaymış olan yorganını üstüne doğru çekip üzerini örter (171). İncelenen eserlerde var olan şefkat değeri ile ilgili kurgular bu örnekle de sınırlı değildir. Eserlerde yukarıdaki örnekten farklı olarak bazen de şefkat duygusu çok yüceltilir. Öyle ki kimi eserlerde sevgi ve şefkat gibi manevi ihtiyaçların doyurulması maddi ihtiyaçların karşılanmasından daha önemli gösterilir. Örnek olarak Sihirli Gözlük 3'te kaçırılan Emre'nin zor şartlar altında bile güzel bir yemek ve rahat bir yataktan çok ailesinin kendisine gösterdiği şefkatin özlemine çekmesi bu durumu açıklar niteliktedir (52-53).

Merhamet ve şefkat duyguları dile getirilmişken eserlerde öne çıkan duygudaşlık bir başka deyişle *empati* kavramı hakkında da birkaç söz söylemek icap eder. Tahmin edileceği gibi, birbirini anlayan insanların birbirlerine sıkıntılı hâller yaşatmaması adına duygudaşlık önemli bir kavramdır. Sihirli Kalem'de kitabın kahramanlarından Caner ve Oktay'ın da arkadaşlarını mağdur etmemek için, yaptıkları ödevin konusunu değiştirme fikrinden vazgeçmeleri, Erdoğan'ın duygudaşlık kavramına yaptığı isabetli bir vurgudur (22-23). Ancak birey her zaman Sihirli Kalem'in kahramanlarından Caner ve Oktay gibi başkalarına mağduriyet yaşatmamak adına muhataplarıyla empati kurmaz. Kimi anlarda da birey karşısındaki insanın tepkilerini ölçüp belli hassasiyetleri gözetmek için empati kavramının imkânlarından istifade eder. Bu durumu Erdoğan'ın Sihirli Küpe isimli eserinde görmek kabildir. Eserde Elif isimli kahraman akşam olmasına karşın evine

gitmekte gecikince, misafir olduğu evin sahibi Elif'in annesinin kızını daha fazla merak etmemesi için Elif'i evine uğurlar (105-106).

Eserlerde ideal insanın bünyesinde barındırması gereken hususlar arasında *umut* duygusuna da yer verilir. Çünkü insan umutlarıyla yaşar ve umutlarıyla hayata bağlanır. Umudun olmadığı yerde geleceğe yönelik tahayyül yoktur, miskinlik ve kendinden geçmişlik vardır. Örnek verirsek, Sihirli Top'taki Hüseyin Dede de bu durumun idrakindedir. Öyle ki komşusu Neriman Hanım'ın arsasını satmak zorunda olduğunu öğrenince bu noktada umutsuzluluğa kapılan çocuklara “*Umutsuzluğa kapılmayın. Her zaman yapacak bir şey bulunur.*” diye umut aşılar (173). Hüseyin Dede'nin genel ruh hâlini, çalışmaya konu olan eserlerde pek çok kahramanda görmek mümkündür. Bu kahramanlar kimi zaman kaybettikleri bir nesneyi bulmak (SGZLK 1, 37; KKÇ, 76), kimi zaman yitirdikleri bir yakınlarına ulaşmak için umutlarını kati suretle kaybetmezler (KKÇ, 47). Umutlarını yitirmeye başladıkları anlarda ise Sihirli Gözlük 1'de görüldüğü üzere tanıdık kimselerin desteğiyle yeniden umutlarını tazelerler (84).

Umut gibi bireyin taşıması gereken güzel bir duygu da *özlem*dir. Sevginin bir başka görüntüye girmiş hâli olarak değerlendirilen özlem, eserlerde değişik biçimlerde işlenilmeye çalışılır. Misal olarak eserlerde kahramanlar bazen aile bireylerini özlerken (SGZLK 3, 37; SGZLK 2, 102-103; AÇY, 44-45;), bazen arkadaşlarını (AÇY, 89-90-91), bazen uzun zamandır ayrı kaldıkları köylerini (AÇY, 24), bazen de yitirdikleri eşlerini veya kız arkadaşlarını özlerler (AÇY, 89-92; FUK, 44-46). Kişi, eserlerde özlem duyarken her zaman sıkı bağlara da ihtiyaç duymaz. Kişinin çok kısa süre önce biriyle tanışması ve ayrıldıktan sonra tanıştığı kişiye karşı derin bir özlem beslemesi de kimi anlarda mümkündür. Nitekim Sihirli Küre isimli eserde Ozan örneğiyle bu durum daha da somutlaşır. Eserde Ozan isimli kahraman Yeni Zelenda'da yakın arkadaşı Kerry ile vedalaşarak İstanbul'a döner. Lakin İstanbul'a döndükten sonra Kerry ile bir daha bir araya gelip gelmeme ihtimalini düşünerek aradaki mesafelerin niçin bu kadar uzak olduğu konusunda derin bir “Keşke!” çeker (184).

Eserlerde özlemle ilgili bir kısım değerler okurlara aşılabilirken yaşanan çağa da bir gönderme yapılır. Öyle ki artık insanların birbirlerini özlemeye fırsatları olmadığı düşünüldüğünden, bu durum Sihirli Şemsiye'nin kahramanı Nilay örneğinde somutlaştırılır. Söz gelimi, eserde kar yağışı sebebiyle okuluna gidemeyen Nilay, her ne

kadar okulda Ömer olduğu için sabırsızlıkla okula koşmayı istese de Ömer'i göremeyince onu biraz daha özleyip özlemenin tadına varacağından bu hâlden pek şikâyetçi olmaz (8).

Eserler incelendiğinde tıpkı özlem ve diğer bahsedilen unsurlar gibi sahip olduğunda bireyi değerli kılan unsurlar arasında *soğukkanlılık* da sayılabilir. Kuşkusuz, hayat beklenmedik gelişmelere gebe olduğundan umulmayan bir anda bireyin karşısına önemli kabul edilebilecek engeller çıkabilir. Bu engellerin aşılması ise ancak bireyin dengesini koruma gücüyle mümkündür. İnsan sıkıntılar karşısında heyecana kapılmayıp soğukkanlı bir tutum sergilerse daha sağlıklı düşünür. Sağlıklı düşünmesi de Prensi Olmayan Masal Kitabı'ndaki Pimpirik Amca örneğinde olduğu gibi problemleri çözmesine yardımcı olur. Örnek verilecek olursa, eserde karısı çayı geç demledi diye öfkeyle evden çıkan Pimpirik Amca'nın başına türlü musibetler gelince Pimpirik Amca sağlıklı düşünmeye karar verir ve başına yeni belaların gelmesinden soğukkanlı tavrı sebebiyle kurtulur (46). Aynı şekilde soğukkanlı kalmanın problem çözümüne yardımcı olduğunun bariz kanıtlarından biri de Sihirli Top isimli eserde Kuruyayla Gençlikspor-Yoncaspor arasında yapılan futbol müsabakasında görülür. Eserde Kuruyayla Gençlikspor-Yoncaspor müsabakasının bitimine birkaç dakika kala maç iki sıfırdan iki ikiye gelince Kuruyaylalı futbolcular bunu hazmedemeyerek oldukça hırslanırlar. Yoncaspor'un takım kaptanı Attila ise bu durumun tam aksine soğukkanlılığını korumaya çalışır ve onun bu tavrı sebebiyle takımı başarı kazanır (216). Yine aksi işleyen süreçte akliselim ve hisselimi koruyabilmenin bir örneği de Sihirli Gözlük 2'nin kahramanlarından Barrett'in tavrı ile okurun karşısına çıkar. Açık biçimde dile getirilirse, eserde Profesör Barrett onur konuğu olarak katıldığı bir toplantıda, Alan Rogers tarafından hazine avcılığı ile suçlanınca son derece ciddi olan projesinin hazine avcılığına indirgenmesine oldukça öfkelenir. Ancak sağduyusunu kati suretle kaybetmez. Sağduyusunu kaybetmediği için de sakin bir şekilde "*Ben bir hazine avcısı değilim. Daha doğrusu evet ben bir hazine avcısıyım, ancak benim için hazinenin anlamı farklı. Benim için hazine altın, gümüş, elmas değil... Benim için hazine bilimsel tezimin kanıtlanması olacaktır.*" şeklinde kendini doğru ifade eder ve salondakilerin alkışına mazhar olur (24-25).

Yine insana olumlu özellikler katacak ve insanı yüceltecek unsurlardan biri de eserlerde göze batan *minnet* duygusudur. Kabul edilebileceği üzere, insanlar kendilerine

yapılan bir iyiliği asla unutmuyup kalben iyilik yapana karşı bir borç yahut teşekkür hissi duyabilir. Sihirli Kalem'in vefalı kahramanlarından Temilotzin Dede de kendisine yapılan iyiliği unutmaz. O, yüzyıllar öncesinden ve binlerce kilometre uzaktan gelerek Aztek kültürünün kalıcı olması için çabalayan çocuklara minnet duyar (199).

Minnet duygusu gibi insana aşama kaydettiren, insanın hoş bir kimliğe bürünmesini sağlayan duygular arasına, bu bölümde *mahcubiyeti* de eklemek gerekir. Utanmak insana has erdemlerden bir tanesidir. İnsanın utanması onun yapabileceği kötülükler karşısında bir eşiğinin olduğunu gösterir. Bu dikkate alınması gereken bir durumdur. Şayet bir insan kusurlarından ya da hatalarından ötürü utanmıyorsa olumsuz anlamda yapabileceklerinin bir sınırı olmadığı anlamına gelir ki bu oldukça vahimdir. Daha özet bir ifadeyle mahcubiyet, insanın kendini kontrol etmesi noktasında önemli bir sinyaldir ve bu sinyal incelenen eserlerde çok değişik biçimlerde okurun karşısına çıkar. Eserlerde birey kendi hatasını başkasına mal edip insanlara kötü davranma (SKTP, 159-160), çevre tarafından onaylanmayan bir kısım davranışlar sergileme (KKÇ, 206-207; ANO, 82), bir erdemden noksan olma (SŞPK, 117), sonunu düşünmeden bir kısım hareketler yapma (STP, 148), fevri çıkışlarda bulunma (STP, 57), iğneleyici sözlere maruz kalma gibi bir kısım gerekçeler yüzünden utanma duygusu yaşar (OS, 81). Bütün bu sayılanların dışında birey kendinden kaynaklanan sebeplerden ötürü değil de tanıdıklarının fütursuz hareketlerinden ötürü de utanabilir. Sihirli Küpe'nin kahramanlarından Ayten Hanım'ın oğlunun doğum günü esnasında görgüsüzce hareketleri sonucu, Ayten Hanım misafirlerinin yanında yerin dibine girmesi bu noktada zikredilmesi gereken bir kesittir (27).

Yukarıdakiler haricinde eserlerde mahcubiyetten kasıt olarak kimi zaman çekingenlik biçiminde düşünülebilecek ve şirin sayılacak tatlı utançlar da dikkat çeker. Misal olarak Sihirli Şapka'da Burak'ın görünmez olmasına karşın Ece'nin defterine "*Sınavdan on alacaksın. Seni seviyorum...*" yazması neticesinde utancından kıpkırmızı olması (80-81), aynı şekilde Onu Seviyorum da Fatih'in taş ocaklarının yanında yeni taşındığı kızın kâküllerine bakarken hicap duyması (55), yine aynı eserde Fatih'in bu sefer dalgınlıkla elini Nil'in saçlarına doladığı için, gözlerinin karardığını hissedip derhâl eve gitmek istemesi şirin diye nitelendirilebilecek mahcubiyetler içinde değerlendirilebilir (27).

Mahcubiyetle neredeyse aynı ekseninde ortaya çıkan bir duygu de eserlerde işlenen *pişmanlık* unsurudur. Hayat seyri içerisinde bilerek yahut bilmeyerek yapılan yanlışlar belli bir an sonra “Keşke yapmasaydım.” denilenler altında sınıflanıp insanda nedamet duygusuna sebep olabilir. Yazarın eserlerinde de nedamet duygusuna sebep olan olaylar farklı biçimlerde okurun karşısına çıkar. Söylenenlerin karşılık bulmaması (SŞPK, 94), düşünmeden söylenenler ve yapılanlar, (SŞPK, 123; SGZLK 1, 38-39; SŞMSY, 75-79), vaktinde yapılmak istenip de yapılamayanlar (STP, 80-81), hak edilmeden elde edilen başarılar (SKYKY, 108-109), muhabata inandırıcı bir biçimde aktarılamayan düşünceler bunlardan bazılarıdır (SKLM, 73). Bütün bu olumsuz özelliklerden başka, birey yaptığı kötülüklerin karşılığında kendisine iyilik yapıldığında da *pişmanlık* duyabilir. Bu durumu Sihirli Küpe isimli eserde, Gizem’in babasının şahsında görmek mümkündür. Eserde Gizem’in babası kan kanseri olan kızının tedavi giderlerini karşılamak için hırsızlık yapar. Fakat hırsızlık yaparken girdiği evin sahipleri kendine, eşine ve kızına ellerinden geldiğince yardım ettiğinden ötürü, Gizem’in babasının onların evinden çalmış olduğu televizyon, vicdanında derin bir yara açar (150).

Pişman olma duygusunun yanında *hoşnutluk* duygusu da bireyi farklı kılacak, bireye değer katacak duygulardan biridir. Kimi insanlar ne yapırsa yapılsın sürekli memnuniyetsiz bir tavır takınırlar ve asla hoşnut olmazlar. Bu doğru değildir. Sihirli Top’un kahramanları da bu durumun bilincinde olacaklar ki onlar Deniz’in antrenman yapmaları için kendilerine verdikleri futbol topundan ötürü memnuniyet duyarlar (141). Yine aynı eserde Hüseyin Dede hakkında yanlış kanaatlere sahip olan Deniz’in, Hüseyin Dede’yi yakından tanıma fırsatı bulmasından ötürü hoşnut olması bu kapsamda düşünülebilir (125).

Bu başlık altında hoşnutlukla neredeyse aynı kaynaktan beslenen ve çoğu noktada örtüşen duygular arasında *mutluluk* da sayılmalıdır. Mutluluğun kapsayıcı bir duygu olduğu bilinir. Bireyin mutlu olması hayatının bütün alanlarını etkileyebilecek, bu manada öz güveni ve başarıyı tetikleyecek bir unsurdur. Bu yönüyle eserlerde mutluluğa kaynak teşkil edecek pek çok unsura yer verilir. Hediye almak (SKTP, 27-28; SKP, 30), söylediklerinde haklı çıkmak (SKLM, 85-86; SGZLK 3, 135-136), yabancı olunan bir muhitte yardım görmek (SGZLK 3, 61), musibetten kurtarmak (SGZLK 3, 147), aile bireyleri ile vakit geçirmek (SŞMSY, 10; AÇY, 35), yoksun bir hâlden

varlıklı bir hâle geçmek (STP, 100), başarının hazzını yaşamak (SKYKY, 20; SŞPK, 71; STP, 159), ilgi toplamak (SKYKY, 25), yitirileni bulmak (SŞPK, 35; SKTP, 71-72; SKR, 144; SKP, 108-109), küskünlüklere son vermek (SŞPK, 124; ABDÇ, 30), rutinin dışına çıkmak (SŞPK, 125; OÇG, 5), aynı dili konuşmak (SKTP, 98), uzun süren bir ayrılığın ardından kavuşmak (SGZLK 3, 159), zor zamanlarda destek görmek (KKÇ, 182), yetiştirilmeye çalışılan insanla ortak çalışmalar yapmak incelenen eserlerde mutluluğa temel oluşturacak unsurlardan bazılarıdır (AÇY, 142). Bahsi geçen eserlerde bu sayılanlardan farklı olarak birey bazen de bir başkasının mutluluğuyla mutlu olabilir. Bu durumu yazarın kaleminden çıkan Sihirli Kitap'taki bir bölümde görmek mümkündür. Eserde evladının yalnız kalmasını istemeyen bir annenin oğlu arkadaş edinince mutlu olması ve oğlunun mutluluğundan ötürü başka bir zamanda reddetme ihtimalinin büyük olduğu anketçi kızın sorularına üşenmeden yanıt vermesi bu durumun önemli emarelerindendir (126).

Başta da söylenildiği gibi mutluluk kapsayıcı bir unsur olduğu için insanlar hayatın genelinde istediklerini elde etmek için mutlu olmalıdır. Öyle ki bunun bir gereği olarak gerçek dünyada mutluluğu yakalayamayan birey bazen hayal dünyasına kaçıp hayal kurarak mutluluğu yakalamaya çalışır. Bu hâli Sihirli Gözlük 2 adlı eserde görmek mümkündür. Meseleyi daha açık şekilde izah edecek olursak, eserde babasının kendisine okuduğu Temiskaming Efsanesi'nin sonunda Melek kızın sarp kayalıklardan düşerek ölmesine oldukça üzülen Emre'nin, kızın ardından “*Belki de kız ölmemiştir.*” demesi ve Melek kızını sevdiği erkekle evlendirip çoluk çocuk sahibi yapmak suretiyle mutlu olmaya çalışması, hayal kurarak mutlu olmaya çalışmanın bir işaretidir (112).

Son olarak, eserlerde alışılmışın biraz daha dışında ortaya çıkan ve bireye kazanım sağlayacak değerlerden biri de *kalıcı olma* duygusudur. Unutulmak, yaşamamış, dünyaya gelmemiş farz edilmek acı vericidir. Bu sebeple her insan, her toplum, her kültür ve her medeniyet baki kalmayı ister. Baki kalmanın yolu ise gayret etmekten geçmektedir. Eserlerde bu hususa vurgu yapılmak için Sihirli Kitap'taki Temilotzin örneğinde görüldüğü gibi kahramanlar gayretli bir görünüm arz eder. Örnek olarak, eserde Temilotzin dede, İspanyol Vali Zumarraga'nın zulmünden birkaç kitap da olsa kurtarmak, onları geleceğe aktarmak için kendince bir yöntem benimseyerek kütüphanedeki kitaplardan kopyalar ve bunları asılları ile değiştirerek asıl kitapları

geleceğe aktarmaya çalışır (177). Temilotzin'in bunu yapmaktaki maksadı kalıcı olmaya çalışmaktır.

4.1.1.10.2. Düşünel nitelikli ölküsel değerler

İdeal insanı betimlerken düşünce bazında öne çıkan değerlerden biri de onun *ince düşünmesidir*. Bilindiği gibi, insanlardan kimileri söyledikleri sözlerin yahut yaptıkları davranışların muhatapları üzerindeki bütün etkilerini gözlemeye, hesap etmeye çalışırlar ve davranışlarına buna göre yön verirler. Davranışları ve söylemleri sırasında ince düşünenlerden biri de arkadaşının güceneceğini düşünerek aslında hiç istememesine rağmen parka gitme noktasında ısrarlı davranan Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Aslı'dır (164). Eserde Aslı vasıtasıyla birçok değer yitirildiği günümüz dünyasında hâlâ hassas düşünen insanların var olduğu okurlara gösterilmeye çalışılır.

İnce düşünme ile beraber ele alınabilecek ve ideal insan yaratımına katkıda bulunacak değerler arasında *güzel düşünme* de eserlerde göze çarpar. İnsanlar arzu edilen bir hedefe ulaşmak için önce başarabileceklerine inanmalı, olabilecek aksaklıkları düşünmek yerine işi eksiksiz nasıl yapabileceklerini hayal etmelidirler. Yazar da bir nebze olsun güzel düşünmenin önemini okurlarına kanıksatmak için Sihirli Top'un kahramanlarından Deniz ve Hüseyin Dede'ye müracaat eder. Eserde Deniz, cebinde topunu sihirli kılan palamut olmadan Kuruyaylalılar ile yaptıkları maçta iki gol atıp bir asist yaparak önemli bir başarı gösterir. Fakat bu başarının sırrını algılamakta güçlük çeker. Zira o ancak cebinde palamut varken başarılı olacağını düşünürken bu şekilde bir öne çıkışa anlam veremez. Deniz böyle düşünürken yanında bulunan Hüseyin Dede onun bu başarısını güzel ve doğru düşünmesine bağlar. Hüseyin Dede'ye göre Deniz eskiden topa yamuk vuracağını düşünerek topa yamuk vururken şimdi hedefe odaklanıp topun istediği noktaya gideceğini düşünerek vurmaktadır ki bu da Deniz'in başarısına katkı yapmaktadır (222).

İnce ve güzel düşünmeden biraz farklı olarak kitaplarda öne çıkan değerler arasına *öz eleştiri* düşüncesini de katmak gerekir. İnsanlar olayları farklı değerlendirme yoluna gittiklerinde bazen bir yerlerde hata yaptıklarını fark ederler ve bu hatadan ötürü kendilerini ve insanlığı yargılayabilirler. Erdoğan da bu gerçekten hareketle Sihirli

Küpe'deki kahramanlar aracılığıyla öz eleştiri kültürünü okurlarına aşlamaya çalışır. Eserde Gizem'in kan kanseri olduğu ve para alamadığı için ilik nakli yapılamadığı haberi Elif'in ailesinde bir yıkım oluşturur. Kısa bir sessizlikten sonra Zeynep, Nurgül ve Emine keşke paramız olsaydı da son kuruşuna kadar verseydik gibi ifadeler kullanınca anneleri "*Biliyorum güzel kızlarım.*" diye söze girip "*Biliyorum verirdiniz. İşte hayat böyle... Kiminde sizinki gibi güzel bir yürek var, kiminde de para. İkisi her zaman bir araya gelmiyor ne yazık ki...*" diye bir gerçeğe temas eder ve insanlık adına genel bir öz eleştiride bulunur (135).

Yine öz eleştiri gibi bireyin kişiliğine olumlu anlamda katkı sağlayacak bir husus da *ders çıkarma* değerinin imkânları ile birlikte düşünülmelidir. Hayat bir öğrenme süreci olduğundan insanlar hayat içinde pek çok defa yanlışla meyledip hata yapabilir. Fakat önemli olan hatalardan ders çıkarmak, aynı hataya bir daha düşmemektir. Zaten çalışmaya konu olan eserlerden Sihirli Şapka'nın kahramanlarından Burak vasıtasıyla da "Hatalardan ders çıkarılmalıdır." şeklinde bu yönüyle bir mesaj verilir. Eserde Burak isimli kahraman daha önce elbiselerini kaybettiği yerde bir daha elbiselerini kaybetmemek için daha dikkatli davranarak giysilerini iyi saklamaya dikkat eder (46).

Aslında bir yönüyle ders çıkarmaya da kapı aralayacak düşünce tarzlarından bir başkası da eserlerde öne çıkan *muhasebe* düşüncesidir. Hayat serüveni içinde insanlar kimi anlarda geçmişte yaşadıklarına daha genel bir çerçeveden bakmaya çalışıp bugüne kadar ne yaptıklarını, neye hizmet ettiklerini, niçin yaşadıklarını sorgularlar. Bu sorgulamayı yapanlardan biri Sihirli Küre'nin kahramanlarından Ozan'dır. O, Yeni Zelenda'dan geldikten kısa bir süre sonra odasına çekilir ve küresini kucağına alarak yaşadıklarını yeni baştan düşünür. Her şeyin nasıl başladığını, nasıl birdenbire kendini Yeni Zelenda'da bulduğunu anlamaya çalışır (144). Kuşkusuz eserlerde bu sorgulamayı yapan bir tek Ozan değildir. Sihirli Gözlük 3'ün kahramanlarından Emre'nin annesi de aynen Ozan gibi yaşanılanlardan pay biçip kendini ve yaptıklarını hesaba çeker. Öyle ki o, kaçırılan oğlunu bulma ümidiyle Venezuela'ya uçarken dünyaya tepeden bakınca, yaşanan her şeyin ne kadar anlamsızlaştığını anlayıp bazen Emre'ye odasını toplamıyor ya da sabah bir türlü giyinmeyip servisi bekletiyor diye kızmasını hatırlar ve yaptıklarının ne kadar da saçma olduğuna kanaat getirir (49).

Düşünce bazında bireyi yüceltecek değerler arasına tıpkı muhasebe örneğinde olduğu gibi *esnek düşünme* becerisi de katılabilir. Belli meseleler karşısında esnek tavırlar sergilemenin kişiye kazanç sağladığı herkesin malumudur. Bazen insanlar etraflarındaki değişkenleri kontrol altına alamazlar, alamadıkları için de olaylar karşısında net bir duruş sergilemek yerine, kendilerine gelişmelere uyum sağlayacak yeni pozisyonlar belirlerler. Sihirli Gözlük'teki Profesör Barrett da duruma göre pozisyon benimseyen kişilerden biridir. Örnekleyecek olursak Barrett, onur konuğu olarak katıldığı bir programda Kuzey Amerika'daki yerlilerin güneye seyahatlerini modelleyeceğini söyler. Fakat arkasından yaptığı, *"Bu esnada da umduğum hazineyi bulacağım."* esprisi kendisini dinleyen Adam Rogers tarafından yanlış anlaşılır. Barrett bu gelişme üzerine Rogers'in çenesini kapamak için başlangıçta ayrıntılarına girmek istemediği bilimsel projesi hakkında az da olsa birkaç detay bilgi verip Rogers'i susturur (27). Mevcut durum karşısında karar değişikliğine gidenlerden biri de Barrett gibi evlerine gelen adamların Profesör Barrett'a silah doğrulttuğunu önce polise bildirmek isteyen fakat sonrasında karar değişikliğine giderek bu durumdan vazgeçen Emre'nin babasıdır (SGZLK 2, 49-50).

Bu başlık altında son olarak üzerinde durulacak değer ise *bilinçtir*. İnsan okuduklarının etkisiyle bir bilinçlenme süreci yaşayabilir. Okunanlar, duyulanlar, gezilen görülen yerler insanı belli hususlar hakkında daha duyarlı kılabilir. Sihirli Kalem'deki Caner ve Oktay da okuduklarından istifade edip bilinç geliştirenlerdendir. Öğretmenlerinin kendilerine yazmaları için ödev olarak verdiği Aztek tarihi ile ilgili kitabı okuyan bu iki çocuk, ondan İspanyol Vali Zumarraga'nın Meksika'daki Azteklerin kültürünü yok etmek için kitapları yaktırdığını; buna mukabil bazı aydınların kitapları kopya etmek suretiyle kültürlerini muhafaza etmeye çalıştığını öğrenirler. Ardından bir duyarlılık geliştirip kendilerini Aztek aydınlarının yanında konumlandırarak önce *"Keşke kitap kopyalamak için daha çok zamanları olsaymış, keşke daha hızlı yazsalarmış."* (97-98) diye iç geçirirler; sonra da sihirli kitapları vasıtasıyla geçmişe gidip yakılan kitapların bir bölümünü kurtarmak için çaba harcayan yazıcılara yardım etmek isterler (138). Bunun dışında bireyin bilinçli olduğunu gösterecek daha başka örnekler de incelenen eserlerde vardır. Örnek vermek gerekirse, Kakalar Günü'nde hayatın her noktasında olduğu gibi özelde tüketirken de bireyin belli bir bilinç düzeyinde olması gerektiği vurgulanır ve bu hayat kalitesi için gerekli görülür.

Gerçekten de eserde Ceren Deniz isimli kahraman aracılığıyla “Birey bedel ödeyip satın aldığı ürünlerle ilgili bir mağduriyet yaşamaması için gözle görülür biçimdeki belli kıstasları dikkate almalıdır.” mesajı ciddi biçimde işlenir. Eserde Ceren Deniz, ağabeyine aldığı fındık ezmesinin son kullanma tarihine, fişine, fişin üzerindeki fiyatı, tutarı, tarihi, vergi dairesi, numarası, alındığı marketin adresi gibi bölümlere bakarak bir kaliteyi gözetir (62-68). Aynı şekilde bilinçli bir tüketici olmak gibi bilinçli ve duyarlı bir insan olmanın başka bir göstergesi de Aşkım Çobanyıldızı’nda okurun karşısına çıkar. Eserde Aylin, yakın arkadaşı Akın’ın kendisiyle paylaştığı kısa film çekimi projesi için kimsesizler yurdunu ve burada tanıştığı küçük Hasan’ın dramını düşünür. Kimsesizler yurdunda yaşadıklarının farklı ve önemli bir konu olduğuna kanaat getirerek Akın’a bu konu ile ilgili bir proje geliştirmesi için teklifte bulunmaya karar verir. Böylece kimsesizler yurdundaki çocukların dramı ile ilgili bir bilinç oluşturmanın gayreti içine girer (216).

4.1.1.10.3. Davranış ile ilgili ülküsel değerler

4.1.1.10.3.1. Sözlü yollarla ifadesini bulan değerler

Arzu edilen insan tipinin ortaya çıkmasında sözlü yollarla ifadesini bulan davranışların önemli yeri vardır. Bu davranışlardan biri de *özür dileme* değeridir. İnsanlar içinde buldukları fiziki ve psikolojik şartların tetiklemesiyle zaman zaman birbirlerine karşı kırıcı olabilirler. Ancak akliselim ile düşündüklerinde yaptıklarının yanlış olduğunu anlayarak bu durumu telafi etmenin yolunu ararlar. Özür de aslında bir telafi davranışdır. Sihirli Top’ta Neriman Hanım’ın, kapısına gelen Fevzi Bey’in kafasına elindeki tavayı indirmesi ve akabinde Fevzi Bey’den defalarca özür dilemesi bu anlamda Neriman Hanım’ın hatasını telafi etmek için yaptığı çabanın göstergesidir (55-56). Hata insana has bir davranıştır. Bu nedenle bazen aklı başında önlerinde unvanları olan koca koca insanlar da birbirlerine karşı kırıcı olup özür dileme pozisyonuna gelebilirler. Dolayısıyla özür dileme değeri altında Neriman Hanım’ın davranışlarına ve söylemlerine yer verilirken Sihirli Gözlük 3’ün kahramanlarından Profesör Barrett ve Profesör Alan Rogers unutulmamalıdır. İzah edilirse, birbirlerinden hoşlanmayan ve zaman zaman birbirlerine karşı kırıcı olan bu iki bilim adamından Rogers’in, bilimselliğinden duyduğu kuşku nedeniyle Barrett’tan özür dilemesi ve ona

haksızlık ettiğini anlaması da Erdoğan'ın eserlerinde özürle ilgili dikkat çeken bir başka örnektir (164-165).

Verilen örneklerin dışında Erdoğan'ın eserlerinde birey bazen de yukarıda zikredilen tarzdaki büyük olaylar sonucu değil, yaşadığı ufak mahcubiyetler neticesinde de özür dilemek durumunda kalabilir. Bu durumun en iyi örneği Geçiyordum Uğradım isimli eserde okurun karşısına çıkar. Eserde kendini oyuna kaptıran dede yanlışlıkla kümese düşer ve kendisine kızan tavuktan “*Kızmayın, bağışlayın tavuk hanım.*” (30) diye özür diler.

Özür gibi sözlü yollarla yapılan ve aslında bir çeşit özür olarak da değerlendirilebilecek olan ince davranış örneklerinden biri de *gönül almadır*. Herkesin mutabık olduğu gibi hata yapmak insana mahsustur. Önemli olan hata yapmamak değil, yapılan hatayı fark etmek ve bunu bir an önce telafi etmenin gayreti içinde olmaktır. Sihirli Küre'nin kahramanlarından Kerry de bilmeyerek de olsa Ozan'ın yanında bir gafta bulunur. Şöyle ki Kerry, Ozan'la birlikte benzinlikte gördükleri adamlardan birine burnunun üstünde kocaman bir ben olduğu için tıpsız der. Ancak bu söyleminin üzerine Ozan'ın bozulduğunu hisseder. Zira Ozan'ın dudağının üstünde küçük bir ben vardır. Durumu idrak eden Kerry, akabinde Ozan'ın gönlünü almak için ona “*Aslında burnunun tam tepesinde ve çok büyük. Yoksa ben çok da yakışabilir bazılarına. Örneğin... Aaa, bak sende de varmış. Şimdi fark ettim. Dudağının üstünde. Çok yakışıyor sana.*” şeklinde iltifat eder. Sonra da Ozan'a gülerek yaklaşır onu üst dudağındaki benden öpüverir. Bunun üzerine Kerry'nin söyleminden başta rahatsız olan Ozan, sonrasında onun gönül alan tavrı karşısında kendini mutlu hisseder. (111-112).

Eserlerde sözlü davranış ekseninde beliren ve kişiyi yücelten değerler arasında *teskin etme* davranışını da görmek gerekir. İnsanın duygu yoğunluğu yaşayıp duygularını kontrol edemediği için sağlıklı düşünemediği ve böylece kendini hırpaladığı anlar olabilir. Böyle anlarda ya bireyin kendisi ya da dışarıdan biri duygularının sükûn bulması için çaba sarf etmelidir. Bu çabayı sarf edenlerden biri de gecenin bir yarısında ağlayan kızının saçlarını okşayıp onu yumuşak sesiyle teskin eden Nilay'ın babasıdır (SŞMSY, 76-77).

Teskin etme ile benzeşir nitelikte eserlerde sivrilen bir başka değer de *moral vermedir*. Kimi durumlarda insanlar, etraflarındakinin olumsuzluklar karşısındaki

direncini artırmak, onları hayata daha fazla bağlamak için yüreklendirici ifadeler kullanabilirler. Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut da hasta olan arkadaşı Erol'u görünce aynen bu yola başvurur. Daha açık bir ifadeyle eserde Bulut, arkadaşı Erol'un evine giderek ona Ayşe Teyze'nin merdiven altındaki kitaplara birileri tarafından su döküldüğünü; bu sebeple hafta sonu yapılacak olan yarışmayı şimdiden kaybettiklerini söylemek ister. Ancak Erol'la karşılaştığı ilk anda hasta yatağından kalkan Erol “*Yarışmaya hazırız, değil mi?*” diye içindeki kazanma hırsını dışarı vurunca, Bulut ona ne yanıt vereceğini şaşırır. Arkadaşına yarışmanın daha başlamadan kaybedildiğini söylemeye gelmiş olan Bulut, bir anda bundan hiç söz etmemeye karar verir. Böyle bir moral bozukluğunun Erol'a iyi gelmeyeceğini; onun iyileşmesini geciktireceğini düşünerek “*Merak etme, hazırız ve kazanacağız.*” diye Erol'u ferahlatacak bir yanıt verir (192).

Teskin etme ve moral verme gibi muhatabın acısını paylaşmak, muhataba destek olmak amacıyla eserlerde öne çıkan değerlerden biri de *taziyede bulunma* davranışdır. Muhtemelen bir kimsenin hayattayken başına gelebilecek en acı durumların başında yakınlarının ölümü gelir. Bu nedenle bireyin yakınları ebediyete göçtüğünde mutlak suretle bireyin yanında bulunulmalı, onun acısı paylaşılmalıdır. Taziye de acıyı anlama ve paylaşma usullerinden biridir. Onun önemine inanan Aylin'in çevresindekiler Aşkın Çobanyıldızı'nda annesinin ölümünde Aylin'i yalnız bırakmazlar ve annesinin cenazesine iştirak ederler. Hatta Aylin'in komşusu Tacettin Bey işi bir adım daha ileri götürerek Aylin'i yalnız bırakmamak adına birkaç gün Aylin'i kendi evinde kalmaya bile ikna eder (230).

Tüm bu sayılanlarla birlikte aynı kapsamda değerlendirilebilecek bir değer de *nasihat*dir. Bilindiği üzere, kimi insanlar, bireylerin fark edemedikleri gerçekleri görme ve kavrama noktasında daha ferasetli ve tecrübelidirler. Bu sebeple de insanlara yol göstermek, onların hataya düşme ihtimallerini azaltmak için bilgilerini ve tecrübelerini çevrelerindekiyle paylaşırlar. Sihirli Kaykay'da kulüp görevlisinin kaykayı ile ilgili Bülent'e söyledikleri (85) beraberinde Çiğdem Büyüyünce Ne Olacak'ta Çiğdem'in meslek seçimiyle ilgili babasının ona dedikleri nasihat kapsamında değerlendirilebilecek kesitlerdir (7). Eserlerde bilgileriyle çevrelerindekiyle yol gösteren tabii ki yalnızca büyükler değildir. Bazen küçükler de gördüklerinden ve duyduklarından hareketle büyüklere yol gösterme hususunda yardımcı olabilirler. Örneğin Ayşegül'e Ne Oldu'da

Oktay'ın sınav kâğıtlarını tuvalette unutan öğretmenin zihnini açmak için “*Öğretmenim, acaba sınav kâğıtlarını bir yerde unutmuş olabilir misiniz? Mesela tuvalette filan... Bir keresinde babam da işyerindeki tuvalette çantasını unutmuştu...*” demesi (159); yine aynı kitapta bu sefer Aslı'nın kendinden yaşça büyük arkadaşlarına söylemleri ile yön vermesi küçüklerin de büyüklere nasihat vererek yol açması gerçeğine ışık tutar (82-83).

Bu söylenenlerin dışında nasihatle ilgili eserlerde dikkat çeken mühim bir nokta da verilen nasihatlerin tutulması ve dikkate alınmasıdır. Eserlere bakıldığında genellikle kendilerine verilen nasihatleri göz önünde bulundurarak bir planlama yapan karakterler görülür. Bu karakterlerden biri Ozan'dır. O, Sihirli Küre'de, gizlice bindiği kamyonetin arkasında kasaların altına gizlenmiş poşetleri fark edince, babasının “*Gizleyecek bir şeyleri olanlardan her zaman kork.*” nasihatinin gereğince kamyonet durur durmaz kimseye görünmeden hemen iner ve gözüne kestirdiği dev bir kayanın arkasında saklanır (89). Erdoğan'ın eserlerinde Ozan gibi kendisine verilen nasihati tutanlardan biri de Sihirli Top'un kahramanlarından Deniz'dir. Deniz, eserde Hüseyin Dede'nin kendisine söylediği “*Başarılı olmak için tek bir hedefe odaklan.*” cümlesini unutmaz ve bu nasihati dikkate alarak başarıya ulaşır (209-210).

Eserlerde yukarıda sayılanların haricinde sevgiyi ve iyiliği paylaşmaya ve artırmaya dönük sözlü davranışlar da vardır. Bu davranışların başında da *selamlaşma* gelir. Selam muhabbetin, kaynaşmanın ve bir arada yaşamının simgesidir. İnsanlar selamlaşmaları sayesinde birbirlerinin hâlerinden anlama ve ilişkileri sürdürme sürecinde büyük ve önemli adımlar atarlar. Bu noktada Sihirli Gözlük 3'ün kahramanlarından Emre de selam ile kaynaşmanın bilincinde varmıştır. O, sabah olduğunda Barrett'a doğru ilerleyip ona “*Good morning!*” der ve selamı sayesinde Barrett'la sıcak bir ilişki kurar (52-53). Selamın sıcak ilişkilere vesile olduğuna bir diğer örnek de Aşkım Çobanyıldızı'nda geçer. Eserde selama öylesine değer verilir ki insanlar birbirlerini tanımasalar da bir gönül köprüsü oluşturmak adına birbirlerine selam gönderirler. Misal olarak eserde Necla Teyze'nin hiç tanımadığı hâlde devamlı Serkan'ın annesine selam göndermesi bu minvalde bir davranıştır (111). Erdoğan'ın eserlerinin tümünde selam ve selamlaşmayla ilgili iyi örnekler de yoktur. Erdoğan'ın eserlerinde bazen bir arada yaşamaya mahkûm insanlar tıpkı Prensi Olmayan Masal Kitabı'ndaki Hüsamettin Bey gibi başkasını görmeme ve dikkate almama gibi bir tuhaflığın içine girerler. Ancak bu

tuhaflık insana beraberinde sıkıntıdan başka bir şey getirmez. Prensi Olmayan Masal Kitabı'nda Hüsamettin Bey'in Çilek Hanım'a selam vermemek için terleyip kızarması, hatta kalbinin neredeyse ilerideki bakkalın duyacağı tarzda güp güp diye atması bu duruma örnektir (9-11).

Yukarıda zikredilenlerin yanında bireyi yücelten değerlerden biri de *teşekkür*dür. Teşekkür bir davranışı ödüllendirmek, davranışın tekrarını sağlamak ve gönül borcunu ödeme noktasında önemli bir davranıştır. İnsan teşekkür ederek hem minnet duygularını ifade eder hem de nezaketinin gereğini yerine getirir. Attila da Sihirli Top'ta bunu yapar. Eserde Attila, Deniz'in antrenmana topunu getirmesi üzerine bu davranıştan çok hoşlanır ve takım kaptanı olarak Deniz'in bu davranışından ötürü ona teşekkür eder. (104). Elbette bu teşekkür yukarıdaki örnekte olduğu gibi her daim sözlü yollarla yapılmayabilir. Yazar da bunun farkında olacak ki o kimi durumlarda kahramanlarını hâl diliyle birbirlerine teşekkür etmesini sağlar. Örneğin Sihirli Kaykay'da İlknur'un, yaşadığı zor anlarda yanında olan Bülent'in yanına gitmesi ve onun yanağına küçük bir öpücük kondurarak uzaklaşması bu durum için yeterince açık bir delil niteliği taşır (54). Benzer biçimde bu sefer Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde Ayşegül'ün Bulut'a minnet borcunu ödemek için Bulut'un yanaklarının dudakları ile birleştiği sınırın tam ortasından bir öpücük kondurması da teşekkürün yalnızca söz ile yapılmayacağına dikkat çeken bir kesittir (187).

Teşekkür ile aynı kökten gelen ve bir nevi teşekkür biçiminde değerlendirilebilecek bir başka olumlu davranış örneği de eserlerde öne çıkan *şükür* ifadeleridir. Ataların söylediği "Beterin beteri vardır." cümlesi insanların serlevha olarak evlerinin başköşelerine asacakları nitelikte bir ifadedir. İnsanın hâlimden memnun olmasının somutlaşmış bir göstergesi olan bu ifade, bir lahza için unutulmamalı ve hayata iyimser bakmak için rehber kılınmalıdır. Aşkım Çobanyıldızı'nda Serkan'ın annesi de bu noktada şükürün ruhuna vakıf olmuş ve şükürü bir hayat biçimi olarak algılamıştır. Söz gelişi, Aşkım Çobanyıldızı'nda Serkan'ın annesinin şükürü soluk alıp vermek gibi bir alışkanlık hâline getirip dilinden bırakmaması ve kahvaltı sofrasına otururken bile devamlı "*Şükür ya Rabbim!*" diyerek mırıldanması şükürün bir hayat biçimi hâline getirildiğini gözler önüne serer (46-47).

Şükür gibi bu noktada insana değer katacak davranışlar arasında sayılabilecek bir diğer husus da *kutlama* değeridir. Bilindiği üzere marifet iltifata tabidir. Bu sebeple hoş giden davranış sesli biçimde dillendirilmeli, davranışın teşviki için söylem geliştirilmelidir. Bu noktada Sihirli Şapkadaki Ece'nin öğretmeni de bu idrakte bir insandır. O, yüksek bir not almasına karşın, bu notu, hak etmediği için istemeyen Ece'nin davranışını kutlar ve “*O söylemese ben belki anlamayacaktım. O hak etmediği bir başarıyı istemeyerek ne kadar onurlu olduğunu gösterdi.*” biçiminde cümlelerle öğrencisini arkadaşları huzurunda onurlandırır (117). Elbette eserlerdeki kutlama değeri sadece verilen bu örnekle sınırlı değildir. Yukarıdaki örnekle aynı ekseninde bir kutlamayı da Sihirli Kaykay'da Bülent'in kaykay üzerinde gösterdiği müthiş ustalıktan sonra onu seyreden insanlar ve arkadaşları yapar (105). Kuşkusuz bu örnekleri kutlama bahsi altında sayarken Profesör Barrett'a verdiği bir konferanstan sonra sıraya girerek kutlayan meslektaşlarını unutmamak gerekir (SGZLK 2, 28-29). Tüm bunların dışında kutlamak sadece yukarıdaki örneklerde olduğu gibi kutlanılan kimseyi değil, kutlama yapan bireyi de yüceltir. Hatta öyle ki kutlama yapmak bireye bir olgunluk ve şeref verir. Onu Seviyorum'da bunu Fatih isimli kahraman aracılığıyla görmek mümkündür. Eserde bir karışıklıktan ötürü sınavda önce birinci olan fakat sonrasında ikinci olduğu anlaşılan Fatih'in arkadaşı, bu durumu öğrenince büyük bir olgunluk gösterir ve Fatih'i ilk tebrik edenlerden olarak bir noktada arkadaşlarının gözünde yücelir (104).

En sonunda ise bu başlık altında kitaplarda öne çıkan *itirafla* ilgili davranışlarından bahsetmek gerekir. İnsanlar bazen belli düşünceleri ya da durumları kimi zaman dilimleri içerisinde insanlardan saklama gereği duyarlar. Ancak belli bir süre sonra şartların olgunlaşması (SŞMSY, 120), yapılan bir işin hata olduğunun anlaşılması (SŞPK, 40), zor durumda kalınması (SŞPK, 119-120-121), bir işin sonunun kötü mecralara varması (SGZLK 1, 82) ve zuhur eden bir olayın kişiyi cesaretlendirmesi gibi saiklerle saklanılanları ikrar etmekte bir beis görmezler (20-21-22-23). Bunlardan biraz farklı olarak da bazen kişiler Sihirli Top'un kahramanlarından Deniz'in babası gibi çevresindekileri mutlu edebilmek adına itirafta bulunurlar. Söz gelimi Sihirli Top isimli eserde Deniz'in babası, Deniz'in kale dibinden topu taca vurması sonucu, bu konuyu kendine hayli dert edinmesi üzerine, oğlunu biraz olsun teskin edebilmek maksadıyla geçmişe dönük bir itirafta bulunur ve geçmişte topu

sayesinde takıma dâhil olduğunu; arkadaşlarının topunu alıp gitmesinden korktukları için kendisini oynatmazlık edemediklerini dile getirir (42-43).

4.1.1.10.3.2. Eyleme dönüşen değerler

Bireyi bulunduğu çevrede yücelten, onu değerli kılan pek çok davranış örneği vardır. Tespit edilebildiği kadarıyla bu davranış örnekleri bu bölümde konu edilmiştir. Fiilî yollarla ifadesini bulan değerlerden ilki eserlerde göze çarpan *hediyeleşme* davranışıdır. Hediyein insanlar arasındaki muhabbeti artıran bir unsur olduğu bilinir. Bir insanın gönlünden bir şeyler geçirerek, bir başkası için bir şeyler alıp takdim etmesi, insani hasletler açısından bakıldığında yabana atılacak bir durum değildir. Çalışmaya konu olan eserler incelendiğinde, hediye vermenin belirli bir zamanı olmamakla birlikte doğum günleri ve evlilik yıldönümleri gibi özel günler bu noktada ön plana çıkar. Sihirli Kitap'taki Oktay'ın doğum gününde arkadaşlarının Oktay'ı yalnız bırakmamaları ve ona düğmeye basınca ses çıkaran ışıklı kılıç, beş binlik yapboz, bilgisayar oyunu, fotoğraf koyabilecek gözleri olan büyük boy klasör, müzik diski ve çeşitli renklerde yazabilen kalem getirmeleri (27-28), Sihirli Şemsiye'de Nilay'ın Ömer için kapağında hesap makinesi olan çok gözlü bir kalem kutusu alması (92), Sihirli Gözlük 1'de Emre'nin babası annesine âşık olduğunda, annesinden kalan yüzüğü istikbaldeki eşine armağan etmesi bu manada önemli örneklerdir (6-7). Ancak elbette hediye alıp vermek için sadece özel günlerin beklenmesi doğru değildir. Yazar da bunu düşünmüş olacak ki özel günler haricinde de kişilerin birbirlerine hediye alıp verdiği ortamlar kurgulamıştır. Sihirli Küre'de Gizem'in babasının kendisini hırsızlık isnadından kurtaran Gizem'e yaptıklarına ufak bir karşılık olarak naçizane süslü ve gösterişli bir bebek yatağı alıp Elif'i sevindirmesi bu anlamda dikkate değerdir (182). Tabii her daim hediye vermek için bir özel gün ya da bir iyilik beklenmeyebilir. İnsanlar sırf gönüllerinden geçtiği için, sırf başkalarına yardım edebilmek için de birbirlerine hediye verirler. Bu duruma Prensi Olmayan Masal Kitabı'ndaki Bora'nın tavrı örnek verilebilir (71-72).

Hediye gibi eserlerde öne çıkan olumlu davranış örneklerinden biri de *paylaşma* değeridir. Kabul edileceği gibi, insanlar ellerindekini ve dağarcıklarındakileri etraflarındakilerle paylaşma konusunda cimri olmamalıdır. Zira paylaşım insanı ulvi kılan özelliklerden biridir. Tamamen karşıdakini düşünerek başkalarının daha rahat

yaşaması adına yapılan girişimler takdire şayandır. Takdiri hak eden davranışlardan biri de Sihirli Küpe'nin kahramanlarından Elif'in bebeği Püskül'ün yatağını içi kan ağlasa da arkadaşı Gizem'e vermesidir (105). Kuşkusuz paylaşma denilince akılda yalnızca elde olan nesnelerin başkasına verilmesi biçiminde bir algı oluşmamalıdır. Bu türden bir paylaşım ne kadar ulvi ise, sahip olunan bilgilerin başkalarına aktarılarak insanların işinin kolaylaştırılması da o oranda ulvidir. Bu manada yazar da bu noktayı eserlerinde ön plana çıkararak Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde, Bulut aracılığıyla bildiklerini etrafındakilerle paylaşan bir kişilik ortaya koyar. Örnekleme ihtiyacı hissederseniz, eserde Bulut, kaçırılan arkadaşı Ayşegül'ü bulabilmek için kaçırılma olayı ile ilgili bildiklerinin tamamını babasına anlatır (161).

Yine incelenen eserlerde öne çıkan ve insanı yücelten değerler arasında *güler yüzü* saymak gerekir. İnsanın zayıf yönlerini gizleyen güler yüz sayesinde kişi çevresindeki pek çok insana olumlu bir enerji verir ve sırf bu özelliğinden ötürü, çevresinde sevilen kişiler arasına girmekte güçlük yaşamaz. Örneğin Prensi Olmayan Masal Kitabı'nın kahramanlarından Çilek Hanım bu vasıfta bir insandır. Öyle ki o, Hüsametdin Bey'in kendisine selam vermeye yaklaşmayan tavrına rağmen, onun yanından geçtiği bir esnada, birden Hüsametdin Bey'in omzuna dokunur ve başını kendisine çeviren Hüsametdin Bey'e tebessüm eder. Sonrasındaki süreçte ise, sırf güler yüzünden ötürü Hüsametdin Bey'in kalbini kazanır (11). Güler yüzlü kimse etrafında sevilen bir kişi olmasının yanı sıra iletişim kurma sürecinde muhatabına bir rahatlık da verir. Bu bağlamda Sihirli Küpe'nin kahramanlarından Elif de karşısındakinin tebessüm etmesinin ferahlığını yaşayanlardandır (174). Erdoğan'ın eserlerinde kendisine gösterilen güler yüzün ferahlığını yaşayan elbette yalnızca Elif değildir. Sihirli Küre isimli eserde, küre sayesinde bir anda kendini bambaşka bir ülkede bulan Ozan da yabancı olduğu topraklarda tanıştığı Kerry adındaki kızın tebessümü sayesinde üzerindeki stresi atar. Üstelikte stresi atmamakla da kalmayıp kendisine yardım ederken gülümseyen bir insanla tanışmasının büyük bir şans olduğunu düşünür (60-63).

Güler yüzle hemen hemen bazı noktalarda kesişen ve kişiyi ideal insan ölçüsüne yaklaştıran davranışlara eklenebilecek bir halka da *misafirperverlik* değeridir. Eve gelen misafirleri iyi ağırlama durumu biçimde sınırları çizilen misafirperverlik değeri, Türk milletinin karakteristik özelliklerinden biri olarak kabul edilir. İnsanlar arasındaki bağın kuvvetini de ortaya koyan kavram (ANO, 123, 151-152; STP, 190), çalışmaya konu

olan eserlerde muhtelif yerlerde dikkatlere sunulur. Bunlardan ilki, Sihirli Kalem’de Caner ve Oktay’ın 1529 yılında bir Osmanlı şehri olan İstanbul’da misafir edilişleridir. İzah edilecek olursa, kitapta Caner ve Oktay isimli kahramanlar, Aztek ülkesine gitmek yerine yaptıkları bir hata sonucu 1529 yılındaki İstanbul’a gidince, burada gördükleri adam, gayet misafirperver bir tutumla daha önceden tanımadığı bu çocuklara sahur yapıp yapmadıklarını sorar ve onların sahur yapmadıklarını öğrenince sofrasındakileri onlarla paylaşmaya karar verir. Daha sonra içerideki ev ahalisine “*Tanrı misafirimiz vardır. Biline...*” diye bir haber salarak çocukları evine davet eder (147-148). İstanbul’daki adamın tutumuyla örtüşür bir şekilde Sihirli Top’un kahramanlarından Hüseyin Dede de karşısında Deniz ve Miray’ı görünce çok sevinir ve onları evine davet ederek az önce yaptığı limonatayı çocuklara ikram eder (117). Bunlarla birlikte güler yüz ve misafirperverlik bağlantısını kurmak için verilecek bir örnek de Sihirli Küpe’de yer alır. Eserde ev sahipliğinin bir gereği olarak evine gelen Elif’i tebessümle ve hoş biçimde karşılayan Hanife Teyze’nin, misafirini evinde rahat ettirmeye çalışması bu hususa delil niteliği taşır (21-23).

Eserlerde misafirperverlik değerinin üzerinde öylesine durulmuştur ki kimi eserlerde misafirperverliğin bir gereği olarak eve gelen insanlardan hoşlanılmasa da bu durum eve gelene belli edilmez (SGZLK 2, 34). Yakın biçimde beklenmedik şekilde Erdoğan’ın eserlerinde eve gelen insanlar şaşkınlık yaratsa da yine misafire verilen önemden dolayı insanlara saygısızlık yapmamak adına çabucak toparlanılır. Sihirli Gözlük 1’de Emre’nin okuldan eve geldiğinde evde tanımadığı insanlar görünce önce şaşırması müteakibinde çabucak toparlanıp gayet misafirperver bir tutumla onlara hoş geldiniz demesi bu manada misafire verilen önemi gözler önüne serer (150).

Yukarıdaki yerinde kurguların yanında Erdoğan’ın eserlerinde insanın yanlış yapacağı gerekçesinden hareketle misafire saygıda bazen kusur gösterilebilir. Ya da başka bir deyişle misafire gösterilen ilgi her daim yukarıdaki şekilde cereyan etmez. Bazen aksi gelişmeler de söz konusu olabilir. Örneğin Onu Seviyorum’un kahramanlarından Fatih’in misafirden hoşlanmaması bu durumu izah eder bir durumdur. Bu durum eserde şöyle verilmiştir:

Fatih misafirden hoşlanmaz. Çünkü o misafiri, onun tanımadığı, ona yabancı, ondan çok büyüklerin ilgisini çeken, yüksek sesle yapılan karşılama ve konuşmalarıyla zaman zaman korkutucu olabilen bir şey olarak tanımlar. Ona göre bu şey yani misafir

hep gülümseyerek bakar. İnsanı bakışlarıyla hep deler geçer de sanki ta içinde, gerilerde bir yerde onun hiç görmediği, bilmediği bir şeyi görür. Üstelik bunlardan kimileri, insanın anne ve babasını o daha doğmadan önce tanıdıklarını ileri sürerek, sanki kendilerinin değil de onun bu evde misafir olduğu izlenimini vermekten nedense hoşlanır. Hoşlandıkları bir şey de, gözlerini ona dikip nasıl olduğunu sormaları ve onun dalga dalga kızaran yüzüne bakıp sordukları sorunun ısrarla cevabını beklemeleridir. Konuyu kapatmak için yanağından acıttıcı bir makas almaları da yine Fatih'in misafirden hoşlanmama nedenlerindedir (96-97).

Eserlerde yukarıdakilerle aynı minvalde kurgulanan değerlerden biri de *nezakettir*. Özellikle insani ilişkilerin sürdürülebilir olmasında önemli olan bu davranış, incelenen eserlerden Sihirli Şemsiye'de okuyucunun dikkatini çeker. Eserin kahramanlarından Nilay aracılığıyla kurgulanan bölümde, Nilay palamutunu kaybettiği için Ömer'e çok kızmasına rağmen ona bir tepki göstermez. Hatta işe yaramayacağını bildiği bir torba dolusu palamutu Ömer'in kendisine uzatmasına “*Bu palamutlar işime yaramaz ki*” bile demez. Bilakis, Ömer'e teşekkür ederek nezaketin bir gereği olarak kendisine verileni geri çevirmez (124).

Nezaketle aynı ekseninde düşünülebilecek olumlu davranış örneklerine eserlerde beliren *izin alma* davranışı da eklenebilir. Bir işi yapabilmek için kimi zaman belirli kurum ve kişilerin müsaadesine ihtiyaç olduğu bilinir. Bu elzem bir iş olduğu kadar zarafetin de gereğidir. Sihirli Gözlük 1'de Emre ile röportaj yapmak isteyen televizyoncular da bu gerçeğin bilincindedir. Net biçimde ifade edilirse, onlar alışveriş merkezinde yapma mankenin içindeki bombayı görerek insanların hayatını kurtaran Emre ile röportaj yapmadan önce gayet nazik biçimde Emre'nin annesinden müsaade isterler ve ancak Emre'nin annesinden aldıkları ruhsat sonucunda Emre ile görüşürler (115). Televizyoncuların yaptığı gibi belli durumlarda kişilerin müsaadelerine başvurmak son derece doğrudur. Ancak müsaadelerine başvuru insanın izin verme mercii olmalarına da dikkat edilmelidir. Aksi takdirde Sihirli Gözlük 1'in kahramanlarından sözde antropologlar gibi bireyler istedikleri izni alamayabilirler. Ellerindeki taşın içindeki yazıyı Emre'ye okutmak için okula gelen sözde iki antropolog müdür beyin yanına giderek Emre ile görüşmek için ondan müsaade istemeleri, ancak müdürün böyle bir şeye izin veremeyeceğini söyleyerek velilerinin dışında biriyle

öğrencilerin görüşmesinin yönetmeliğe göre yasak olduğunu ifade etmesi ve bu tavrından taviz vermemesi bu durumu örnekler tarzıdır (142-143).

Nezaket ve izin alma gibi insani ilişkilerin düzenlenmesinde önemli olan hususlar içinde öne çıkan değerler arasında *sözünde durma* davranışı da gösterilebilir. Bir işi yapabilme akdi olarak sınırları çizilebilecek söz mefhumu, her ne kadar günümüzde önemini yitirmiş gibi algılansa da ataların “Söz senettir.”, “Söz namustur.” diyebilecek kadar yücelttiği bir değerdir. Bu sebeple verilen sözler muhakkak yerine getirilmeli, gerçekleştirilemeyecek sözler vaat edilmemelidir. Nitekim eserlerde de bu hususa vurgu yapılarak sözün yerde kalmaması gerektiğine dikkat çekilir. Hakikaten Sihirli Gözlük 1’de kabile reisinin kızına verdiği sözü tutması (84); kabile reisiyle benzer bir tutum içerisinde Kakalar Günü’nde Ceren Deniz’in en umulmadık anda ağabeyine verdiği fındık ezmesi sözünü hatırlaması bu duruma örnek gösterilir (56).

Eserlerde verilen sözler genellikle tutulsa da bunun aksi örnekler de yok değildir. Doğru bir tavır olmasa da eserlerde laf olsun diye söz veren ağızından çıkanı duymayan tipler de vardır. Bunlardan biri Ayşegül’e Ne Oldu’nun kahramanlarından Altan Ağabey’dir. Eserde Altan Ağabey, kahvehanede oyun oynadığı bir sırada yanına gelen çocukları başından savuşturmak için onlara “*dünya turuna çıkmak*” gibi bir söz verir (21-22). Bu anlamda laf olsun diye söz verip ahde vefa göstermeyenler arasında tavşan ve kartal da vardır. Okul’a Geç Kaldım isimli eserde çocuk okula geç kalmamak için etrafındaki varlıkların sözlerine güvenir. Fakat kendisine verilen sözler yerine getirilmez. Örnek olarak, tavşan çocuğu kestirmeden hızlıca okula götürmeyi ister, ancak bir süre sonra hızından ötürü gözden kaybolur. Yine aynı biçimde kaplumbağayla birlikte hareket eden çocuğun okula çok geç kalacağını düşünen kartal çocuğu uçurmaya karar verir, fakat çocuğun çantasının ağır olduğu saikiyle onu denize bırakır (10-18).

Bu sayılan değerlerle birlikte anılabilecek davranışlar arasına mutlak suretle eklenmesi gereken bir diğer kavram da *yardım* değeridir. Kabul edileceği gibi, insanın tek başına belli sıkıntıların altından kalkma imkânı olmadığı durumlarda, insan çevredekilerin varlığını derinden hissedebilir. Böyle anlarda müşkül durumda olana destek çıkmak insanlığın gereğidir. Zira hayat sürprizlerle doludur. Bugün yardım eden yarın yardıma muhtaç bir hâle gelebilir. Yardım teması incelenen eserlerde farklı

türevleriyle ele alınır ve eserlerin birçoğunda sıklıkla yer alır. Çocukların evin düzenini sağlamak için katkıda bulunmaları (SKTP, 28), arkadaşların müşkül durumlarda birbirlerine destek çıkmaları (SŞPK, 69; KKÇ, 214; AÇY, 236-237; OS, 17-19, 22, 40; ANO, 83; SKYKY, 30, 50), aile üyelerinin birbirlerine zor zamanlarda kol kanat germeleri (SKLM, 76-77; KKÇ, 100-101; SKYKY, 103), bireylerin bir kısım özel yetilerini çevrelerindeki hizmetine sunmaları (SGZLK 1, 125), sağlığı bozulan insanlar için insanların imkânlarını seferber etmeleri (SGZLK 3, 100-103), maddi durumu iyi olmayan insanlarla eldekilerin paylaşılması (SKP, 28-29; ANO, 26) ve toplum düzenine hizmet edilmesi Erdoğan'ın eserlerinde üzerinde durmaya çalışılan yardım değerinin farklı biçimlerde ortaya çıkmış hâlidir (SKLM, 195).

Araştırmaya konu olan eserlerde yardım değerine öylesine dikkat çekilmeye çalışılmıştır ki eserlerde kahramanlar hiç tanımasalar bile sıkıntılı anlarında başkalarına yardımcı olurlar. Sihirli Küre'de Ozan'ı hiç tanımadığı hâlde arabasına alan ve onu gideceği yere kadar bırakan kadın da böyle bir insandır (167). Aynı şekilde Sihirli Kaykay'da Bülent'in kendi canını tehlikeye atma pahasına tanımadığı bir insanı kurtarması da bu minvalde değerlendirilebilecek bir davranıştır (61). Ya da Aşkım Çobanyıldızı'nda, birinci dereceden yakınlarını kaybederek sahipsiz ve naçar kalan Hasan'a gerek kimsesizler yurdunda devlet eliyle, gerekse toplumdaki duyarlı vatandaşlar eliyle yardım edilmesi bu kapsamda düşünülebilir (54-55). Eserlerde, yardımın önemine dair iyi nitelikte örnekler bunlarla da sınırlı değildir. Sihirli Top'ta Hüseyin Dede'nin kendi ihtiyacı olmasına karşın elindeki parayı Neriman Hanım'la paylaşması da farklı bir yöne vurgu yapmakla birlikte bu yönde takdire şayan bir husustur (188-189).

Şüphesiz her daim bireylere yapılan yardımlar yukarıda sayılanlar gibi iyi niyetli değildir. Eserlerde biraz da bu hususa dikkat çekilmek için, bu pek de safiyane olmayan durumlar farklı kurgular vasıtasıyla dile getirilir. Misal olarak Korkunç Korkuluğun Korkusu'nda korkuluk ustası, kitabın başkahramanı olan arkadaşına yardım eder. Ancak yardım karşılığında arkadaşından ekşi erik almayı ihmal etmez (8). Aynı şekilde Beyaz Kızın Kolyesi'nde de çocuk karşılaştığı hayvanlara yardım edip onların temayüz eden güçlerini alır (5-13). Bunun gibi Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut ve Aslı da istediklerini elde edebilmek amacıyla yardımsever tutumlarıyla menfaat elde edecekleri kişilere şirin görünmeye çalışırlar (29).

Yardımla birlikte ele alınabilecek, ancak teferruat düzeyinde de olsa ondan ayrı düşünülebilecek bir davranış da eserlerdeki *fedakârlık* değeridir. Fedakârlık insanın kendi çıkarlarından vazgeçip başkasının çıkarlarını düşünmesi işi olarak tarif edilebilir. Bu davranış sözde kolay gibi görünse de, uygulama safhasında her insanın cesaretle yapamayacağı bir iştir. Erdoğan'ın eserlerinde de bu güzel davranışa farklı kitaplar ve kahramanlar vasıtasıyla değinilmiştir. Eserlerde genel anlamıyla fedakârlık kavramına bakıldığında bu kavramın farklı şekillerini görmek olasıdır. Eserlerde fedakârlık, hayat pahasına bir başkasının başını belaya sokmama, sevilen bir kimsenin mutluluğunu gölgelememek adına başarıyı gizleme ve mutluluğu öteleme ya da bunların dışında haz alınarak yapılan bir işten vazgeçme biçiminde tezahür eder. Hakikaten Sihirli Gözlük 2'de Barrett'ın hayatı pahasına Emre ve ailesinin başını belaya sokmaması (106); Onu Seviyorum'da Fatih'in sevdiği insanın sınavdaki başarısını değersizleştirmemek için birinciliğini söylememesi (103), Aşkım Çobanyıldızı'nda Tarık'ın Aylin'i çok sevmesine karşın Aylin'in kısa süre önce ayrıldığı Serkan'da hâlâ gönlünün olduğunu anlayınca ona olan sevgisini itiraf etmemesi (95, 247-248) ve Pabucumun Bağı Çözüldü'deki karganın, pabucu tilki tarafından kaçırılan çocuğun pabucunu tilkiden almak için haz alarak yediği peyniri tilkiye vermesi yukarıdaki ifadeleri destekler niteliktedir (22, 24, 26).

Yukarıdaki değerlerden bir ölçüde farklılaşan ancak ideal insan tipinin oluşmasına katkı sağlayan davranışlar arasına *tasarruf* değerini de eklemek mümkündür. Bilinen bir gerçek vardır ki dünyanın ve insanın kaynakları giderek tükenmektedir. Sınırlı olan bir kaynağı bilinçsizce saçıp savurmak ise, akıl kârı değildir. Bu yönüyle tasarruf gerekli bir olgudur. Sihirli Küpe'nin kahramanlarından Zeynep de incelenen eserlerde tasarruf olgusunun bilincine varanlardandır. Söz gelimi Zeynep'in, Sihirli Küpe'de kardeşiyle farklı odalarda durduğu için evde bir ışığın fazladan yandığını fark etmesi ve bunu fark eder etmez hemen kardeşini uyarıp iki yerde ışık yakmamak için kardeşiyle birlikte mutfığa geçmesi tasarruf etme yönünde kurgulanmış yerinde bir kesittir (44).

Tasarruf benzeri bireyi öne çıkaracak bireye olumlu bir etiket yapıştırılmasını sağlayacak bir başka değer de *temizlik*dir. İnsan hem kendine hem de çevresine rahatsızlık vermemek için temiz olmak durumundadır. Temizlik aslında bireyin iç dünyasının dışa yansımasıdır. İç dünyasında belli hassasiyetlere sahip olan birey bunu

kişisel bakımına dikkat ederek, çevresini temiz tutup diğer insanların haklarına riayet ederek dışa vurabilir. Örneğin, Sihirli Küre de Ozan'ın çevresindeki insanlar başkaları ile paylaştıkları ortak alanları kullanma konusunda oldukça titizdirler. Bu titizliğin bir gereği olarak da gittikleri mesire alanlarını kirletmezler ve çöplerini ağızları bağlanmış biçimde belli bir noktaya bırakırlar (31-32). Erdoğan'ın eserlerinde temizlikle ilgili bu örneğin haricinde, bazen temizliği bir hastalık biçimine getiren bazı kahramanlar da eserlerde temayüz eder. Korsan Kitap Çetesi'nde Bulut'un annesi de böyle bir insandır. Mesela o yerlerin kirlenmesine asla tahammül edemez. Özellikle yerleri silmesinden hemen sonra biri onun sildiği yerlerde dolaşırsa vay hâline! Yerler henüz kurumadığı için izler kalır ve bu izler Bulut'un annesini çileden çıkarmaya yeter. Hemen her yeri yeniden siler. Bu yüzden de banyo yapmak Bulut ve babası için gerilim filmi andırır. Yıkandıktan sonra banyoda yerde kalan ıslak ayak izlerini Bulut'un annesi hiç sevmez. Bulut ve babası bunu bildiği için, yıkandıktan sonra banyo küvetinden çıkmadan önce iyice kurulanırlar; ama ne kadar dikkat ederlerse etsinler, bir ya da iki damla muhakkak banyonun zeminine düşer. Bu yüzden onlar ne zaman banyo yapsa anne elinde bir bezle kapının önünde nöbet tutar. Daha onlar banyodan ilk adımlarını atarken o elindeki bezle banyonun zeminini, yalnızca banyonun zeminini mi, hayır bütün evi boydan boya siler ve banyonun küçük camını açar. O andan itibaren yerler iyice kuruyana kadar banyoya kimseyi sokmaz (63-64). Tabii Erdoğan'ın eserlerinde her daim temizlik konusunda özenli, hatta titiz denilebilecek kahramanlar okurların karşısına çıkmaz. Örneğin Aşkım Çobanyıldızı'nın kahramanlarından Hasan'ın babaannesinin temizlikle pek arası yoktur. Bu durumu da onun evindeki küf ve yağ kokusundan anlamak mümkündür (68). Tıpkı Hasan'ın babaanesi gibi yine temizlikle arası olmayanlardan biri de Gırrr İsimli eserdeki canavardır. Eserde canavarın dişleri öylesine pistir ki bu pislik yüzünden kimse ondan korkmamaktadır (20).

Araştırmaya konu olan eserlerde fiilî yollarla ifadesini bulan ve bireye olumlu bir kimlik kazandıran davranış örnekleri çoktur. Yine yukarıda sayılanlarla birlikte değerlendirildiğinde bu davranışlardan biri de *hoşgörüdür*. Hoşgörü insanların hatalarına tahammül etmenin, insanlara bir şans daha verebilmenin, insanları kazanmanın adıdır. Hayat içinde insanlar bilerek yahut bilmeyerek yanlışlara ve yanlışlara düşebilirler. Önemli olan yapılan hatalara rağmen kırıp dökmemektir. Sihirli Kitap'ta da bu tema çok iyi işlenmiştir. Eserde Burak'ın annesinin hâl ve hareketleriyle

hoşgörü kavramına vurgu yapılmıştır. Örnek vermek gerekirse, eserde Burak şapkasını kaybedince, annesinin kendisine kızacağını düşünür ve bir süre bu durumu annesinden saklar. Lakin annesi Burak'ın şapkasını kaybettiğini öğrenince beklenilenin aksine ona kızmayarak durum karşısında sükûnetini korur. Zira Burak'ın annesine göre olan olmuştur ve bu saatten sonra oğluna kızması aralarındaki gerilimi artırmaktan başka bir işe yaramayacaktır (6). Meseleleri örselemeden çözüme yoluna gidenlerden biri de yine Sihirli Şapka'nın kahramanlarından mahalledeki karakolun komiseridir. Eserde bazı çocuklar aramalar, yanlış yönlendirmeler ve şakalarla polisi meşgul ederler. Polis memurlarından bazıları bu duruma çok sinirlenir. Fakat komiser hoşgörüsünü koruyarak polislere bunun üzerinde durmamalarını, çocukların böyle şeyler yapabileceklerini ve kısa bir süre sonra bu davranışlarından vazgeçeceklerini ifade eder (92). Yine yukarıdaki kesitle aynı paralelde ele alınmış bir kurgu da Fa Usta'nın Kemanları isimli eserde görülür. Detaylandırırsak, eserde hizmetçi Sila, Kral Solfa'nın çaresizliğini yüreğinde hissettiğinden onun kahve konusundaki huysuzluğunu sineye çeker. Hele ki aslında çok munis bir insan olan Kral Solfa'nın, Kraliçe'nin ölümünden sonra kendine gelmekte ne kadar güçlük çektiğini hatırladıkça yüreği Kral Solfa'ya karşı daha da yumuşar (20-21).

Hoşgörü benzeri kişiyi arzu edilen insan tipine yaklaştıracak fiilî davranışları sıralarken *itidali* de unutmamak gerekir. Hayatın her safhasında insan ifrat ve tefrit içinde olmamalı, Sihirli Şemsiye'nin kahramanlarından Nilay gibi davranışlarında ölçüyü yakalamalıdır. Bu yönde bir örnek verirsek, eserde Nilay adlı kahramanın, şemsiyesi sayesinde havayı dilediği zaman karlı, dilediği zaman yağmurlu, dilediği zaman da güneşli yapabileceğini bilmesi buna mukabil havanın düzenini çok fazla bozmak istemeyerek itidalli davranması bahsi geçen davranışı açıklar niteliktedir (48).

Davranışlarda ölçüyü yakalamanın eserlerdeki bir başka tezahürü de *uyum sağlama* kabiliyetidir. İnsan yaratılışı gereği hayata tutunmak adına, diğer insanlarla münasebetlere girmek durumundadır. Bu münasebetler ne denli uyum içinde olursa birlikte yaşanılabilirlik olgusu da o derece kuvvetlenir. Açıklayacak olursak, Sihirli Gözlük 2'nin kahramanlarından Emre'nin anne ve babası bu anlamda bir ahenk yakalayan çiftlerdendir. Bunu yüksek sesle dillendirmeseler bile onların Emre ile ilgili olarak duyduğu endişeler bu hâle delil teşkil etmektedir (86-87). Aynı şekilde Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Ayşegül'ün anne ve babasının da Ayşegül'e

yasak koyma noktasında yakaladıkları uyum bu başlık altında değerlendirilebilecek bir başka örnektir (72).

Uyum sağlama gibi bireyi olumlu manada çevresindekilerden farklı ve üstün kılacak davranışlara bir halka daha eklemek gerekirse bunlardan biri de *üretim yapma* değeri olmalıdır. Birey hazır konmak ve sürekli tüketmek yerine bazen belli şeyleri üretmenin sıkıntısını yaşamalıdır. Zira üretmek tüketmekten daha değerlidir. Bunu Dedem Bana Düdük Yaptı'daki dedenin tavrından da anlamak mümkündür. Eserde dede, dışarıdan torununa düdük alıp hazır konmak yerine kendi becerisiyle bir düdük yapar. Öyle ki dede tarafından yapılan düdük kırmızı şapkalı kız tarafından çok orijinal bulunur ve günün şartlarında bulunmasının güç olduğu dile getirilir (10-18).

Kişinin *sır saklaması* da onu farklı kılan davranışlardan biridir. Anlayışla karşılanacağı gibi, insanın özeli vardır ve insan bu özeli çevresindeki birkaç kişi dışında saklı tutmayı arzu edebilir. Bu yönüyle diğer insanlara yakışan da sırdaşlık yaptığı kimselerin gizlisini aşikâr etmemektedir. Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut da bu hassasiyeti taşıyanlar içinde yerini alır. İzah etmek gerekirse eserde Bulut, babasının ve Ferruh Bey'in kendisine yaptığı telkinleri dikkate alarak Korsan Kitap basanların basımeviyle ilgili herhangi bir fikrini arkadaşlarıyla paylaşmaz. Öyle ki arkadaşlarının kendisini ısrarlı sorularıyla çok sıkıştırdığı anlarda bile onların sorularına başka sorularla mukabele ederek konuyu başka mecralara çekmeye çalışır (134-135).

Sır tutmada olduğu gibi fiili yollarla ifadesini bulan bir diğer davranışta *sabırlı* olmadır. Kabul edileceği üzere, birey hayat süreci içinde hoşlanmadığı durumlarla da karşı karşıya gelebilir. Birey böylesi durumlarda celallenmek ve anlık tepkiler vermek yerine sükûnetini korumalı ve sabretmelidir. Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Serkan da bu anlamda Erdoğan'ın kurgusunda sabredenler içindedir. Somutlaştırsak eserde Serkan'ın annesi, onu köyden bir kızla evlendirmeye kalkınca Serkan çileden çıkar. Bir an için annesine çok ağır ifadeler kullanmayı düşünse de söylemeyi tasarladığı şeylerin ağırlığını, annesinin kaldıramayacağını düşünerek sabredip susmaya karar verir (KKÇ, 48).

Kimi insanlar, bireylerin fark edemedikleri gerçekleri görme ve kavrama noktasında daha ferasetli ve tecrübelidirler. Bu sebeple de insanlara yol göstermek, onların hataya düşme ihtimallerini azaltmak için bilgilerini ve tecrübelerini

çevrelerindekilerle paylaşırlar. Sihirli Kaykay'da kulüp görevlisinin kaykayı ile ilgili Bülent'e söyledikleri (85) beraberinde Çiğdem Büyüyünce Ne Olacak'ta Çiğdem'in meslek seçimiyle ilgili babasının ona dedikleri *nasihat* kapsamında değerlendirilebilecek kesitlerdir (7). Erdoğan'ın eserlerinde bilgileriyle çevrelerindekiyle yol gösteren tabiatıyla yalnızca büyükler değildir. Bazen küçükler de gördüklerinden ve duyduklarından hareketle büyüklerle yol gösterme hususunda yardımcı olabilirler. Örneğin Ayşegül'e Ne Oldu'da Oktay'ın sınav kâğıtlarını tuvalette unutan öğretmenin zihnini açmak için “*Öğretmenim, acaba sınav kâğıtlarını bir yerde unutmuş olabilir misiniz? Mesela tuvalette filan... Bir keresinde babam da işyerindeki tuvalette çantasını unutmuştu...*” demesi (159); yine aynı kitapta bu sefer Aslı'nın kendinden yaşça büyük arkadaşlarına söylemleri ile yön vermesi küçüklerinde büyüklerle nasihat vererek yol açması gerçeğine ışık tutar (82-83).

Bu söylenenlerin dışında nasihatle ilgili Erdoğan'ın eserlerinde dikkat çeken mühim bir nokta da, verilen nasihatlerin tutulması ve dikkate alınmasıdır. Erdoğan'ın eserlerine bakıldığında genellikle kendilerine verilen nasihatleri göz önünde bulundurarak bir planlama yapan karakterler görülür. Bu karakterlerden biri Ozan'dır. O, Sihirli Küre'de, gizlice bindiği kamyonetin arkasında kasaların altına gizlenmiş poşetleri fark edince babasının “*Gizleyecek bir şeyleri olanlardan her zaman kork.*” nasihatinin gereğince kamyonet durur durmaz kimseye görünmeden hemen iner ve gözüne kestirdiği dev bir kayanın arkasında saklanır (89). Erdoğan'ın eserlerinde Ozan gibi kendisine verilen nasihatleri tutanlardan biri de Sihirli Top'un kahramanlarından Deniz'dir. Deniz, eserde Hüseyin Dede'nin kendisine söylediği “*Başarılı olmak için tek bir hedefe odaklan.*” cümlesini unutmaz ve bu nasihatini dikkate alarak başarıya ulaşır (209-210).

Son olarak eserlerde fiilî yollarla ifadesini bulan değerler arasında düşünebileceğimiz davranış ise *ödül vermedir*. Üzerinde ittifak edildiği gibi, bir davranışı pekiştirmek amacıyla kullanılan ödül arzu edilen davranışın yeniden ortaya çıkmasında önemli bir rol oynar. Bu noktada Sihirli Top'un kahramanlarından Neriman Hanım da ödülün gücünün farkında olarak, Yoncasporlu oyuncuların Kuruyayla Gençlikspor'u iki sıfır mağlupken üç iki yenmeleri sonucu Yoncaspor'un aslanlarını evine davet edip onlara köfte yapar (222). Neriman Hanım'a yakın biçimde Sihirli Kalem'deki Oktay da arkadaşı Caner'in başarısını ona hamburger ısmarlamak suretiyle

taltif eder (71). Ödül, arzu edilen davranışın yeniden ortaya çıkmasını sağlamasının yanında bir de insanın yapmaya gönülsüz olduğu bir işi ona ilk defa yaptırma konusunda önemli bir işleve sahiptir. Bundan ötürü yazar ödüle bu noktadan da yaklaşmayı ihmal etmez ve Sihirli Küpe’de kurduğu gibi bakkala gitmek istemeyen Elif’e çiklet karşılığında bu işi yaptırır (34).

Bütün bunlar söylenirken davranışı tetikleyen maddi ödüllerin yanında manevi ödüllerin de olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Bu gerçek okurlara bahsi geçen Sihirli Küpe isimli eserde bir kez daha hatırlatılır. Ayrıntıya girersek, eserde Elif’in bakkala gittiğinde Bakkal Mahmut Amca’nın Elif’e “*Hoş geldin benim küçük prensesim!*” demesi Elif’i mest eder. Elif bu koskoca adamın onu görür görmez gülümsemesinden, hemen tezgâhın arkasından çıkıp çömelerek boyunu onun boyuna indirmesinden ve tatlı bir sesle hâlini hatırlamasından mutlu olur ve bakkala gitme konusunda her zamankinden daha arzulu davranır (7-8). Buna benzer bir örnek de Sihirli Kaykay’da Bülent’in durumunda görülür. Eserde Bülent’in valinin kızı İlknur’u fidyecilerin elinden kurtardığı için İlknur’un yanağına kondurduğu küçük öpücüğü hatırlaması ve büyük bir ödül aldığını düşünmesi de yine ödülün manevi olabileceği düşüncesiyle ele alınmalıdır (54).

4.1.1.11. İletişim süreci ve iletişim araçları çerçevesinde gelişen değerler

Günümüzün artık iletişim çağı olduğu gerçeğinden hareketle iletişim kurmanın, anlayabilmenin ve anlatabilmenin bir değer olduğunu söylemek mümkündür. Bu yönüyle bu başlık altında iletişim sürecine ve unsurlarına yer verilecektir. Kaynak tarafından kodlanan bilginin belirli bir kanal yoluyla alıcıya aktarılması biçiminde tanımlanabilecek iletişim anlık bir eylem değildir. Kaynak ve alıcı arasında iletişimin gerçekleşmesi için kaynak tarafından kodlanan bilginin alıcı tarafından doğru çözümlenmesi ve buna ilişkin kaynağa bir dönüt vermesi de gerekmektedir. Bu yönüyle düşünüldüğünde iletişim bir sürecin ürünüdür. Bu süreçle bağlantılı düşünülebilecek konulardan biri de *açıklama yapma* becerisidir. Düşünüldüğünde, birey bazı durumların muhatabı tarafından net olarak algılanması için bir açıklama yapma gereği duyabilir. Birey açıklama yaparak iletişimin mümkün merteye kusursuz olmasına, söylenilmek istenenin pürüzsüz olarak algılanmasına hizmet eder. Eserlerde bu hususa dikkat

çekmek için zaman zaman kahramanlar vasıtasıyla açıklamalar yapılır. Bu açıklamalardan ilki Ayşegül'e Ne Oldu'da okurun dikkatini çeker. Eserde arkadaşı Aslı'nın söylediklerinin farklı mecralara gittiğini anlayan Bulut, arkadaşının konuşmasına müdahil olarak bir açıklama gereği hissederek (56-57). Benzer biçimde bir açıklama da Sihirli Gözlük 2'de görülür. Ancak yukarıda dile getirilenden biraz farklı olarak bu açıklama, dinlediklerini anlama noktasında sıkıntılar yaşayan bireyin konuyu etraflıca anlayabilmesi için yapılır. Somutlaştırırsak, eserde Emre, gerçeğe kurguyu anlamakta sıkıntı yaşayınca, Emre'nin babası, efsanenin ne olduğunu evladına anlatma gereği duyup efsanenin gerçek olaylarla bir bağı olduğunu; ama her zaman doğrudan bir bağ olmadığını; efsanede halk muhayyilesinde farklı zamanlarda yaşanmış kimi olayların birleştirildiğini açık bir dille izah eder (110-111).

Açıklama gibi iletişim sürecinin unsurları ile ilgili ön plana çıkan değerlerden biri de *dinleme* becerisidir. Dinleme anlama becerilerinden biri olarak kabul edilir ve birey dinleme becerisi sayesinde kaynak tarafından kodlanarak bir kanal aracılığıyla alıcıya gönderilen iletiyi çözüp iletiye tepki verebilir. Dinleme becerisi her ne kadar yaşanan toplumda pasif bir beceri olarak algılsa da dinlemek için hem fiziksel hem de ruhsal anlamda hazır olmak gerekir. Yazar da eserlerinde bu hususa dikkat çekmek istemiş olacak ki Sihirli Gözlük 2'nin kahramanlarından Emre vasıtasıyla böyle bir kurgulamaya gider. İzah edersek, eserde Emre sehpanın üzerinde gördüğü içinde Kızılderili resimleri olan İngilizce yazılmış kitabı babasının kendine okuma teklifi üzerine heyecanlanır ve içi sevinçle dolu bir hâlde sırtına yasladığı yastığı biraz daha yükselterek kendini dinlemeye hazırlar (62).

Bilindiği üzere dinlemenin katılımlı, katılımsız, not alarak, kendini konuşanın yerine koyarak, yaratıcı ve seçici dinleme gibi pek çok çeşidi vardır. Bunlardan biri de dikkatli dinlemedir. Dikkatli dinleme konuşulunun özünü kaçırmamaya yönelik bir girişimdir. İncelemeye konu olan eserlerdeki bireyler genellikle dikkatli dinleyici grubunda düşünülebilir. Misal olarak Sihirli Gözlük 2'deki Emre dikkatli dinleyicidir. O babasının farklı aralıklarla kendisine okuduğu metindeki değişiklikleri hemen fark eder ve bu yönde babasını uyarır (66). Emre'nin dışında eserlerde daha başka dikkatli dinleyiciler de vardır. Sihirli Top isimli eserdeki Yoncasporlu oyuncuların Kuruyayla Gençlikspor'la yapacakları müsabaka öncesi takım kaptanları Attila'yı can kulağıyla

dinlemeleri ve onun ağzından çıkan hiçbir ayrıntıyı kaçırmamaları bu manada dikkatli dinlemeye örnek verilebilir (5-6).

Dinleme becerisi gibi bir dil becerisi olan lakin anlama değil anlatma becerileri kapsamında değerlendirilen bir değer de eserlerde öne çıkan *yazma* davranışıdır. Yazma aslında bir kodlama yöntemidir. Birey duygu ve düşüncelerini yazıya dökerek alıcının tepki geliştirmesine vesile olabilir. Bu manada Sihirli Kitap'ta yazı, kültür aktarımının bir vasıtası olarak düşünülüp yeni nesillerin kültürlerini öğrenmesine hizmet amacıyla kullanılır. Örneğin kitapta Temilotzin Dede, Aztek kültürüne ait kitapları yok etmek suretiyle, Aztek kültürünün yerine İspanyol kültürünü ikame etmeye çalışan İspanyol Vali Zumarraga'ya inat, yazı yazarak kültürünü gelecek kuşaklara taşımaya çalışır ve yazmaktan asla taviz vermez (14-16).

Eserlerde yazmanın kültür aktarımı işlevinin haricinde yalnızlığın paylaşıldığı bir kaçış alanı olarak görüldüğü yerler de vardır. Aşkım Çobanyıldızı'nda Aylin'in annesi de hissiyatını paylaşacak kimseleri etrafında bulamaz ve duygularını yazıya döker. Örneğin Aylin'in annesi kocasını kaybettiği süreçte yaşadıklarını kızına anlatmaya hazır olmadığını daha doğrusu kızının yaşadıklarını dinlemeye hazır olup olmadığını bilmediğini anlayınca yaşadıklarını kızına anlatmak yerine yazıya geçirir (99).

Yazma ve dinleme gibi dil becerilerinin yanında eserlerde sivrilen bir başka unsur da *sözsüz iletişim* kurmayla ilgilidir. Bilindiği gibi, birey duygu ve düşüncelerini her daim karşısındakine sözlü olarak aktarmaz. Sözlü olarak kodlanabilen ileti sözsüz olarak da kodlanıp belirli kanallar yoluyla alıcıya gönderilebilir. Eserlerde sözsüz olarak da iletişim kurulabileceği düşüncesini okurlara aktarmak için farklı kurgular yapılır. Bu kurgularda birey bazen davranışlarıyla, bazen bakışlarıyla (ANO, 126, 148), bazen de simge ve sembollerin yardımıyla iletişim kurar (KG, 76-78). Bunların dışında eserlerde iki insanın iletişim kurabilmesi için onların aynı dili konuşmaları da şart değildir. Eserlerde birey aynı dili konuşmadığı kimselerle de sözsüz iletişimin sınırları çerçevesinde de pekâlâ bağlantı kurabilir. Örnek olarak Sihirli Kalem'de Temilotzin ve Maya'ya yardım etmek için yüzlerce yıl ve kilometre öteden gelen Caner, Oktay ve Ozan'ın beden dilinin imkânlarından istifade edip birbirleriyle iletişim kurmaları bu kapsamda değerlendirilebilecek bir kurgudur (194). Benzer biçimde Sihirli Küre'de

Ozan'ın yolda karşılaştığı İngilizce konuşan sürücünün arabasına binmek için, eliyle önce kendisini sonra arabayı işaret ederek sürücünün yanına oturmayı başarması da bu duruma örnektir (42).

Bu başlık altında iletişim sürecinde değer olabilecek unsurlar sayıldıktan sonra iletişimi sekteye uğratan, *iletişim engeli* olarak değerlendirilecek noktalara da değinmek gerekir. Bu noktalardan ilki iletişim sürecini kesintiye uğratan kaynakla ilgili engellerdir. Kaynak kökenli engellerde, kaynak pozisyonundaki kimse alıcıya mesajını istediği biçimde aktaramaz. Bu durumun türlü sebepleri vardır. Bunlardan biri de heyecan, korku, tedirginlik gibi türlü saiklerden ötürü kaynak kişinin iletisini alıcıya göndermekte sıkıntı yaşamasıdır. Çalışmaya konu olan eserler incelendiğinde eserlerde kaynakla ilgili iletişim probleminin ekseriyetini bu sebebin teşkil ettiği görülür. Mesela Kakalar Günü'nde kızı kaybolan Erkan Bey'in kızının ortada olmamasından kaynaklanan heyecanla ne istediğini açık biçimde ifade edemeyen cümleler kurması (42-44), Sihirli Top'ta Hüseyin Bey'in Neriman Hanım'a evlenme teklifi yaparken cümlelerini tamamlayamaması bu duruma delil niteliğindedir (178-179).

Eserlerde kaynak dışında iletişim engelleri noktasında belirgin olarak görülen bir başka sıkıntı da alıcının tavrından kaynaklanır. Eserlerde alıcının kaynağı dinlememesi (SKYK, 42), bir kelimeyi bağlamı dışında düşünüp birinci anlamıyla değerlendirmesi (SKP, 161-162; POMK, 14-15), kaynaktan gelen iletiyi dikkate almayıp kendi düşünceleri doğrultusunda bir kurgu oluşturması (SKR, 67-68), zihnindeki kurguyla kaynağın cümlesini eşleştirmeye çalışması (SKR, 115-116) ve sorulan soruya yanıt vermek yerine savunma pozisyonuna geçmesi iletişimi aksatır (ANO, 42).

Bunların dışında işitme anlamında yaşanan sıkıntılar, eserlerde alıcıyı ilgilendiren problemler arasındadır. Bilindiği gibi toplumda yanlış bir kanı olarak işitme ve dinleme karıştırılır. Oysa işitme ve dinleme aynı şey değildir. İşitme yalnızca dinlemenin ön şartlarında biridir. İşitme olmadan özelde dinleme genelde de iletişim mümkün olmaz. Bu durum Ayşegül'e Ne Oldu isimli kitapta Orhan'ın hademe ile yaptığı konuşmada net biçimde somutlaşır. Kitapta hademe Orhan'ın da aralarında bulunduğu çocuklara "*Hanginiz şut çekti?*" diye seslenir. Orhan soruyu işitmeyerek "*Suyu biz kesmedik.*" yanıtını verir. Hademe "*Ne suyu?*" diye bağırdığında ise, Orhan bu kez, "*Hüseyin burada yok!*" diye yanıt verir (17).

Müstakil olarak kaynak ve alıcıdan kaynaklanan engellerin dışında eserlerde her iki unsurdan kaynaklanan birtakım iletişim engelleri de zaman zaman dikkat çekici boyuta ulaşır. Bu noktada aynı dili konuşmamak da hem kaynak hem de alıcı ile ilgili bir durumdur. Bireyin muhatabıyla iletişim kurması için tarafların aynı dili konuşması çok önemlidir. Her ne kadar sözsüz iletişim yollarıyla temel bir kısım noktalarda iletişim kurulsa da verilmek istenilen iletinin herhangi bir engele takılmadan alıcı tarafından anlamlandırılması için aynı dili konuşmak ve dilin inceliklerine vakıf olmak başat bir unsurdur. Sırf aynı dili konuşamamaktan ötürü meramlarını anlatamayan ve anlamayan pek çok insan vardır. Sihirli Gözlük 3'teki Emre'nin annesi ve Canaima köyündeki kadınlar da bu insan grubunun arasındadır. Eserde Emre'nin annesi Venezuela'da Canaima Köyü'ndeki kadınlara Emre'yi sormasına karşın hiçbir karşılık alamaz. Çünkü aynı dili konuşmadıklarından kadınlar Emre'nin annesinin ne söylemek istediğini anlamazlar (74). Benzer biçimde yine aynı eserde Emre'nin annesi ile ona rehberlik eden kişi de aynı dili konuşamamaktan ötürü anlayamazlar. Açık olarak ifade edersek Emre'yi kurtarmak için Angel Şelale'sine doğru yol alan ekibin rehberi "*Salto Angel*" diye bağınca Alan Rogers Angel Şelalesi'ne geldiklerini söyler. Bunun üzerine Emre'nin annesi hayli sevinir. Ancak söylediğinin yanlış anlaşıldığını fark eden yerli rehber gülererek söylemek istediğini yeniden ifade edince şelaleye gitmek için daha uzunca bir mesafenin olduğu anlaşılır (127-128).

İletişim engelleri bahsinde son olarak eserlerde okuyucunun karşısına çıkan engeller ise, iletiden kaynaklanır. Kaynak tarafından gönderilen iletinin alıcıya bütünüyle aynı olarak aktarılması her zaman için mümkün olmaz. Mümkün olmayışın bir sebebi de iletinin kodlanması ile ilgili bir durumdur. İleti yeterince açık ve anlaşılır değilse ya da ileti gereksiz kelime ve cümlelerle kodlanmışsa bir kısım iletişim problemleri yaşanabilir. Bunları incelenen muhtelif eserlerde de görmek mümkündür. Nitekim Ayşegül'e Ne Oldu'da Aslı'nın söylemek istediğini komiserine anlatırken yeterince açık ve anlaşılır konuşmaması (47-48), Sihirli Gözlük 2'de Emre'nin babasının polisle konuşurken, polisin gereksiz cümleler kullanması bir kısım iletişim problemlerine sebep olmuştur (47-48). Bunların dışında bireyin söylediğinin muhatabında bir etki uyandırabilmesi ve bir iletişim probleminin yaşanmaması için söylenen cümle ile kastedilen durum arasında bir bağın olması lazımdır. Aksi hâlde söylenilenden kastedilmek istenen manalar çıkmayabilir. Bu bağlamda Ayşegül'e Ne

Oldu'nun kahramanlarından Bulut'un arkadaşları ile yaptığı konuşma dikkate değerdir. Eserde Bulut, taş ocağına giden yoldaki metruk evde bulduğu kaybolan arkadaşı Ayşegül'e ait bigudiyi, komiserin ciddiye almadığını arkadaşlarına ifade etmek ister. Ancak arkadaşları bigudiyle komiser arasında bir bağ kuramayınca konuyu bambaşka mecralara çekerler (91).

İletişim sürecinin unsurlarından ve iletişim engellerinden bahsettikten sonra bu başlık altında *iletişim araçlarına* da değinmek gerekir. Bilgi alışverişini sağlam bir zemine oturtmak için son derece elzem olan iletişim araçları, son yıllarda iletişim fonksiyonunun dışında başka amaçlar için de kullanılmaya başlamıştır. Erdoğan da eserlerinde modern dönemlerin vazgeçilmezi olarak tanıtılabilecek iletişim araçlarını farklı yönleriyle ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Bunlardan ilki *bilgisayardır*. Bilgisayar, internetle beraber düşünüldüğünde günümüzdeki önemli iletişim araçlarının başında gelir. Bilgisayar, neredeyse dünyayı küçük bir köy hâline getirmiştir. Artık binlerce kilometre ötede yaşanan bir gelişme anında kişinin bilgisi dâhilindedir. Birey bilgisayar aracılığıyla istediği bilgilere çok kolay ulaşma imkânına sahiptir. Sihirli Gözlük 3'te Emre'nin babası da bu durumun bilincindedir. O, kaçırılan oğlunun odasında vakit geçirirken komodinin üzerinde oğluna okuduğu "The Legend of Temiskaming Angel" isimli kitabı görür ve Temiskaming kabilesinin gerçekten var olup olmadığını araştırmaya koyulur. Bunun için yerinden doğrularak Emre'nin bilgisayarını açar ve internet tarayıcısının arama satırlarına "Temiskaming" yazıp bekler (11).

Bilgisayarın istenilen bilgiye anında ulaşma getirisinin yanında eserlerde bilgisayarın neredeyse bir bellek, geçmişe yönelik bir kayıt defteri hüviyetine bürünmüş olması da vurgulanır. Öyle ki Sihirli Gözlük 2'de bir kısım polisiye olayların çözümünde bile bilgisayarın bu olağanüstü belleğinden faydalanılır. Daha açık biçimde ifade edersek, eserde Emre kaçırılınca, eve gelen polis şefi durumu tetkik etmek, veri toplamak maksadıyla Emre'nin bilgisayarını yanındaki memuruna inceletir. Memur internet tarayıcısının tarihçesine girip Emre'nin hangi adreslerde dolaştığına bakınca birtakım çizgi filmler, bir televizyon dizisinin tekrarının verildiği bir televizyon sitesi ve bir oyun sitesi görür. Ardından da bunlardan hareketle bir hükme varmaya çalışır (130).

Bilgisayar çıktıktan sonra pabucu biraz dama atılsa da yaygın olarak kullanılan iletişim araçlarından biri de *televizyondur*. Televizyon dünyayı kendi içine sığdırması,

olan bitenden insanları haberdar etmesi noktasında önemli bir araç olsa da bilgiyle beraber bağımlılığı da getiren bir yönü olması hasebiyle bazen bireye zarar da verir. Erdoğan da eserlerinde daha çok bu bağımlılıkla birlikte televizyonun olumsuz yönlerini ele alır. Onun eserlerinde televizyon bir sömürü aracı pozisyonundadır. Ona göre “*Televizyon kanalları için amaç bir olayı sunmak değil, o olayın seyredilmesini sağlamaktır.*” Nitekim Sihirli Gözlük 3’te Emre’nin kaçırılması olayında bu durum açıkça görülür. Eserde Emre’nin kaçırıldığı haberi aşikâr olunca bütün televizyoncu ve gazeteciler Emre’lerin evini doldururlar ve Emre’nin bulunmasına ilişkin cep telefonlarından bir oylama kampanyası yaparlar (146-148). Bununla beraber televizyoncular için bir olayın mahiyeti değil, güncelliği ve ilgi çekiciliği önemlidir. Bu yüzden ne kadar önemli olursa olsun güncelliğini yitiren bir olay görmezden gelinebilir. Öyle ki Sihirli Gözlük 2’de Emre’nin kaçırılmasının ardından onların evini su yolu yapan televizyoncu ve gazeteciler giderek evden ayaklarını keserler. Zira artık Emre hakkında seyircilere sunacak yeni bir ayrıntı bulamazlar (7-8).

Televizyonun her ne kadar bir sömürü aracı olduğu eserlerde yansıtılsa da yine de onun insan hayatında önemli bir boşluğu doldurduğu ironik bir dille kurgularda verilmekten geri durulmaz. Örnek olarak Sihirli Küpe’de eve giren aile fertlerinin evin en küçüğü Elif’in yokluğundan önce televizyonun yokluğunu fark etmeleri bu durumun açık delilidir (58-59).

Televizyonun incelemeye konu olan eserlerde bireyler tarafından evin yegâne eğlence kaynağı olarak görüldüğü noktalar da vardır. Öyle ki aile üyeleri onsuz bir evi yas evinden ayrı görmezler. Sihirli Küpe’de Elif’in annesinin düşüncesi bu durumu ispatlar niteliktedir. Eserde Elif’in annesinin komşusuna evine hırsızın girdiğini; giren hırsızın televizyonu çaldığını; bu sebeple evin ölü evine döndüğünü ifade etmesi bu anlamda kayda değer bir örnektir (129). Televizyonla insanlar arasında ciddi bir bağ oluştuğunun bir diğer göstergesi de yine Sihirli Küpe’nin bir başka bölümünde geçer. Eserde televizyondaki maç yayınına kendilerini kaptıran insanlar öylesine dünyadan koparlar ki etraflarındaki gelişmelerden haberdar olmazlar (170-171).

Son olarak iletişim araçları arasında eserlerde dikkat çeken unsur bilgisayar ve televizyondan çok geri planda da olsa *gazetedir*. Kabul edileceği gibi, insanları bilgilendirici nitelikteki önemli iletişim araçlarından biri de basılı yayın organlarıdır.

Özellikle güncelin takip edilmesi ve insanlarda okuma alışkanlığını geliştirmesi noktasında bu araçlar mühim bir rol taşımaktadır. Ancak insanların gazete veya dergileri takip etme düzeyine bakıldığında bu husustaki veriler hiç de iç açıcı değildir (Gündüz ve Şimşek, 2011, 24).

Gazete bir toplumun aydınlanmasında önemli bir gelişmişlik aracıdır. Fakat ülkemizde gazete rağbet görmez. Bu durumu gazete satış oranlarını artırmak amacıyla düzenlenen kampanyalardan müşahede etmek mümkündür. Kimi gazeteler tabak çanak vermek suretiyle satışlarını artırıp çarkı döndürmeye çalışırlar. Yazar da Prensi Olmayan Masal Kitabı'nda tam da bu noktaya dikkat çeker ve kitabında satış oranlarını artırmak için kupon dağıtarak tabak veren bir gazeteden bahseder (52-53).

4.1.1.12. Kişiyi ruhsal bakımdan rahatlatan mizah içerikli değerler

Hayatın içinde *mizah* önemli bir yere sahiptir. Çünkü insanların yoğun hayat şartları içinde gülmeye ve deşarj olmaya da ihtiyaçları vardır. Fakat gülme eylemi zannedildiği gibi rastgele ortaya çıkan bir durum değildir. Bu eylem insanların gelişim seviyesi ve yaşantıları ile paralellik göstermektedir. Hayatın içinde kimi zaman tutarsız davranışlara gülen insanın, kimi zaman tutarsız adlandırmalara, kimi zaman kavramsal tutarsızlıklara, kimi zaman da birden fazla anlama gelen sözcüklere gülmesi bu durumu ispatlar niteliktedir (Gander ve Gandiner, 1993'den aktaran Bacanlı, 2004, 77).

Eserlerde gülmece unsuru olarak değerlendirilebilecek ilk husus argo söylemlerdir. Bazen yakışsız ve kaba olarak da telakki edilse de argo söylemler kimi bireyler için ironik bir unsur olarak değerlendirilebilir. Aşkım Çobanyıldızı'ndaki kahramanlardan Akın'ın Aylin'e yaptığı espri de Aylin tarafından bu çerçevede ele alınır. Detaya inmek gerekirse, eserde Aylin'i yakın bir arkadaşının doğum gününe davet eden Akın, Aylin'den daha önce konuştukları mevzuları doğum gününde açmamasını rica eder. Ardından da “*Açarsan fikirlerinin hemen üzerine atlarlar.*” diye onu uyarır. Bu arada “*Aslında izin verirsem senin de üzerine atlarlar ama neyse*” diye espri yapmayı da unutmaz. Aylin Akın'ın bu esprisine terbiyesiz diye karşılık verse de ardından bir kakhaha patlatır ve “*Ne hoş çocuk!*” diye içinden geçirerek gecenin nasıl sonlanacağını merakla bekler (218).

İncelenen eserlerde argo söylemlerle birlikte bireyler zaman zaman da birbirleriyle bağdaştırılmayan kelimelere gülerler. Gerçekten de bazı anlarda birey söylenen kelime ile yaşadığı durumu bağdaştıramayınca mizahi bir kısım olaylar ortaya çıkabilir. Eserlerden örnek vermek gerekirse, Sihirli Top'ta bu minvalde kurgulanmış bir bölüm vardır. Bölümde, eserin kahramanlarından Deniz, dışarıdan içeri girerken babasının kendisine söylemiş olduğu “yüzün sirke satıyor” ifadesinin ne anlama geldiğini babasına sorar. Babası bunun yüzü asık insanlar için kullanılan bir tabir olduğunu söyleyince, Deniz bunu oldukça komik bularak güler (39).

Argo söylemler ve bağdaştırılmayan kelimelerle birlikte bireyler bazen de çevrelerinde duydukları ilginç seslere gülerler. Sihirli Top'un kahramanlarından Deniz ve Miray'ın ağaca çıkan Zıpır'ın “Kiirrrk!” diye bir ses çıkarması sonucu gülmeleri bu duruma örnektir (169).

Eserlerde yukarıda sayılanlarla birlikte kahramanların güldükleri noktalardan biri de konu dışı ifadelerdir. Konuşulan konunun haricinde dile getirilen bir kısım düşünceler, maksadın dışında hasıl olduğu için çevredeki insanlar tarafından komik karşılanabilir. Sihirli Gözlük 1'in kahramanlarından Barrett'in konuşması da sırf bu sebeple etrafındaki insanların gülüşmesine neden olur. Biraz daha ayrıntılı anlatırsak, eserde Profesör Barrett katıldığı bir toplantıda Kuzey Amerikalı yerlilerin güneye yaptıkları yolculuğun aynısını modellemek istediğini, bu sebeple aslına uygun bir biçimde kuzeyden güneye bir seyahat planladığını ifade eder. Bu ifadelerden sonra da esprili bir şekilde seyahati sonucunda bir hazine bulmayı planladığını dile getirir. Saygın profesörün bu sözleri salondakilerce kahkaha ile karşılanır (19).

Konu dışında dile getirilen ifadeler gibi, beklenilenin aksi biçimde seyreden olaylar da bireyi güldürebilir. Sihirli Kaykay'da Ozan'ın kaza yapan aracı komik bulması buna örnektir. Eserde Ülkü amcanın yoldan çıkıp bir çukura saplanması Ozan'a çok komik gelir. Bunu bir oyun zanneden Ozan, kahkahalar atarak “*Bir daha yapsana Ülkü Amca!*” diye bağırır (27).

Yine bu başlık altında düşünülebilecek bir başka husus da safça söylemlerdir. Bilindiği üzere, kimi insanlar yaşanan dünyanın gerçeklerinden habersizdirler. Bu nedenle de niyetlerini gerçekleştirmek için oldukça safça söylemlerde bulunup komik

duruma düşebilirler. Sihirli Top'ta Fevzi Bey'in yeşili korumak adına binaları yeşile boyayacağı yönünde bir söylem geliştirmesi de buna örnektir (171).

Eserlerde mizahın öne çıktığı noktalardan biri de sözcük oyunlarıdır. Sözcükleri bölüp parçalamak, onların birinci ve ikinci anlamlarını düşünmek suretiyle de insanlar kahkahaya boğulabilir. Sihirli Gözlük 2'de Emre ve babası da sözcük oyunlarına başvurarak gülerler. Eserde Emre babasının elindeki yumurtanın bozuk olduğunu söyleyince babası gülerek yumurtayı çöpe atar ve “*Emredersiniz efendim.*” der. Sonra da “*Emredersiniz. Emre ne derse o olur. Emre dersiniz olur.*” şeklinde bir sözcük oyunu yaparak oğlunu kahkahalara boğar (57).

Son olarak gülmece öğeleri arasında telefon şakalarını da saymak gerekir. Birey telefonda konuştuğu bir insanı aldatmak suretiyle şaka yapabilir. Nitekim Sihirli Şapka'daki çocuklar da bu yolla eğlenmeye çalışırlar. Öyle ki Sihirli Şapka'da kendilerine eğlence arayan bazı çocuklar, karakola telefon edip birtakım şakalar yaparlar. İlk aradıklarında parkta bir ceset bulduklarını söyleyen çocuklar, bu cesedin çınar ağacının altında yattığı söylerler. Ardından aceleyle polisler oraya gittiğinde, burada yatan cesedin bir fare ölüsü olduğunu görürler (91). Yine aynı şekilde, Sihirli Şapka'da telefon şakası yapmakta sınır tanımayan çocuklardan biri, farklı bir ses tonuyla karakolu yeniden arayarak “*İnce bıyıklı biri beni tehdit ediyor.*” der. Polis tarafından kim olduğu sorulunca da “*Ben Miki Fare, kedim beni tehdit ediyor.*” şeklinde yanıt verir (92).

4.1.1.13. Bireysel gelişime yardımcı değerler

Yaşanılan dünya bireyin tek yönlü değil, çok yönlü gelişmesini istemekte bireyin pek çok alanda uğraş vermesini bir yönüyle teşvik etmektedir. Bu gerekçeden hareketle Erdoğan eserlerinde bireyin zihinsel, sosyal, duygusal ve sanatsal gelişimine katkı sağlayabilecek türlü değerlere yer verir. Bu değerlerden biri de bireyin sanatsal bir zevk edinip kendini geliştirebileceği yöntemlerden biri olan *enstrüman çalmaktır*. Birey enstrüman çalarak hem hoşça vakit geçirip hem de duygularını güzel bir biçimde terennüm edebilir. Kemancı Ayı Masalı'nda Şenlik Park'ın şen ayısı Bingo da bunun idrakindedir. Şöyle ki eserde Bingo tesadüfi biçimde bulunduğu kemandan güzel sesler

çıkarmak için uzun süre uğraş verir ve nihayetinde keman çalmayı, hatta Şenlik Parkın mensuplarına konser vererek onları mutlu etmeyi başarır (12, 14, 16).

Enstrüman çalma ile aynı ekseninde düşünülebilecek hususlardan biri de eserlerde dikkat çeken *şarkı söyleme* eylemidir. Kuşkusuz şarkı söylemek de enstrüman çalmak gibi kişinin duygularını terennüm ederken kullandığı bir yoldur. Kurmaca metinlerde şarkı söyleyen kahraman, hem duygularını sözcüklere dökerek rahatlar, hem de güzel anlar geçirir. Sanatsal anlamda edinilen zevk de bunların cabasıdır. Onu Seviyorum'daki Fatih ve arkadaşlarının birlikte şarkı söylemekten çok hoşlanmaları ve birlikte şarkı söylerlerken neredeyse kendilerinden geçmeleri bu duruma örnek olarak verilebilir (114). Benzer biçimde şarkı söyleme gibi müzik dinlemenin de rahatlatıcı ve kendinden geçirici bir etkisi vardır. Müzik sayesinde insan bulunduğu âlemden uzaklaşıp başka âlemlere dalabilir. Bu durum yine Fatih'in tavrında somutlaşır. Eserde Fatih sevdiği kızın kendisine verdiği adresteki evi bulamayınca tanıştıktan sonra henüz bir kez gördüğü kızı yitirmenin acısını içinde hissedip bir müzik evinin önünde yağmurun dinmesini bekler. Beklerken de içinde bulunduğu duygu hâli ile kendini müziğe kaptırır. Bir süre sonra gitmek istese de müzik kendisini bırakmaz. Müziğin etkisiyle kendisini yağmurdan bir atın üzerinde farz ederek koyu renk ormanların üzerinde uçtuğunu; bulutların ıslak ıslak yüzüne çarptığını düşünür (112-113).

Bunların dışında bireyin sanatsal gelişimine katkı sağlayacak noktalar arasında *resim yapma* da çalışmaya konu olan eserler arasında dikkat çeker. Resim, bireyin kendini sanatsal biçimde ifade ediş tarzıdır. Birey bakış açısını tuvale yansıtarak olayları bazen görünen bazen de görülmesi istenen boyutuyla aksettirir. Ancak resmin bir ifade tarzı olduğunu anlamakta sıkıntı yaşayan bazı kimseler, tarihin kimi dönemlerinde resmi sakıncalı bir unsur olarak görüp günah kabul ederler. Sihirli Kalem'de geçen olay halkası bu duruma iyi bir örnektir. Söz gelimi, eserde kahramanlardan biri resme bakmayı günah kabul ederek, ev ahalisi içinden resme bakanları döver (159-160).

Bu sanatsal yeterliliklerin dışında kendini geliştirmenin önemli yollarından biri de *kitap okumaktır*. Birey kitap okuyarak anlama becerisini geliştirmeden, farklı bakış açıları kazanmaya kadar sayılamayacak pek çok kazanımı aynı anda elde eder. Eserlerde bir noktada bu hususlara değinilmek için okumanın farklı veçhelerine yer verilir. Bahse konu olan eserlerde kahramanlar okumaya çok farklı misyonlar yüklerler. Örneğin kimi

kahramanlar kitabı problem çözme becerisini geliştirmek için okurken (STP, 196-197-198-199), kimileri de keyif almak (STP, 73-74; SGZLK 2, 75), bilgi ve görgülerini artırmak (STP, 116), vakit geçirmek (SGZLK 1, 3,6; SKR, 11), zihinlerindeki soru işaretlerini gidermek (ANO, 49), dış dünyadan uzaklaşmak (KKÇ, 108) ve hayal güçlerini geliştirmek için kitap okurlar (ANO, 110). Kitap okuma hususunda yalnızca bunlara değinmekle de kalmayan yazar eserlerinde kitap ve kitap okuma ile ilgili önemli mesajlar verir. “Kitap kültür aktarımı için önemli bir vasıtaadır.” (SKLM, 80), “Kitabın yakılmak suretiyle ortadan kaldırılması bireyi derin bir üzüntüye sevk eder.” (SKLM, 156), “Kitap geleceğin hafızasıdır.” (SKLM, 57), “Kitaplar, insanların istifade etmesi için daha eğlenceli bir anlatıma büründürülmelidir.” (SKTP, 23), “Belli yaş grubundaki insanların kitapla haşır neşir olabilmesi için, kitabın ilgi çekici bir şekle sokulması elzendir.” (SKTP, 33), “Kitap her ne kadar önemine inanılan bir bilgi kaynağı olsa da toplumsal hayatta arzu edilen bir seviyede karşılık bulan bir unsur değildir.” (KKÇ, 51; SKTP, 33) şeklindeki mesajlar bunlardan birkaçıdır. Bunların dışında Erdoğan’ın eserlerinde kitap ve kitap okuma, mühimsenmesi gereken bir konu olmasının yanı sıra eğlenceli bir faaliyet olarak da okura sunulur. Mesela Korsan Kitap Çetesi’nde Bulut’un daha önce okumuş olduğu bir kitabı birkaç kere daha okumaktan imtina etmemesi (13), aynı şekilde yine Bulut’un okuduğu bir kitabın kahramanı ile kendisini özdeşleştirip kendini kitaptaki kahramanın yerine koyması bu durumun delili niteliğindedir (14).

Araştırmaya konu olan eserlerde kitap okuma hususuna ilişkin oldukça farklı tespitler vardır. Bu tespitlerden biri, kişinin ilgi alanına göre kitap seçimi yapma noktasında özgür bırakılmasıdır. Sihirli Top isimli esere bakıldığında kahramanlardan Hüseyin Dede de bunu yapar. O kitap seçiminde çocukları özgür bırakmaktan yana olduğundan kitap seçme konusunda çocuklara hiç karışmaz. Çocukların bilinçli ya da bilinçsiz olarak yaptıkları seçime saygı duyar (118-119).

Kitap seçimi noktasındaki önerilerinin yanı sıra kitap okuma alışkanlığının edinilmesi noktasında da kurgulama yoluyla eserlerde birtakım öneriler getirilir. Örneğin Sihirli Gözlük 2’de okuma alışkanlığının aileden başladığını dillendiren cümlelere yer verilir. Esere bakıldığında Emre isimli kahramana babasının kitap okuduğu görülür (61). Emre’nin ailesi gibi yine aynı eserdeki Barrett isimli bir başka kahraman da çocuklarının okuma alışkanlığını edinmesi noktasında üzerine düşeni yapar. Biraz daha anlaşılır kılsak, Barrett isimli kahraman eserlerde çocuklarına kitap

okumak, çocuklar uyuyana dek masal kahramanlarının sesini taklit etmek ve bu kahramanların hareketlerini canlandırmak suretiyle kitaplarla çocuklar arasında bir sıcaklık kurmaya çalışır (103).

Kitap okumaya ilişkin eserlerde üzerinde durulan bir diğer tespit ise bireyin kitap okurken zihnini dağıtıp konsantrasyon sorunu yaşamaması adına kendini dış uyarıcılara kapatmasıdır. Eserlere bakıldığında kitap okuyan birey ciddi bir şekilde kitaba odaklanır ve bu odaklanmayı bozmamak adına etrafındaki gelişmelerle ilgilenmez (SGZLK 1, 35, 38).

Erdoğan, kitap okuma konusundaki tespitlerini eserlerinde kurgu yoluyla da olsa paylaştıktan sonra kitapla ilgili toplumda kanayan bir yaraya parmak basar. Ona göre toplumun pek çok kesiminde okuma noktasında sıkıntılar vardır. Bu durumu Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde Bulut'un çevresinden hiç kimsenin Robin Hood'a dair bir şey bilmemesinden çıkarmak mümkündür (58-59). Oysa kitap okumamanın mazereti yoktur. Birey istediği her koşulda kitap okuyabilir. Sihirli Gözlük 3'te Barrett'ın kaçırılmış olmasına karşın bir taşın üzerinde oturup kitap okuması bu duruma örnektir (51).

Tüm bu sayılanlardan farklı olarak bazen de eserler vasıtasıyla kitaba toplumdaki alışılmış algının dışından bakılır ve kitap bilgi kaynağı olmasının yanı sıra para kazanma vasıtası olarak da düşünülür. Bu anlamda Ayşegül'e Ne Oldu'da dünya turu yapabilmek için para kazanmak zorunda olan Bulut ve arkadaşlarının, para kazanmak için birlikte kitap yazmayı düşünmeleri iyi bir örnektir (38-39).

Kitap gibi bireyin gelişimine hizmet edecek değerlerden biri de *kütüphane* oluşturma yahut kütüphanelerden istifade etme değeridir. Kütüphane, bir toplumun gelişmişliğinin önemli unsurlarından biridir. Birey kütüphane aracılığıyla dilediği yazılı ve basılı kaynaklara ulaşır ve onlar vasıtasıyla bilgisini, görgüsünü artırır. Sihirli Top'ta Hüseyin Dede de bunu bir hizmet bilmiş olacak ki kendi evinde büyük bir salonda bütün duvarları kitaplık olan bir kütüphane oluşturur. Bu kütüphanenin üç rafını da çocuk kitaplarına ayırır (119-120).

Özellikle belli yaş dönemindeki çocukların sosyalleşmesinde önemli amillerden biri de bu sayılanların dışında *oyundur*. Çocuk oyun oynayarak aynı anda birden fazla kuşu bir arada vurma imkânı elde eder. Vücutundaki enerjiyi boşaltma (SKTP, 125,

127), zihnindeki olumsuz düşünceleri geçici süreliğine de olsa unutmama (SŞPK, 7-8), farklı kişiliklere bürünme (SKP, 136), eğlenceli vakit geçirme (SKR, 79-80), özgüveni geliştirme (OS, 29-30), rekabet duygusunu tatma ve iş birliği içinde hareket etme oyununun kazanımlarından yalnızca birkaçıdır (KKÇ, 3; GU, 16-24). Birey tüm bu kazanımlardan birini ya da bir kaçını elde etmek için oyun oynayabileceği gibi bazen yalnızca vakit geçirme kaygısıyla da oyun oynayabilir. En azından bu durum Sihirli Gözlük 1’de böyle gelişir. Eserde kahramanlardan Emre, tuvalette oyalanmak için konsolun üzerinde duran annesinin yüzüğünü alır ve bu yüzüğü havaya atıp tutmak suretiyle yüzükle oynar (7-8).

Görüldüğü üzere oyunun sayılmakla bitmeyen pek çok faydası vardır. Birey oyun oynayarak başka hiçbir biçimde elde edilemeyecek kazanımları oyunla elde etme imkânına sahip olur. Ancak oyunun bu kadar faydasına karşın az da olsa kişinin başına sıkıntı açtığı taraflar yok değildir. Söz gelimi birey kimi zaman oyunun hengâmesine dalıp dış dünyayla bağlantısını tamamen kesebilir. Sihirli Kitap’ta da böyle bir kesit vardır. Eserde kahramanlardan Kenan ve Nilüfer oyuna dalıp kendileri için çok önemli olan tarih kitabını bir pencerenin önünde unuturlar (125, 127).

Son olarak birey oyunla yakın tarzda kişisel gelişimine katkıda bulunması için *spor* da yapabilir. Spor kişinin bedenini yaptığı bir faaliyettir. Kişi bu faaliyet sayesinde hem sağlıklı bir yaşamın kapısını kendine açarken, hem de ruhen dış dünyanın stresinden uzaklaşır. Bu manada incelenen eserlerde spor yapan, spor yapmaktan zevk alan kahramanlar vardır. Mesela Sihirli Top’taki Hüseyin Dede böyle bir insandır. Eserde Hüseyin Dede her gün bakkala yürüyerek gidip gelerek spor yapmaya çalışır (STP, 52-53). Hüseyin Dede’nin spor yapma tarzından biraz farklı olarak Onu Seviyorum’daki Fatih ve arkadaşları da spor yapar. Onlar sabah gün doğmadan kaya tırmanışı yaparak hem spor yapmanın hem de birlikte vakit geçirmenin tadını çıkarırlar (119-120).

4.1.1.14. Bireysel haklarla ilgili değerler

İnsan olmaktan kaynaklanan birtakım haklar vardır. Kişi hiçbir şekilde bu haklarını kullanmaktan alıkonulamaz. Bu haklardan biri *özgürlüktür*. Özgürlük kişinin baskıdan korunmuş olması durumudur. Özgürlük toplumun çeşitli katmanlarında farklı

biçiminde kabul edilebilir. Bu farklılıklar Erdoğan'ın eserlerine bazen bağırarak şarkı söylemek (OS, 130), bazen Aşkın Çobanyıldızı'nda olduğu gibi hiç kimseye danışmadan, hiçbir normu dikkate almadan hareket etmek ve kısa etek giymek biçiminde kabul edilir (116-117).

Genelde hak, özelde ise özgürlük temelinde ele alınan diğer bir husus ise eserlerde göze batan *konuşma özgürlüğü* kavramıdır. Bilindiği üzere, birey dilediğini söyleme hakkına sahiptir. Onun bu hakkını kısıtlamak yasalar önünde de suçtur. Ancak bazen yasaların suç saydığını insan kendine hak görür. Fakat ne hak ki bu noktada en büyük mağduriyeti yine yasağı koyan kimse yaşar. Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserin kahramanlarından Bulut örneğinde de durum net biçimde görülür. Açıklığa kavuşturursak, eserde kendi sözlerine karıştığı için Aslı'ya kızan ve onu sorulmadan konuşmaya men eden Bulut, kısa bir süre sonra Aslı'nın konuşmamasından ötürü oldukça sıkıntı yaşar (18).

Özgürlükler kapsamında düşünülebilecek bir diğer hak da *özel yaşamın gizliliği*dir. Birey tamamen kendi hür iradesi doğrultusunda gizlisini aşikâr etme ya da etmeme hakkına sahiptir. Bu sebeple bireyin müsaadesi dışında onun özeline kimsenin müdahale etme hakkı yoktur. Ancak toplumsal yaşam içerisinde dikkate alınması gereken bu hüküm, günlük hayat seyri içinde sık sık ihlal edilir. Bu ihlali yapanlar arasında Sihirli Kalem'in kahramanlarından Caner de vardır. Eserde Caner kardeşinden izinsiz olarak kardeşinin cep telefonuna gelen mesajları okumaya çalışır. Üstelik bu yetmiyormuş gibi kardeşinin "*Karıştırmasına telefonumu! Versene ya telefonumu!*" diye kendisine uyarısını da dikkate almayarak aymazca bir tutum benimser (29-30).

Bu sayılanlarla beraber kişisel haklar çerçevesinde değinilebilecek bir başka husus ise *demokrasidir*. Demokrasi bireyin düşüncelerini söyleyip kendini ifade edebildiği, alınacak bir karar üzerinde tesir hakkının olduğu önemli bir sistemdir. Bu sisteme ait kültürü küçük yaşta bireylere yerleştirmek için de, sistemin olanakları çerçevesinde kimi uygulamalar yaptırılmalıdır. Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut'un öğretmeni de tam olarak bunu yapar. Somutlaştırmak gerekirse, Bulut'un öğretmeni düzenleyeceği çevre gezisinin nereye olacağını belirlemek maksadıyla sınıfta demokratik usulleri işleterek herkesten bir öneri bekler ve aldığı öneriler doğrultusunda bir karara varır (95).

Bu başlık altında ele alınabilecek son değer ise *hak aramadır*. Hayat içinde kimi haksızlıkların yaşandığı pek çok kimsenin malumudur. Mesela bu haksızlıklardan biri korsan kitap satmaktır. Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut'a göre korsan kitap satmak haksızlıktır, böyle bir haksızlığa göz yuman insanlar da bu haksızlığın paydaşlarıdır (55). Bunun için Bulut haksızlıklara susmaz ve göz yummaz. Zulme maruz kaldığını hissettiğinde haksızlığı sineye çekmek yerine hakkının peşinden gider ve en az haksızlar kadar sesini çıkararak hakkını arama savaşı verir. Örnekleme gerekirse Korsan Kitap Çetesi'nde, arkadaşları Erol ve Necdet'e haksızlık edildiğini düşünüp haksızlığa karşı durmak adına beraberindekileri örgütlemesi tam da bu hâle uygun bir davranıştır (24-25).

4.1.1.15. Planlı bir yaşamı telkin eden değerler

Başarı tesadüflerle elde edilmediğinden her başarının arkasında akıl ve disiplinli çalışma vardır. Plan da akıl ve disiplinin eşgüdüm içinde yürütülmesi hâlidir. Erdoğan'ın eserlerinde bu yönüyle planlı bir yaşamı telkin eden pek çok değer vardır. Bu değerlerin başında da *plan yapma* becerisi gelir. Bilindiği gibi, bir planlama içine giren birey bunu çok farklı sebepler üzerine temellendirir. Başarıyı taltif ettirmek (SŞPK, 39), bir tehlikeyi savuşturmak (SKTP, 47-48, 55-56; SŞPK, 135-136; SKYKY, 49-50), özgürlüğe kavuşmak (SGZLK 2, 73; SKR, 171-172), gerçeği ortaya çıkarmak ve istenilen bir şeyi elde etmek bunlardan bazılarıdır (ANO, 88, 148-153). Tabii hayatını idame ettirmek namına plan yapan birey her daim doğru değerlendirmelerde bulunamaz. Dolayısıyla bireyin bir olay öncesinde kurduğu plan, süreç içinde değişikliklere uğrayabilir. İncelenen eserlerde de kahramanlar çeşitli vesilelerle planlarında değişikliğe giderler. Beklenmedik gelişmeler ve zaman içinde farklı yorumlamalar eserlerdeki plan değişikliklerinin ana sebepleridir (KKÇ, 106, 161). Bunların dışında elbette ki tecrübeler de bireyi plan değişikliğine iten amillerin başında gelir. Sihirli Küpe isimli eserde de bu durum görülür. Eserde tecrübeleri neticesinde başarısızlığa uğrayan kedi, amacına ulaşmak için yöntem değiştirir. Ayrıntı vermek gerekirse eserde kurguda kedi bir fare kadar küçük olan Elif'i yemeyi kafasına koyup bunun için daha önceki başarısızlıklarını da göz önüne alarak bir yöntem değişikliğine gider ve yeni bir plan uygular (97-98).

Eserlerdeki plan yapma ve planı bozup yeniden kurgulama değerinden sonra bu konuyla aynı bağlamda kabul edilebilecek bir değer de *hazırlık yapma* becerisidir. Esasında hayat türlü organizasyonların bir araya gelmesinden oluşan bir bütündür. Yaşanılan hayat içinde başarılı olmak, türlü aksaklıklarla karşılaşmamak için hayat zincirinin halkalarını oluşturan her bir organizasyonun hazırlık aşamasını iyi geçirmek elzemdir. Örnek verilirse, Sihirli Kaykay'ın kahramanlarından Bülent bunun için uzun süredir beklediği kaykay yarışmasının sabahı horoz ötmeden uyanır. Bir süre yatağında sağa sola döndükten sonra kalkıp kaykayını siler. Yarışma o gün saat üçte yapılacak olmasına rağmen Bülent sabahın altısında kendisine kahvaltı hazırlamaktan imtina etmez. Kahvaltı masasını kurduktan sonra odasına gidip giyinerek çekmecesindeki palamutu almak ister. Palamutu yerinde bulamayan Bülent, hazırlıklarını tamamlamak için bir arayışa koyulur (96). Yine Bülent gibi Sihirli Kitap'ın kahramanlarından Oktay da doğum günü sabahı uyanıp evde tebrikleri kabul ettikten sonra doğum günü partisinde herhangi bir aksaklığın yaşanmaması adına ailesiyle birlikte bir kısım hazırlıklara koyulur (26).

Hazırlık yapma değeri dile getirildikten sonra bu değerle pek çok noktada örtüşen tedbirli davranma becerisini zikretmeden geçmemek gerekir. Tedbir bir musibet başa gelmeden belli planlamaların içinde olarak musibeti engelleme ya da olabilecek felaketlerden en az hasarla kurtulma işidir. Günlük hayatta her iş olağan seyri içinde devam etmediğinden belirli aksaklıklar görülebilir. Bu aksaklıkların ortaya çıkmaması ya da mümkün merteye kontrol altına alınması ve öngörülen sonuçlardan ciddi sapmalar olmaması için tedbir şarttır. İncelenen eserlerde de tedbir teması önemli bir yer tutmaktadır. Eserlerde kahramanlar türlü sebeplerden ötürü tedbirli olma gereği duyarlar. Gizli olanı aşikâr etmeme (SKYKY, 70; KKÇ, 49-50), söylenenlerden ötürü mağduriyet yaşamama (AÇY, 48-49), hayatta kalabilme (SKTP, 71), tabiatla mücadele etme (SGZLK 3, 115-116-117; SKYKY, 69), kanundan kaçma (SKP, 157; SGZLK 2, 14; SKR, 178), bir işi kimselere yakalanmadan neticelendirme de bu anlamda eserler içinde tedbiri gerekli kılan hâllerdir (SKR, 94-95). Tabii bireyin tedbirli olması için ille de bu sayılan durumların zuhur etmesi gerekli değildir. Kimi anlarda birey tedbir almak için bir aksiliğin olmasını da beklemeyebilir. Bulut'un babasıyla Ayşegül'ü aramaya giderken akşam karanlığa kalabileceklerini öngörerek yanına çakı ve fener alması bu duruma örnektir (161).

Yine yukarıda dillendirilen hususlar gibi planlı bir yaşamın sürdürülmesinde önemli amillerden biri de *amaç belirleme* becerisidir. Birey bir işi yapmadan önce muhakkak hedefini belirlemelidir. Aksi durumda hedefe giderken bir kısım yoldan sapmalar yaşayabilir. Yazar da bu durumun idrakinde olsa gerek eserlerinde amaç belirlemenin önemine dair önemli kesitlere yer verir. Sihirli Top'un kahramanlarından Deniz'in topa vururken Hüseyin Dede'nin "*Neye ulaşmak istiyorsan, neyi başarmak istiyorsan ona odaklan.*" sözlerini hatırlaması, arkadaşlarının topu atamayacağını ilişkin tepkilerine aldırış etmeksizin hedef belirlemesi ve topu uzak bir mesafeden arkadaşının tam kucağına "*güvercin gibi*" indirmesi bu bağlamda iyi bir örnektir (156-157). Yine Sihirli Top'ta Kuruyayla Gençlikspor'la yapılan maç esnasında hedefe odaklanmanın başarıyı getirdiğine dair yerinde bir örnek vardır. Ayrıntıya inerek kitapta kahramanlardan Deniz, arkadaşının sakatlanması üzerine Kuruyayla Gençlikspor'la yapılan maçın ikinci yarısında müsabakaya dâhil olur. Maçın başlamasıyla Kuruyaylılar için yedek kulübesinde yaptığı değerlendirmeye uygun davranmaya karar verir. Maç esnasında topu ayağında tutmayarak, en az paslaşmayla kaleyi hedefler. Nitekim bu amaçlı oyunun sonunda maç iki sıfırdan Denizlerin takımı lehine üç ikiye döner (207-208).

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere hedef belirlemek beraberinde başarıyı getirir. Ancak belirlenen hedefin özel olması elzemdir. Aksi takdirde birden çok hedefe ulaşma isteği, odaklanamama problemini doğurur ve birey Sihirli Top'un kahramanlarından Hüseyin Dede'nin dikkat çektiği gibi başarısız olur (124).

Son olarak eserlerde planlı bir yaşamın gerektirdiği şekilde öne çıkan noktalar arasında ise *kaynağa inme* düşüncesini saymak gerekir. Bir kısım tereddütleri gidermek için birincil kaynaklara gitmek, işi kaynağından öğrenerek bir rota çizmek ve vakit kaybetmemek adına akıllıca bir tutumdur. Sihirli Küre'nin kahramanlarından Ozan'ın da niyeti işi kaynağından öğrenmek şeklindedir. Öyle ki Ozan sihirli küresi sayesinde kendini Yeni Zelanda'da bulunca burada yaşayan anneannesinin yanına gitmek ister. Bunun için de az önce gördüğü haritanın yanına giderek en sağlam kaynaktan, bulunduğu yerdeki karayolunu izlediğinde anneannesinin yaşadığı kente gideceğini öğrenir (72-73). Böylece Ozan'ın hem yanlış yapma şansı azalır, hem de olabilecek vakit kayıplarının önüne geçilir.

4.1.1.16. Toplumsal bağlara dikkat çeken değerler

Bireyin var olabilmesi ve ayakta kalabilmesi, kişisel değerlerin dışında bir kısım toplumsal değerler üretmesine ve bu toplumsal değerlere sıkı sıkıya bağlanmasına bağlıdır. Toplumsal değerlere bağlanmanın yegâne yollarından biri de toplum içinde anne, baba, kardeş, arkadaş ve komşu gibi kişilerle kurulan iyi ilişkilerden geçer. Erdoğan da eserlerinde bu hususa dikkat çekmek için çeşitli kurgulara gitmiştir. Bu kurgulardan ilkinin *aile* başlığı altında ele almak gerekir. Aile toplumdaki en küçük sosyal birimdir. Çocuk bu sosyal birim içinde hayata hazırlanır ve hayatı öğrenir. Bir anlamda hayat okulu biçiminde kabul edilebilecek ailede ebeveynlerin birbirlerine ve çocuklarına karşı hâl ve hareketleri de önem kazanır. Misal olarak bazı dikkatsiz davranışlar sebebiyle ebeveynlerin kendi arasındaki huzursuzluk, çocuklara da sirayet edebilir. Bu hâlin güzel bir örneği Sihirli Gözlük 1’de verilir. Eserde Emre isimli kahraman anne ve babasının tartışmaları sonucu gözyaşları içinde uyuyup tartışmanın da etkisiyle korkunç kâbuslar görür (67-68).

Araştırmaya konu olan eserler incelendiğinde, eserlerde aile kurumuna ve ailenin çocuk eğitimine ilişkin önemli kesitler görülür. Bu kesitlerden biri de ailenin bazen kaş yaparken göz çıkarması durumudur. Gece Gelen Konuklar isimli eserde tam da bu durum dikkat çeker. Eserde aile bireylerinin gezmeye giderken, evde kalan çocuğa: “*Sakin ha, korkmayasın canavardan, hayaletten, öcünden...*” şeklinde tembihte bulunmaları çocuğu ürkütür ve korkuya karşı daha duyarlı hâle getirir (GGK, 6). Bu şekilde ailelerin çocukları eğitirken yaptıkları yanlışlar yukarıdaki örneklerle de sınırlı kalmaz. Bazen çocukları karşısında fikir birliği içinde olması gereken anne babalar çocukların önünde fikir ayrılığı yaşarlar. Hâl böyle olunca da Erdoğan’ın Ayşegül’e Ne Oldu isimli eserinde dile getirdiği gibi ebeveynler arasındaki ihtilafları çocuklar kullanır. Örnek olarak adı geçen eserde Bulut’un taş ocaklarına gitmek için izin istemesi neticesinde anne ve babasının ayrı telden çalması, akabinde Bulut’un bu durumu kullanarak taş ocaklarına gitme iznini ailesinden koparması yukarıdaki duruma delil teşkil eder (97).

Eserlerde aile demişken ailenin kurucularından *anneye* özel bir parantez açmak gerekir. İncelenen eserlerde anne motifi muhtelif şekillerde işlenir. İşlenirken de annenin alışılmış davranış kalıplarının biraz dışına çıkılarak gerçek hayatta var olan

ancak bugüne kadar çok dile getirilmeyen kesitler üzerinde durulur. Mesela eserlerde annenin sıcakkanlılığını ve koruyucu tavrını vermek yerine, daha çok “Anneler bazen çocukları ile ilgili bir meseleyi abartarak kocalarına söylemekten çekinmezler.” (ANO, 83-84), “Anneler belli işleri sürekli yapmaktan bunalmış olmanın verdiği psikolojiyle çocuklarına laf sokuşturabilirler.” (ANO, 147-148), “Anneler işlerinin yoğunluklarını bahane ederek evlatlarının kendilerine sormuş oldukları soruya aksi yanıtlar verebilirler.” (ANO, 23) şeklindeki mesajlar arkasında anne temasını işlenir. Elbette bu her eserde böyle değildir. Erdoğan’ın çocuklarının mutluluğuyla mutlu olan anneleri de ön plana çıkardığı eserleri vardır. Bu anlamda Sihirli Küpe böyle bir eserdir. Örnek verilecek olursa, eserde anne evladının bir başkasıyla güzel arkadaşlık kurmasından mutlu olarak bu arkadaşlığı canı gönülden destekler (101-102).

Eserlerde yalnızca anne değeri değil ailenin bir diğer kurucu üyesi *baba* da yer bulur. Evin direği olarak kabul gören baba her ne kadar toplumda bir otorite olarak algılsa da varlığı aile bireylerine manevi güç verir. Erdoğan da bu manada baba motifine eserlerinde değinir. Eserlere bakıldığında babanın anneye nazaran daha müşfik, daha samimi ve daha sorun çözücü bir kurgu içinde verildiği görülür. Söz gelimi baba Ayşegül’e Ne Oldu isimli eserde evladının derdini dinleyen bir arkadaşken (116), Korsan Kitap Çetesi’nde evladının psikolojisini çok iyi bilen ve nabza göre şerbet veren bir analisttir (96). Ancak baba ne kadar müşfik ve sorun çözücü olsa da yine evladı babasından bazı bilgileri saklayabilir. Bu anlamda Korsan Kitap Çete’sinde Bulut’un hırçınlığının sebebini babasından gizlemek için babasının sorularına bir başka soruyla mukabele etmesi bu duruma örnek gösterilebilir (16-17).

Daha dar ölçekte ilerlersek eserlerde aile bağlarının bir yansıması olarak *kardeş* teması da işlenir. Bilindiği üzere, özellikle belli yaş dönemindeki çocuklar için kardeş, bireyin sevdiklerini ve eşyalarını paylaştığı kimsedir. Bu sebeple kardeşler arasında kıskançlık ve çekememezlik duyguları had safhada yaşanabilir. Eserlerde bir anlamda bu hususa dikkat çekilmek için türlü kurgular yapılır. Bu kurgulardan biri de Sihirli Kalem’dedir. Kitapta Caner isimli kahramanın kıskançlık sebebiyle parkta bulduğu palamutu yere atmayarak kardeşinin kafasına atmayı yeğlemesi (35); yine aynı kahramanın kardeşini acı acı bağırtamamaktan ötürü üzüntü yaşaması bu duruma örnektir (41).

Anne, baba ve kardeşlere değinildikten sonra yelpaze biraz daha genişletilince eserlerde üzerinde durulan bir husus olarak *akrabalık* bağları dikkat çeker. Esasen akrabalık insanların bir arada olup birbirlerine destek çıkması bakımından önemli bir bağıdır. İnsanlar kan bağları sayesinde zor zamanlarda birbirlerinin yanında olurlar. Sihirli Gözlük 3'te Emre'nin kaybolması sonucu onun akrabaları da Emre'nin anne ve babasını yalnız bırakmazlar. Ayrıntıya inerse, eserde Emre kaybolduktan sonra evin müdavimi hâline gelen polisler, televizyoncular ve gazeteciler bir süre sonra evin kapısını aşındırmaktan vazgeçseler de Emre'nin anne ve babasını zor günlerinde akrabaları asla yalnız bırakmazlar (7-8).

Eserlerde neredeyse akrabalık gibi öne çıkan toplumdaki önemli dayanışma mekanizmalarından biri de *komşuluk* kurumudur. Zira birey fiziksel olarak yakın olduğu kişiye, duygusal olarak da yakındır. Sihirli Kürede de komşuluğun bir gereği olarak komşular zor zamanlarında birbirlerinin yanında olarak bir dayanışma sergilerler. Misal olarak eserde Makbule Hanım'ın torunu kaybolunca, komşularının Makbule Hanım'a destek olmak için onu bir lahza olsun yalnız bırakmamaları bu durumu açıklar niteliktedir (83). Yine benzer şekilde Prensi Olmayan Masal Kitabı'nda Çilek Hanım'ın hasta olduğu için komşusu Hüsamettin Bey'e çorba yapması da bu minvalde düşünülebilecek bir başka kesittir (16-17).

Eserlerde komşu ve komşuluk temasına dikkat çekilirken yalnızca komşuluğun kazanımları ile ilgili kurgulamalar yapılmaz. Eserlerde komşuluk bazen bir kontrol mekanizması gibi de düşünülür. Geniş manada düşünüldüğünde gerçekten de toplum tarafından tasvip edilmeyen kimi davranışların sergilenmesinde komşuların engelleyici bir rol takındıklarını fark etmek güç olmaz. Zaten bu hâl Aşkım Çobanyıldızı'nda da açıkça görülür. Eserde kahramanlardan Serkan tek başına yaşadığı evine gecenin bir saatinde kız arkadaşı Dilek'i götürse de komşuların kendisine göstereceği tepkiden ötürü oldukça endişelenir (130). Bunun haricinde komşulukla ilgili eserlerde vurgulanmak istenen bir diğer yön ise komşunun hangi tınyette biri olduğunun bilinmesidir. İnsan komşusunun ne türden bir insan olduğunu bilemezse türlü endişeler yaşar. Bu şekliyle endişe yaşayanlardan biri de on iki yıllık komşusu pılısını pırtısını toplayıp taşınıverince yerine gelecek kimsenin kim olduğunu bilmemekten ötürü endişelenen Hüsamettin Bey'dir (POMK, 5-6).

Bu bahis altında toplumsal bağların kurulması noktasında öne çıkan son değer ise, *arkadaşlık* kavramıdır. Tahmin edileceği gibi, arkadaş edinme, arkadaşlık kurma özellikle belli yaş dönemlerindeki bireyler için oldukça önemlidir. Yazar da arkadaşın ve arkadaş edinmenin çocuklar için ne kadar önemli bir değer olduğunu bildiğinden, kitaplarında arkadaş temasını sıklıkla dillendirir. Hatta bundan daha önemlisi “Sevgili Arkadaşım” diye bir kitap bile kaleme alır. Kaleme alınan bu kitapta arkadaşlık kavramına değinilerek bu kavramın önemi ve arkadaşlığı sürdürmek adına yapılan fedakârlıklar anlatılır.

Yazar, bu kitap haricinde arkadaşlık değerini kurguladığı çeşitli anlatılarda okuyucularına pek çok mesaj verir. Misal olarak “Birey kendisi için neye mal olacak olursa olsun iyi günde ve kötü günde arkadaşının yanındadır.” (SKTP, 7; KKÇ, 45-46), “Arkadaş bazen bireye amansız hastalığını unutturup bireyi hasta yatağından kaldıracabilir.” (SKP, 128-129), “Arkadaş edinmek bireye mutluluk verir.” (SŞPK, 72), “Birey zaman zaman arkadaşının başına bir musibet gelecek olmasından endişelenir.” (SKR, 142), “Birey arkadaşı ile duygudaşlık kurup onun sevincini kendi sevinci, sıkıntısını kendi sıkıntısı biçiminde kabul eder.” (KKÇ, 21-22, 59; ANO, 111), “Birey arkadaşının bir noktadaki mağduriyetini gidermek adına elinden geleni yapar.” (KKÇ, 76), “Birey arkadaşını uzun süre görmese de çok kısa bir zaman dilimi içinde onunla eski samimiyetini yakalar.” (AÇY, 78-79), “Birey arkadaşının gururunu zedeleyecek hatalar yapsa da sonrasında hatasını anlayarak yaptığı işten pişmanlık duyar” (SKYKY, 11), “Birey arkadaşının moralini bozmamak, onu naçar duruma düşürmemek için bazen üstesinden gelmekte güçlük çekebileceği sözler verir.” (KKÇ, 195), “Arkadaşlarının yanında olan birey acılarını unuttur.” (SŞPK, 65), “Birey arkadaşını kendisine öylesine yakın bulur ki ondan hiçbir sırrını saklama gereği duymaz.” (OS, 92-93), “Birey arkadaşını karşılıksız sever.” (OS, 42-46), “Birey zor zamanında arkadaşına destek çıkar ve onun sırtını yere vermek istemez” (OS, 92), “Araya zaman girse de arkadaşlıklar bitmez.” (BBBBD, 30) gibi iletiler yazarın arkadaşlığın güzel yönleri ile ilgili okuyucularına verdiği mesajlardan yalnızca birkaçıdır.

Bunların dışında eserlerde kahramanlar arkadaşlarına o kadar bağlıdırlar ki arkadaşlarını görmedikleri anlarda onlar adına meraklanırlar. Aşkın Çobanyıldızı’nda Aylin’in birkaç gün göremediği Serkan adına kaygılanıp ona ne olduğunu öğrenmek için Serkan’ın evine gitmesi bu duruma örnektir (113). Hatta bu bağlılığın daha veciz

bir örneği Fa Usta'nın Kemanları adlı anlatıda geçer. Anlatıda, Fa Usta'nın tek oğlu Mifa ve Prenses Lare arkadaş olurlar. Öyle ki biri prenses öteki yoksul bir marangoz oğlu olmalarına rağmen arkadaş olurlar. Çünkü onlar iyi arkadaşlığın zenginlik, güç ve mal mülk tanımayacağına inanırlar. Onlara göre arkadaşlık için gerekli olan tek şey sevgidir. Bu da ziyadesiyle kendilerinde vardı (34).

Eserlerde anne, baba, arkadaş gibi toplumsal yakınlıklara dikkat çeken hususlar gibi yine bu bölümde işlenebilecek hususlar arasında kişinin çevresiyle bağ kurmasını sağlayan bir kısım değerler de ele alınabilir. Bu değerlerden ilki incelenen eserlerde ön plana çıkan danışma, bir başka deyişle *fikir alışverişi* içinde olma değeridir. Hayat süreci içinde muhtelif vesilelerle müşahede edildiği gibi, insan kendi bilgi ve birikimiyle bazı işlerin üstesinden gelemez. Bunun için, bir konu hakkında önemli kabul edilebilecek bir bilgiye sahip olsa da, o konuda ne yapacağını, bilgi sahibi olduğunu düşündüğü başkasına sorar. Eserler bu dikkatle incelendiğinde, Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut ve arkadaşları da yapacakları dünya yolculuğunun rotasını planlamak için bilgisine saygı duydukları Aynur ablalarına danışırlar (24). Bu durumla aynı ekseninde Sihirli Küre'nin başkahramanı Ozan da karar vermekte güçlük yaşadığı konuları etrafındaki kimselere danışır ve etrafındaki insanların fikirlerine itibar eder. Bu durumu somutlaştırmak gerekirse, Ozan bahsi geçen eserde kendisine yapılan programa çıkma teklifine anneannesinin olumsuz yaklaşması üzerine onun görüşlerine itibar ederek programa katılmaz (137-138).

Yukarıdaki örneklerle bir yönüyle uyuşsa da ortak aklın daha fazla kullanıldığı bir başka örnek ise Sihirli Top'ta geçer. Eserde kahramanlar zaman zaman karşılıklı çıkan problemleri çözmek için ortak akla ihtiyaç duyup meseleleri enine boyuna tartışarak bir hükme varmaya çalışırlar. Bu hâl daha net biçimde açıklığa kavuşturulursa, Yoncasporlu oyuncular, Kuruyayla Gençlikspor'la yapacakları maç öncesinde kendi aralarında istişare mekanizmasını yürüterek maç öncesinde toplantı yaparlar. Bu toplantıya katılan başta kaptan Attila olmak üzere, Gürol, Kubilay, Lütfü, Cem, Mert gibi oyuncular rakip takım karşısında hangi stratejiyle oynayacaklarını istişare ederler. Konuşmalar esnasında rakip takımın ve kendilerinin güçlü ve zayıf taraflarını ortaya koyarak bir denklem kuruyormuşçasına maçı nasıl kazanacakları hususunda kafa yorurlar. Özetle rakip takımın bireysel olarak çok iyi olduğuna lakin

kolektif olarak bir yapı ortaya koyamadığına; buna mukabil kendilerinin ise takım olarak iyi oynadıklarına karar verirler (104-109).

Aynen danışma ve fikir alışverişi gibi kişinin içinde bulunduğu toplumla rabıta kurmasını sağlayan bir başka değer ise *dayanışmadır*. Dayanışma toplumsal bir birliğin neticesidir. Birlik içinde olan insanlar hayata daha fazla tutunur ve etrafında gelişen badirelerden daha az etkilenirler. Erdoğan'ın eserlerinde birey genellikle zor anlarda yakınındakileri yalnız bırakmaz ve yakınındakilere destek çıkmaya çalışır. Ayşegül'ün fidyeciler tarafından kaçırıldıktan sonra Bulut'un anne ve babasının neredeyse Allah'ın her günü Ayşegül'ün ailesinin yanında olması; yine Serkan'ın tiyatro sahnesinde rolünü unutmasından ötürü arkadaşlarının Serkan'ı teskin etmesi Erdoğan'ın eserlerinde yer alan dayanışma ruhunun göstergelerindedir (258). Ancak yukarıdaki durumlarda olduğu gibi insanların dayanışma içinde olmaları için ille de müşkül bir hâl gerekmez. Yazar da bunun farkında olacak ki Sihirli Gözlük 2 isimli eserinde sevgiyi yücelterek kahramanların birbirlerini desteklemelerini sağlar. Eser incelendiğinde sabah erkenden kalkan Emre ve babasının kahvaltı hazırlayarak anneye destek oldukları görülür (55-57). Ele alınan örneklerden biraz daha farklı kurgulanmış olsa da yine dayanışma çerçevesinde düşünülebilecek bir başka kurgu da Sihirli Küre'de görülür. Eserde "İnsanların tek başlarına altından kalkamadıkları yükü birkaç kişi bir araya gelerek rahatlıkla çözüme kavuşturabilir." düşüncesinden hareketle kahramanlardan Ozan bu anlamda çözüme katkı sağlayacağını düşündüğü insanlarla iş birliğine girer ve bir problemi çözer. Bir örnek verilirse eserde Ozan çok sevdiği arkadaşı Kerry'yi uyuşturucu çetesinin elinden kurtarmak için Yeni Zelanda'ya gelir ve burada televizyoncu Erhan Bey ve polislin desteğiyle Kerry'yi kaçırın adamın yakalanmasını sağlar (175-180). Yine, bu durumu andırır nitelikte Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut'un evlerinin etrafında olup biteni anlamak için arkadaşları ile iş birliği yapması (148-150-153), Korsan Kitap Çetesi'nde Barlaslarla yapılacak kitap satma yarışmasını Erolların kazanması için, bütün okulun kitap bağışı kampanyası çerçevesinde evinden yeni ve eski kitaplar getirmek suretiyle çaba sarf etmesi de Erdoğan'ın eserlerinde dayanışma bazen de iş birliği değeri altında göze çarpar (196-202).

Yukarıda bahsi geçen değerlerden daha farklı olarak bireyin etrafındaki insanlarla *dertleşmesini* de bir bağ kurma çabası olarak algılamak mümkündür. Sıkıntılı

anların hayatın bazı dönemlerine damga vurabileceği gerçeğinden hareketle, insanın sıkıntılı anlarda derdini anlatabileceği, duygularına tercüman olan kimseleri yanı başında görmek istemesi olasıdır. Bu olasılık Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde belirgin biçimde gerçek olur. Somutlaştırırsak, eserde Bulut'un babasının kaçırılan arkadaşı Ayşegül konusunda oğlunun dertli olduğunu düşünmesi ve bir gün akşam yemeğinden sonra evladını karşısına alarak dertleşmek suretiyle onun acısını hafifletmeye çalışması bu ekseninde düşünülebilir (112-115). Tabii dertleşmenin insanların acısını hafifletmek gibi güzel bir yönü olsa da dertleşmenin beraberinde bireylere bir sorumluluk getirdiğini unutmamak gerekir. Zira paylaşılan dertler bir sır olarak saklanıp bir daha olur olmadık yerlerde gündeme getirilmez. En azından bu durum Aşkım Çobanyıldızı isimli eserindeki Aylin ve annesi için böyledir. Çünkü onlar zaman zaman birbirlerine içlerini dökerler ancak bu iç dökme anlarından sonra, aynı konudan farklı ortamlarda hiç söz etmezler (136).

İncelenen eserlerde bireyin sosyal bir varlık olmasının ve toplumla bir bağ kurmasının gereği olarak *ait olma isteği* de bu konuda parantez açılacak ayrı bir konudur. Bilindiği gibi birey duygu, düşünce ve davranışlarıyla kendini bir yere ait hisseder ya da etmez. Birey kendini ait hissettiği unsurla ortak bir paydada buluşurken, kimi zaman ise, bir dışlanmışlık hissi yaşar. Söz gelişi, Aşkım Çobanyıldızı'nda çevresindekilerin konuşmalarından ve davranışlarından, bulunmuş olduğu yere ve gruba ait olmadığını anlayan Serkan, arkadaşlarının kendisine karşı davranışlarından ötürü yabancılaşma hissi yaşar (60-61). Bununla da kalmayarak benzer biçimde yaşadığı topraklara yabancı olduğu hissini, Remziye'nin konuşmasından da anlar. Hatta Serkan, üzümlü kırılma da bu konuşmadan “*Sen artık kentlisin. Sen bizden farklı oldun artık. Kentli ve biraz da hanım evladı.*” mesajını çıkarmakta güçlük çekmez (75-76).

Yine bireyin çevresiyle bir bağ kurduğunun bariz emarelerinden biri de eserlerde yer alan *kurallara uyma* değeridir. Toplum yaşamının düzenlenmesi için bir kısım kurallara ihtiyaç vardır. Çünkü ancak bu kurallara uyulduğu takdirde toplumdaki bireyler arasında bir uyum yakalanabilir. Erdoğan'da bu uyumun yakalanmasına bir nebze olsun hizmet etmek için eserlerinde kurallara riayet etmeye ilişkin kimi kesitler kurgular. Mesela bu kesitlerden biri Bülent'in okuduğu okulda öğrencilerin kuralları çiğnememek adına okula kaykay getirmemesidir (SKYKY, 95). Bunun benzeri, kurallara uymayla ilgili bir başka kesit de Korsan Kitap Çetesi'nde göze çarpar. Fakat

yukarıdaki kesitten farklı olarak kitapta kurallar toplum bazındaki ilişkileri değil aile içindeki ilişkileri düzenler. Örneklersek, eserde Ayşegül ailesi ne kadar kural koyarsa koysun, bu kurallara harfiyen riayet etmeye bayılır ve ailesinin izin vermediği hiçbir şeyi yapmaz (45).

Son olarak bireyin tek başına yaşayan bir varlık olmadığını, etrafındaki meselelerin de onu ilgilendirdiğini ortaya koyan göstergeler arasında *koruma* değerini de saymak gerekir. Yaradılış gereği koruyup kollama güdüsü ile hareket eden insan, zor durumda olana sahip çıkar. Bu hâli Korsan Kitap Çetesi'nin pazarcının tavrından da anlamak mümkündür. Anlatıda pazarcı pazar yerinde kavgaya şahit olunca önce “*Utanmıyor musunuz?*” diye kavgaya karışan çocukları azarlar sonra da kavgaya karışan taraflardan Bulut ve arkadaşları daha küçük diye onları koruyucu bir tavır sergiler (47). Bahsedilen örnek kurgular içinde, koruma değeri altında verilebilecek güzel bir örnek olsa da bu durum koruma değeri ile ilgili eserlerin bütününe genellenmemelidir. Çünkü insanın koruyucu bir tavır sergilemesi için her daim felaket içerikli bir olayın belirmesine gerek yoktur. Bazen insan ortaya çıkması olası kötü bir olay öncesinde de Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut'un babası gibi etrafındakileri koruyucu bir tavır benimseyebilir. Örnek verilecek olunursa, Bulut'un babasının Ayşegül'ün kaçırılması olayından oğlunu uzak tutmaya çalışması (136); benzer biçimde Onu Seviyorum'daki Fatih'in dedesinin torunuyla beraberken gördüğü yılandan torununu korumak için bir musibet başa gelmeden torununu himaye altına alması koruyucu tavrı gözler önüne sermektedir (71).

4.1.1.17. Zihinsel melekelerin kullanımıyla ilgili değerler

İnsanı diğer canlılardan ayırt eden en önemli melekelerin başında zihnî fonksiyonları gelir. Birey zihnî melekelerini kullandığı ölçüde farkını ortaya koyar. Bu sebeple eserlerde de zihinsel melekeler ve bunların kullanımıyla ilgili birçok değer konu edinilir. Bu değerlerden biri de *dikkattir*. Dikkat bir odaklanma durumudur. Kişi bir işi hatasız yapmak (SŞPK, 34), hata yapma riskini ortadan kaldırmak (ANO, 155), problem çözmek (SKTP, 87, 122) ve teferruatı gözden kaçırmamak adına dikkatli davranabilir (SGZLK 2, 89). Bu durum incelenen eserlerde de böyledir. Bunların dışında eserlerde kahramanlar aracılığıyla ilgilerin dikkati yönlendirdiğine dair bir tez de savunulur. Bu

tezi detaylandırmak gerekirse eserde lüks diye tabir edilebilecek otellerden birisinin lobisinde oturan iki kişinin, televizyonda seyrettikleri Emre'nin baktığı şeylerin içini görebildiğini fark etmesi de bu duruma örnektir. Zira otelin lobisinde oturan kişilerin zihinleri ellerindeki kobaltın içini nasıl görecekleri ile meşguldür. Bu sebeple dikkatleri ilgileri ile paralel olarak bir anlamda Emre'ye yönelir (SGZLK 1, 121).

Dikkat gibi zihinsel becerilerle alakalı bir başka değer de eserlerde öne çıkan *farkındalık* değeridir. Esasen çocuklar her ne kadar küçük varlıklar olarak görülüp değerlendirilseler de onlar, en az büyükler kadar bir kısım gerçeklerin farkındadırlar. Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Aslı da bu anlamda etrafında olan bitenin farkındadır. Aslı'nın babası için annesinin bigudi taktığını bilmesi; annesinin bigudiler sayesinde babasına hoş görüneceğinin farkında olması bu duruma örnektir (65). Aslı gibi yine Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Bulut da çevresinde cereyan eden bir kısım gelişmelerin idrakindedir. Bu gelişmeleri biraz detaylandırırsak, eserde Bulut Atıf amca ile konuşan babasının mütemadiyen “haklısın” kelimesini kullandığını fark edince onun bu kelimeyi kullanmayı alışkanlık hâline getirdiğini düşünür. Zira annesiyle konuşmalarında da babasının hep “haklısın” ifadesini kullandığına şahit olur. Hatta bu sözle ilgili babasının bir keresinde annesine “*Benim en sık kullandığım ama duymadığım bir söz*” şeklinde serzenişte bulunduğunu bile duyar (77). Bunun neticesinde Bulut, babasının annesinden çekindiğini anlar.

Dikkat ve farkındalık değerlerine değinildikten sonra eserlerde zihinsel becerilerle ilgili öne çıkan değerlerden *hesap yapma* becerisine de değinmek gerekir. Hesap yapma çok yönlü düşünceyi geliştiren bir yetenek olmasının yanı sıra günlük hayatta da bireyin işine fazlasıyla yarar. Bu nedenle biraz eskimiş bir algı da olsa çocuklar okula en azından hesabı kitabı öğrensini diye gönderilir. Zira hesap yapamamak kimi zaman bireye ciddi sıkıntı verir ve anlaşmazlıkların yaşanmasına neden olabilir. Bu durum Kakalar Günü'nde Ceren Deniz'i kaçırın fidyecilerin hâlinde kolayca anlaşılır. Örnekleme gerekirse, eserde Ceren Deniz'i kaçırın fidyeciler beş bin liraya üçe bölmek için epeyce uğraşırlar. “*Yetmiş altı artı sekiz, bir de elde doksan beş, böl sekize, on iki üç daha etti yirmi bir, bunu kenarda tut, yediyi al altıyla çarpıp iki ekle...*” şeklinde sesli olarak uzun uzun hesap yaparlar. Ancak bu işin içinden çıkmayı bir türlü başaramazlar (70-71).

Hesap yapma ile aynı bağlamda düşünölebilecek zihinsel değerler arasında gösterilebilecek becerilerden biri de *seçenekleri tartma* değeridir. Bireyin kafasında bazen bir konuyla ilgili birden fazla düşünce olduğundan birey bu düşünceleri önüne koyup tartarak bir durum karşısında en isabetli tepkiyi vermenin gayreti içinde olabilir. Korsan Kitap Çetesi'nin kahramanlarından Bulut'un Ayşegöl olayında yaptığı da budur. Açmak gerekirse, eserde Bulut, arkadaşı Ayşegöl'ün hasmı Barlas'la beraber olduğunu öğrenince, kafasında ona ne söyleyeceğine dair bir kısım seçenekleri tartar. Ardından biri çok ağır diğeri biraz daha itidalli olmak üzere iki tepki biçimi belirler ve bunlardan hangisini sergilemenin doğru olacağına ilişkin düşünmeye koyulur (169-170).

Tüm bunlarla beraber, eserlerde bireyin zihnini kullandığına delalet eden beceriler arasında *tahmin* becerisini de saymak gerekir. Tahmin becerisi kişinin elindeki somut verilerden hareketle geçmiş, hâli ve geleceği okuma işidir. Her daim tahminlerde isabet kaydedilemese de bireyin ihtimalleri göz önüne alıp kendisini olanlara ve olabileceklere hazır tutması bakımından tahmin önemli bir zihinsel etkinliktir. İncelemeye konu olan eserlerde de bu zihinsel etkinlik önemli bir yer tutar. Eserlerde bir kısım veriler aracılığıyla kahramanlara farklı olaylar hakkında tahminlerde bulundurulur. Yapılan bu tahminlerden de anlaşılır ki bir kısım somut göstergeler (SGZLK 1, 61), zihinsel birleştirmeler (SŞPK, 33), eylem ve söylemler (SŞPK, 128-129), tecrübeler (SKP, 46) ve bilgiler Erdoğan'ın eserlerinde tahminin seyrini belirler (SŞMSY, 18; SK, 21). Ancak eserlerde tahminin seyrini belirleyen unsurlar yalnızca yukarıda sayılanlarla sınırlı değildir. Alışılmıştan biraz farklı olarak eserlerde ön yargıların da tahmin etme becerisini etkileyebileceği düşünölür ve nitekim bu ileti, Sihirli Top'ta okurlara sunulur. Eserde kahramanlardan Toprak'ın Deniz'in topu renkli olduğuna için onun gerçek olamayacağını düşünmesi ve top renkliyse oyuncak olacağına kendisini inandırması ön yargıların gerçeği görmeyi etkilediği gibi tahminleri de etkilediğinin bir kanıtıdır (86).

Tahminle aynı düzlemde değerlendirilebilecek bir başka değer de zihinsel beceriler içinde anılabilecek *hatırlama* değeridir. Hatırlamak bireyin geçmişe ilişkin bir hafızası olduğuna delalet eden bir eylemdir. Birey hatırladıkları ile hâle ve geleceğe bir anlam verip kendisi için sıkıntılı olan bir durumu anlamlandırabilir. Bu yönüyle Sihirli Küre'nin kahramanlarından Ozan da kendisini bir anda bir ağacın dibinde bulunmasına anlam veremeyerek bu durumu kendisi için anlaşılır bir hâle sokmaya çalışır. Bunun

için de zihin gücünü kullanarak içinde bulunduğu durumu çözümlenebilmek adına en son yaşadıklarından aklında kalanları toplamaya çalışır ve sırasıyla sabah uyandığını, televizyon izlediğini, uzaktan kumanda aletini eline aldığını ve en önemlisi sehpanın üzerinde duran küreye uzandığını aklına getirir (30).

Birey bir taraftan yukarıdaki gibi yaşadıklarını hatırlamaya çalışırken diğer yandan hatırlama süreci sırasında hatırlamasına yardımcı olacak bir kısım enstrümanlar arar. İncelemeye tabi tutulan eserlerde bu enstrümanları değer ifade eden nesnelere (SGZLK 1, 73), dikkat çekici olaylar (SGZLK 1, 89), belirli iz ve işaretler (SGZLK 3, 14-15), önemli günler (SKP, 18-19), olumsuz diye addedilebilecek yaşantılar (STP, 186-187-188) ve çağrışımlar diye kategorize etmek mümkündür (KKÇ, 50-51).

İncelemeye konu olan kitaplarda bu bahis altında dikkat çeken ve değerlendirilmeye alınması gereken önemli bir zihinsel meleke de *mukayese etme* becerisidir. Bazen bireyin bir unsur hakkında net bir karara varabilmesi için o unsuru muadili bir başka unsurla karşılaştırması gerekir. Zira doğruyu bireye gösterecek yollardan biri de budur. Sihirli Gözlük 1’de Emre’nin iki gözlüğünden hangisinin daha iyi olduğunu anlamak için verdiği çaba bu duruma örnektir (106).

Yine eserlerde sivrilen ve zihinsel melekelerin kullanımıyla ilgili değerler arasında değerlendirilebilecek olan hususlardan biri de *alışkanlık kazanma*dır. Alışkanlık kazanma da aslında zihinsel süreçlerle ilgili bir durumdur. Birey bir işi rutin olarak yerine getirince bir süre sonra zihin bu durumu kanıksar ve davranışa yönelik bireyi uyarır. Uyarılan birey hangi durumda ne yapacağını bilir ve sonuca yönelik adımlar atar. Alışkanlık kazanma süreci incelenen eserlerde pek çok biçimde okurun karşısına çıkar. Ayşegül’e Ne Oldu’da birey çevresindeki insanların yönlendirmeleriyle bir alışkanlığı kazanırken (92), Korsan Kitap Çetesi’nde birey bir davranışın birden daha çok kez tekrarlanması neticesinde bir alışkanlık edinir (181). Edinilen bu alışkanlıklar da zamanla bireyin hayatında vazgeçilmez bir unsur hüviyetine bürünür. Sihirli Kitap’ın kahramanlarından Necmi Bey’in işten eve giderken pastaneye uğramayı küçük bir tören olarak görmesi, iki üç akşamda bir pastaneye uğrayıp sütlacını yiyip bazen baklava bazen de tel kadayıf alarak eve gitmesi bu manada dikkate değerdir (133).

Alışkanlıktan sonra bu bölüm altında değer ekseninde düşünülebilecek bir başka başlık ise *kaygı*dır. Bireyin belli hususlarda kaygı gütmesi, onun belli bir bilinç düzeyinde olup belli meseleleri dert edinmesine bir işarettir ki bu olumlu bir duygudur. Zira yaşanan dünyada hiçbir şeyi dert edinmemek, vurdumduymaz ve başıboş bir şekilde yaşamak, her şeye “adam sen de” demek insana yakışan bir davranış değildir. Bu yönüyle Sihirli Kitap’ın kahramanlarından Oktay ve onun sınıf arkadaşları da belli kaygılar güderler. Onların güttüğü bu kaygılar arasında sınav kaygısı da vardır. Nitekim tarih sınavının biraz da öğretmenlerinin tehditleriyle birleşince zor bir sınavla yüzleşecekleri ve kötü not alacakları için Oktay ve sınıf arkadaşlarında olumsuz bir tesir yaratması ve onlar için tam bir karabasana dönmesi bu duruma delil teşkil eder (8-9).

Zihinsel melekelerin kullanımı sonucu ortaya çıkan değerleri sayarken bu genel çatı altında modern eğitim paradigmalarının istediği değerleri de düşünmek gerekir. Bilindiği gibi, değişen zamanla birlikte eğitim paradigmalarında da köklü değişiklikler olmuş, yıllar öncesinin insan profili yerine çok farklı bilgi ve becerilere sahip yeni bir insan inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu insanın eğitim akımlarının sunduğu değerlerle birlikte düşünüldüğünde çok farklı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özelliklerden ilki *merak* değerinin sınırları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Merak kişinin öğrenmesini kamçılaman başat unsurlardan biridir. Kişinin daha fazla bilgi edinip kendini geliştirmesi yönündeki merak doğru bir tavırken kişinin kendisini ilgilendirmeyen işlerle ilgili merakı zararlı olabilir. İncelemeye konu olan eserlerde de kişi çok farklı nedenlerden ötürü meraklanır. Saklı olanı öğrenmek (SŞPK, 87; SKTP, 108; SGZLK 3, 18-19-20; SKR, 181- 182; SKP, 109; ANO, 8, 10, 14), kaynağı keşfetmek (SŞPK, 15, 23; SŞMSY, 15-16; SGZLK 2, 77-78, 80), emeklerin nereye vardığını bilmek (SŞPK, 107), sevilene ilişkin endişe duymak (SKTP, 50-51, 144-145; SGZLK 3, 148; SKP, 86; AÇY, 246-247), bağlam dışında konuşulanı dinlemek, şüphe arz eden bir durumu açığa kavuşturmak (ANO, 146; KKÇ, 157-158), farklı, ilginç ve olağan dışında seyredenini anlamlandırmak bunlardan bazılarıdır (SKTP, 36; SGZLK 1, 27; SGZLK 2, 72; SGZLK 2, 25-28; KKÇ, 55, 71-72). Bu sayılanların dışında merak unsurunun bazı eserlerde ifrat boyutuna ulaştığı da olur. Öyle ki merak noktasında ileri giden kimi kahramanlar üstlerine vazife olan olmayan, kendileri için bir anlam ifade eden yahut etmeyen pek çok unsuru merak ederler. Sihirli Kitap’ın kahramanlarından Bulut’un annesi de her şeyi merak eden tiplerdendir. O bu yönüyle Bulut’u öylesine

bunaltır ki Bulut yeni bir isimden söz eder etmez annesi hemen bu yeni ismin annesinin ve babasının kim olduğunu oğlundan öğrenmeye çalışır. Bulut annesine cevaben bir şeyler söyleyemeyince de “*Neden tanımadığın kişilerle birlikte oluyorsun?*” diye Bulut’a çıkışır (44). İncelenen eserlerde olan bitene aşırı merak gösterenler arasında sadece Bulut’un annesi yoktur. Onun gibi Aşkım Çobanyıldızı’nın kahramanlarından Serkan’ın komşuları da olan biten her şeyi merak ederler. Nitekim Serkan da bu durumun farkında olacak ki o komşusu Necla Teyze’nin kendisini Dilek’le gördükten sonra eve çağırıp sohbet esnasında konuyu Aylin’e getirmesine aslında şaşırılmaz. Hatta Serkan yalnızca Necla Teyze’nin değil, kendi aralarındaki çay sohbetlerinde kendisinden “Efendi çocuk!” diye söz ederek bekâr öğrenci bir kiracıyı içlerine sindirmeye çalışan tüm komşuların Dilek’in kim olduğunu öğrenme merakıyla kıvrandıklarını bilir (173-174).

Düşünme insana has melekelerden biridir. İnsan düşünebilme özelliği sayesinde diğer canlılardan ayrılır ve evrendeki pek çok canlı içinde öne çıkar. İncelenen eserlerde birey çok farklı sebeplerden ötürü düşünür. İçinde bulunulan duruma anlam vermek (SKTP, 43-44; SKP, 85-86), bir durumun sebebini öğrenmek (SKP, 120), problem çözmek (KKÇ, 91-92; KG, 12-13-14), alternatif üretmek (ANO, 33), mukayesede bulunmak (POMK, 79-81), özgün düşünceler ortaya koymak bu sebeplerden yalnızca birkaçıdır (AÇY, 214-215; GBS, 18). Tüm bunlardan biraz farklı olarak birey sevdiği bir kimseyi hatırlamak için de düşünme gereği hisseder. Erdoğan Sihirli Şemsiye isimli eserinde kahramanlardan Nilay vasıtasıyla düşünme gücünden istifade ederek sevilen kimseyi göz önüne getirir. Bu durumu daha somut biçimde anlamak için Nilay’ın kar sebebiyle okula gidememesi üzerine yeni sıra arkadaşı Ömer’in kıvrır kıvrır saçlarını ve güldükçe yumulan gözlerini hayal etmesi örnek gösterilebilir (SŞMSY, 18).

Düşünmek önemli bir özellik olsa da bazen bir problemin çözümü için düşünmek kelimesinin önüne sürekli sıfatının da konulması gerekir. Zira tek başına düşünmek her zaman için çözüme katkı sağlamayabilir. Sihirli Kitap’ta da kahramanlardan Oktay aracılığıyla bu hususa dikkat çekilmek istenir. Boyutlandırırsak, eserde Oktay düşünmeyi sürekli kılarak pazartesi günü gireceği tarih sınavını aklından geçirir ve kitabı elinden yeni bırakmasına karşın öğrendiklerini aklında nasıl tutacağını düşünüp bununla ilgili bir gayret sarf eder (26).

Düşünmek gibi modern eğitim anlayışlarının bireylerde görmek istediği bir başka özellik de *sorgulama* değeridir. Kabul edileceği gibi, sorgulayan birey, başa gelen çekilir mantığıyla her şeyi benimsemez. Yeri ve zamanı geldiğinde tepkisini belirtir. Kendine uygun olan düşünce sistemini benimseyip uygun olmayanını elinin tersiyle bir kenara iter. Böylece kendi değerlerine göre yaşayıp “*Ben bir bireyim, benim de bir kişiliğim var.*” demiş olur. Çalışmaya konu olan eserlerde de sorgulama değeri farklı yönleriyle ön plana çıkarılır. Eserlerde birey bu tema uygun olarak, merak ettiği bir sorunun yanıtını ararken kendine verilen yanıt olduğu gibi kabullenmeyip kendi argümanlarıyla muhatabının düşüncelerini irdeler. Ayşegül’e Ne Oldu’da Aslı ve arkadaşlarının Aynur ablalarına soru sormaları ve onun kendilerine verdiği cevabı beğenmeyerek kendilerince bir kısım deliller ortaya koymaları bu durumu örnekler tarzdadır (24). Erdoğan’ın eserlerinde sorgulama yukarıdaki örneğin dışında bazen farklı düşünme, olaylara farklı perspektiften yaklaşma kisvesine de bürünebilir. Nitekim Kakalar Günü’nde Güçlüpınar Kasabası’na gelen tuhaf adamın da yaptığı budur. İzah edilirse, tuhaf adam eserde herkes tarafından normal karşılanıp daha önce kimsenin sorgulamayı aklına getirmediği bir kısım unsurları sorgular ve bu sorgulama neticesinde bir bilinç oluşturmaya çalışır (10-11).

Sorgulama gibi bireylerin ayakta durmasına ve birey olmasına katkı sağlayacak diğer bir değer de *arayıştır*. Birey bir işi başarabilmek için kolayca pes etmemeli, önüne çıkan engelleri aşmak için bir arayış içine girmelidir. Çünkü ancak arayış içinde olan birey hayata tutunup isteklerini gerçekleştirebilir. Eserlerde de arayış içinde olan birey farklı şekillerde okurun karşısına çıkar. Eserlerde ya sevilene ulaşmak ya da kıymet arz eden bir nesneyi elde etmek maksadıyla birey bir arayışın bir çabalamanın içine girer (SKTP, 93-96; SKR, 74-76). Bundan farklı olarak Sihirli Kitap’ta görüldüğü gibi birey bazen de müşkül bir durumdan kurtarmak için bir arayışın içine girebilir. Ozan’ın durumu bu hâle emsal olarak gösterilebilir. Ozan, içini sıkı aynı zamanda da beynini kurcalayan bir düşünce ile meşguldür. Söz gelimi, Ozan kendisinin Yeni Zelanda da olmasının nedeni olarak gördüğü sihirli kürenin kendisinin geri dönmesine yardımcı olup olmayacağını; şayet kürenin kendisinin geri dönmesine yardımcı olacaksa nerede olduğunu düşünür. Sonra da bu tereddütleri gidermek için bir arayışa girer (71).

Yine bu başlık altında düşünülebilecek ve sahip olunduğu takdirde bireye olumlu anlamda katkı yapacak bir beceri de *bağlantı kurma* değeridir. Bir bütüne

ulaşmak ve zuhur eden olayları değerlendirebilmek için parçalar arasındaki bağlantıların kurularak bütünün görülmesi şarttır. Zira tek başına anlam ifade etmeyen parçalar ancak bir arada değer kazanabilir. Bu durumu Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde görmek mümkündür. Eserde kitabın kahramanlarından Emre'nin annesi ve babası bilmediklerini öğrenmek için bildiklerini önüne koyup onlar arasında bir kısım bağlantılar kurmaya çalışırlar. Daha açık biçimiyle ifade edersek, eserde Emre'nin babası Temiskaming kabilesi ile ilgili internet üzerinden yaptığı araştırma sonucunda Temiskaming'in Ontario'da bulunan bir göl olduğunu; dibinde altın, gümüş ve kobalt gibi pek çok madenin bulunduğunu; plajları ve yamaçları ile ünlü olan bu gölün yamaçlarından birinin "Devil Rocks" adını taşıdığını öğrenir. Edindiği bilgileri eşiyle paylaşan baba, sonrasında eşi ile birlikte oğlunun kaçırılmasındaki gizi çözmek için, bildiklerinden hareketle bilmediklerine gitmeye çalışarak çeşitli bağlantılar kurmaya çalışır (24-25). Aksi durumda birey, bir olayın geneline hâkim olsa bile önünü net biçimde göremez. Ayşegül'e Ne oldu isimli eserdeki Bulut'un tarihî eser kaçakçıları ile Ayşegül'ün kaçırılması olayı arasındaki ilişkiyi kuramaması bu hâlin yansımasıdır (177).

Bağlantı kurma ile aynı paralelde düşünülecek ve bireyi üstün kılacak bir başka husus ise yeni eğitim anlayışlarına göre *anlama* becerisidir. Anlama kabiliyeti esasında zihinsel bir gücün ürünüdür. Birey zihnini ne kadar etkili ve verimli biçimde kullanabiliyorsa bireyin olaylara vakıf olma becerisi de o oranda artar. Bunun yanında incelemeye konu olan muhtelif kitaplarda belirttiği gibi bireyin çevresindeki gelişmeler (SKTP, 82, 152-154; SKR, 62-63), çevredeki insanların eylem ve söylemleri (SKP, 104; SGZLK 1, 72-73; STP, 137-138), bireyin tecrübesi (SKLM, 96-97; SŞPK, 67; SŞMSY, 47-48; SKTP, 120-123; AÇY, 115), bilgi birikimi (SKLM, 147, ANO, 67; SGZLK 3, 30-33), merakını gidermeye yönelik girişimleri (SGZLK 3, 44; SKYKY, 89; DNG, 30; STP, 164-167), duygudaşlık kurma becerisi (AÇY, 146), parçaları birleştirebilme kabiliyeti (SKTP, 61), bilinçaltı (SŞMSY, 101-102) ve düşünme gücü anlama kabiliyetini etkiler. Tabii bireyin bir durumu anlamlandırması için bazen bu sayılan unsurlar tek başına yetmez. Bunların yanında bazı tesadüflere ve şansa da zaman zaman ihtiyaç olabilir. Sihirli kitabın kahramanları Oktay ve Nilüfer'in başından geçenler de bu anlamda dikkate değerdir (SKLM, 86-88).

Aynı şekilde yeni eğitim anlayışı çerçevesinde bireyin kazanması istenilen bir başka değer de *çözüm üretme* becerisidir. Kabul edileceği gibi, birey ortaya çıkan

problemleri ortadan kaldırmak için pasif biçimde beklememeli, çözüme ilişkin bir kısım öneriler sunmalıdır. Bu noktada eserlerde de çözüm arayan çözüme ilişkin öneriler sunan birey ön plana çıkarılır. Eserlerde çözüm üreten birey bunu bir durumu telafi etmek (SKTP, 158; KKK, 26; CK, 7-8), etrafındakilerin mağduriyetini gidermek (SGZLK 1, 147-148), imkânsızlıkları bertaraf etmek (ANO, 17-18; DBDY, 8), olabilecek bir kargaşayı önlemek (KG, 72), sıkıntıların önüne geçmek (SKTP, 12; ANO, 109), müşkül durumdan kurtarmak (POMK, 40-41; SŞPK, 104-105; PBG, 15), insanlara yardım etmek (ANO, 32-33), fikir üretmek (ANO, 21) ve hasmane duygulara son vermek için yapar (KKÇ, 167). Fakat eserlerde birey çözüm üretirken her daim isabetli neticeler elde edemez. Güçlüpınar halkının tuvalet problemi ile ilgili ürettiği alternatiflerde de bu durum görülür. Açıklamak gerekirse, eserde günün birinde Güçlüpınar Kasabası'na gelen tuhaf bir adam kasaba halkına “*Hepinizin aynı anda kakası gelirse ne olacak?*” diye bir soru yöneltir. Bu soruyu önemseyen halk uzun süre bir yanıt bulmaya çalışır. Kimileri kendilerince tuvalet sorununu çözmek için alternatifler ortaya koyar. Evlerdeki insan sayısı kadar tuvalet yapılabilir yahut lazımlık kullanılabilir gibi öneriler ortaya atılır. Ancak öneriler işlevsel olmadıklarından kale alınmazlar (KG, 14-15).

Çözüm üretme ile aynı doğrultuda eserlerde ön plana çıkan farklı bir husus da *karar verme* değeridir. Karar vermenin, rüştünü ispatlamış bireye has bir davranış olduğu malum olduğundan karar alabilme erkine sahip birey bağımlı bir kişilik geliştirmesini. Kendi istek ve düşünceleri doğrultusunda elini taşın altına koyarak hayatına şekil verir. Bunun yanı sıra Sihirli Küre'de görüldüğü üzere karar alma yetisine sahip birey arada kalmaz ve ne yapacağına ilişkin kendine bir rota da çizer. Sihirli Küre'deki Ozan'ın anlaşılmasız biçimde Yeni Zelenda'da olduğunu öğrenince, çabucak Yeni Zelenda'da oturan anneannesine gitmeye karar vermesi bu durumun göstergesidir (64-65). Bu söylenenlerin dışında, birey bazen çılgınca da olsa alınması elzem olan bir kararın altına imzasını atmak durumunda da kalabilir. Nitekim Sihirli Kitap isimli eserde Oktay'ın kendisine lazım olan kitabı hiçbir çıkar yol bulamayınca Necmi Bey'den çalmaya çalışması bu manada değerlendirilebilir (140).

Bütün bunlar sayıldıktan sonra bu başlık altında gündeme getirilebilecek son husus ise *eleştirme* becerisidir. Eleştiri bireyin bilgi ve görgüsü nispetinde olaylar karşısında yorum yapabilme hâlidir. Eleştiri özelliğiyle birey dik bir duruşa sahip olur.

Kendisine her sunulanı olanca biçimiyle kabullenmez. Yeri ve zamanı geldiğinde eleştirebilme yetisiyle daha güzeli, daha iyiyi, daha doğruyu ortaya çıkarmaya çalışır. Erdoğan da Prensi Olmayan Masal Kitabı'nın kahramanlarından Bora vasıtasıyla eleştiri kültürüne bir noktada vurgu yapar. Biraz daha açarsak eserde Bora okuduğu kitabın özellikle resimlerini kusurlu bulur. Hatta okuduğu kitaptaki resimleri incelerken korsanlardan birinin prensesi çekiştirdiği resmi uyduruk olarak bile niteler. Zira o resimdeki korsanın altında ütülü pantolon olmasını kabullenemez ve bu hâle şaşırır (50).

4.1.2. Olumsuz / İdeal İnsan Tiplemesinde Bulunmaması Gereken Değerler (Davranışlar)

İnsanları doğru yola sevk etmek için, her daim iyi ve güzel olan gösterilecek diye bir kaide yoktur. Bazen olumsuz bir kısım değerler vasıtasıyla da iyiye ve güzele ilişkin kazanımlar sağlanabilir. Erdoğan da bu düşüncede olacak ki eserlerinde olumlu değerlerin yanında olumsuz değerlere yer verir. Onun eserlerinde var olan *adam kayırma*, *insafsızlık* ve *tefecilik* gibi olumsuz değerler aşağıda tematik olarak yapılan tasniflerde konu edilmiştir.

4.1.2.1. Ahlaki deformasyonun neden olduğu değerler

Değişen ve gelişen dünya zamanla eskiye ve geleneğe dair pek çok değer yargısını yıkmış, yerine kendi değerlerini ikame etmeye çalışmıştır. Ne var ki bu süreç çok sağlıklı işlemediği için ahlaki anlamda bir kısım sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Tabii ahlaki anlamdaki sıkıntıların ortaya çıkmasında bireyin payını da unutmamak gerekir. Bu yönüyle Erdoğan'ın eserleri incelendiğinde ahlaki bozuklukların temel teşkil ettiği olumsuz değerlerin önemli bir yekûn tuttuğu görülür. Bu değerlerden ilki *yalan söylemedir*. Yalan aile ve toplum düzenini bozan hastalıkların başında gelir. Başlangıçta bireye tatlı gelen yalanlar giderek onun bünyesini esir alır ve insan bir süre sonra söylediği yalanlara kendi de inanmaya başlayarak kişilik anlamında bir zayıflamaya maruz kalır. Nitekim Sihirli Şapka'da Cefa Muhtar'ın doğruyu yüksek sesle ikrar etmeyerek bir kısım şahsi çıkarları uğruna insanları aldatıp güvenilirliğini yitirmesi bu durumun güzel bir örneğidir (107-108). İncelenen eserlerde yalan söyleme davranışının üzerinde ciddi manada durulmuştur. Yalan söylemenin bireyin kişiliğini zayıflattığına

vurgu yapılan eserlerde, yalan söylemenin çok farklı gerekçelerden kaynaklandığı kurgular yoluyla okurlara iletir. Eserlere bakıldığında birey ticari bir kazanç elde etmek (POMK, 62-63), emellerine ulaşmak (STP, 181-182), mahcup olmamak (SŞPK, 58), gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek (SŞPK, 83; SGZLK, 36-37), insanları iyiye teşvik etmek (SKTP, 117-118), başkalarının kötü duruma düşmesini engellemek (SKP, 112-113-114; SKR, 53-54), izaha muhtaç konuları izah etmek (SKR, 132-133-134), karşılaşılabilecek tepkilerin büyüklüğünden korkmak (KKÇ, 124), itibarını zedelememek (STP, 95) ve üzerindeki toplum baskısını hafifletmekten ötürü yalana başvurur (AÇY, 154). Tabii Erdoğan'ın eserlerinde bireyin yalan söyleme sebebi sadece yukarıda sayılanlardan ibaret değildir. Birey bazen de yukarıda söylenenlerden farklı olarak çevresindeki ilgiyi üzerine toplamak maksadıyla da abartılı ifadeler kullanır. Örnelemek gerekirse, Onu Seviyorum isimli eserde arkadaşlarının dikkatini çekmek için onlara gördüğü yılanı olduğundan çok farklı biçimde anlatan Fatih'in tavrı bu noktada dikkat çekicidir (72-74).

Yalan söyleme gibi eserlerde ahlaki bir sıkıntıdan kaynaklanan olumsuz değerlerden biri de *riyakârlıktır*. Özü sözü bir olmama durumu olan riyakârlık kişiliği tam olarak oturmamış insanda öne çıkan bir sıkıntıdır. İnsan çevresindekilere yaranmak, çevresindekilerce kabul görmek için, düşüncelerinden ödün verip inanmadığının savunucusu olabilir. Bu belki içinde bulunduğu pozisyonda ona geçici çözümler sağlasa da genelde bir hafta yemesine neden olur. Bir olumsuz değer olan riyakârlık, Prensi Olmayan Masal Kitabı'nda çeşitli kurgular vasıtasıyla dikkat çekse de (80), bu hususta incelenen eserlerde en çarpıcı örnek Sihirli Top'ta geçer. Öyle ki eserde Fevzi Bey ve Abbas, Neriman Hanım'ın arsasını elinden almak isteseler de bu durumun şu an için mümkün olmadığını bilerek bir buket çiçekle Neriman Hanım'ı kandırmaya çalışırlar (129).

Bazen bir masumluk karinesi olarak ön plana çıksa da eserlerde görülen ahlaki zaaflar arasında *yanlış yola sapma* davranışı da vardır. Bilindiği gibi, hayat uzun bir süreçtir ve insan bu süreçte devamlı doğru yol üzere ilerlemez. Zaman zaman tasvip edilmese de doğru yoldan sapmalar olabilir. Bu sapmalar düşünce bazında da olsa Sihirli Kalem isimli eserin kahramanlarından Caner ve arkadaşında da görülür. Daha açık bir şekilde izah edilirse, eserde Caner ve arkadaşının öğretmen tarafından

kendilerine verilen ödevi başkasına yaptırma düşünceleri doğru yoldan sapma düşüncesinin bir tezahürü olarak algılanabilir (19).

Yine ahlaki deformasyondan kaynaklanabilecek sıkıntılar arasına kitaplarda göze batan *bilgi sızdırma* olumsuz değerini eklemek gerekir. Bazen ifşa edilen her sır anında üçüncü şahısların kulağına gidebilir. Bu sebeple insanlar kime güveneceklerini şaşırıp en yakın diye kabul ettikleri kimselere bile sırtlarını dönemezler. Korsan Kitap Çetesi'nde Bulut da bu güven bunalımını fazlasıyla yaşayanlardandır. Öyle ki eserde Bulut çok yakını diye bildiği arkadaşlarının kendi sırtlarını başkalarına ifşa ettiklerini öğrenince şaşırıp kalır (148-150).

Birlikte yaşama olgusuna darbe vuran *dedikodu* da eserlerde görülen ahlaki çirkinliklerden biridir. İnsanların birbirlerinin yüzlerine karşı söyleyemediklerini arkalarından söylemeleri yahut temcit pilavı gibi mütemadiyen birilerinin kusurlu yönlerini ön plana çıkarmaları, insanlığın şanından değildir. Fakat ne yazık ki Sihirli Şapka'nın kahramanlarından Burak, bu kadar kötü olan bir hasleti öğretmenlerinde görmüştür. Somutlaştırırsak eserde Burak, görünmez olmanın vermiş olduğu rahatlıkla öğretmenlerinin yanına yaklaşarak onları dinler ve öğretmenlerinin bir başka öğretmeni hakkında konuştuklarına şahit olarak dedikodu yaptıklarını görür (46). Erdoğan'ın eserlerinde dedikodunun bir başka türü de Onu Seviyorum'da göze çarpar. Eserde kahramanlardan biri laf taşıyarak lafin sahibinin başkasıyla paylaşmak istemediği bir sözü dillere pelesenk eder. Fatih'in arkadaşına sevdiğini söylediği gül bahçeli evin kızını akşam olmadan mahalledeki herkesin duyması bu duruma örnektir (50).

En az dedikodu kadar çirkin ve kaba davranışlardan bir diğeri de kitaplarda öne çıkan *küfretme* eylemidir. Esasen küfür, insanın kendisini ifade ediş daha doğrusu edemeyiş problemiyle ilgili bir sıkıntıdır. Zor ve sıkıntılı anlarında insanlar, muhataplarına küfür ederek bir şeyleri değiştirebileceklerini zannederler fakat kırdıkları kalplerin, bozulan ilişkilerin ve oluşan gerilimin dışında pek bir netice elde edemezler. Yazarın eserlerinde de küfür çeşitli vesilelerle kahramanların ağzından çıkar. Bireyin bir işi yapmak isteyip yapamaması (KKÇ, 33, 38), beklenmedik bir durumla karşı karşıya kalması (KKÇ, 72) ve zor durumda olması kurgularda küfre sebep teşkil eder (POMK, 44-45).

Küfürle ilgili eserlerde öne çıkan bir başka vurgu da küfrün bir alışkanlık şekline dönüşüp önlenemez, önüne geçilemez bir hâl almasıdır. Nitekim bu durum Korsan Kitap Çetesi'nde görülür. Eserde küfürbaz söylemleri ile çevresindekilerin tepkisini çeken Erol, ne yapsa da küfretme isteğinin önüne geçemez (47-48).

Yine ahlaki bir kısım saiklerden kaynaklanan olumsuz değerler arasına küfürle aynı düzlemde düşünülebilecek, *lanet okuma* olumsuz değerini de eklemek gerekir. İnsanın hata yapabileceği herkesin kabulüdür. Kişi hata yaptı diye onu kötü anmak, ona ağza geleni söylemek, aradaki bağları zedelemekten başka bir iş değildir. Ancak kimi insanlar bu durumun bilincinde olarak veya olmayarak lanet okumaktan çekinmezler. Bu insanlardan biri de Prensi Olmayan Masal Kitabı'nın kahramanlarından Pimpirik Amca'dır. Açıklamak gerekirse, eserde Pimpirik Amca öfkesini yenemeyince çevresindekileri kasten "*Lanet olsun hepinize! Hiçbirinize ihtiyacım yok benim! Cehennem olun!*" diye lanet okur. Bununla da kalmayıp bir sürü küfür ederek ormanın yolunu tutar (37).

Yukarıda sayılanlara ek olarak dile getirilebilecek bir başka husus ise ahlaki bir sıkıntıdan kaynaklandığı düşünülen *suizan* olumsuz değeridir. Aslına bakılırsa, bir kısım emarelerden hareketle insanlar hakkında kötü düşünmek bu yönüyle bir etiketlemeye gitmek doğru değildir. "Çamur at izi kalsın." şeklindeki atalar söyleyişinin yansıması olan bu düşünce, hem kötü düşünene, hem de hakkında kötü düşünülene zarar verebilir. Bu zararlı düşünce incelenen eserler içinde daha çok Sihirli Top isimli kitapta okurun karşısına çıkar. Sihirli Top'ta yapılan kurgulama yoluyla suizan olumsuz değeri hakkında okur bilinçlendirilir. Eserde kahramanlardan Hüseyin Dede'nin çok az tanıdığı Neriman Hanım'ı bir başkasıyla görünce, Neriman Hanım'ın yanındakine gönül verdiğini düşünmesi (53), yine aynı eserde bu sefer Neriman Hanım'ın, kapısına bir bukile çiçekle gelen Fevzi Bey'i yanlış anlayarak onun kafasına tavaya indirmesi insanlar hakkındaki kötü düşüncenin örnekleridir (57).

Yine en az suizan kadar kötü olan bir başka olumsuz değer ise kitaplardaki *ihanet etme* davranışıdır. Kabul edileceği üzere, birlikte yaşayabilme olgusunu destekleyebilmek için güven elzemdir. Fakat her daim insanlar arasında güvene dayalı ilişkilerin kurulması söz konusu değildir. Bazen en yakın diye nitelendirilen insanın bile Korsan Kitap Çetesindeki Necdet gibi gaflete düşüp hainlik ettiğine şahit olunabilir.

Örnelemek gerekirse, eserde Erol'un en yakın arkadaşı Necdet'in, Barlaslarla yapılacak kitap satma yarışması öncesi çıkar elde etmek için Erol'un kitaplarını ıslatarak arkadaşına ihanet etmesi bu durumun bir delilidir (212).

İhanet gibi olumsuz bir değer eserlerde işlenirken yukarıda belirtildiği üzere, ihanet edenin yanı sıra ihanet edilenin de durumu türlü kesitler aracılığıyla okurlara sunulur. Bu kesitlerden biri de Korsan Kitap Çetesi'nde geçer. Eserde en yakın arkadaşı Ayşegül tarafından ihanete uğradığını düşünen Bulut, aynı anda bacaklarının çözüldüğünü ve ateşinin çıktığını hisseder (145-146). Yine aynı eserin başka bir bölümünde bu sefer Bulut ihanetten ötürü burnunun sızladığını fark eder (155).

İhanetle oldukça benzeşen ama eserlerde kadın erkek ilişkileri bağlamında ortaya çıkan bir olumsuz değer de *aldatma* davranışıdır. Aldatma esasında sebat edememenin ve sadakatsizliğin göstergesidir. Kişi ahlaken çökmüş toplumlarda kendi eşinin dışında bir başkasıyla birliktelik yaşayıp yuvasının yıkılmasına neden olabilir. Böylelikle hem neleri yitirdiğinin bilincine sonradan vararak mutsuz olur hem de kendisine duyulan güveni ve saygınlığını kaybeder. Aşkım Çobanyıldızı isimli eserde Necla Hanım'ın kocası da böyle bir karakter çizer. Ayrıntıya inerek, eserde Necla Hanım'ın kocası, para kazanmaya başlayınca karısından daha başka bir hayat süren ve daha çekici olan bir kadınla eşini aldatır. Ancak yaptığı yanına kâr kalmaz. Bir süre sonra bu davranışını öğrenen karısı onu terk ederek eşini zelil bir hayata sürükler (179-180).

Kadın erkek ilişkilerindeki bozulma ile ilgili eserlerde sunulan başka bir olumsuz değer ise aldatma gibi kurulan *çapraşık ilişkiler*dir. Hayat içinde her şeyin arzu edilen biçimde gelişmeyeceği bilinir. Hayat bazen insana kimi kaypaklıkları, anlaşılmazlıkları ve çapraşıklıkları da sunar. Tüm bu sayılan olumsuz özelliklerin yansımaları maalesef kadın erkek arasında yaşanan ilişkilerde de görülür. Doğru bir çizgide ilerlemesi gereken ilişkiler de kimi anlarda yalpalır. Misal olarak bireyin babasıyla birlikte olan bir insanla ilişki yaşama sevdasına kapılması (135), arkadaşının ilişki yaşadığı bir kimseye ondan sonra ilişki yaşamakta beis görmemesi bu duruma örnektir (199). Bunların dışında çarpık ilişkilere örnek olabilecek başka kesitler de eserlerde vardır. Bu kesitlerden en garip olanı Aşkım Çobanyıldızı'nda geçmektedir.

Eserde bireyin gözü öylesine kör olur ki kız arkadaşı ile birlikte girdiği evde, bir başka kızla kız arkadaşının gözü önünde ilişkiye girer (188-196).

İhanet, aldatma, çarpık ilişki kurma gibi hem ahlaki bir bozulmadan hem de nefse gem vuramaktan kaynaklanan ciddi bir sıkıntı da eserlerde zaman zaman vuku bulan *sarkıntılık* yapma olumsuz değeridir. İnsanın nefesine söz geçirmesi elzemdir. Aksi hâlde olur olmadık yerde nefsinin isteklerini yerine getirmeye çalışır ki bu durum içinde bulunduğu toplumun değerleri ile örtüşmeyip ters tepebilir. Sarkıntılık da böyle bir durumdur. Bireyin nefesine söz geçirememesinin, karşısındakinin özgürlük alanına müdahale edişinin, dünyayı heveslerinden ibaret görüşünün bir yansımasıdır. Sihirli Küre’de Ozan’ın benzinliğin marketinde gördüğü adam da Erdoğan’ın eserlerindeki nefesine söz geçiremeyen karakterlerden biridir. Biraz daha derine inilirse eserde Ozan’ın gördüğü adam, markette çalışan kızı yanına çağırarak önce ona gülerek bir şeyler söyler ardından onun yanağından makas alır. Kızın rahatsız olmasına rağmen de bu tavrını değiştirmez (SKR, 58).

4.1.2.2. Anlık ortaya çıkan değerler

Birey hayat seyri içinde zaman zaman kendi duygu ve davranışlarına hâkim olamayıp fevri davranışlarda bulunabilir. Bu fevri davranışlar ise bireye fayda yerine zarar getirir. Erdoğan’ın eserlerinde bunun birçok örneği vardır. Bunlardan biri de *gerginlik*dir. Gerginlik bir sinir hâlidir. Bireyin doğru ve soğukkanlı düşünmesini engelleyerek ona zarar verir. Gerilen birey, akıl yürütüp zihnindeki parçaları bütünleştiremez. Bununla da kalmayıp fevri hareket ederek normal zamanda yapmayacağı hataları yapabilir. Çalışmaya konu olan eserlerde gerginliğin sebeplerinden biri bireyin kısa vadeli çözümlerden yana olması ve bir probleme dair çözüm sürecinin uzamasına tahammül edememesidir. Bu durumu Ayşegül’e Ne Oldu isimli eserde görmek mümkündür. Açıklarsak, eserde Ayşegül’ün uzun süre ortadan kaybolunca, Ayşegül’ün bulunmasına ilişkin ümitlerin zayıfladığı her dakikada yakın çevresindeki insanların davranışları değişmeye başlar. Öyle ki giderek gerginleşen insanlar yavaş yavaş “Çocuktur, bir yerden çıkar gelir.” düşüncesini bırakmaya başlarlar (62). Elbette ki bu örnekte görüldüğü üzere, Erdoğan’ın eserlerinde gerginliğin kaynağı yalnızca çözüm sürecinin uzaması değildir. Bunun dışında beklentilerin dışında

seyreden süreç de kişiyi gerebilir. Nitekim bu hâl yazarın Sihirli Top isimli eserinde apaçık görülür. Eserde Kuruyayla Gençlikspor-Yoncaspor müsabakası esnasında galip durumda olan Kuruyaylalılar, müsabakanın ilerleyen dakikalarında üstünlüklerini koruyamayınca gerilirler ve agresif biçimde hareket ederek maçı mağlup tamamlarlar (212). Bunun dışında yine aynı eserde Müteahhit Fevzi Bey de Neriman Hanım'dan arsasını almayı planlarken kafasına tava yemesini hazmedemeyip gerilmesi aynı kapsamda düşünülebilir (93).

Gerilme ile birçok noktada örtüşen bir başka olumsuzluk ise eserlerde gündeme getirilmeye çalışılan *kızgınlık* emareleridir. Bireyin zaman zaman duygularını kontrol edemeyip olaylar karşısında aşırı tepkiler verdiği bilinir. Bu tepkilerden biri de öfke, bir diğer adıyla kızgınlıktır. Kızgınlık bireyler arasındaki gerilimin artmasına sebep olur. Gerilim yükselince de sağduyu devre dışı kalır. Ne yaptığını, neye hizmet ettiğini bilmeyen insan körü körüne şiddetin dilini kullanarak bir şeyler yapmaya çalışır ki bu her platformda bireye zarar getirir. Prensi Olmayan Masal Kitabı'nda da durum aynen bu minval üzerine gelişir. Eserde akli melekelerini yitiren birey ataların söylediği gibi tam anlamıyla öfke ile kalkıp zararlar oturur. Eserde kahramanlardan Pimpirik Amca, karısı çayı geç demledi diye sinirlenip evden çıkınca, türlü musibetlere maruz kalır (35-37).

Yukarıdaki örneğin de bir boyutunu oluşturduğu gibi eserlerde kızgınlık teması farklı yönleriyle kurgulanır. Eserlerde birey olumsuz yakıştırmacalar (SKYKY, 92-94), yaşanan sıkıntılar (SKTP, 50), kesintiye uğrayan işler (SKTP, 84-85), beklenmedik yanıtlar (SGZLK 1, 31), gerçekleştirilemeyen istekler (SGZLK 2, 74), beslenen hasmane duygular (SGZLK 2, 82), zorla alıkonulmalar (SGZLK 2, 157), haksızlık yaparak makam elde eden insanlar (SGZLK 3, 90), ayrılıklar (SKR, 3), duygusallıklar (SKR, 9), umarsızlıklar (ANO, 75), kaybedilen eşyalar (SKTP, 159), küçümsemeler (SGZLK, 31; SKLM, 75), tutulmayan sözler (ANO, 24), münasebetsizce bir kısım söylemler (SGZLK 2, 106-107; KG, 74), kaldırılmayan yükler (ANO, 182), inisiyatif dışındaki gelişmeler (SŞMSY, 14-15), kale alınmamalar (KKÇ, 105; ANO, 39-40), tedbirsizlikler (SKR, 66), görülen kötü muameleler (KKÇ, 68-69), müşkül bir anda yöneltile sorular (SKR, 98), başarısızlıklar (SŞPK, 71), izinsiz alınan eşyalar (STP, 219-220) ve çevreden duyulan rahatsız edici sesler yüzünden zaman zaman sinirlenir (KAM, 34-41). Tabii eserlerde bireyin sinirlenmesi için ille de yukarıdakiler gibi bir

sebebe de ihtiyaç yoktur. Bazen bireyin bir kısım yanılırları da onun kızmasına neden olabilir. Kakalar Günü'nde Hazar Can'ın kardeşinin kaçırıldığını bilmeden onun eve geç kalmasına kızması ve “*Uyuşuk şey, kim bilir hangi kedinin peşine düşmüş oyalanıyordur sokaklarda.*” şeklinde kardeşine isnatta bulunması bu duruma örnektir (KG, 30-32).

Eserlerde yalnızca kızma duygusuna sebep olabilecek bir kısım amiller de kurgulanmaz. Bazen de öfkenin yönüyle ilgili kurgular aracılığıyla tespitlerde bulunulur. Bu tespitlerden biri de öfkenin yön değiştirdiği düşüncesidir ki bu Korsan Kitap Çetesi'nde göze çarpar. İzah edilirse eserde birey öfkesini yansıtmak muhatabı karşısında bulamayınca ona olan garezini bir başkasından çıkarmak isteyebilir. Aslı'nın Ayşegül'e sinirlenip sinirini Barlas'a yöneltmesi buna örnektir (KKÇ, 176).

Bunlarla birlikte eserlerde kişi her daim başkasına da kızmaz. Birey bazen olmayacak kişiler karşısında önemli bir hata yapınca, kendi kendine de kızabilir. Sihirli Top isimli kitabın kahramanlarından Deniz de bu biçimde kendine kızar. Eserde Deniz, bomboş pozisyonda, üstelik Miray da tribünde kendisini seyredirken, topu kale yerine taca gönderince, başına gelebilecek en kötü şeyin geldiğini düşünerek, sağ ayağını hızla yere vurur ve çoğu insanın gözü kapalı olarak atacağı golü atamamasına içerleyip ayağına kızar (STP, 32).

Eserlerde kızgınlıkla birlikte bu olumsuz duygunun *paylama* şeklinde tezahür eden yansımaları da verilmeye çalışılır. Bir iletiyi birden farklı biçimde muhataba aktarmak esasen mümkündür. Bu farklı biçimlerden belki de en işe yaramayanı ve kırıcı olanı paylamadır. Tatlı sözle işini rayına koyamayan insan muhatabına karşı sesini yükselterek sonuç elde edeceğini düşünür. Bunu yaparken de sanki bir daha karşısındakiyle yüz yüze gelmeyecekmiş gibi davranır. Çalışmaya konu olan eserlerde de kahramanlar aracılığıyla bu anlık gelişen olumsuz değere parmak basılır. Eserlerde kahramanlar bazen kendilerince yanlış gördükleri bir kısım meseleleri düzeltmek (SŞPK, 93), bazen de beklentilerini karşılamak için yanlış da olsa muhataplarını paylama yoluna tevessül ederler (KBK, 7). Tabii eserlerde paylama davranışı sadece bu beklentilerden ötürü ortaya çıkmaz. Bazen de yazarın eserlerinde birey rahatsız olduğu bir duruma nihayet vermek için muhatabını azarlar. Geçiyordum Uğradım isimli eserde

de bu durum netçe görülür. Eserde dede kümese düşünce tavuk bu durumdan rahatsız olur ve “*Gıt gıt gıt... Koca adam, akli kıt!*” diye dedeyi paylar (28).

Yine eserlerde kızgınlığın bir başka yansıması olarak ortaya çıkan olumsuz değer de *hınç* duygusudur. Bireyde hınç duygusu hâkim olunca akıl devre dışı kalır. Sağlıklı bir düşünme süreci ile karar alınması mümkün olmaz. Alınan kararlar ve yapılan ameller, sonrasında onulması güç problemlere neden olur. Bu problemlerden biri de hıncın etkisiyle bireyin doğruları görememesidir. Nitekim bu problemin bire bir yansıması Korsan Kitap Çetesi’nde görülür. Mesela eserde pazar yerinde kitap satmak için yarışma yapan gruplardan yarışmayı kaybeden grubun üyesi Necdet yenilgiyi sindiremez ve “*Bence, biz kazandık!*” diye hınç dolu sesiyle bağırır. Oysa bu doğru değildir (217-218). Görüldüğü gibi yukarıdaki kesit hıncın bir sonucudur. Bunun dışında yazar eserlerinde hınç gibi olumsuz bir değerın sebeplerine de yer vermiştir. Bireyin sevdiklerinin hasımları ile beraber iş çevirmesi (KKÇ, 159-160), bunun yanında bireyin kendisine reva görülenleri nefsinin de etkisiyle Sihirli Top veya Sihirli Şapka isimli eserde görüldüğü gibi kaldıramaması ve misliyle bedel ödetmek istemesi yazarın eserlerindeki hınç duygusunun yansımalarındandır (99, 111-112).

Bu başlık altında son olarak dille getirilebilecek olumsuz değerlerden biri de *fevriliktir*. Bireyin zaman zaman içinden geçeni herhangi bir düşünce süzgecinden geçirmeden eyleme döktüğü bilinir. Bu durum bazen toplum içinde gözü karalık biçiminde kabul edilse de bir işin önünü arkasını hesap etmeden sergilenen davranışlar bireye pahalıya mal olabilir. Korsan Kitap Çetesi’nde Aslı için böyle bir maliyet söz konusu olmasa da yine de yapılan yanlıştır. Öyle ki eserde Aslı arkadaşlarının hakkını korumak için içinden geldiği gibi davranıp “*Haydi şimdi gidip kavga edelim!*” şeklinde bir söylem geliştirir. Bunu yaparken de kavganın nelere mal olabileceğini zerre kadar aklından geçirmez (23).

4.1.2.3. Bilgisizlikten ve bireyin kendisini yenileyememesinden kaynaklanan değerler

Her geçen gün önemli değişimlerin yaşandığı, bilginin kendisini güncellediği bir dünyada bireyin değişime ve gelişime karşı durup kendini yenilememesi beraberinde köklü problemler getirmektedir. Bu problemlerden ilk anılması gereken *cehalettir*.

Cehalet bir toplumun sırtında kamburdur. Toplumlar cahil olan insanların mukavemetleri ve gereksiz heyecanları yüzünden içinden çıkılmaz durumlara düşebilirler. Yaptıklarının önünü arkasını düşünme melekesini yitiren insanlar Sihirli Kalem'deki Aztek halkı gibi basiretleri bağlanmışçasına bir tutum içine girebilirler. Somutlaştırmak gerekirse, eserde İspanyol Vali Zumarraga'nın Aztek kültürü yerine İspanyol kültürünü ikame etmesine sevinen bir kısım cahil halkın davranışı bu duruma örnektir. Kültürlerinin yok olmasına sevinen halk bütün olan bitenle çılgınlar gibi eğlenir, henüz yakamadıkları kitapları kendi geçmişlerini yakmakta olduklarını bir an bile düşünmeksizin, kendi elleriyle ve büyük bir coşkuyla meydanın tam ortasındaki dev ateşe atarlar. Bunu yaparken de Azteklerin yok olduğundan, Aztek kültür ve edebiyatının tek bir örneğinin bile geleceğe kalmayacağından habersiz bir tavır sergilerler (157-168). Eserlerde cahilce davranışlar sergileyenler arasında yalnızca Aztek halkı yoktur. Aynı tutumu kimi farklılıklarla da olsa resmî kurumlarda çalışan kimi insanlar da sergilemektedir. Olması gereken resmî bir kurumda çalışan insanın devletin gülen ve aydınlık yüzünün temsilcisi niteliğinde davranmasıdır. Ne var ki zaman zaman devleti iyi biçimde temsil etmeyen, cahil, kaba ve anlayışsız insanlar da bu kurumlarda görev alabilir. Yazar da eserlerinde bu duruma dokundurma yapar. Eserlerde kimi zaman devlet kurumlarında çalışan insanlar akli ve bilgiyi temsil edecekken cahilliği (ANO, 53-54), samimiyeti ve yakınlığı temsil edecekken duyarsızlığı ve halka yabancılaşmayı temsil eder (ANO, 138).

Tam olarak cehaletle aynı doğrultuda değerlendirilmese de *yeniliklere karşı durma* konusunda da eserlerde dikkat çeken davranışlar sergilenmektedir. Bu durum bireyin bazı durumlarda farklı olanı kabullenmekte güçlük yaşamasından kaynaklanmaktadır. Güzel Bir Sabahtı'daki çocuğun etrafındaki insanlardan farklı düşünmesi sonucu, çocuğun tavırlarının yetişkinlerce bir hastalık olarak anlaşılması ve farklılıklara ve yeniliklere karşı iradi olmasa da bir duruş sergilenmesi bu hususa örnek gösterilebilir (20-22).

Bilgisizlik ya da bilginin yanlış ve farklı yorumlanması şeklinde eserlerde yer edinen olumsuz değerler arasına *kuralcılık* davranışını da eklemek gerekir. Aslında kurallar toplum yaşamını düzenlemek için vardır. Ancak bazı durumlarda kuralların niçin konulduğu unutulur ve kuralın uygulanış biçimi insanların hayatını kolaylaştırmak yerine zorlaştırır. Çünkü kural bir araç olmaktan çıkıp amaç olma hüviyetine bürünür.

Bu durumun bariz örneğini Sihirli Kaykay'daki Fikri Bey okurlara gösterir. Derine inerek, eserde Bülent ve İlknur, neredeyse bedelini hayatlarıyla ödeyebilecekleri bir işin içine düşüp türlü badireler atlattıktan sonra okula geldiklerinde, okul müdürü Fikri Bey, sorulacak ya da yapılacak hiçbir iş yokmuş gibi Bülent'e okula kaykay getirmenin yasak olduğunu hatırlatıp onu bu davranışından ötürü cezalandıracağını söyler. Tüm bunlar yetmezmiş gibi, okul kurallarının önemine dair bir uzun nutuk atmayı da ihmal etmez (52). Bunun dışında kuralcılık eğilimi başka eserlerde de görülür. Örneğin Sihirli Küpe'de kaybolan Elif'i devriye gezerken bulan polislerin, Elif'in kıymetli eşyalarına el koymak suretiyle kurallara aşırı bağlılık göstermesi bu minvalde düşünülebilir (175).

Neredeyse kuralcılık diye değerlendirilebilecek ancak teferruat noktasında kuralcılıkla farklılıklar gösteren bir başka unsur ise eserlerde işlenen *şekilcilik* olumsuz değeridir. Zaman zaman müşahede edildiği gibi, birey toplum yaşamı içindeki bütün enerjisini bazı şekli unsurlara yöneltebilir. Şekle odaklanmak fayda temin edilecek bir tavır değildir. Özü bir tarafa bırakıp yalnızca insanların yaptıklarını davranış kalıplarına indirgemek, insanları giyim kuşamları ile değerlendirmek onların beyninin içindekileri dikkate almamaktır. Oysa insan beyninin içindekilerle yani düşünceleriyle vardır. Düşünceleri dikkate almayan bir tutum da buz dağının altını görememekle eş değerdir. Davranışları kalıplara sokanlardan biri de Sihirli Şapka'daki Burak'ın okul müdürüdür. Daha açık bir dille izah edilirse eserde ceketinin düğmesinin açıldığını fark eden okul müdürü Fikri Bey'in kendisini bu hâlde kimsenin görüp görmediğini öğrenmek için etrafına bakması ve ardından çabucak ceketini iliklemeşi şekilciliğe örnek olabilecek bir davranıştır (76).

4.1.2.4. Haksız kazanç sağlamaya ve nüfuz edinmeye neden olan değerler

Düşüncesi kötü olan kimi insanlar hak hukuk kavramına riayet etmediklerinden kazanç sağlamak ve güç elde etmek için akla gelebilecek bütün kötülükleri yapmaktan geri durmazlar. Bu benimsenen bir tutum olmasa da çalışmaya konu olan eserlerde bu yönde kurgular vardır. Bu kurgulardan biri yukarıdaki başlık ekseninde düşünülebilecek *adam kayırma* olumsuz değeridir. Sihirli Top'ta adam kayırma olumsuz değeriyle ilgili devlet kurumları aracılığıyla bir kısım usulsüzlüklere meyledildiği, kimi dönemlerde liyakat usulüne göre devlet dairelerinde işlerin yürütülmediği konu edinilmektedir.

Somutlaştırılırsa eserdeki müteahhit Fevzi Bey'in Denizlerin futbol oynadığı sahanın muhitine kuracağı sitenin iznini belediye ile kurduğu yakın ilişkiler sonucunda alması bu duruma örnek gösterilebilir (48).

Adam kayırma ile aynı kaynaktan beslenen ve kazanç ve nüfuz elde etmeye yönelik olarak ortaya çıkan davranışlardan biri de eserlerde dikkat çeken *haksızlık* değeridir. Bilindiği gibi, hakkın ve doğrunun yanında olması gereken insan bazen doğru yoldan sapmalar gösterip bir kısım çapraşıklıkların içinde kendini bulabilir. Bu tasvip edilen bir durum olmasa da insanların doğru yol üzerinde her zaman için sabit adım kalması mümkün olmayabilir. Nitekim Korsan Kitap Çetesi'ndeki Barlas ve arkadaşları da bu manada doğru yoldan sapıp kendi menfaatleri uğruna insanların hakkını gasp edenler için örnek olabilir. Onların, Erol ve Cevdet'in nafakalarını temin ettikleri kitap sergilerini hiçbir gerekçe göstermeden dağıtıp ertesi gün alay eder gibi yerine yeni bir kitap sergisi açmayı düşünmeleri bu durumun delili niteliğindedir (19).

Adam kayırma ve haksızlık etmek gibi eserlerde kazanç ve güç devşirmeye yönelik ortaya çıkan bir başka olumsuz davranış da *şiddettir*. Şiddet arzu edilenleri gerçekleştirmenin hoş olmayan bir yoludur ve zalimin işidir. Yapmak istediklerinin gerekçelerini insanlara izah edemeyenler, bu hususta insanları iknadan aciz kalanlar gönüllerine giremediklerine zulmederek hedeflerine ulaşmaya çalışırlar. Sihirli Kalem'de İspanyolların Meksika'ya atadıkları vali de bu tınyette bir insandır. O, Aztek kültürünü değiştirip burada İspanyollara ait yeni bir kültür ikame etmek ister. Bunun için kendi ülkesinden yani İspanya'dan getirdiği kitapları okutmak isteyerek Azteklerin kendi yazdıkları kitapların okunmasını yasaklar (55). Zulüm örnekleri incelenen eserlerde yukarıdaki örnekle de sınırlı kalmaz. Eserlerde birey fena bir işe göz yummamaktan ötürü de kimi zaman zulme maruz kalır. Gerçek hayatla yakından ilgi kuran yazar, Ayşegül'e Ne Oldu isimli kitabında bunu taş ocaklarının bekçisi aracılığıyla muhataplarına yansıtır. Eserde taş ocaklarında yapılan tarihî eser kaçakçılığına göz yummayan taş ocaklarının bekçisinin görevden alınarak dilinin kesilmesi suretiyle cezalandırılması bu durumu açıklar niteliktedir (183).

Şiddet'in toplumsal hayatta karşılık bulmasından olsa gerek çalışmaya konu olan eserlerde şiddet olumsuz değerine fazlasıyla değinilir. Eserlerde şiddeti tetikleyen gerekçeler, mahalleler arasındaki gerginlikler (KKÇ, 10), haksız kazanç elde etme

(KKÇ, 9), kaybedilen hakları geri alma mücadelesi (KKÇ, 23), sözlü yollarla kurulamayan tahakküm (KKÇ, 47, SKLM, 151), geleneksel uygulamalar (SKLM, 162-162), yalan (SGZLK 3, 138), istenileni elde etme girişimi (SGZLK 1, 70-71) biçiminde kurgulanırken, şiddeti hoşla gitmeyen şeyleri söyleyen ya da yapan insanları susturmanın bir biçimi olarak görmek de zaman zaman mümkün olur. Günlük hayata da fazlasıyla sirayet eden bu durum eserlerde farklı biçimlerde tezahür eder. Korsan Kitap Çetesi'nde Bulut'un, köpeği Korsan'ı koruma niyetinde olduğu için dayak yemesi (69), Sihirli Küre'de Kerry'nin kapatıldığı bagajdan çıkmak isteyince çete lideri tarafından tokatlanması (153), Sihirli Kalem'de Temilotzin ve Mayahuel'in sırf kültürlerini korumaya çalıştıkları için ateşe atılmaları bu durumun örneğidir (187-188).

Yukarıda şiddeti ortaya çıkardığı öngörülen gerekçelerin dışında eserlerde bazen de şiddet hiç olmaması gereken bir terbiye yöntemi olarak algılanır. Ayşegül'e Ne Oldu isimli esere bakıldığında bu eserin kahramanlarından Aslı'nın da düşüncesi bu yöndedir. Eserde Aslı'nın bir gece önce evine gelmeyen, kaybolduğu ya da kaçırıldığı hususunda henüz net bir bilgi olmayan Ayşegül'ün eve döner dönmez dövülmesinde ısrar etmesi bu bakış açısının delilidir (52-53).

Tüm bunların yanında eserlerde şiddetin gerekçelerine dönük özel kurguların yanında bazen daha genel bakış açılarıyla da kurgulamalara gidilir. Eserlere göre çocuklar ne görürlerse, ne ile muhatap olurlarsa bunu etraflarına yansıtırlar. Zira çocuklar yetişkinlerin zannettiği gibi dünyadan haberi olmayan, hiçbir söyleme mana veremeyen kendi hâllerinde yaratıklar değildir. Aksine onlar bütün gerçeklerin, imaların, laf sokuşturmaların, içten içe sinir harplerinin farkındadırlar. Bu sebeple çocuklar oyunları yoluyla bu farkında oluşu çevrelerindekiilere de hissettirirler (CKN, 17-19).

Şiddetle aynı damardan beslenen ve esasında şiddetin dili olan olumsuz davranışlardan biri de bu başlık altında değerlendirilebilecek *tehdit* olumsuz değeridir. Alışılmış yollarla karşısındakini ikna edemeyen insan düşüncelerini olduğu biçimiyle yerine getirme arzusundan ötürü farklı bir dil kullanma yoluna gidip tehdit içeren bir söylemle cümlelerini örebilir. Yazarın eserlerinde de bu türden cümleler oldukça fazladır. Fakat bunları kategorize etmek gerekirse genel anlamıyla tehdit unsurunun

kazançların çakışması (KKÇ, 37) ve baskı kurma noktasında ön plana çıktığı görülür (SKYKY, 47).

Tüm bu sayılanlarla beraber eserlerde öne çıkan bir başka olumsuz davranış ise *insafsızlıktır*. İnsan, bazen adalet ve vicdan duygusunu kaybedip hiçbir mesnede dayanmayan bir tavırla karşısındakine muamele eder. Bu muamelenin adı kimi zaman insafsızlıktır. İnsaf duygusundan yoksun olan kimse, kendi keyfince davranıp karşısındakini düşünmez. Sihirli Gözlük 3'ün kahramanlarından Emre'yi kaçıran adamlar da bu vasıfta insanlardır. Somutlaştırmak gerekirse, eserde Emre'nin yirmi dört saat karıncası tarafından ısırılıp hasta olması sonucu kendisini kaçıran adamlar bu duruma lanet ederler. Öyle ki insanlık vasfını tümüyle yitirmiş olan bu adamlar Emre'nin iyileşmesi için çaba sarf edeceklerine, kendilerini hazinelerine bir an önce kavuşmaktan alıkoyan bu olayı bir talihsizlik olarak değerlendirirler (101-102).

Hem baskının hem de haksız kazancın söz konusu olduğu davranışlar arasına eserlerde göze batan *şantaj* unsurunu da eklemek gerekir. Sindirme ve baskı yoluyla çıkar sağlama biçiminde değerlendirilebilecek şantaj, istenileni elde etmenin ahlaka ve vicdana sığmayan yollarından biridir. Ne var ki şantaj, her ne kadar kabul edilemez bir davranış biçiminde değerlendirilse de, insan menfaat temin etmek için gözünü bürüyen hırs yüzünden, bir başkasına verdiği zararın ve korkunun boyutuyla ilgilenmez. Sihirli Top'taki Fevzi Bey örneğinde de durum böyledir. Meseleyi biraz daha açmak lüzumu hissedersek, eserde Neriman Hanım'ın arsasını satın almak isteyen Fevzi Bey, Neriman Hanım arsasını satmak istemeyince, Neriman Hanım'ın emlak vergilerini ve birikmiş borcunu bir şantaj unsuru olarak kullanıp Neriman Hanım'dan arsasını satın almaya çalışır. Bunu yaparken de kadıncağızın içinde bulunduğu psikolojiyi hiç mi hiç hesap etmez (133).

Şantaj benzeri baskı yoluyla haksız kazanç elde etmek istemenin kötü bir yolu da *fidyedir*. Üzerinde mutabakat sağlanacağı üzere, nafakasını kanunun, toplumun ve dinin kurallarına uygun olarak kazanmanın gayreti içinde olanların yanında başkalarına zarar verip başkalarının kanını emerek geçimini sağlayan insanlar da vardır. Bu insanlar kelimenin tam manasıyla sülük gibi yaşarlar. Onların bir şeyler üretme ve icra etme gibi bir kaygısı yoktur. Çalışmayı da sevmezler. Ancak insanların hassasiyetlerinden faydalanıp onları sömürmeye çalışırlar. Mesela Ceren Deniz'i kaçıran adamlar bu gruba

girer. Kakalar Günü'nde Ceren Deniz'i kaçıran adamlardan kız seslisi Ceren Deniz'in babası Erkan Bey'i telefonla arar ve ona kızı karşılığında elli bin lira istediklerini iletir. Erkan Bey elli bin lirasının olmadığını söylese de kız sesli adam "*Ben anlamam, kızını sağ görmek istiyorsan elli bin lirayı hazırlayacaksın!*" diye net bir ifade kullanıp adamın olmayan parasını zorla almaya çalışır (44-45). Bu olayla yakından ilişkili olarak Ceren Deniz gibi Sihirli Kaykay'ın kahramanlarından İlknur'un başından da bu hususta acı bir tecrübe geçer. Eserde fidyeciler İlknur'u valinin kızı olduğu için kaçırlar ve İlknur'un babasından para koparmaya çalışırlar (34).

Şantaj ve fidyeden farklı olmayarak eserlerde dikkat çeken istenmeyen davranışlar arasına *hırsızlık* da katılabilir. Hırsızlık, bencillik duygusunun bir yansımasıdır. Hırsız için emeğe saygısızlık yahut malı çalınan kimsenin ne yapacağı, nasıl bir psikolojiye bürüneceği önemli değildir. Onun için yalnızca kendi vardır. Kendi başkalarını sömürerek müreffeh bir yaşam sürdüğü sürece de herhangi bir sıkıntı yoktur. Korsan Kitap Çetesi'nde Erol ve Necdet'in kitaplarını çalan da geride bıraktıklarını çaresizliğini düşünmeyenlerdendir. Nitekim eserde Erol ve Necdet pazar yerinde satacakları kitapları çalınca okul masraflarını nasıl karşılayacaklarını düşünüp çaresizlik içinde ne yapacaklarını bilemezler (57-58).

Hırsızlık benzeri haksız kazanç elde etmeye dönük başka bir eylem ise, *kalpazanlıktır*. Kalpazanlık esasında kolay yoldan para kazanma işidir. Sahte yollardan para basıp piyasaya süren kalpazanlar, kendi işlerini yürütseler de bu paranın mağduriyetini yaşayacakları, hiç ama hiç düşünmezler. Araştırmaya konu olan eserlerde de bu noktaya temas edilmek amacıyla bir kısım kurgular yapılır. Bu kurgulardan biri de Sihirli Şapka'dadır. Kurguyu aktarmak gerekirse eserde kahramanlardan Burak, sihirli şapkası vasıtasıyla görünmez olarak parkta oturan adamlara yaklaşır ve adamların "*Baksana aynısı*", "*Ayırmak çok zor.*", "*İki parti hâlinde ayrı ayrı yerlere gidecek.*", "*Yakalanmayız.*" gibi cümlelerle örülü bir terminolojiyle birbirleriyle konuştuklarına şahit olur. Bu konuşmalardan hiçbir şey anlamayan Burak, adamları takip ettiğinde onların kalpazan olduklarını öğrenir (86-87).

Aynı şekilde kalpazanlık örneğinde olduğu gibi yasal olmayan yollardan edinilen kazançlar arasına tefeciliği de dâhil etmek gerekir. Bilindiği gibi, devletin vatandaşa yeterince hizmet edemediği noktalardaki boşlukları, yasal çerçevenin dışına

çıkıp haksız kazanç sağlamaya çalışan bir kısım insanlar doldurur. *Tefecilik* de bu minvalde bir iştir. İnsanlara zor durumlarında yüksek faizle para veren tefeciler, insanların mağduriyetlerinden nemalanıp onları sömürürler. Ayşegül'e Ne Oldu'nun kahramanlarından Atif Bey de bu şekilde sömürülenler içindedir. Detaylandırırsak eserde Atif Bey, etrafındaki insanlara borçlanınca bunları ödeyebilmek adına tefeciden para alır. Ancak tefeciye olan borcunu da ödeyemeyince tefeciler kızı Ayşegül'ü kaçırap zorla ondan para almaya çalışırlar (182).

Son olarak yukarıdaki haksız kazanç elde etme yöntemlerinden biraz farklı olsa da bu başlık altında *istismar etme* davranışını da söylemek gerekir. İstismar iyi niyeti kötüye kullanma, sömürme hâlidir (TDK, 2005, 991). Toplumda kimi bireylerin niyeti bozuktur. Onlar başkalarını düşünmezler. Sürekli olarak kendi çıkarlarını öncelerler. Bu sebeple de kendi çıkarlarına giden yolda yapacakları bütün işleri meşru görürler. Erdoğan'ın eserlerinde istismar davranışını örnekleyebilecek yerinde bir kurgu da Annem Neden Şişmanladı'da geçer. Ayrıntıya inerek, kitapta annesinin niçin şişmanladığını öğrenmek isteyen çocuk, ablasından istediği yanıtı alamayınca karganın yanına gider; karga da bu durumdan fayda temin ederek çocuğun saflığını ve öğrenme isteğini istismar edip ondan peynir ister. Aynı biçimde annesinin neden şişmanladığını kediye de soran çocuk, kedinin annesinin şişmanlığını ciğere bağladığını ve kendisinden ciğer istediğini görür (12, 14).

4.1.2.5. Kişisel zaatlardan kaynaklanan ve kişiyi itibarsızlaştıran değerler

Bireyin potansiyelinden, hayata bakış açısından ve beklentilerinden kaynaklanan bir kısım problemler sıkıntıları beraberinde getirebilir. Bu yönüyle Erdoğan'ın eserlerinde de pek çok kurgulama yapılmıştır. Bunlardan ilki *başarısızlık* durumuyla ilgilidir. Kabul edileceği gibi, başarının olduğu her yerde başarısızlık vardır. Birileri başarılı olurken onların seviyesine çıkamayan diğerleri başarısız olacaktır. Fakat bu başarısızlık, bireyin genel ruh hâline sirayet etmemelidir. Çünkü bireylerin başarısız olduğu alanların dışında başarıya ulaşabilecek potansiyelinin olduğu başka alanlar elbette mevcuttur. Ancak Sihirli Şapka'da bu durum net biçimde bireye hissettirilmez. Başarılı olamayacağını düşünen birey ise, Burak örneğinde olduğu gibi psikolojik olarak yıpranır. Daha fazla bilgi vermek gerekirse, eserde öğretmeni tarafından verilen

102 soruluk ödevini bitiremeyeceğini düşünen Burak, kaldıramayacağı bir iş üzerine yüklendiği için kendini başarısız olarak kabul eder ve gözleri yaşlı biçimde “*Başarısız olmak istemiyorum.*” diye haykırır (11). Bu örnekte olduğu gibi çevredeki insanların tutumu haricinde bireyin kendini başarısız hissetmesini tetikleyecek daha birçok gerekçe eserlerde mevcuttur. Bu gerekçeler imkânların sınırlı olması (SKYKY, 7), bireyin kendi potansiyelini bilmemesi (BBBBBB, 8) ve tecrübe eksikliği başlıkları altında tasnif edilebilir (DBDY, 6).

Başarısızlık temelinde düşünüldüğünde eserlerde göze çarpan ve kişinin değerine hanel getiren bir başka olumsuz değer de *kabullenmedir*. İlerlemek ve gelişmek için çabanın elzem olduğu bilinir. Birey herhangi bir çaba sarf etmeden “Zaten olmaz.” şeklinde bir kabulün içine girse hiçbir zaman aklındaki ile mevcudu bir araya getiremez. İncelenen eserlerdeki kabul örneklerinden birini Sihirli Top’ta Deniz’in davranışında görmek mümkündür. Açacak olursak, eserde Deniz, ayağındaki yamukluğu düzeltmek için yaptığı çalışmada duvara vurduğu top bahçe kapısından dışarı çıkınca topa vurmaya öğrenemeyeceğini düşünür ve “*Ne güzel bir topsun sen! Ama ben berbat bir futbolcuyum! Daha topa bile vuramıyorum.*” diye kusurunu kabul eder (83). Bunun dışında eserlerde kabullenme davranışına verilebilecek başka örnekler de vardır. Misal olarak Sihirli Küre’de de kabullenme olumsuz değeriyle ilgili bir kısım kesitler göze çarpar. Eserde Ozan isimli kahramanın, kaybettiği Sihirli Küre’yi bir daha bulamayacağını düşünmesi ve onu aramaktan vazgeçmesi bu hususu örnekler tarzdadır (72).

Kişinin zaafından kaynaklanan ve hemen hemen kabullenme ile aynı bağlamda düşünülebilecek istenmeyen bir başka davranış örneği de *kaçmadır*. Kabul edileceği gibi, kaçma mutlu olmak için bir yöntem değildir. Birey bazı şeylerden kaçarak ve bazı şeylere göz yumarak mutluluğa ulaşamaz. Ancak ne var ki savaşmak ve direnmek yerine kaçmayı tercih eden bireyler de yok değildir. Bu bireyler muhtelif eserlerde dikkatlerden kaçmaz. Mesela Aşkın Çobanyıldızı’nda birey sevdiğini hatırlamamak adına hatıralardan kaçarken (126), Onu Seviyorum’da müşkül bir durumdan kurtulmanın yolunu bulmak için bir kaçışın içinde olur (33). Bunlardan farklı olarak yazarın eserlerinde birey bazen de gerçeklerle yüzleşmek yerine olabilecekleri bir süre daha tehir etmek amacıyla kaçır. Zaten Aşkın Çobanyıldızı’nda da durum böyle gelişir. Detaylara inerseniz, eserde Serkan’ın Aylin’den ayrıldıktan sonra onu görmeye tahammül

edemeyeceğini düşünerek köye gitmesi (29); yine Serkan'ın köye gittikten sonra Aylin'i düşünmemek için devamlı uyuması bireyin gerçeklerle yüzleşmemek için çözüm sürecini tehir ettiğinin açık bir delilidir (45-46).

Kabullenme ve kaçma ile birlikte değerlendirilebilecek, kişisel bir zaaftan kaynaklanacak davranışlar arasına, eserlerde öne çıkarılan *ümitsizlik* olumsuz değeri de mutlak suretle eklenmelidir. Ümitsizlik kendinden geçmişlik durumu olarak anlaşılabilir. Umutsuz olan insanın geleceğe dair hayalleri ve projeleri yoktur. Umutsuz insan, her şeyi olduğu gibi kabullenir. Hiçbir şeye itiraz etmez. Hiçbir şeyi değiştirmeye çalışmaz. Hayata gün tüketme anlamının dışında başka bir mana yüklemeyiz. Bunun yanında eserlerde ön plana çıktığı gibi bireyin ümitsizliği değerli bir eşyasını kaybedince (SKTP, 130), bir problemi çözerken engellerle karşılaşınca (SKTP, 143), eksikliklerini gideremeyince (STP, 82), insanlara duyduğu güven boşa çıkınca (SKYKY, 102) yapılan bir işten sonuç alınamayınca daha da artar (KKÇ, 59-60). Bunların dışında birey daha önce tecrübe ettiği bir eylemi yeniden tecrübe edip sonuç alamazsa da, istediğini gerçekleştirme noktasındaki ümitlerini yitirebilir. Nitekim bu şekilde ümitlerini yitirenler arasında Sihirli Kitap'ın kahramanlarından Oktay ve Nilüfer de vardır. Eserde onlar daha önce dokunarak mekân değiştirdikleri kitaba tekrar dokunduklarında hiçbir şeyin olmadığını görünce ağlayacak gibi olup kitabı harekete geçirme konusundaki ümitlerini yitirirler (73-74).

Eserlerde ümitsizlikle ilgili bir kısım kurgular yapılırken ümitsizliğin zamanla *karamsarlığa* da kapı açtığına vurgu yapılır. Gerçekten de özellikle Sihirli Gözlük 3'te bu durumu müşahede etmek zor değildir. Eserde kaçırılan oğlunun bulunması gecikince her geçen gün umutsuzluğa kapılan annenin giderek derinleşen kederi bu hususu örnekler (27).

Ümitsizlik gibi, beraberinde sıkıntılara mahal verebilecek bir diğer istenmeyen davranış da *kararsızlıktır*. Kararsızlık arada kalma hâlidir. Bireyin önünde bir konu ile ilgili değerlendirebileceği birden fazla seçenek vardır. Ancak o ne yapacağını, hangi seçeneği tercih edeceğini bilemez. Bilemeyince de ortada kalır ve çözüm elde etme sürecini sekteye uğratar. İncelenen eserlerde bu yönüyle kararsızlık olumsuz değeri ciddi anlamda işlenmiştir. Eserlerde evlatla ilgili duyulan endişeler (SGZLK 2, 150-151), bir kısım gayri meşru işler (SŞMSY, 104), söylendiği vakit tepki uyandıracak davranışlar

(ANO, 75; KKÇ, 152) bireyi kararsızlığa sevk eder. Bunların haricinde eserlerde bireyin geçirdiği kararsızlığın önemli bir sebebi de icraata geçirildiğinde fayda mı, yoksa zarar mı getireceği bilinmeyen amellerdir. Nitekim böyle bir amel Korsan Kitap Çetesi'nde görülür. Eserde kahramanlardan Bulut, korsan kitapların basıldığı depoyu tespit etmek için bir kamyonetin kasasına atlamak ister. Ancak bu işin kendisi için ne getireceğini bilemeyince bir kararsızlık yaşar (113).

Yine yukarıdaki örnekler gibi bireyin önünü kapayan ve aslında bireyin saygınlığını azaltan davranışlar arasına *mazeret uydurma* davranışı da katılabilir. Bazı durumlarda kapalı bir toplum yapısı içinde kimi düşünceler bazen net biçimde muhataba ileilmeyebilir. Doğrudan anlatım yerine dolaylılamalara başvurularak söylenmek istenen eğilip bükülür. Oysaki buna gerek yoktur. Şayet sağlıklı bir seyir isteniliyorsa birey düşündüğünü net bir biçimde karşısındakine ifade edebilmelidir. Fakat Ayşegül'e Ne Oldu isimli kitapta Bulut'un arkadaşları bunu yapmaz. Onlar Bulut'un kitap yazma hususundaki teklifini doğrudan geri çevirmek yerine dolaylı yollardan reddederler. Misal olarak Aslı o anda tuvalete gitmek ister. Ayşegül babasının çağırması olabileceğini, Mustafa askere gideceğini, Orhan da arkadaşlarına yılbaşı kartı yazacağını söyleyerek yerinden kalkar. Bulut her ne kadar Aslı'ya tuvalete yeni gittiğini; Ayşegül'e babasının çağırmadığını; çağırsa kendisinin de duyacağını; Mustafa'ya askere gitmek için henüz yaşının küçük olduğunu; Orhan'a da yılbaşına daha aylar olduğunu söylediye de kimse onun bu söylediklerini kabul etmez (44).

Aynı minvalde düşünülmeseler de mazeret uydurma gibi *memnuniyetsizlik* de bireyin duruşuna gölge düşürebilir. Aslında, insanın her daim olan bitenden memnun olması gibi bir durum söz konusu olamaz. Hayat içinde elbette hoş gitmeyen anlar yaşanacak, hoş gitmeyen insanlarla karşılaşılacak, hoş gitmeyen durumlar peyda olacak, hoş gitmeyen ortamlarda bulunulacaktır. Fakat incelenen eserlerdeki kimi kahramanlar, bu durumun yeterince bilincinde olmasa gerek, beklentilerinin yeterince karşılanamamasından (SŞPK, 38) ve anlayamadıkları kimselerle beraber vakit geçirmekten ötürü memnuniyetsiz bir tavrın içine girerler (SŞPK, 69). Bunu yaparken de katiyetle memnuniyetsizliklerinin giderilmesi için bir öneri ortaya koymazlar. Misal olarak bu durum Ayşegül'e Ne Oldu'da çok iyi dile getirilir. Söz gelimi, eserde dünyayı dolaşmak için para kazanmak gerektiğini bilen Bulut'un arkadaşları, Bulut'un

kendilerine yaptığı tekliften memnun olmazken kendileri de bu hususta problemin çözümüne ilişkin bir öneri sunmazlar (46).

Eserlerde memnuniyetsizlikle aynı kökten beslenerek gündeme gelen başka bir olumsuzluk ise, *yakınma* davranışının sınırları çerçevesinde ortaya çıkar. Düşünüldüğünde, yakınma memnuniyetsizliğin bir başka biçimde ifadesi, bir şikâyet etme hâli biçiminde değerlendirilebilir. İnsan zaman zaman yaşadıkları karşısında sitemkâr konuşup bir olumsuzluğa parmak basar. Böyle yaparak bazı şeyleri değiştiremeyeceğini bilse de söylediklerini en azından bir temenni olarak dile getirmiş olur. Araştırmaya konu olan eserlerde de yakınma düşüncesi farklı biçimlerde okura aktarılır. Düzensizlikten ve yeteneklerden yakınmak bunlardan en dikkat çekicileridir (SGZLK 2, 51; STP, 34).

Bunun dışında eserlerde yakınma ile ilgili çarpıcı tespitlerde de bulunulur. Mesela bu tespitlerden biri yakınmanın bir kaçış olarak görülmesidir. İncelenen eserlerden çıkan sonuca göre birey bazen türlü işleri yapamamanın sebebini kendinde değil de bir kısım dış amillerde arar. Zaten Ayşegül'e Ne Oldu'daki kurgu da bunu göstermektedir. Eserde kitap okumayan Orhan'ın dayısının kitap okumama sebebini kitapların pahalılığına ve zaman yokluğuna bağlaması ve bu yöndeki şikâyetlerini Orhan'a sunması görünürde bir kaçışın ifadesinden başka bir şey değildir (42).

Eserler dikkatle gözden geçirildiğinde kişinin zaafından kaynaklanan ve kişiyi sıkıntıya sokan davranışlar arasında *sabırsızlık* da görülür. Sabır kişinin olanlar karşısında dayanma ve bekleme gücüdür. Bir durumun geneline vakıf olup tepki geliştirme noktasında oldukça önemlidir. Ancak sabrın bu önemi bazen arka plana itilir. Kişi dayanacağı güçlükler karşısında çabuk pes ederek beklemesi gerekirken acele ederek selamete erme noktasında sıkıntılar yaşayabilir. İncelenen eserler de bir anlamda bu gerçeğe ışık tutar. Eserlerde birey bazen beklentilerini bir an önce karşılamak için (SGZLK, 14-15; ANO, 27-28), bazen de başarıya aç olup başarmışlık duygusunu hemen tatmak için sabırsızlık gösterir (SKYKY, 82). Ancak bireyin gösterdiği bu sabırsızlık onu hedefe ulaşma noktasında hataya sürükler.

Yukarıda sayılanlarla birlikte düşünüldüğünde *umursamazlık* olumsuz değeri de kişiyi müşkül hâle sokacak davranışlardan biridir. Birey bazen öylesine hayattan vazgeçer ya da öylesine boş vermişlik duygusu hisseder ki atalar söylemi ile dünya

yansa umurunda olmaz. İncelenen eserlerde de bu olumsuz değer iki temel düşünce ekseninde kurgulanır. Bunlardan birincisi bireyin bir başkası için önem arz eden bir eşyayı fark etmesine rağmen fark etmemiş gibi davranması (SKTP, 132), ikincisi ve eserlerde daha sıklıkla görüleni ise bireyin iletişim kanallarını tamamen kapatıp çevresindeki insanları ve onların söylediklerini görmezlikten, duymazlıktan gelmesidir. Nitekim Sihirli Gözlük'te Emre'yi kaçırıp adamların kendilerine selam veren kişiyi dikkate almamaları (5), Kakalar Günü'nde Ceren Deniz'i kaçırıp fidyecilerin Ceren Deniz'in fikirlerini duymazlıktan gelmeleri bu ekseninde düşünülebilecek kesitlerdir (59-61).

Eserlerde tıpkı yukarıda değinilen hususlar gibi sıkça yapıldığında bireyin itibarını zedeleyecek eylemler arasında *küsme* davranışı da gösterilebilir. Tasvip edilen bir davranış olmasa da insanlar türlü sebeplerden ötürü birbirlerine küsebilir, küsmenin de ötesinde bu dargınlığı uzatabilirler. Erdoğan da bu anlamda küsme gibi olumsuz bir değere vurgu yapıp küsmenin sonuçlarına bir noktada değinmek için Onu Seviyorum'da kahramanlarından Fatih ve Mehmet aracılığıyla bir kurgulamaya gider. Bu kurguya değinecek olursak, eserde Fatih, küs durduğu Mehmet'in kendisine zarar verecek girişimlerde bulunacağını bildiğinden, onunla özelini paylaşmak istemez (8-9).

Son olarak diğer değerlerden biraz farklı da olsa zaman zaman kişinin saygınlığını tartışmaya açtığı için bu bahiste *kıskanma* değerine de değinmek gerekir. Kıskanma aslında karmaşık bir duygu olduğundan incelenen eserlerde bu duygu oldukça farklı şekillerde tezahür eder. Misal olarak eserlerde kıskanma duygusu bazen sevileni sakınma (KKÇ, 11; SŞMSY, 81; OS, 121-122), geçmişe dönük hafızayı yoklama gibi olumlu hasletleri beraberinde getirirken (AÇY, 128), bazen de çekememezlik (SKYKY, 14-15, 23), düşünülenin tersini yapma (AÇY, 121-122, 160), iç sıkıntısı yaşama (AÇY, 123), derinden yaralanma, kendine ve etraftakilere zarar verme gibi olumsuzluklara gebe olabilir (SKLM, 7; AÇY, 142-143;). Erdoğan'ın eserlerinde kıskançlığın yansımalarına ilişkin yapılan kurguların dışında insanların niçin birbirlerini kıskandıklarını izaha yönelik bir tespit de vardır. Erdoğan bu tespitini Aşkım Çobanyıldızı'nın kıskançlıktan ötürü hayli mustarip olmuş kahramanlarından Aylin'in annesi vasıtasıyla okuruna aktarır. Eserde Aylin'in annesine göre kendine güveni tam olmayan ve kendini sosyal hayatta ifade edemeyen bireyler yoğun biçimde kıskançlık duygusunu yaşarlar. Zira kendisi de eşini kıskanmasını ne istediğini bilmemeye, eşinin

alanı dışında yapacak bir şey bulamamaya ve bunun yükünü eşine yüklemeye bağlar (144).

4.1.2.6. Modern hayat tarzına bağlı bireyselleşmenin neden olduğu değerler

Modern dönemlerde bireyselleşme vurgusunun ön plana çıkmasıyla içine kapanan birey, beraberinde yalnızlaşmanın getirmiş olduğu birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalmıştır. Fatih Erdoğan'ın eserlerinde bu sıkıntılardan öne çıkanlar arasında ilk olarak *duyarsızlaşmayı* zikretmek gerekir. Olması istenen, insanın çevresinde olan bitene duyarlı olmasıdır. Zira insanı diğer varlıklardan farklı kılan özelliği budur. Ancak zaman, pek çok değeri tahrif ettiği gibi, insanın bu özelliğini de tahrif ederek onu yaşananlara yabancı kılmıştır. Artık yaşanan çağda insan başkaları için hassas düşünmemekte, başkalarının derdini kendisine dert edinmemektedir. Bu durumun bariz örneği Sihirli Kaykay'da görülür. Eserde kaza geçiren servis şoförü Ülkü Amca'ya ve yanındaki diğer çocuklara yanlarından geçenlerden çoğu insanlıktan uzak bir kısım gerekçelerle yardım etmek istemez (40). Bunun gibi eserlerde duyarsızlığın farklı örneklerine de yer verilir. Eserlerde birbirlerine karşı duyarsız olan insanlar, bazen yaşadıkları dünyaya karşı da duyarsızca tavırlar sergilerler. Yine bu durumun açık örneklerinden biri, yazarın eserlerinden Sihirli Kitap'ta görülür. Eserde 2102 yılında hazırlanmış bir sanal kayıt, Oktay ve Nilüfer'e insanların bir duyarsızlık örneği sergilediğini ve insanların kötüye giden dünyanın akıbetini görmezden geldiğini söyler (102-103).

Duyarsızlaşma ile teferruat noktasında farklılıklar gösteren ama yine bireysel düşünmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan istenmedik davranışlardan biri de *ilgisizliktir*. Bilindiği üzere, insan etrafında gelişen bir kısım olaylara bazen ilgisiz kalır. İlgisizlik de beraberinde soğukluğu getirir. Soğuk tutumlarla başkasını memnun etmek, başkasının gönlüne girmek mümkün olmayabilir. İncelemeye konu olan eserlerde ilgisizlik temasına zaman zaman temas edilmiştir. Eserlere bakıldığında bireyin bir kısım sorunları dert edinmesinden (SKYKY, 65) ya da uğraşları yüzünden çevresindekilere karşı ilgisiz tavırlar sergilediği görülür (GU, 12; PBC, 8, 10, 12). Bunun dışında birey kimi zaman da tamamen sorumsuzluğundan ötürü çevresine ilgisiz kalır. Örneğin bu durum yazarın eserlerinden Kakalar Günü'nde net biçimde göze

çarpar. Eserde, raflar arasında fındık ezmesi arayan Ceren Deniz'e market görevlisinin yardım etmemesi, bu manada iyi bir kesittir (27-28-29). Buna benzer bir başka örnek de yazarın eserlerinden Sihirli Küre'de görülür. Kitapta Ozan'ın kaçırılması sonrasında görevli komiserin son derece sakın bir şekilde Ozan'ın babasına fıkra anlatması ve laubali tavırlar sergilemesi, yine bu manada değerlendirilebilecek bir başka örnektir (37-38).

Bireyin hayatı kendinden ibaret görmeye çalışmasının ve içe kapanmasının getirdiği sıkıntılardan biri de *güvensizlik*dir. Esasında güvensizlik bireyi ilgilendiren bir problem olmasının yanı sıra, toplumu da ilgilendiren bir sıkıntıdır. Toplumdaki çürümüşlüğü bir göstergesi olan güvensizlik, toplum içindeki bireyi giderek yalnızlaştırır. Yalnızlaşma sonucunda belli işlerin üstesinden tek başına gelmeye çalışan birey, arzu edilen neticeyi her daim elde edemeyebilir. Bu durumun yerinde bir örneğine eserlerden Sihirli Gözlük 1'de temas edilir. Eserde çevresindekilere güvenmediğinden ötürü sırrını ifşa etmek istemeyen fakat bu esnada da yalnızlaşan Emre'nin durumu lavabonun içine düşürdüğü yüzük taşını oradan çıkarma girişimi vasıtasıyla anlatılır (40).

Güvensizlik neticesinde yalnızlaşan insanın durumu dışında eserlerde güvensizliği tetikleyecek saiklere de değinilir. Bu noktada bireyin davranışlarına (SGZLK 1, 159-160) ve söylediklerine ayrıca dikkat çekilir (S. Gözlük 3, 56-57).

Tabii eserlerde güvensizlikle ilgili çeşitli kurgular vasıtasıyla bir analiz yapılırken güvenin zamanla elde edilebilecek bir duygu olduğu da görmezden gelinmez. Bu sebeple kahramanlardan bazılarının ilk kez gördükleri kimi insanlara güvenmemeleri telkin edilir. Nitekim bu durum Sihirli Gözlük 3'te göze çarpar. İzah edilirse, eserde Emre'nin anne ve babası oğullarını kurtarmak için çıktıkları yolda akşam olunca yerlilerin nöbetinde uyumak istemeyerek hayatlarında ilk kez gördükleri bu insanlara tüm güvenliklerini emanet etmezler (118-119).

Güvensizlik gibi modern dünyanın sorunlarından biri de *hayattan kopmadır*. Birey başına gelen musibetleri kaldıracak gücü hayatının kimi dönemlerinde kendinde bulamayınca hayata küsüp tam bir boş vermişlik duygusu içinde olabilir. Aşkım Çobanyıldızı'nda Aylin'in babası da bu manada hayata küsmüştür. Bu durum detaylandırılacak olursa, eserde Aylin'in babasının ölmeden önceki son zamanlarında

bir bakıma kendini iç ve dış dünyaya kapatıp kimseyi arayıp sormaması; ünlü bir ressam olmasına karşın artık resim yapmayı eşiyile ve çocuğuyla ilgilenmemesi bu duruma örnek gösterilebilir (150).

Eserlerde hayattan kopuşun başka biçimde ifadesi de yine yalnızlaşan insanın başvurduğu *intihar* eylemidir. Bazen günlük hayatın çıkmazları içinde boğulan insan, kendine bir kaçış arayıp kurtuluşu ölümdede görebilir. Esasen intihar kolayca kaçmanın, savaşmamanın, dik durmamanın bir yansımasıdır. Kendilerini dünyaya kapayıp yalnızca kendilerinin belli sıkıntıları yaşadığını düşünen insanlar bu ihtimali değerlendirme yanılığını gösterirler. Bu yanılığını gösterenlerden biri de Sihirli Kaykay'ın kahramanlarından Bülent'in alışveriş merkezinde gördüğü gençtir. Eserde genç, sevgilisi kendisini terk ettiği için hayata küsüp intihar etmek ister (58). Erdoğan'ın eserlerinde yukarıdaki örnekten biraz farklı olarak birey bazen de yaşadığı büyük acıların neticesinde bu dünyada olmayı anlamsız bularak ölmeyi arzu eder. Nitekim Korsan Kitap Çetesi'nde Aylin'in annesinin intihar etmesi de böyle bir nedenden ötürüdür. Dillendirilecek olursa, eserde Aylin'in annesi kocasının ölümünün ardından bu dünyada yaşamaya pek ayak uyduramaz. Kocasının ölümünden kendini sorumlu tutarak türlü evhamlara kapılır ve yaşamına son verir (228-229).

4.1.2.7. Karakteristik bir özellik taşıyan değerler

Her ne kadar eğitim anlayışına aykırı olsa da kimi huyların terk edilmesi, o huyların aksi yönde davranışlar sergilenmesi pek mümkün görünmemektedir. Bu yönüyle Erdoğan'ın eserlerinde, bireyin karakteristik özelliği şeklinde ortaya çıkan başka bir deyişle bireyin yaftası olan birtakım olumsuz değerler göze çarpmaktadır. Bu olumsuz değerlerden biri de *bencilliktir*. Tahmin edileceği gibi, paylaşım kültürü ile yetişmeyen insanlar, hayatın pek çok noktasında bencilce davranışlar sergileyip daima kendi çıkarlarını üstte tutmanın gayreti içinde olurlar. Onlar için başkaları yoktur, yalnızca kendileri vardır. Kâinattaki her canlı ve her zerre onların menfaatlerine hizmet etmekle mükelleftir. Bunun dışında bir durum söz konusu değildir. Bu nedenle de bir konu hakkında başkasının müşkülünü çözmek, başkasını anlamak yerine kendi dertlerini ön plana çıkarırlar. En azından Ayşegül'e Ne Oldu'da Aslı'nın kitap yazmayı öğrenmek için telefon açtığı yazar böyle bir insandır. Söz gelimi, eserde yazar, Aslı

nasıl kitap yazıldığını öğrenmek için kendisine telefon açınca, Aslı'ya yanıt vermek yerine kendi kitabının kurgusunu ona aktarır. Aslı bu kurguyu beğenmeyince de, sanki beğenmek zorundaymış gibi onu azarlar (41). Benzer biçimde yukarıdaki yazar gibi Aşkım Çobanyıldızı'ndaki Aylin de kendi derdini önceleyenlerdendir. O, kendiyle özelini paylaşan annesini anlamak yahut ona yardımcı olmak için değil, yalnızca kendi için ve kendine gerekli olduğu kadar dinler (93-94). Bu örneğin dışında, eserlerde bencillığe alışılmışın dışında bir yaklaşımla da bakıldığı görülür. Bu durum Aşkım Çobanyıldızı'nda Serkan'ın kendine sorduğu sorular vasıtasıyla ortaya çıkar. Ayrıntıya inmek gerekirse, eserde Serkan, Aylin'den ayrıldıktan sonra, Aylin'in kendinden ayrıldığı için mutlu değil, üzüntülü olmasını dilediğini fark eder. Bunu fark eder etmez de zihninden *“Sevdiğimizizin mutluluğu bizim için gerçekte ne kadar önemlidir? Hepimiz sevgilimizin mutlu olmasını önemseydiğimizizi söyleriz. ‘Yeter ki mutlu ol!’ Ne fedakârca bir sözdür bu... Tabii ki onu mutlu etmek için elimizden geleni yapmaya hazırızdır. İki kişi büyük bir aşkla birbirini isterken bunu gerçekleştirmek ne kadar kolaydır! Ama ya sevdiğimiz bizimle olmadığında, bizimle olduğundan daha mutlu oluyorsa? Hele hele, bir başkasıyla olduğunda, bizimle olduğundan daha mutlu oluyorsa? Onun mutluluğu bizimle olmamaktan geçiyorsa? Onun mutluluğu için ondan vazgeçmeyi kaçımız göze alabiliriz. Almyorsak bu bencillik midir?”* düşüncelerini geçirir (31).

Bencillik gibi bireyin üzerinden etiketini kolay kolay sökemeceği istenmeyen değerlerden biri de *inatlaşmaktır*. Kimi durumlarda, birey çıkarına olsa da olmasa da bazen tüm iletişim kanallarını kapatarak bir fikre bağlanır ve arzu ettiğinin tüm yönleriyle gerçekleşmesini ister. Bu doğru bir tavır değildir. Zira birey sırf bu özelliğinden ötürü fayda temin ederek neticelendirebileceği bir işten zarara uğrayabilir. İncelenen eserlerde de olumsuz bir değer olan inatlaşma temi mümkün mertebe işlenir. Eserlerde birey bazen düşündüğünün aksi yönde davranışlar sergileyerek (SŞPK, 123), bazen de yaşadığı bir tecrübeden ötürü geri adım atmayarak inatçı bir tutum benimser (STP, 193-196). Ancak bunların dışında bireyin kendisini tamamen dış dünyaya kapayıp kendisine sunulan teklifleri kabul etmemede inatlaştığı noktalar da eserlerde dikkat çeker. Misal olarak Kakalar Günü'nde Hazar Can'ın tavrı bu duruma örnektir. Eserde Hazar Can kahvaltıda fındık ezmesi dışında bir şey yememe konusunda o kadar ısrarcıdır ki bu noktada annesinin kendisine sunduğu önerileri bile dikkate almaz (32).

Bu sayılanlarla birlikte yine eserlerde görülen karakteristik bir başka istenmedik değer de *kibir*dir. Kibir herkesin malumu olduğu üzere alçakgönüllüğün zıttı bir kavramdır. Kibirli insanda “ben” duygusu ön plandadır. Kibirli insan, sürekli olarak “Ben bilirim, ben yaparım.” söylemini öne çıkarıp çevresindekilerin görüşüne itibar etmez. Onları küçümseyip ciddiye almamayı bir işmiş gibi telakki eder. Bu sebeple de çokça yanılıya düşer. Araştırmaya konu olan eserlerde de tam bu noktaya parmak basılır. Sihirli Top’ta Kuruyaylalı futbolcuların kibirleri nedeniyle takım oyunu oynamamaları yüzünden Yoncaspor’la yaptıkları maçtan mağlup ayrılmaları bu hâle örnektir (204-205). Yine Sihirli Kalem’deki Zumarraga’nın acizliğini unutarak “Küçük dağları ben yarattım.” tavrı içinde olması kibir bağlamında düşünülebilecek bir başka noktadır (SKLM, 56).

Bunun dışında eserlerde kibri öne çıkararak farklı sebeplere de değinilir. Örneğin, ön plana çıkıp her müşkülü çözüme arzusu bunlardan en önemli olanıdır (SGZLK 1, 125; SKR, 128-130; SKYKY, 83-84). Hatta bazen eserde bu ön plana çıkıp her müşkülü çözüme arzusu o kadar abartılır ki birey kibri nedeniyle olmayacak işlerin üstesinden gelecekmiş gibi bir intiba da yaratabilir. Nitekim Parkta Bir Gün isimli eserde bu manzara netçe görülür. Ayrıntıya inmek gerekirse, eserde, rüzgârın yollara devirdiği ağaç dallarından kocaman bir tanesini yoldan kaldıran ağabey, kardeşinden gelen “*Karşına bir aslan çıkarsa onu yener misin?*” sorusuna “*Hangi aslan karşıma çıkmaya cesaret edebilir ki!*” biçiminde kendini beğenmiş bir tavırla yanıt verir (8).

Aynı şekilde bu başlık altında kişiye bir etiket olarak yapışan ve bireyin ciddi sıkıntılar yaşamamasına yol açan olumsuz değerler arasında *ihmalkârlık* davranışını saymak gerekir. İhmal bireyin bir durumu ciddiye almamasının adıdır. Bu ciddiye almayış kimi zaman bireyin evine hırsız girmesi gibi birtakım acı tecrübelerle sonuçlanabilir. Sihirli Küpe’de de öyle bir durum söz konusudur. Eserde Eliflerin evinin kapısı tedbirsiz biçimde kilitlenmeyince hırsız buyur edilmişçesine eve girer (53-54). Tabii ihmalin bedelinin sadece evden alınan birkaç eşyayla ödenmesi şükredilecek bir durumdur. Bazen bu ihmal, Sihirli Gözlük 2’de olduğu gibi çocukların kaçırılmasına dek varan daha acı tecrübelerle sonuçlanabilir. Nitekim eserde Emre, özelliklerinden istifade etmek isteyen bir kısım insanlar tarafından, gerekli güvenlik tedbirlerini alınmayıp balkon açık bırakıldığı için kolayca kaçırılır (114-115). İhmalle ilgili bir başka örnek de Korsan Kitap Çetesi’nde göze çarpar. Eserde Bulut ve arkadaşları

Barlas'ı tek başına kısıtıp dövme için parka giderlerken, ihmalleri neticesinde Barlas ve arkadaşlarının kucağına düşerler ve oldukça zor dakikalar geçirirler (34).

Tüm bu olumsuz değerlerden sonra dile getirilebilecek son husus ise, eserlerde göze batan ve karakteristik bir hüviyet taşıyan *pimpiriklik*dir. Geniş düşünüldüğünde titizlik belli bir ölçüye kadar güzel bir davranıştır. Kişiyi düzen kazandırması, kişinin belli hususları dert edinmesi noktasında önemlidir. Ancak titizliğin aşırı hâle gelip pimpiriklik düzeyine varması bireye zarar verir. Gereksiz teferruatlara yoğunlaşan birey, geneli görmekte sıkıntı yaşayıp kendisi açısından önem arz eden noktaları kaçırabilir. Bu anlamda Prensi Olmayan Masal Kitabı'ndaki Pimpirik amca da pimpirikliğiyle nam salan bir insandır. Anlatmak icap ederse, eserde Pimpirik Amca, biraz odun kesip geri dönmek için ormana gider. Ama Pimpirik Amca adı üstünde pimpiriklidir. Bu dal eğri, bu dal yeterince kuru değil, bu dal yosunlu, bu dal çok uzun, bu dal çok kısa gibi bahanelerle ormanda saatler harcar, fakat bir türlü uygun dalı bulamaz (37-38). Böylelikle Pimpirik Amca pimpirikliliği yüzünden hem saatlerini harcamış olur hem de amacını gerçekleştirme noktasında sıkıntılar yaşar.

4.1.2.8. Kişide kalıcı tesirler bırakan değerler

Bireyin bilerek yahut bilmeyerek sergilediği kimi davranışlar muhatabının üzerinde olumsuz anlamda kalıcı tesirler bırakabilir. Çünkü insan sosyal bir varlıktır ve insanın sergilenen bir davranıştan etkilenmemesi pek kabil değildir. Bu anlamda bakıldığında çalışmaya konu olan eserlerde zikredilen türde istenmedik davranışları görmek mümkündür. Mesela bunlardan biri *alay etmedir*. Kabul edileceği üzere, insanın yanlış davranış ve söylemde bulunduğu için küçümsemesi, eğlenceye alınması doğru değildir. Her insan hata yapabilir. Bu hataları örtmek yerine olanların dillendirilip insanın zor duruma sokulması, gururu ile oynanması alaya maruz kalan üzerinde kalıcı bir kısım sıkıntılara yol açabilir. Buna rağmen birçok insan bu durumun idrakinde olmadığından insanları küçümsemek için neredeyse bir sebep ararlar. Mesela Sihirli Şemsiye'deki Nilay'ın öğretmeni de bu tınyette bir insandır. Örnek vermek gerekirse, eserde Nilay gece boyunca yağın korkunç yağmurun müsebbibinin kendisi olduğunu düşünerek ağlar. Bu esnada Nilay'ın ağladığını fark eden öğretmeni Nilay'ın ağlama sebebini öğrenince bütün koridoru çınlatan bir kahkaha atarak Nilay'ın düşüncesini

saçma bulur. Öğretmenin bu tavrı ise Nilay'ı oldukça utandırır (79-80). Benzer biçimde Sihirli Gözlük 1'de Emre'nin babası oğluya (112); Sihirli Kalem'de de Oktay, arkadaşı Caner'le alay eder (74).

Eserlerde bağdaştırılmayan düşüncelerle edilen alay haricinde insanlar yeteneklerinden ötürü de alaya maruz kalırlar. Nitekim Sihirli Top'ta Deniz'in futbol takımına girememesinden ötürü arkadaşlarının “fasulyeden sayılır” alayına maruz kalması bu manada iyi bir örnektir (9). İnsanların yetenekleri ile ilgili küçümseyici tavırlar bu örnekte ve yazarın diğer kitaplarında geçen ilgili kesitlerde görüldüğü üzere bireyin üzerinde olumsuz bir kısım tesirlere de yol açar. Bu noktadan bakıldığında Sihirli Kaykay'ın kahramanlarından Bülent'in, arkadaşlarının alayına maruz kalmasından ötürü yıl sonunda yapılacak kaykay yarışmasına katılmayı deliler gibi istemesine karşın artık aklından bile geçirmeye cesaret edememesi önemli bir ayrıntıdır (7-8)

Bu sayılanlardan başka eserlerde birey safiyane düşüncelerinden ötürü de alaya alınır. Emre'nin Sihirli Gözlük 3'te kendisini kaçırıp uzun boylu adama itimat edip onun söylediklerini ciddiye alması ve bunun neticesinde adamın “*Ne kadar saf!*” biçiminde onu alayına konu edinmesi bu duruma örnektir (125).

Alay etmeden başka eserlerde dikkat çeken ve muhatabında kalıcı tesirler bırakacak düzeyde gelişen ikinci bir davranış da *lakap takmadır*. Lakap kişinin adı haricinde çevresindeki kişilerin kendisine verdiği bir başka addır. Güzel bir özelliği ön plana çıkarma adına takıldığında güzelken kişiyi yerme, onun kusurlu yanları ile alay etmek adına takıldığında hoş karşılanmaz. Zira kişiler kusurlu ya da zayıf yönleri ile sivrilmek istemezler. Erdoğan da olumsuz lakap takılan kişinin psikolojisinin farkında olacak ki bu yönde eserlerinde bazı kurgulara yer verir. Bu kurgulardan biri Sihirli Gözlük 1'de geçer. Eserde Emre okulda gözlük takan kişilerle “dört göz” biçiminde eğlenildiğinden bir kısım sağlık problemleri yaşamayı göze alarak gözlük takmak istemez (22-23). Çünkü gözlük taktığında kelimenin tam manasıyla hayatın kendine zehir olacağını bilir (28-29).

Kendilerine lakap takılan kişiler yukarıdaki gibi hayatı kendilerine zehir etmenin dışında çaresizliği de bazen derinden hissedebilirler. Erdoğan'ın eserlerinde lakapla ilgili bu yönde bir bakış açısı da vardır. Sihirli Kaykay isimli eserde kendisine “bızdık”

denilmesinde son derece rahatsız olan Bülent'in bu durumu değiştiremeyeceğini anlayınca insanlardan uzaklaşması bu manada kayda değer bir örnektir (5).

Alay ve lakap benzeri kişide kalıcı etkiler bırakan bir başka olumsuz davranış ise *hakarete maruz kalmadır*. Günlük hayat seyri içinde insan her daim saygılı ve ölçülü ifadelerle konuşmayı küçültücü ve onur kırıcı ifadelerle başvurabilir. Bu durum aslında bir ezilmişliğin ürünüdür. Kendisini sağlıklı bir biçimde ifade edemeyen birey karşısındakini hakir görmek suretiyle üste çıkmaya, haklı görünmeye gayret sarf eder. Kakalar Günü'nde Ceren Deniz'in annesi de bu biçimde olumsuz bir dil kullanır. Eserde Ceren Deniz, ağabeyi Hazar Can'a fındık ezmesi almak için markete gidip dönmeyince annesi Ebru Hanım, kocasına dönerek "*Erkan işkembe gibi oturacağına gidip baksana şu kızına. Hâlâ gelmedi.*" şeklinde alçaltıcı bir ifade kullanır (40). Yazarın eserlerinde bu dili kullanan elbette ki yalnızca Ceren Deniz'in annesi değildir. Sihirli Kaykay'da Bülent'in ablası da zaman zaman muhatabına onur kırıcı ifadeler serd eder. Eserde Bülent'in ortadan kaybolmasının ardındaki iyi niyeti algılamayan ablasının Bülent'i görünce durumu anlama gereği hissetmeden "*Nerdesin şapşal!*" diye kardeşine hakaret etmesi bu duruma örnektir (SKYKY, 65). Tabii tüm bu hakaretler muhatabını rencide eder ve psikolojik bir kısım gerilimlere sokar.

Yine kişide olumsuz iz bırakacak bir başka sıkıntı da, az önce sayılanlarla birlikte düşünüldüğünde öne çıkan *ciddiye almama* durumudur. Ciddiye almama haddizatında bir ukalalık emaresidir. İnsan bazen kibirli tutumlar takınıp her şeyi biliyormuş gibi bir tavır takınabilir. Bu oldukça yanlıştır. Zira insanın bilgisi, görgüsü, anlama ve sezme kabiliyeti sınırlıdır. Bu sınırlılık insanı hataya sürükleyebilir. Bu nedenle, başkalarının görüşlerini küçümseyip onları yok saymak, bunun bir sonucu olarak kendi bildiğini okumak, içten içe "Sen bilmezsin; ancak ben bilirim." mesajını vermek karşı tarafı rencide eden bir tavır olduğu için akla yatkın bir tutum değildir. Bunun yanında incelenen eserlerde ciddiye almama teması derinlemesine işlenmiştir. Eserlerde birey bazen kendine çok güvendiğinden (SGZLK 1, 124-126), bazen karşısındakine yeterince değer vermediğinden (SKP, 178-179), bazen de muhatabını inandırıcı bulmadığından ciddiyetsiz tavırlar içine girebilir. Bunun dışında eserlerde ciddiye almayı en çok zuhur ettiği noktalar muhatabın yaşının küçük olması durumudur. Zira incelenen birçok eserde bireyin yaşı söylediklerinin ciddiye alınıp alınmaması hususunda önem arz eder. Sihirli Şapka da bu eserlerden biridir. Eserde

kahramanlardan Burak, parkta otururken kalpazanlık yapan adamların konuşmalarına şahit olunca, bunu önce polise sonra da babasına anlatır. Ancak ne polis ne de babası Burak'a inanır (99-100). Benzer şekilde küçük olduğu için ciddiye alınmayanlardan biri de Annem Neden Şişmanladı'daki çocuktur. Eserde çocuk ablasına annesinin niçin şişmanladığını sorar. Fakat “Anlamazsın, küçüksün.” gibi oldukça manidar bir yanıtla geçiştirilir (8).

Yukarıda zikredilenlerle birlikte karşı tarafı ezmeye dönük eserlerde sivrilen son istenmedik davranış ise *kara çalmadır*. Kara çalmak esasen bir kolaylıktır ve her insanın yapabileceği türden bir iştir. İnsanın izah edemediğini anlamaya çalışması, sorması, sorgulaması zahmet gerektirdiğinden bunların hepsi bir tarafa atılıp kısa yoldan bir kişi veya durumla ilgili olumsuz bir hükme varılabilir. Sihirli Kaykay isimli eserde kahramanlardan Bülent'in arkadaşları da bir anlamda bunu yaparlar. Onlar Bülent'in kaykayı üzerinde durmayı başaramayınca, Bülent'e öfkeyle “*Al git şu saçma kaykayını!*” derler. Üstelik bununla da yetinmeyip kaykaya “*bozuk*”, “*ayarsız*” şeklinde birtakım yaftalar yapıştırarak Bülent'i ezmeye çalışırlar (18).

4.1.2.9. Sosyal ilişkilerde olumsuz davranışlara yol açan değerler

İnsan sosyal bir varlıktır ve toplum içinde nasıl konuşulacağını, nasıl davranılacağını bilmelidir. Aksi takdirde hoş olmayan tavırlar sergiler ki bu da ikili ilişkilerde sıkıntılara yol açar. İkili ilişkilerde birtakım problemler doğmasına yol açan tavırlardan biri Erdoğan'ın eserlerinde öne çıkan *anlayışsızlık* temidir. Üzerinde hemfikir olunacağı gibi, nezaket hayatın geneline yayılması istenen bir mefhumdur. Bu nedenle olağanüstü birtakım şartlarda insan biraz daha müsamahakâr davranarak karşısındakinin kusurunu görmemelidir. Şayet pire deve yapılıp küçük bir şey yüzünden genelin görülmesi engellenirse, bu anlayışsızlığın bariz bir yansıması olur. Sihirli Küre de Ozanların komşuları da bu anlayışsızlıktan payını alanlar arasındadır. Söz gelimi, eserde komşuların, evlatları kaybolan Ozan'ın ailesini anlamayarak, sabahın erken saatlerinde kapılarının çalınmasını bir münasebetsizlik olarak telakki etmeleri ve içten içe Ozan'ın ailesine kızmaları anlayışsızlığın bariz bir yansımasıdır (36-37).

Anlayışsızlık gibi eserlerde sosyal ilişkilerin bozulmasına yol açan bir başka davranış da *görgüsüzlüktür*. Esasen, insanların bir arada yaşaması için birbirlerinin

haklarını gözetmeleri, belli nezaket kurallarına riayet etmeleri gerekir. Zira ihlal edilen haklar ve uyulmayan kurallar beraberinde sıkıntıları getirebilir. Görgüsüzlük de nezaketsiz tutumlardan biridir. Bir arada yaşayama ilkesine uygunsuz biçimde bir insanın etrafındakilere gereken saygıyı ve inceliği gösterememesi durumudur. Aytan Hanım'ın ikiz kızı ve oğlu da görgü fukarası diye tabir edilebilecek kişilerdendir. Dataya inmek gerekirse, Sihirli Küpe isimli eserde onlar, doğum günü için evlerine gelen konukların getirdiği hediye paketlerini herkesin gözünün önünde hırsıyla açarlar. Annelerinin arada bir “Teşekkür etmek yok mu?” sözleriyle uyarmasına rağmen beğenmedikleri bir hediye geldiğinde suratlarındaki ifadeyle bunu hemen belli ederler. Öyle ki hediyeler arasında gelen bir bebek yatağına “*Hıh! Bizde bunun takımı var!*” diye tepki verme saygısızlığını gösterirler (26-27).

Görgüsüzlükle aynı paydada kesişen ve sosyal ilişkilerin bozulmasında etkili olan istenmedik davranışlar arasına eserlerde temayüz eden *bilgiçlik* olarak değerlendirilebilecek tavırları da eklemek gerekir. İnsanlar bazen kendilerini olduklarından farklı gösterdikleri çoğu kimse tarafından bilinir. Bu aslında bir ezilmişlik psikolojisinin, bir kabiliyetsizliğin, bir başarısızlığın ürünüdür. Birey gerçek hayatta görünen kısmıyla kendini ifade edemeyince, bu sefer olduğundan farklı gibi görünerek kendine bir kaçış arar. İşte, bilgiçlik bu türden bir davranıştır. Bu davranışın arkasına sığınanlardan biri de Sihirli Küpe’de Elif’in kaçırılma olayına bakan polistir. İzah edersek, eserde Elif’in kaçırılmasından sonra onun ailesi polis tarafından ifadeleri alınmak üzere davet edilir. İfade esnasında Elif’in annesinin söylemiş olduğu televizyon ve Elif’in yanı sıra Püskül’ün yatağının da evde olmayışı bilgisi, polisin bir anda hiç kimsenin fark edemediği bilgileri fark etmiş gibi bilgiç tavırlar sergilemesine sebep olur (79). Ancak polisin bu tavrı onu bulunduğu toplumda yüceltmek ve öne çıkarmak yerine tam tersi bir etkiyle insanları kendinden soğutur.

Bilgiçlik olumsuz değerini zikretmişken bu noktada ikili ilişkilerin zedelenmesine yol açan *asık yüzlü olma* davranışını da gündeme getirmek gerekir. Tebessüm aslında insana nasıl şirinlik veriyorsa, insanı nasıl değerli kılıyorsa, asık yüz de o derecede bireyi çekilmez kılar. Barrett ve onu kaçırılanları taşıyan taksi şoförü de bu düşüncededir. Öyle ki taksi şoförü, Sihirli Gözlük 1’de Barrett ve onu kaçırılan adamları taşıırken onların asık yüzünden hiç memnun olmaz. Düşüncelerini sesli olarak dile

getiremese de “*Şunları gidecekleri yere atsam da kurtulsam.*” diye içinden geçirir ve gideceği yere bir an evvel varmak için arabayı gazlar (100-101).

Yine sosyal ilişkilerin zedelenmesine neden olan bir başka olumsuz değer de eserlerde öne çıkan *oyunbozanlık* davranışıdır. Kabul edileceği gibi, birey verdiği sözün arkasında durmalı, bir kere söz verdiyse ataların “Söz senettir.” söyleyişine uygun olarak sözünden geri dönmemelidir. Zira belirli noktalardaki caymalar taraflara zarar getirir. Plan program alt üst olur. İnsanlar maddi, manevi zarara uğrar. Bu manada Korsan Kitap Çetesi’nin kahramanlarından Bulut ve arkadaşları da bir oyunbozanlık sonucu zarara uğrarlar. Detaylandırırsak, eserde Barlas ve Ayşegül pazar yerinin alt girişinde kitap satmadan kaynaklanan husumeti gidermek için Bulut ve arkadaşlarına eşit şartlarda bir yarışma yapmak maksadıyla bir öneride bulunurlar. Ancak yarışmaya birkaç gün kala Bulut ve arkadaşlarına ait olan kitapların üzerine kova kova sular dökerek yarış başladıktan sonra eşit şartlarda bir mücadele yapılmasının önüne geçerler (190). Böylelikle Barlas ve arkadaşları hem akitlerine sadık kalmamış olurlar hem de rakiplerini mağdur ederler.

Oyunbozanlık gibi toplumsal ilişkilerde gerilime neden olacak ve ikili ilişkileri bozacak nitelikte bir başka davranış da kitaplarda sivrilen *tartışma* olumsuz değeridir. Farklı düşünceleri öne çıkarıp doğruyu bulma noktasında tartışma önemsenmesi gereken bir durum olsa da, münakaşa şekline dönüşüp ağız dalaşı şeklini aldığı anda gerilimi artırmaktan başka bir fayda temin etmez. Burada bahsi geçen tartışma bir dil kavgası şeklinde algılanmalıdır. Dil kavgası bir biçimde kişinin kendisini karşıdaki düşüncelere kapatıp doğruyu yalnızca kendisinin bildiğinin bir işaretidir. Dolayısıyla, bu biçimde yapılan konuşmalarla birilerine yol göstermek, birilerinden feyzalmak mümkün değildir. Erdoğan da bu manada eserlerinde tartışmaya, tartışmanın gerekçelerine ve lüzumsuzluğuna işaret eder. O, eserlerde kurguları yoluyla tartışmaların sebebini farklı düşünülen meseleler (SŞPK, s.49), yapılan kötü isnatlar (SŞPK, s.89) ve söylenen yalanlar başlıkları altında düşünür (SGZLK I, 65-66). Tabii eserlerde bireyler arasında bir tartışmanın doğması için ille de kasti bir sebebe gerek yoktur. Bazen yanlış anlaşılmalarda tartışmanın doğmasına kaynaklık edebilir. Nitekim Sihirli Kaykay’da durum böyledir. Eserde Bülent’in kaykayına yönelik olarak söylediği “Aptal kaykay! Aptal kaykay!” biçimindeki söyleyişi kardeşi Belma’nın kendisine

yönelik bir hakaret olarak algılaması ve aynı sertlikte kardeşine yanıt vermesi bu duruma örnek gösterilebilir (86).

Yine tartışma benzeri dile ait bir özellik olup insanlar arasındaki ilişkilerde dalgalanmalara neden olan bir başka istenmedik değer de *patavatsızlıktır*. Üzerinde mutabakata varılacağı üzere, söz önü arkası düşünülmeden söylendiğinde muhatabında derin bir üzüntü yaratır. Bu nedenle sözün nereye gittiği, muhatabında nasıl etkiler uyandırdığı çok net biçimde tespit edilmelidir. Fakat bazı insanlar bunun aksi nitelikte davranışlar sergiler. Sihirli Top'ta Müteahhit Fevzi Bey'in adamı Abbas da bunlardan biridir. Durumu açmak icap ederse, eserde Abbas Neriman Hanım'ı arsasını satmak için iknaya giriştiği bir sırada Neriman Hanım'a “...*Bak teyzeciğim, biz buraya site yapcaz! Herkesin arsasını aldık. Bi seninki kaldı. İnşaat bekliyo senin yüzünden. Arsanı bize satcan! Bak senin bi ayağın çukurda!*” şeklinde bir hitapta bulunur ve bir kadınla nasıl konuşulması gerektiğini bilmeyerek patavatsızlık yapar (28-29).

Yine hemen hemen patavatsızlıkla aynı minvalde düşünülmesi gereken ve insanlar arasındaki ilişkinin seyrini değiştirebilecek nitelikte olan olumsuz değerlerden biri de eserlerde ifadesini bulan *pot kırma* davranışıdır. Pot, bir dikkat eksikliğinin ya da ne konuştuğunu insanın kulağının duymamasının ürünüdür. Kişi bilindiği üzere ağzından çıkanın esiridir. Bu sebeple ne konuşacağını yine ataların tespitiyle bin düşünüp bir söylemelidir. Aksi hâlde düşünmeden söylenen sözler onu çetin durumlara sokabilir. Ayşegül'e Ne Oldu isimli eserde Bulutların evine gelen turistlerden Suzan da bu manada konuşmasının esiri olur. Teferruata inilirse, eserde Suzan'ın, Türkçe bilmediğini iddia etmesine karşın öfkeli olduğu bir anda kendini kontrol edemeyerek “*Çekil oradan!*” diye bağırması, etrafındakilerle kurduğu güven temelli ilişkinin zedelenmesine neden olur (156).

Son olarak tartışmada, patavatsızlıkta ve pot kırmada olduğu gibi kişinin çenesini tutamamasından kaynaklanan ve ikili ilişkileri tahrip eden başka bir değer ise, *sır tutamamadır*. Sır aslında iki kişi arasındaki bir akdin sonucudur ve saklanmak için vardır. Saklanamayan sırlar akdin bozulduğuna, taraflardan birinin, akdine sadık kalmadığına işaret eder ki bu durum bazen taraflar arasındaki ilişkileri zedeler. Bunun yanı sıra, sırta yüklenen mühim anlamlar vardır. Her bilgi saklanmaz. Ancak faş edilmemesi gerekenler, örtülü olanlar, duyulması istemeyenler saklanır. Dolayısıyla olur

olmadık yerlerde sırlar ifşa edilmemelidir. Bu manada da eserlerde sır kavramına dikkat çekilir. Örneğin Korsan Kitap Çetesi'nde kahramanlardan Bulut aracılığıyla, sırrını başkasına açanın düştüğü durum okurlara gösterilir. Daha açık ifade etmek icap ederse, eserde Bulut isimli kahraman, kimseyle paylaşmaması gereken bir sırrı arkadaşlarına söyleyince, onun arkadaşlarına açtığı sır, bir biçimde korsan kitap işiyle uğraşan kimselerin kulağına gider ve korsan kitap çetesini çökertmeye ilişkin baskından netice alınamaz (138).

4.1.2.10. Zararlı bir madde kullanmak suretiyle ortaya çıkan değerler

Modern dünyadaki önemli problemlerin başında zararlı madde kullanımı gelmektedir. Araştırmaya konu olan eserlerde de bir biçimde zararlı madde kullanımıyla ilgili kimi düşünceler öne çıkarılmıştır. Bu düşüncelerden ilki *alkol alma* ile ilgilidir. Alkol, kişiye maddi ve manevi olarak zarar veren kötü alışkanlıklardan biridir. Kişi alkol içerek hem sağlığını bozar, hem de dengesini kaybederek iradi davranışlar sergileyemez. Daha lise öğrencisi olan Aylin'in henüz reşit bile olmamışken alkol kullanması ya da kullanmaya meylettirilmesi bu anlamda yanlış bir davranıştır. Öyle ki Aşkın Çobanyıldızı isimli eserde Aylin Yavuz ile beraber alkol aldıktan sonra sarhoş olur ve Yavuz'un istismarına açık bir pozisyona gelir (160-161).

Eserlerde alkol gibi ön plana çıkan diğer bir zararlı alışkanlık da *sigara içmedir*. Bireyi maddi ve manevi olarak yıpratın sigaranın zararı üzerine her ne kadar türlü bilgilendirmeler yapılsa da insanların farklı sebeplerden ötürü sigara kullanmaktan bir türlü vazgeçmemeleri düşündürücüdür. Bireylerin sigara içmelerinin çok farklı sebepleri vardır. Bu sebeplerden biri de bireyleri sigara içmeye yönelten arkadaş ortamıdır. En azından yazarın Onu Seviyorum isimli eserindeki tespiti böyledir. Bu hususu kitaptan bir kesitle açmak gerekirse, eserde Fatih'in sigarayı sevmemesine ve sigaranın zararlarını bilmesine karşın arkadaşı Meltem'e kendini ispatlamak için sigara içip içmeme konusunda tereddüt etmesi dile getirilebilir (22-23).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Çocuk edebiyatı alanındaki eserlerin edebî zevk edindirme, okuma alışkanlığını kazandırma, hayal gücünü genişletme, düşünme melekelerini geliştirme gibi türlü işlevlerinin yanında önemli bir işlevi de değer eğitime katkıda bulunmasıdır. Yaşanılan dönemde değer kavramı ile ilgili türlü zafiyetlerin yaşandığı gerçeği dikkate alınırca, edebî metinler yoluyla değer eğitiminin ne kadar önemsenmesi gereken bir konu olduğu daha da netlik kazanmaktadır.

Bu anlamda yukarıda zikredilenlere paralel olarak Fatih Erdoğan, özellikle etik değerlerin daha çok din dışı metinler yoluyla okura sunulması gerektiği görüşündedir. Ancak bunu yaparken edebiyatın sınırları dışına çıkılmaması gerektiği hususunda da ayrı bir hassasiyet göstermektedir. İşte bu bakış açısıyla Erdoğan'ın eserlerinin değerlendirmeye alındığı çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yazar, çizer, editör, eleştirmen, çevirmen ve akademisyen olan Fatih Erdoğan, çocuklar için pek çok eser kaleme almakla kalmamış, aynı zamanda çocuk edebiyatının kuramsal kısmı ile ilgili düşüncelerini de muhtelif yerlerde sözlü ve yazılı olarak paylaşmıştır.

Fatih Erdoğan'ın eserlerinde çocuk ekseninde kurgulanmış pek çok değer söz konusudur. Bu değer başlıklarından 17'si olumlu, 10'u ise olumsuz diye tabir edilebilecek değerler arasında yer almaktadır. Erdoğan, bütün bu değerler vasıtasıyla çocuklara *iyiyi, doğruyu ve güzeli* göstermeye çalışmıştır. Burada “Olumsuz değerler yoluyla iyi, doğru ve güzel nasıl verilebilir?” sorusu akla gelebilir. Ancak bilinmelidir ki insanları doğru yolu sevk etmek için her daim müspet olan gösterilecek diye bir kaide yoktur. Bazen olumsuz bir kısım değerler vasıtasıyla da arzu edilen olumlu kazanımlar sağlanabilir.

Olumlu değerlerden başlarsak, eserlerde öne çıkan önemli değerler arasında en başta “barışı vurgulayan değerler”i zikretmek gerekir. Erdoğan eserlerinde *kavgadan uzak durma, kin tutmama, ara bulma* gibi değerleri işleyerek insan huzuruna ve toplum

barışına hizmet etmeye çalışır. O kargaşanın ve anlaşmazlıkların olmadığı bir dünyada mutluluğa kapı açmanın daha kolay olduğunu bilir.

Barışı vurgulayan değerler gibi yazarın eserlerinde öne çıkan bir başka husus da “bireyin hayat içinde öne çıkmasını sağlayacak değerler”dir. Esasen bireyin hayat içinde öne çıkması için bir kısım hasletlere sahip olması gerekir. Çalışmadan, sıkıntı çekmeden, kafa yormadan başarılı olunamayacağı gerçeği bilindiğinden, bu doğrultuda eserlerde *çalışma, iş disiplini, tecrübe* ve *kazanma hırsı* gibi pek çok değer, kurgu yoluyla okura verilerek okurun başarı yolunda adım atması teşvik edilir.

Erdoğan, eserlerinde “toplumsal ve çevresel bağlar”a da dikkat çeker ve bu yönde değerlere kurgularında yer verir. Bilindiği gibi bireyin var olabilmesi ve ayakta kalabilmesi, kişisel değerlerin dışında bir kısım toplumsal değerler üretmesine ve bu toplumsal değerlere sıkı sıkıya bağlanmasına bağlıdır. Bu anlamda *anne, baba, kardeş, akraba, arkadaş, komşu, dayanışma, fikir alışverişi* gibi türlü değerler eserlerde önemli biçimde yer bulur.

Yazarın eserlerinde çocuklar için kurguladığı ve çocukların bir kısım meselelerle ilgili bakış açısı kazandığı değerler arasında “hayat seyri içinde bireyi bilinçli kılacak davranışlar”ı da saymak gerekir. Yazar, çocuklarda belli konular hakkında bilinç oluşturarak, onların aydınlanmasına hizmet eder. Mesela *vergi verme, korsanla mücadele, aile içi şiddet, çarpık kentleşme, işsizlik, trafik kazası, kültürel soykırım, tarihî eser kaçakçılığı, sömürü düzeni* ve *vergi verme* gibi türlü başlıklar bu ekseninde düşünülebilir.

Bireyin bilinçlenmesine katkı sağlayacak değerlerin yanında eserlerde göze batan bir başka durum ise “toplumsal algılar”la ilgili değerlerdir. Algıların insan davranışa yön veren unsurların başında geldiği bilinir. İncelemeye konu olan eserlere bakıldığında algılarla ve algıların bireyin tavrı noktasındaki etkileriyle ilgili önemli kurgular vardır. *Evlilik algısı, kadın algısı, kahvehane algısı* bu kurgulardan bazılarıdır.

Yazar dile getirilen bu hususlarla beraber, eserlerinde sıklıkla olmasa da, çocuğu merkeze alır bir vaziyette “dinî ve kültürel değerler”e ilişkin *ad koyma, dua etme, geleneklere uyma, görücü usulü evlenme* ve *sünnet düğünü yapma* gibi unsurlara da yer verir. Yazarın bunu yapmaktaki muradı dini ve kültürel bir kısım dinamiklerin toplum

yaşamına yön vermesi ve toplumdaki bir kısım algılar ve kalıp davranışlar üzerinde belirleyici olmasıdır.

Erdoğan'ın kurgularında değerler eğitimi bağlamında değindiği noktalardan biri de “evrensel değerler”dir. Kitaplarda yer bulan *adalet, dürüstlük, sevgi ve saygı* gibi değerler kültürel bir unsur olmaktan çıkmış, her toplumda ve her coğrafyada kabul gören bir hüviyete bürünüşlerdir. Erdoğan da bu derece önem arz eden unsurlara kurgularında yer vermiştir.

Yine eserlerde kurgu yoluyla okura verilmeye çalışılan değerlerden bir başkası da “haksızlıklar karşısında direnmeyi ve mücadeleyi öne çıkaran değerler”dir. Erdoğan okurunun hayat içinde önüne çıkan sıkıntıların üstesinden gelmesi, savaşmak yerine pes etmemesi için *cesaret, meydan okuma, düşündüğünü söyleme* şeklindeki değerleri eserlerinde önemli ölçüde öne çıkarır ve böylece zorluklar karşısında baş eğmeyen bireyi yüceltir.

Bununla beraber Erdoğan, eserlerinde bazen eğitim sistemini eleştirmek, bazen de sistemdeki çarkların doğru işleyebilmesi için yerinde örnekler kurgulamak suretiyle “eğitim sistemi”ne ilişkin düşüncelerini de farklı vesilelerle dillendirir. Bu düşünceleri dile getirirken de *ders, okul, ödev, öğrenci, öğretmen, sınav ve teneffüs* gibi eğitim denilince doğrudan akla gelebilecek unsurlardan istifade eder.

Eserlerde değerler eğitimi noktasında sivrilen unsurlar arasında “davranışları kazanıma dönüştüren değerleri” de saymak icap eder. *Akil, pazarlık yapma ve fırsata çevirme* şeklinde Erdoğan'ın kitaplarında sivrilen bu davranışlar, bireyin bilgi ve birikiminden hareketle giriştiği işlerden kazançlı ayrılmasına vesile olur.

Tüm bunların yanı sıra çalışmaya konu olan eserlerde en fazla dikkat çeken unsur ise, “model insan yaratımında öne çıkan değerler”dir. *Merhametli olma, ders çıkarma, muhasebe yapma, özür dileme ve teşekkür etme* şeklinde sayabileceğimiz bu davranışlar, model insan oluşturma sürecinde hem kültürün hem milletin hem de devlet bekasının teminatı niteliğindedir.

Yazarın eserlerinde dikkat çeken değerlerden biri de “iletişim”dir. İnsanlar arasında bir bağın kurulması için son derece mühim olan bu değer çerçevesinde Erdoğan, temel dil becerilerinden, iletişim türlerine ve iletişim engellerine varana dek pek çok noktaya değinir. Ayrıca yazar eserlerinde iletişim ekseninde bilgisayar,

televizyon ve gazete gibi iletişim araçlarının kullanımına ve bu araçların yeni nesil için ne ifade ettiğine vurgu yapar.

Eserlerde bu sayılanlardan biraz farklı olarak öne çıkarılmaya çalışan bir ayrıntı da kişinin rahatlamasına katkı sağlayan “mizah içerikli değerler”dir. Yazar çocukları çok yakından tanıyan bir insan olması münasebetiyle çocukların nelere güleceklerini bilir ve kurgularını bu paralelde yapar. O, çocukların gelişim seviyeleri ile yakından ilişkili olarak eserlerinde çocukların *argo söylemlere, bağdaştırılmayan kelimelere, ilginç seslere, konu dışı ifadelerine, alışılmıştan dışında olaylara, safça konuşmalara, sözcük oyunlarına ve telefon şakalarına* gülmelerini sağlar.

Yazarın kurgu dünyasında ayrıca önem içeren başka bir husus da “bireysel gelişime yardımcı değerler”dir. Erdoğan, insanın çok yönlü gelişmesi gerektiğini bilir. Bunun için de eserlerinde kendini çok yönlü geliştirmeye çalışan bireyi ön plana çıkarır. Onun eserlerinde *enstrüman çalan, kitap okuyan, oyun sahneleyen, şarkı söyleyen, resimle uğraşan ve spor yapan* pek çok kahraman vardır.

Çalışmaya konu olan kitaplarda, yapılması gereken bir başka vurgu da “bireysel haklar”la ilgili tespitlerdir. Birey insan olmasından ötürü eserlerde, *özgür yaşama, özel yaşamını gizleme, tercihlerinde serbest olma* gibi kimi haklara sahiptir. Ancak yine eserlerde dikkat çeken boyutuyla birey hak ihlallerinden ötürü zaman zaman haklarını kullanamamaktadır.

Kitaplarda öne çıkan diğer bir husus da “planlı bir yaşamı telkin eden değerler”in hatırı sayılır bir yekûn tutmasıdır. Hedefe gidilen yolda belli bir disiplin ve intizamla hareket edilmesini vurgulayan *plan yapma, amaç belirleme ve tedbirli olma* gibi değerler, kişinin önüne çıkabilecek aksaklıkları en aza indirme çabası şeklinde eserlerde ortaya çıkar.

Son olarak olumlu değerler başlığı altında dile getirilebilecek hususlara eserlerde işlenen “zihinsel melekelerin kullanımıyla ilgili değerler”i de katmak gerekir. *Dikkat, hesap yapma, seçenekleri tartma ve tahmin etme* gibi değerler yazar tarafından eserlerde konu edinilen ve zihinsel fonksiyonların aslında bir değer olduğunu okuyucusuna ileten hususlardır. Yine zihinsel fonksiyonlarla bağlantılı olarak, modern paradigmanın bireyden istediği *düşünme, sorgulama, bağlantı kurma, anlama, çözüm üretme, karar*

verme ve eleştirme gibi pek çok değer de bir kurgu dâhilinde eserlerde okura verilmeye çalışılmıştır.

Daha önce de üzerinde durulduğu gibi yazarın eserlerinde sadece olumlu değerler yoluyla değil olumsuz bazı değerler yoluyla da istendik davranış kazandırma sürecine hizmet edilmiş olur. Yazar eserlerinde olumsuz bir kısım davranışları göstererek bir ölçüde neyin yapılıp neyin yapılmaması gerektiğini bir kurgu içinde okuruna vermeye çalışır. Eserlerde olumsuz değerler başlığı altında düşünülebilecek ilk husus ahlaki bir deformasyonun yansımaları olarak ortaya çıkar. Bu değerler *yalan söyleme, dedikodu, küfretme, ihanet, sarkıntılık yapma* şeklinde örneklendirilebilir.

Olumsuz değerler başlığı altında eserlerde dikkat çeken bir diğer nokta ise anlık ortaya çıkan olumsuzluklarla ilgilidir. Hayat seyri içinde zaman zaman duygu ve davranışlara hâkim olunamayıp fevri davranışlarda bulunulabilir. Bu fevri davranışlar ise bireye fayda yerine zarar getirir. Erdoğan'ın eserlerinde bireye zarar getiren fevri davranışlar arasında *gerginlik, kızgınlık ve paylama* zikredilebilir.

Erdoğan'ın eserlerinde istenmedik değerler kapsamında “cehaletten kaynaklanan bir kısım sıkıntılar”ı da zaman zaman konu edinir. Her geçen gün önemli değişimlerin yaşandığı, bilginin kendisini güncellediği bir dünyada bireyin değişime ve gelişime karşı durup kendini yenilememesi beraberinde köklü problemler getirir. Bu yönüyle yazar da *farklılıklara karşı durma, şekilcilik, köksüzlük* gibi kimi olumsuz değerler aracılığıyla bilgisizlikten ve bireyin kendisini yenilememesinden kaynaklanan konulara eğilir.

Yine eserlerde göze çarpan olumsuzluklar arasında “haksız kazanç sağlamaktan ve nüfuz edinmekten kaynaklanan sıkıntılar” da önemli bir yekûn tutar. Düşüncesi kötü olan kimi insanlar hak hukuk kavramına riayet etmediklerinden kazanç sağlamak ve güç elde etmek için akla gelebilecek bütün kötülükleri yapmaktan geri durmazlar. Bu yönüyle çalışmaya konu olan eserlerde *adam kayırma, şantaj, fidye, hırsızlık ve kalpazanlık* gibi pek çok unsura yer verilmiştir.

Bu sayılanlarla beraber kurgularda ön plana çıkan başka bir husus ise “kişisel zaafılardan kaynaklanan ve sergilendiği takdirde bireyi itibarsızlaştıran değerler”dir. İnsan kusursuz bir varlık olmadığından hayat içinde bazen *kaçma, kararsızlık, ümitsizlik, umursamazlık, sabırsızlık* gibi pek de arzu edilmeyen davranışlar

sergileyebilir. Erdoğan da bu davranışların yansıması biçiminde ortaya çıkan olumsuzluklara eserlerinde temas eder.

Yukarıda sayılan hususlar gibi kitaplarda giderek “yalnızlaşmanın beraberinde getirdiği arzu edilmeyen davranışlar” da konu edinilir. Bilindiği gibi, modern dönemlerde bireyselleşme vurgusunun ön plana çıkmasıyla içine kapanan birey, beraberinde yalnızlaşmanın getirmiş olduğu birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalmıştır. *Duyarsızlaşma, ilgisizlik, güvensizlik, hayattan kopma* eserlerde yalnızlaşmayla birlikte ortaya çıkan sorunlardan birkaçıdır.

“Karakteristik bir hüviyet taşıyan olumsuz değerler”i de yine Erdoğan’ın eserlerinde bulmak mümkündür. Her ne kadar eğitim anlayışına aykırı olsa da kimi huyların terk edilmesi, o huyların aksi yönde davranışlar sergilenmesi pek mümkün görünmemektedir. Bu yönüyle Erdoğan’ın eserlerinde bireyin karakteristik özelliği şeklinde ortaya çıkan başka bir deyişle bireyin yaftası olan *bencillik, kibir* ve *ihmalkârlık* gibi birtakım olumsuz değerler göze çarpmaktadır.

Bunun yanında yazarın kurgularında zaman zaman da “muhababında kalıcı tesirler bırakan istenmedik değerler” göze çarpar. İnsan sosyal bir varlık olduğundan şahsına karşı sergilenen bazı davranışlardan etkilenmemesi pek kabil değildir. Bu anlamda bakıldığında, çalışmaya konu olan eserlerde, *alay etme, lakap takma, hakaret etme* ve *kara çalma* gibi zikredilen türde istenmedik davranışları görmek mümkündür.

Eserlerde yukarıdaki istenmedik davranışlarla aynı paralelde dikkat çeken bir diğer olumsuzluk da “sosyal ilişkilerde sıkıntılara yol açan değerler”den kaynaklanmaktadır. İnsan tek başına yaşayan bir varlık olmamasından ötürü toplum içinde nasıl konuşulacağını, nasıl davranılacağını bilmelidir. Aksi takdirde hoş olmayan tavırlar sergiler ki bu da ikili ilişkilerde sıkıntılara yol açar. Örneğin Erdoğan’ın eserlerinde görülen *anlayışsızlık, asık yüz, bilgiçlik, patavatsızlık, oyunbozanlık* gibi değerler bu kapsamda düşünülebilir.

Son olarak, olumsuz değerler başlığı altında incelenebilecek bir diğer nokta da “zararlı bir madde”nin kullanımınıdır. Modern dünyanın önemli problemlerinin başında gelen zararlı madde kullanımı, incelenen eserlerde *sigara* ve *alkol kullanma* şeklinde okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

5.2. Öneriler

1. Fatih Erdoğan, sadece yazar kimliğiyle değil, çizer, eleştirmen, editör, çevirmen, akademisyen ve yayımcı kimliğiyle de temayüz eden bir isimdir. Bu noktada Fatih Erdoğan'ı anlamaya çalışırken yazarın farklı veçheleri de dikkate alınmalıdır.
2. Çocuk edebiyatı ile ilgili kuramsal bir çerçeve oluştururken yazarın çok yönlü kimliğinden istifade edilmeli, çocuk edebiyatı ile ilgili kuramsal çalışmalarda yazarın görüşlerine mutlak suretle yer verilmelidir.
3. Günümüzde görsel medya, önemi tartışılmayacak kadar etkilidir. Bundan dolayı Fatih Erdoğan'ın eserlerinden hiç değilse bazıları, çizgi film ya da animasyon şeklinde yeniden kurgulanıp farklı bir nazarla okurlara sunulmalıdır.
4. Yazarın çocuk ve çocuk edebiyatına ilişkin düşüncelerini daha ayrıntılı biçimde ortaya koyabilmek için yazar adına sempozyum düzenlenmelidir.
5. Çocuğu çok iyi tanıyan ve çocuk bakış açısına göre yazan nitelikli bir yazar olmasına karşın, bugüne dek Erdoğan üzerine ciddi araştırmalar yapılmamıştır. Bu nedenle yazar hakkında yapılan akademik çalışmaların sayısı artırılmalı, daha özel problem cümleleriyle yazarın eserleri derinden incelenmelidir.
6. Özellikle *değerler eğitimi* noktasında okurlarına belli mesajları doğrudan ileten yazarlar, bilgiyi bir kurgu içine edebî metnin ruhunu bozmadan yerleştiren Fatih Erdoğan'ın eserlerinden yararlanmalıdırlar.
7. Fatih Erdoğan, hem edebî kimliğiyle, hem de eserlerinde çocuğu özne kılması hasebiyle aileler tarafından çocuklara önerilmelidir. Aynı şekilde okullarda kitap seçimi noktasında öğrencilere yardım etmek isteyen öğretmenler de derslerinde Fatih Erdoğan'ın ismini zikretmelilerdir. Zira Fatih Erdoğan'ın eserleri, edebî anlamda belirli bir düzeyi yakalamasının yanı sıra, pek çok değer noktasında da İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'yla (MEB, 2006) ve Türkçe ders kitaplarıyla uyumluluk göstermektedir.
8. Değer eğitimi noktasında yazarın eserlerinden istifade edebilmek için farklı yaş gruplarından çocuklara yazarın eserlerinin ulaşmasını sağlayacak bir ağ kurulmalıdır.
9. Yazarın çocuk okurlarıyla buluşmasını sağlayacak her türlü girişim gerek özel kuruluşlar, gerekse devlet eliyle desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

FATİH ERDOĞAN'IN ESERLERİ

Kitapları

- Erdoğan, F. (2012). *Fa Usta'nın kemanları*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2012). *Tavan arasındaki eski lamba*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2012). *Beş beyaz benekli baykuşun dönüşü*. (5. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2012). *Sınıfta kaldım haberim yok!* (9. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2012). *Gırrr!* (5. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2011). *Sihirli şemsiye*. (9. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2011). *Kakalar günü*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2011). *Onu seviyorum*. (6. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2011). *Seni seviyorum*. (6. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2011). *Kuşumu kim kışkırladı?* (7. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2011). *Fili yuttu bir yılan!* (7. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Sihirli kalem*. (15. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Sihirli şapka*. (10. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Sihirli kitap*. (8. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Sihirli gözlük II*. (2. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Sihirli küpe*. (2. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Sihirli top*. (2. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Sihirli kalem*. (2. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Prensi olmayan masal kitabı*. İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

- Erdoğan, F. ve Güldiken, K. (2010). *Öykülerle çoklu zekâ geliştirme etkinlikleri kılavuzu*. (4. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2010). *Kavgayla beslenen Kız*. (5. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2009). *Sihirli küre*. (5. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2009). *Sihirli gözlük I*. (2. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2009). *Ayşegül'e ne oldu?* (8. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2009). *Korsan kitap çetesi*. (6. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2009). *Beyaz kızın kolyesi*. (4. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2008). *Top ding dız dam çong cis tak*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2008). *Annem neden şişmanladı?* (2. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2008). *Geçiyordum uğradım!* (8. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2008). *Korkunç korkuluğun korkusu*. (5. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2008). *Ablam bana dil çıkardı!* (7. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2008). *Sevgili arkadaşım*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Parkta bir gün*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Çiğdem büyüyünce ne olacak?* (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Eren'in güçlü arkadaşı*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Ceren'in konukları*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Hayvanlar konseri*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Ozan'ın çiftlik gezisi*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.
- Erdoğan, F. (2007). *Kemancı ayı masalı*. (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Erdoğan, F. (2007). *Pabucumun bağı çözüldü!* (10. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Erdoğan, F. (2007). *Okula geç kaldım!* (10. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Erdoğan, F. (2007). *Dedem neden güldü?* (4. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Erdoğan, F. (2007). *Güzel bir sabahıtı.* (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Erdoğan, F. (2007). *Dedem bana düdük yaptı.* (10. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Erdoğan, F. (2006). *Aşkım çobanyıldızı.* (3. Basım). İstanbul: Mavibulut Yayıncılık.

Araştırma inceleme yazıları⁴

Erdoğan, F. (2012). Edebiyatta çocuğa görelilik, kim karar verir? *İyi Kitap*, 38, 17-21.

Erdoğan, F. (2012). Anneeee, şiddetim geldi! *Okyanus*, 2, 17-19.

Erdoğan, F. (2012). Çocuklara kitap okumak. *Okyanus*, 1, 17-19.

Erdoğan, F. (26 Aralık 2003). Bir dönem bitiyor. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (19 Aralık 2003). Çeviri çocuk kitapları. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (5 Aralık 2003). Eskimonun saati geçti. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (21 Kasım 2003). Bu hayat gerçek mi? *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (7 Kasım 2003). Kolay olmayan şeyler. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (24 Ekim 2003). İngiliz gülünün goncası. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (10 Ekim 2003). Çocuk edebiyatında “değişim” olur mu? *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (26 Eylül 2003). Okumaktan haz almak. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (5 Eylül 2003). Kitabın kuyruklu. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (25 Temmuz 2003). Maceranın ipuçları. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (26 Haziran 2003). Bu kadar kolay mı? *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (23 Mayıs 2003). Horozlar ne renk öter? *Radikal Kitap Eki*.

⁴ Bu bölümde künyesi verilen yazıların tamamı metin içinde kullanılmamıştır.

- Erdoğan, F. (2 Mayıs 2003). Alacakaranlıkta bilim. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (18 Nisan 2003). Sular akar da, masal durur mu? *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (4 Nisan 2003). Düş değirmeninden. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (24 Ocak 2003). Kitaplarla öğrenmek. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (10 Ocak 2003). Modern Keloğlan “taşı”. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (27 Aralık 2002). Ezop’tan beri “ders” öyküleri. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (20 Aralık 2002). Çocuğa gökkuşağını anlatmak. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (13 Aralık 2012). Ölümlü çocuk edebiyatı. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (29 Kasım 2002). Piramitlerden bilgisayara. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (1 Kasım 2002). Beylik (düzü) laflar. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (18 Ekim 2002). Komik olma Elvira! *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (4 Ekim 2012). Doğru yanlış cetveli. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (27 Eylül 2002). Ödüllerin saygınlığı. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (13 Eylül 2002). “Taşfırın” çocuklar. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (6 Eylül 2002). “Bestseller” çocuk kitapları. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (30 Ağustos 2002). AB kapısında çocuk kitapları. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (2 Ağustos 2002). Başka bir dünya. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (19 Temmuz 2002). Yarın kimse okumayacak! *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (5 Temmuz 2002). Winnie hayatı tanıyor. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (28 Haziran 2002). Çocuklar, kitaplar ve yaz. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (21 Haziran 2002). Hayal gücü ne işe yarar? *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (7 Haziran 2002). Yalnızca zekiler okusun. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (31 Mayıs 2002). Sen, ben, bir de eniştem. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (24 Mayıs 2002). Masallarla şah mat. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (3 Mayıs 2002). Televizyon çocukları. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (4 Nisan 2002). Şu çocuk edebiyatı neymiş acaba? *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (29 Mart 2002). Sivil toplum kuruluşları ve çocuklar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (22 Mart 2002). Alt tarafı çocuklara yazıyorsun. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (15 Mart 2002). Düşler ve gerçekler. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (1 Mart 2002). Baskı hataları. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (15 Şubat 2002). Eğlenceyle eğitim olur mu? *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (8 Şubat 2002). Masallar bizi unutmaz. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (25 Ocak 2002). İlköğretim dönemi çocuklarına. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (18 Ocak 2002). Sakın korkmayın. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (4 Ocak 2002). Hesaplar ve kitaplar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (28 Aralık 2001). Büyüklere çocuk dergileri. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (21 Aralık 2001). Otoyola bağlanan patikalar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (7 Aralık 2001). Aritmetik iyi, cinayet pekiyi. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (23 Kasım 2001). Üç boyutlu kitaplar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (16 Kasım 2001). Şeroks, Hortim, "Eytim". *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (2 Kasım 2001). Öğretmenim kitap alalım. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (26 Ekim 2001). Çocuklar, yetişkinler ve masallar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (19 Ekim 2001). Açık deniz maceraları. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (12 Ekim 2001). Mark Twain ve Mevlana. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (5 Ekim 2001). Macera ve çocuklar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (28 Eylül 2001). Trenli kitaplar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (14 Eylül 2001). Yuvarlanan toplar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (7 Eylül 2001). Mavi bir kelebek ve kuşe yazarlar. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (31 Ağustos 2001). Üvey annelerin sihirli öpücüğü. *Radikal Kitap Eki*.

Erdoğan, F. (24 Ağustos 2001). Fareler ve kitaplar. *Radikal Kitap Eki*.

- Erdoğan, F. (17 Ağustos 2001). Örtmenim sanat yapıyo! *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (10 Ağustos 2001). Başka bir gençlik. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. ve İçöz, N. (27 Temmuz 2001). Kapak. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (20 Temmuz 2001). Kurbağalar bol yağmur istiyor. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. ve İçöz, N. (13 Temmuz 2001). Kim demiş “çocuktur anlamaz” diye. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (6 Temmuz 2001). Köyümüze mi dönsek? *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (29 Haziran 2001). Araştırmacı ruhlara serüven. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (22 Haziran 2001). Ted Hughes’ dan şiirler. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (15 Haziran 2001). Kerrat cetveline karşı Mona Lisa. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (8 Haziran 2001). Çocuklar bilimkurguyu sever. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (25 Mayıs 2001). Ya çocuklar okursa. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (11 Mayıs 2001). Çocukların aşk ve sevgiyle tanışması. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (4 Mayıs 2001). Bir kara deliktir istanbul alır adamı yutar. *Radikal Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (Ocak- Şubat 1997). Mantıcı kitap satma mantığı. *Türkiye Kitap Kaset Kirtasiye Katalogu, XII*.
- Erdoğan, F. (1996). Okul başarısı ve çocuk kitapları, *Çocuklar İçin Her Şey*. 37-39.
- Erdoğan, F. (6 Ekim 1994). Alt tarafı çocuk kitabı. *Cumhuriyet Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (Kış 1994). Çocuk edebiyatımızın satırbaşları. *Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Derneği Yayın Organı*.
- Erdoğan, F. (18 Kasım 1993). Tuğcu, gözyaşlarım ve annelerim. *Cumhuriyet Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (Nisan 1993). Bebelere balon, çocuklara kitap, *Milliyet Sanat Eki*.
- Erdoğan, F. (18 Şubat 1993). Fadiş’ten ölümsüz Ece’ye. *Cumhuriyet Kitap Eki*.
- Erdoğan, F. (9 Temmuz 1992). Merdiven altı yayıncılık ltd. *Cumhuriyet Kitap Eki*.

- Erdoğan, F. (2 Temmuz 1992). Haydi çocuklar tatile, *okuma bitti. Cumhuriyet Kitap Eki.*
- Erdoğan, F. (6 Mayıs 1992). Çevre kitabı deyince ilk akla gelen. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (14 Eylül 1990). Uzmanından uyarı: Kitabı önce siz okuyun. *Cumhuriyet Kitap Eki.*
- Erdoğan, F. (20 Nisan 1990). Spor, sanat, mizah yok/ çocuk yazarları neler anlatıyor? *Cumhuriyet Kitap Eki.*
- Erdoğan, F. (30 Mart 1990). Okulu çocuğa uydurmak. *Cumhuriyet Kitap Eki.*
- Erdoğan, F. (14 Kasım 1989). Dünya barışı için kitap dostluğu. *Doğan Kardeş.*
- Erdoğan, F. (5 Kasım 1989). Türkiye, uluslararası çocuk yayınları örgütünde. *Çerçeve.*
- Erdoğan, F. (1 Temmuz 1989). Bir varmış, bir varmış. *Çerçeve.*
- Erdoğan, F. (1 Mayıs 1989). Çocuk artık çok şey biliyor. *Çerçeve.*
- Erdoğan, F. (22 Nisan 1989). Kralın damat korkusu. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (1 Nisan 1989). Kavalcının dersi. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (1 Nisan 1989). Çocuk hakları ve çocuk kitapları, *Çerçeve.*
- Erdoğan, F. (18 Mart 1989). Rip Van Vinkle'nin 20 yıllık uykusu. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (11 Mart 1989). Çizmeli kedinin hüneri. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (4 Mart 1989). Sınıf atlama masalı. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (25 Şubat 1989). Altı prensesin gizem dolu dansları. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (18 Şubat 1989). Prensesi kim güldürecek? *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (11 Şubat 1989). 1001 gece masallarından. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (4 Şubat 1989). Andersen'den parmak kız. *Cumhuriyet.*
- Erdoğan, F. (1 Şubat 1989). Resimli kitap, resim- kitap ve Maria'nın derdi. *Çerçeve.*
- Erdoğan, F. (1989). Çocukların kitabı ve büyüklerin malborosu. *Çerçeve.*
- Erdoğan, F. (1989). Süresiz çocuk edebiyatı. *Çerçeve.*
- Erdoğan, F. (1988). Can Göknil ve kitapları. *Çerçeve.*

- Erdoğan, F. (1989). Çocuk yayınları editörlüğü. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* içinde. (76-81). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Erdoğan, F. (1988). İp kimdeydi, kim tutacak? *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* içinde. (93-97). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Erdoğan, F. (1988). Doğan Kardeş'ten bugüne. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* içinde. (105-109). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Erdoğan, F. (Kasım-Aralık 1988). Sanatçı olacak çocuk. *Pembe Bağcık*, 32.
- Erdoğan, F. (Eylül-Ekim 1988). Onlar nerede? *Pembe Bağcık*, 38-39.
- Erdoğan, F. (1988). Frankfurt fuarı'nda çocuk kitapları. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (1988). Kitaplar, dedem ve küçük prens. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (1988). Mıstık'la kırk yılda bir. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (1988). Uçan halı. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (1988). Bir masal bir çizer. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (1988). Çocuk en büyük ozandır. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (16 Kasım 1987). Tente'nin ardından. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (22 Eylül 1987). Çocuk kitapları alanında nazlılık örnekleri. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (7 Temmuz 1987). İki mizahçıdan çocuk öyküleri. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (5 Nisan 1987). Kırmızı başlıklı aşiftenin başına gelenler. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (18 Mart 1987). Alice harikalar diyarında. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (1987). Ve inek de ayın üstünden atladı. *Çerçeve*.
- Erdoğan, F. (Aralık 1987). Bulutlar ne renk? *Pembe Bağcık*, 38-39.
- Erdoğan, F. (Ekim 1987). Aslı ile Acar'ın dünyaya gelişi. *Pembe Bağcık*, 36-37.
- Erdoğan, F. (Nisan 1987). İlle de kitap. *Pembe Bağcık*, 36-38.
- Erdoğan, F. (Şubat 1987). Öyle bir kitap. *Pembe Bağcık*, 36-38.
- Erdoğan, F. (1987). Fatih Erdoğan'la "çocuk açısından resimli kitap" üzerine. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* içinde. (498-500). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

DİĞER KAYNAKLAR

- Akarsu, B. (2006). *Değişen dünya değişen değerler*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Akbaş, O. (2004). *Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akkan, E. İ. (2010). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Cahit Uçuk*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik eğitim sözlüğü*. (2. Basım). İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Alpöge, G. (2011). *Okul öncesinde değer eğitimi*. (4. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktoroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. (5. Basım). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Alyılmaz, S. (2008) Öğretmen adaylarına göre görgü kurallarına aykırı davranışlar. *Izvestiya Vuzov*, 1/2. 136-142.
- Artun, E. (2006). *Anonim Türk halk edebiyatı nesri*. (2. Basım). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ateş, K. (1998). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanları (eğitim-sanat-dil özellikleriyle incelenmesi)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ateş, M. (b.t). *Ziya Gökalp ve çocuk edebiyatı*. www.sosyalbil.selcuk.edu.tr. Erişim: 2 Ocak 2013.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aydın, M. Z. (2012). *Değerler Sandığı Okulda Değerler Eğitimi Materyalleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bacanlı, H. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. (9. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Belet, D. ve Deveci, H. (2008). *Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından incelenmesi*. home.anadolu.edu.tr. Erişim: 29 Aralık 2012

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canatak, A. (2011) İbrahim Alâettin Gövsa'nın çocuk şiirleri adlı eserinin çocuk edebiyatındaki yeri. *Turkish Studies* 6/2. 287-296.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı*. (4. Basım). İstanbul: Esin Yayınları.
- Çalışkur, A. (2010). *Psikolojide değerler ve gençlik*. Ankara: Papatya Yayıncılık.
- Çavuş, M. (2007). *Ali Ulvi Elöve'nin şiirlerinin eğitsel açıdan incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çelikpazu, E. E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*. 6/2. 413-424.
- Demiray, K. (1975). *Türkçe çocuk edebiyatı*. (15. Basım). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Demirel, Ş. (ed.). (2011). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı*. (2. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eğlenceli öyküler dizisi. (b.t). www.mavibulut.com.tr. Erişim: 2 Aralık 2012
- Eryavuz, M. (2011). Her şey olur ama bildiğin gibi olmayabilir, *İyi Kitap*, 23, 36-37.
- Fatih Erdoğan'ın yaşamöyküsü*. (b.t.). www.fatiherdogan.com. Erişim: 20 Kasım 2012
- Geçgel, H. ve Demir, F. (2012). Muzaffer İzgü'nün öykülerinde çocuk ve eğitim teması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1 (3). 329-342.
- Geçgel, H. ve Sarısaçan, E. (2011). Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde çocuk ve eğitim teması, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 164-175.
- Güldiken, K. (27 Kasım 2012). *Editörlük üzerine*. www.facebook.com. Erişim: 10 Ocak 2013
- Gündüz, O. (2012). *İhsan Oktay Anar'ın kurgu dünyası*. (2. Basım). Ankara: Grafiker Yayınları.

- (1997). *Meşrutiyet romanında yapı ve tema I-II*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2011). *Anlama teknikleri I okuma eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikoloji üzerinde araştırmalar*. (4. Basım). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gürel, Z. (1995). *İbrahim Alâettin Gövsa*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hökelekli, H. (2002). *Gençlik, din ve değerler psikolojisi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Kaplan, M. (1987). *Tevfik Fikret devir-şahsiyet-eser*. (2. Basım). İstanbul: Dergâh Yayınları
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (21. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. (3. Basım). Ankara: Engin Yayınları.
- Kaya, D. D. (2010). *Aytül Uncu Akal'ın öykü ve masallarında tema, dil ve eğitim öğeleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kaya, V. (2007). *Cahit Zarifoğlu'nun çocuk kitaplarında temel değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kozanoğlu, A. Z. (2008). *Kolsuz kahramanlar*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (1997). *Sanata felsefeyle bakmak*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Kür, İ. (1991). *Türkiye'de süreli çocuk yayınları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Mert, O., Alyılmaz, S. ve Akbaba, S. (2009). Orhun yazıtlarındaki toplumsal değerlerin öğretmen adayları tarafından algılanma düzeyi üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2/9. 279-287.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. (9. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Okay, C. (1999). *Eski harfli çocuk dergileri*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Öncü, M. (2011). *Mavisel Yener'in romanlarında çocuk ve eğitim teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Özlem, D. (2002). *Değerler sorununda nesnelcilik/ mutlakçılık ve öznelcilik/ rölativizm tartışması üzerine*. Bilgi ve Değer Sempozyumunda sunulan bildiri. Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Öztürk, H. E. (2008). *Batı çocuk klasiklerinde temel değerler*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Poyraz, H. (2007). *Değerlerin kuruluşu ve yapısı*. Değerler ve Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildiri.
- Sarı, G. (2010). *İnsani değerler ve başarı*. İstanbul: Etap Yayınevi.
- Sarıyüce, H. L. (1989). Masal ve çocuk edebiyatındaki yeri. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* (1. Baskı) içinde. (168-175). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. (5. Basım). İzmir: Tudem Yayınları.
- (b.t). *Tevfik Fikret ve çocuk şiirleri*. dergiler.www.ankara.edu.tr. Erişim: 10 Ocak 2013.
- Sınar, A. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Sucu Polat, M. (2002). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiirlerinde çocuk teması*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şahin, A., Maden, S. ve Yılmaz, O. (5-7 Mayıs 2011). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda sunulan bildiri, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Şen, Ü. (2008). *Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletmiş olduğu değerler açısından incelenmesi*. www.sosyalarastirmalar.com. Erişim: 25 Kasım 2012.
- Şimşek, Ş. (2005). *Kemalettin Tuğcu'nun hayatı ve 50 romanından hareketle çocuk edebiyatımızdaki yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- Şimşek, T. (ed.). (2011). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- (2005). Çocuk edebiyatı isimler sözlüğü. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (1. Baskı) içinde. (501-548). Ankara: Öncü Yayınları.
- (2005). Çocuk şiirinde bir öncü duyarlılık: Dağlarca. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı* (1. Baskı) içinde. (402-416). Ankara: Öncü Yayınları.
- (2002), *Çocuk edebiyatı*, Ankara: Rengarenk Yayınları.
- Şirin, M. (1987). Soruşturma 6. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* (1. Baskı) içinde. (528-530). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tural, S. (1992). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Ecdad Yayınları.
- Tümer, C. Ş. (2008). *Mehmet Seyda (Çeliker) hayat/eser*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- (2009). Edebiyat ve çocuk edebiyatına bir kaynak olarak bazı cumhuriyet devri yazarlarının çocukluk anıları ve çocukluk dönemlerini etkileyen şartlar. *Turkish Studies*. 4/1. 1073-1102.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ural, Y. (1987). Yalvaç Ural'la çocuk edebiyatı üzerine. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı* (1. Baskı) içinde. (353-356). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Ünal, C. (1981). *Genel tutumların veya değerlerin psikolojisi üzerine bir araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Üzel, Ö. (2007). *Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yakar, Y. M. (2011). *Mustafa Ruhi Şirin'in Türk çocuk edebiyatındaki yeri ve eserlerinin eğitsel değeri üzerine bir inceleme*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2008). *Çocuk edebiyatı*. (4. Basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. (2. Basım). Ankara: Akçağ Yayınları.

- Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. (2. Basım). Ankara: Ürün Yayınları.
- Yazıcı, S. (2009). *Felsefeye giriş*. Ankara: Öncü Kitap Yayınları.
- Yener, M. (2012) *Gülçin Alpöge'den okul öncesi çocuklara kitaplar*. gunisigikitapligi.com. Erişim: 27.12.2012
- Yılar, Ö. ve Turan, L. (2010). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. (2. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

EK 1: Fatih Erdoğan'la Yapılan Görüşme

Görüşme Tarihi: 19.12.2012

Görüşme Formunu Hazırlayan: Oğuzhan YILMAZ

Hayatınızı çocuk ve çocuk edebiyatına adamanızın nedeni nedir?

Adamak değil de, sevmek diyelim. Bir eylem olarak çocuklara kitap yazmak hoşuma giden bir uğraş. Hem yazmak, hem bu alanda kafa yormak, okumak, yayımlamak, çevirmek, resimlemek... Hepsi.

Çocuklar için ilk edebiyat dergisi olan *Kırmızıfare* özelinde ülkemizdeki çocuk dergiciliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Çocuklara yönelik süreli yayınları 1869'daki Mümeyyiz'le başlatıyoruz. Yani çok yeni sayılmayız bu konuda. Ama tabii, iz bırakan bazı dergiler var: *Çocuk Yuvası*, *Doğan Kardeş*, *Milliyet Çocuk* vb. *Kırmızıfare*'nin farkı özellikle "edebiyat dergisi" vurgusunu sahiplenmesiydi. On bir yıl çıktı ve dergi okuma alışkanlığının 2000'li yıllara girildiğinde silikleşmesiyle birlikte işlevini tüketti.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte çocuk kitaplarının önemini kaybettiği şeklinde bir kanaat günümüzde pek çok kimsenin neredeyse diline pelesenk olmuş. Siz de bu kanıyı taşıyor musunuz?

Tabii ki öyle bir şey yok. Bunu söyleyenler hiç mi herhangi bir kitapçıdan içeri girmemişler? Tersine, çocuk kitapları üretiminde de tüketiminde de bir patlama yaşıyoruz. Çocuk kitabı yayımlamayan yayınevi yok gibi. Önemi de kaybetmedi. Okullarda öğretmenler derslerin yanı sıra çocukların kitap okumasına ciddi olarak ağırlık veriyorlar.

Çocuk edebiyatı konusunda çalışma yapmış bir akademisyen olarak çocuk edebiyatı alanında yapılan akademik çalışmaları yeterli buluyor musunuz? Bu konuda akademik çalışma yapacak kimselere bir öneriniz var mı?

Akademik çalışmalar eskiden çok kaba hatlarıyla konuya yaklaşırdı. Örneğin “Çocuklara kitap okumak neden yararlıdır?” gibi. Ama artık giderek ayrıntılara inmeliyiz. Örnek olsun diye söylüyorum: “Çocuk kitaplarında devrik cümle kullanımının metnin mesajını iletmedeki olumlu ya da olumsuz etkileri” veya “Kitap resimlemesinde soyut ve realist tarz seçiminin edebi metne olan katkısı” gibi... Bir de bu alanda başka ülkelerde yapılmış olan çalışmaların ülkemizde çevrilip yayımlanması gerekir. Bu alanda eksiklik var.

Ülkemizde çocuk kitapları için verilen ödüllerinin sağlam bir temele oturtulmadığı düşüncesindediniz. Sizi bu kanyaya sevk eden sebepler nelerdir?

Sürekli ve saygın ödülleri belirleyen alanında gerçekten yetkin ve tarafsız seçici kurullardır. Kurul üyelerinin de işlerini hakkıyla yapması gerekir. Yani, önce doğru kişiler olmaları, sonra eserlerin tümünü gerçekten okumaları, kararlarının nesnel olması gerekir. Buralarda aksamalar var. Bir de ödülün pazarlama faaliyeti olarak düşünülmemesi, sürekliliğinin gözetilmesi gerekir.

Geçmiş yıllarda yazdığınız kitap eklerinde kitap tanıtımı yapan bir eleştirmen olarak, bir kitabın tanıtımını yapıp yapmamakta sizin namınıza belirleyici olan faktörler nelerdir?

İki etken var; biri öznel, biri nesnel. Öznel olanı o kitabın okur olarak ilgimi çekmesi. Bu ilgi olumsuz da olabilir bazen. Böyle bir kitabın neden yayımlandığına bakıp çileden çıkabilirsiniz. Veya çok seversiniz ve bunu paylaşmak istersiniz. Ne kadar soğuk ve nesnel bakmaya çalışırsa çalışsın, eleştirmenin öznel ve kişisel bir bakışı olur. Nesnel olanı ise genel olarak çocuk edebiyatının gelişimi çerçevesinde o kitabın nerede durmakta olduğunu dile getirme çabasıdır.

Yalnızca çocuklar için kitap yayımlama düşüncesi ile yayın hayatına başlayan ve 1980’den beri bu çizgide devam eden Mavibulut Yayıncılık’ın kurucususunuz. Geldiğimiz noktada çocuk yayıncılığı ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

Bir ürün patlaması yaşanıyor ve bu çok güzel. Ama giderek bunu bir nitelik patlamasının izlemesi gerekir. Yani, artık anne babalar ve çocuklar çoktan seçme şansına sahipler. Eskiden bu yoktu; ellerindekiyle yetinmek zorundaydılar. Ama şimdi “seçme” denen mucizevi dönüştürücü, niteliği öne çıkaracak. Okur, kötüyü, niteliksizi

ayıklayacak ve üretim de kendini gözden geçirecek. Artık “önüne gelen”i yayımlamayacak.

Edebî metinlerin değer eğitimi konusunda bir misyon yüklenmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Bununla aynı ekseninde çocuk eğitiminde edebî metinlerin yeri ne olmalıdır?

Evet. Özellikle etik değerlerin (*çalma, çırpma, yalan söyleme, sözünde dur, hile hurda yapma, başkasının hakkına göz dikme vb.*) çocuklara din dışı metinlerle de sunulması şart. Ama bunu bir misyon kitapları dizisi şeklinde yapamaz. Bunu yapabilecek olanlar yine yazarların kendileridir. Edebî/felsefi bir birikimi olan, dünya kültürünü var eden başyapıtlarla beslenmiş yazarlar çocuklara yazdıkları en basit kurgulu öykülerde bile bu değerleri farkında bile olmaksızın aktarırlar.

Çocuk kitabı yazarlığı özellikle çok yakın bir zamana kadar hafife alınmaktaydı. Gözlemlerinizden hareketle hâlen böyle bir algının olduğunu söyleyebilir misiniz?

Hafife alıyorlardı çünkü bilmiyorlardı. Yazarlar hafife alıyordu çünkü iki satır yazdıklarında çocuk kitabı olacak sanıyorlardı. Boylarının ölçülerini aldılar ve okunmadıklarını gördüler. Yayımcılar da aynı şekilde bir süreçten geçtiler ama dışarıdan gördükleri gibi kolay olmadığını öğrendiler. Ne yazık ki öğrenme süreçlerinin bedeli çocukların yıllarca kötü kitaplarla zehirlenmeleri oldu.

Editörlük kurumu hakkında neler söylemek istersiniz? Editörlük hakkındaki düşüncelerinizden hareketle çocuk kitabı editörünün sahip olması gereken özellikleri söyleyebilir misiniz?

Editör yayın hayatının süzgecidir. Yayımlanmış tüm kitapları okuyan bir okurdan da fazlasını okuyan kişidir çünkü yayımlanmamışları da okur. Okur ve seçer. Onun yaptığı seçim bizim okuduklarımızı belirler. Kötü seçimler yaparsa kötü kitaplar okuruz (çocuklar okur.) Çocuk kitapların editörlüğü yeni yeni yola girmeye başladı. Öğretmen emeklisi olmanın, iki çocuk yetiştirmiş olmanın, çocukları sevmenin değil de edebî bir birikimi olmanın editörlüğün asıl koşulu olduğu öğrenildi yavaş yavaş.

Yabancı dilden Türkçeye eser kazandıran bir çevirmen kimliğiyle çocuk kitaplarında yaşanan çeviri problemlerinin neden kaynaklandığını ifade edebilir misiniz?

İyi çeviri kaynak dili değil, hedef dili iyi bilmekle doğru orantılı bir şeydir. Bakıyorsunuz, kolejde okumuş. Öğrendiği dili iyi biliyor ama Türkçe olarak yeterince kitap okumadığı, Türkçe edebiyatla beslenmediği için belki doğru ama yavan ve lezzetsiz bir metinle karşı karşıyasınız.

Çocuk edebiyatının kuramsal boyutu üzerine de düşünen bir kimlik olmanız, çocuklar için yazmanızda size kolaylık sağlıyor mu? Başka bir deyişle akademisyen olmak, çocuklar için yazmanın bir ölçütü mü?

Hayır. Yazmak tümüyle ayrı bir şey. Bu alanda profesör olabilirsiniz ama yazmak edebî bir uğraş ve kendi farklı mecrasında kuralsız, amaçsız, ölçüsüz, rotasız sürüklenir “sarhoş tekne” misali... Akademisyenlik ise tersine, kurallı, disiplinli, ölçülü ve başı sonu belirli bir disiplindir.

Okul öncesi dönem için kaleme aldığınız “Artık Kendim Okuyabilirim” dizisinde çocuk kahramana isim verilmeyişin özel bir nedeni var mıdır?

Birinci tekil şahıs olarak başlamıştım yazmaya. Öyle kaldı. Keşke öyle yapmasaydım ve üçüncü tekil yazıp bir isim verseydim dediğim oldu ama artık çok geç galiba.

Eserlerinizde “Kırmızı Başlıklı Kız, kurt, Fareli Köyün Kavalcısı” gibi bir kısım masal motiflerinden istifade etmeniz gelenekten yararlandığının bir göstergesi olabilir mi? Bu durumdan hareketle çocuk edebiyatında gelenekten yararlanma fikrini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Benim o motifleri kullanmamın arkasında “gelenekten yararlanma” gibi bir planlı amacım yoktu. Öykünün kendiliğinden getirdiği şeylerdi onlar. Öyküye gerekli oldukları için konuk oldular. Ama bir kavram olarak gelenekten yararlanmanın sakıncası yok. İlle de olmalı da diyemem.

Okul öncesi dönem için kurguladığınız eserlerinizde çocukların günlük hayatta korktuğu fantastik kahramanlar oldukça şirin ve farklı gösterilmiş. Bundaki gayeniz nedir?

Çocuklar aslında korkmaz; biz onlara korkmaları gerektiğini “öğretiriz.” “Yemeğini yemezsen öcü gelir!” derken sesimizle, mimiklerimizle öyle bir sunarız ki bu “bilgi”yi çocuk “demek ki korkulacak bir şey” der. Sonra da “çocuğum öcülerden korkuyor” der, kendimizi kandırırız. Benim kullanma amacım sadece öykünün doğal akışı içinde gerekli bulmam, hepsi bu.

Gardner’in Çoklu Zekâ Kuramı’ndan etkilenerek yazdığınız “Öykülerle Çoklu Zekâ Geliştirme Etkinlikleri” eğitimin edebiyattan ayrı düşünülemeyeceğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir mi?

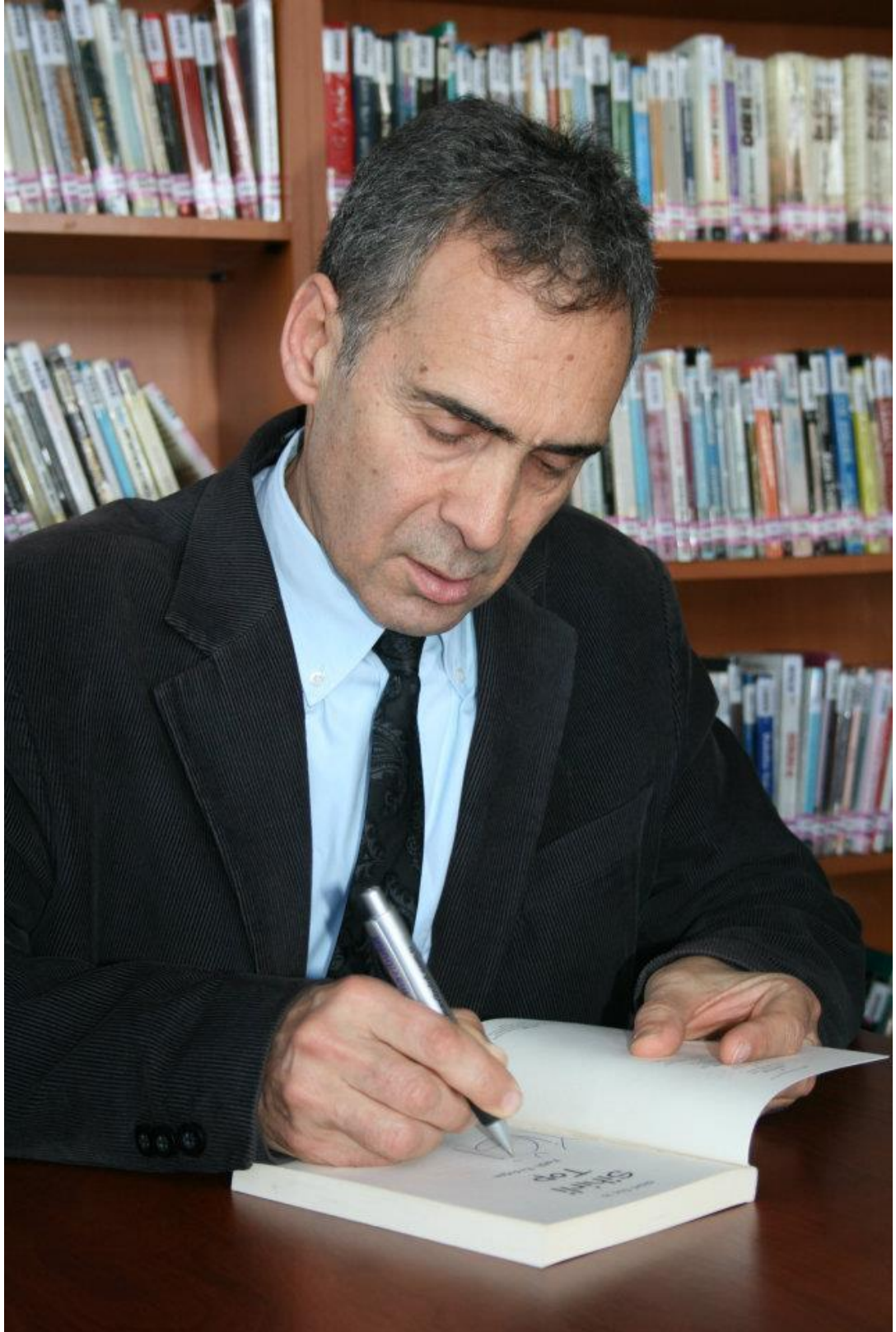
Eğitim ve edebiyat ayrıdır. O dizide çocuklara öyküler üzerinde uygulama çalışmaları yaptırarak farklı zekâ türleri alanında gelişmelerini amaçladık.

“Sihirli Dizi” de Ali Sırça ve Cefa Muhtar gibi kahramanlar vasıtasıyla güncelle bağlantı kurmanız nasıl değerlendirilmelidir?

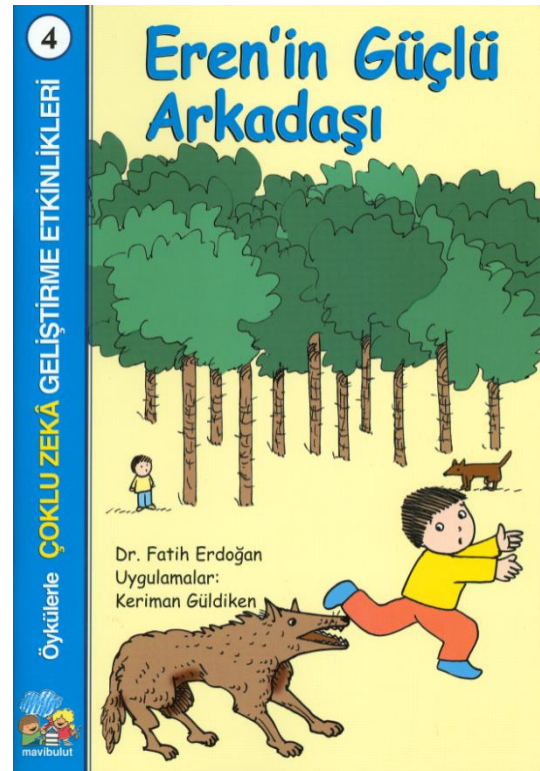
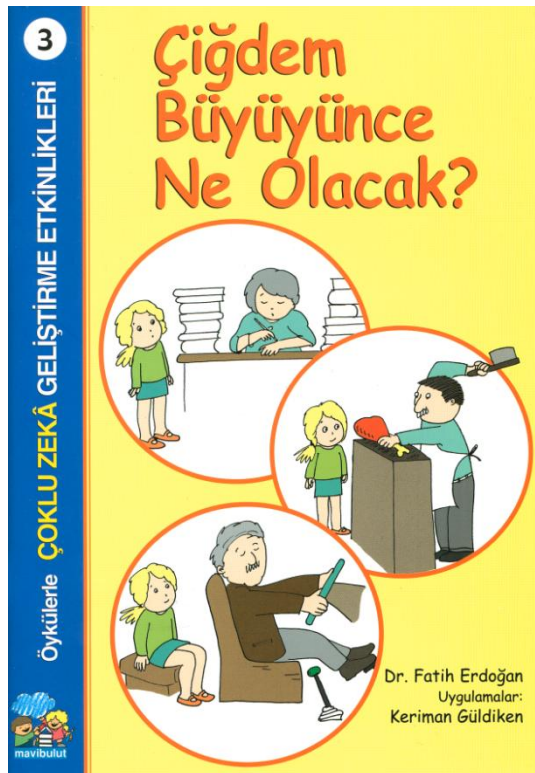
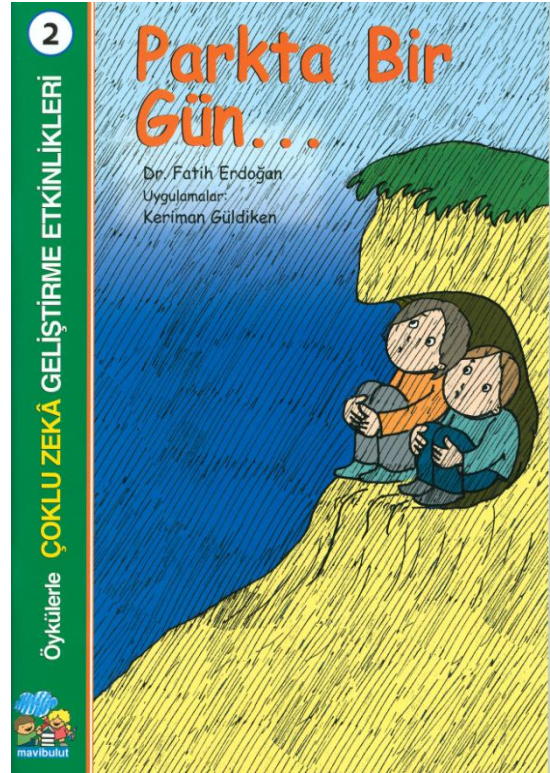
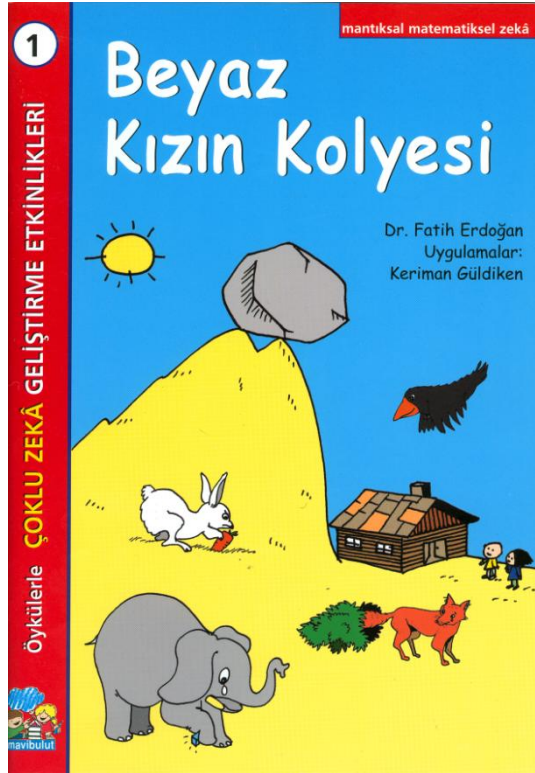
Güncellik çok tercih edilmez aslında. Bir süre sonra Cefa Muhtar esprisini çocuklar anlamıyor olacak. Ama yazarken güncelliği malzeme olarak kullanmak mizahı kolaylaştırıyor.

Eserlerinizde çocuğu saygı duyulması gereken bir birey olarak ön plana çıkarıyorsunuz. Bu kitaplarınızda çocuğu özne kılmanızın bir yansıması olabilir mi?

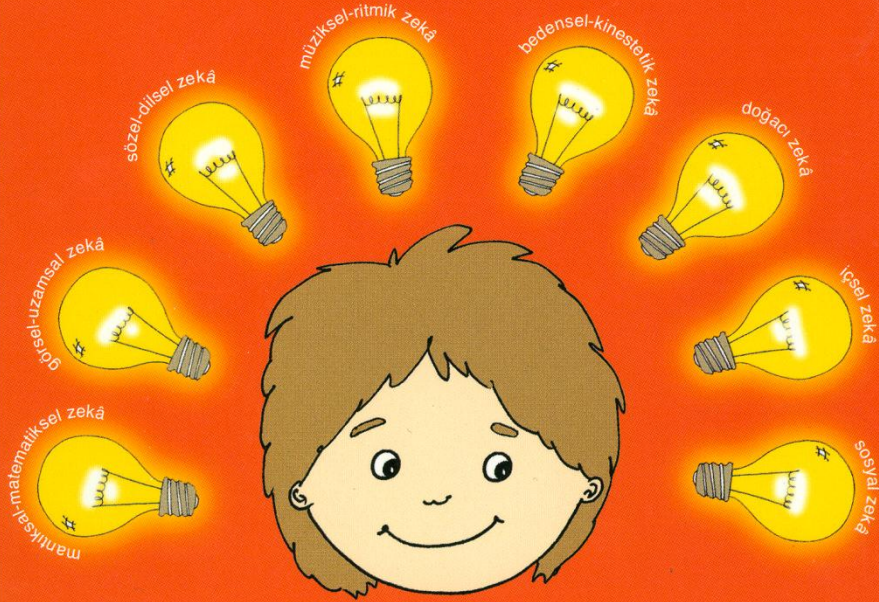
Yo, aslında bu benim özel hayatımda da çocuklara nasıl davrandığımla ilgili. Babamdan bana kalan bir miras; hiçbir zaman bana çocuk gibi davranmamıştı, beş yaşında bile benimle yetişkin gibi konuşurdu. Öyle ki çevrem bile dikkatini çekerdi (ve herhâlde güldürürdü) benim öyle büyük büyük konuşmalarım.

EK 2: Fatih Erdoğan' a Ait Bir Fotoğraf

EK 3: Fatih Erdoğan'ın Eserlerinden Birkaçının Kapakları

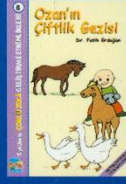
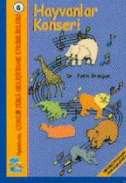
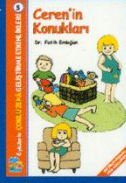
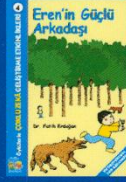
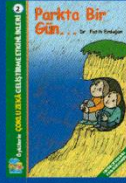
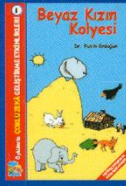
Öykülerle ÇOKLU ZEKÂ GELİŞTİRME ETKİNLİKLERİ KILAVUZU

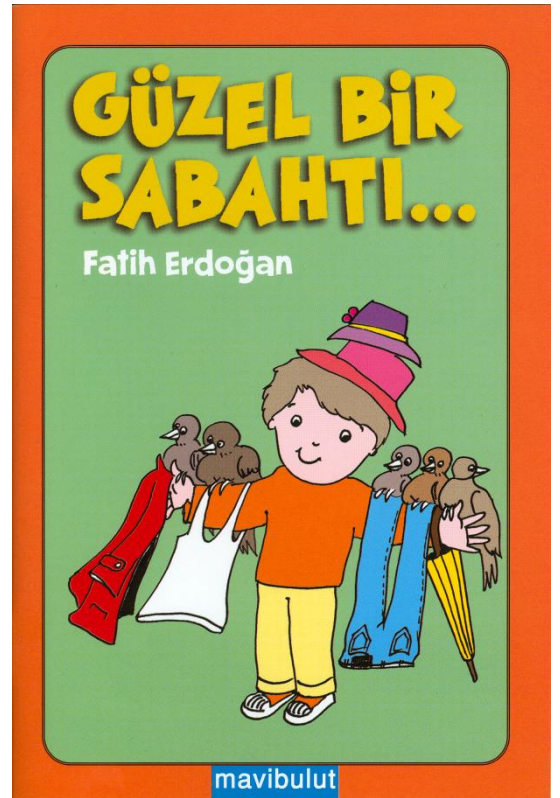
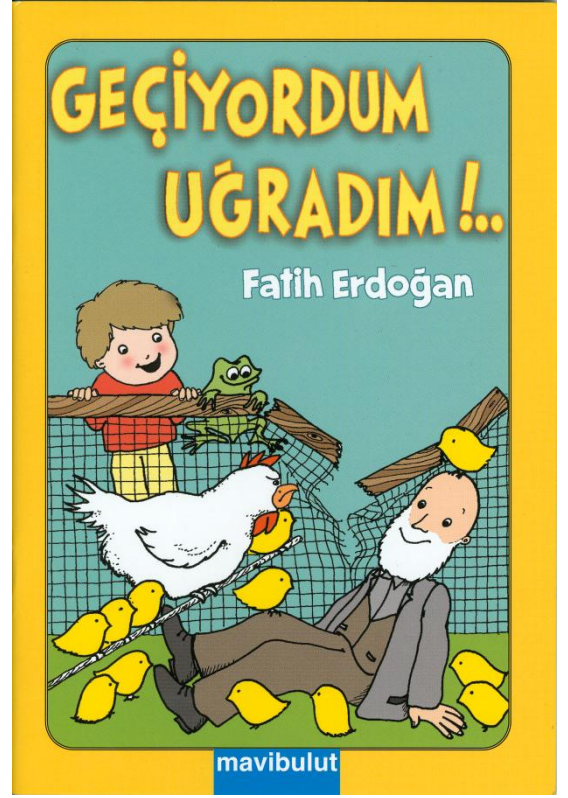

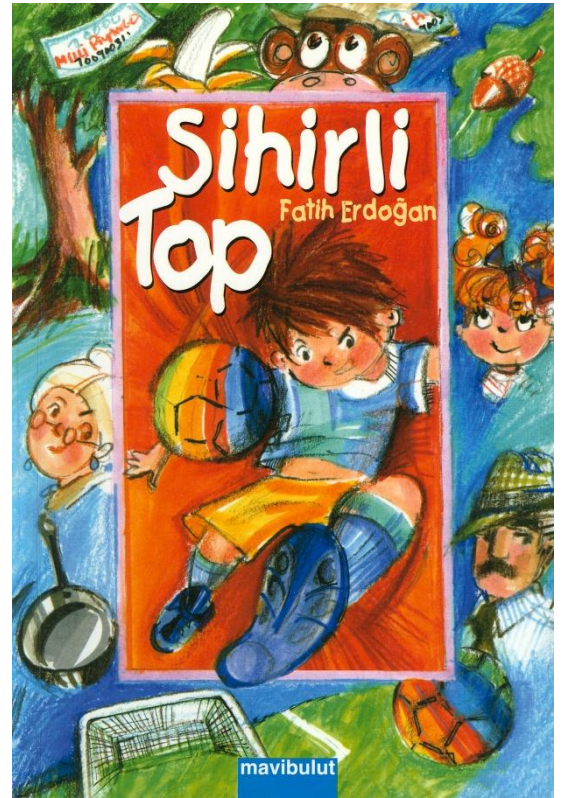
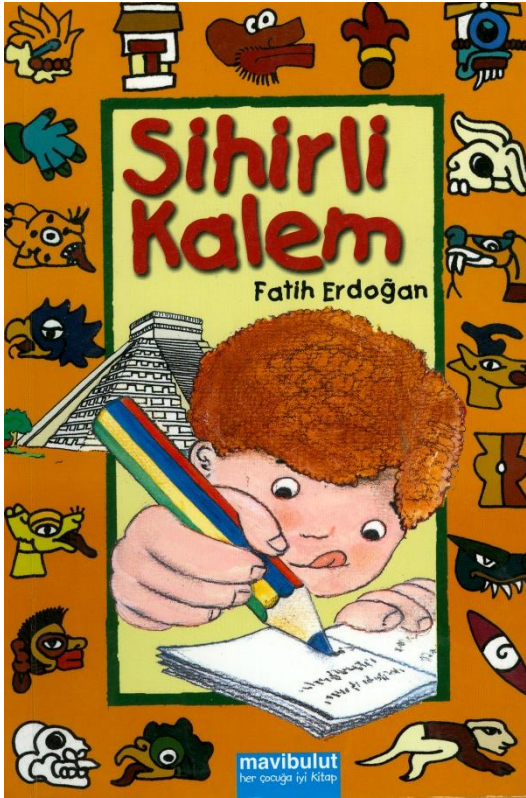
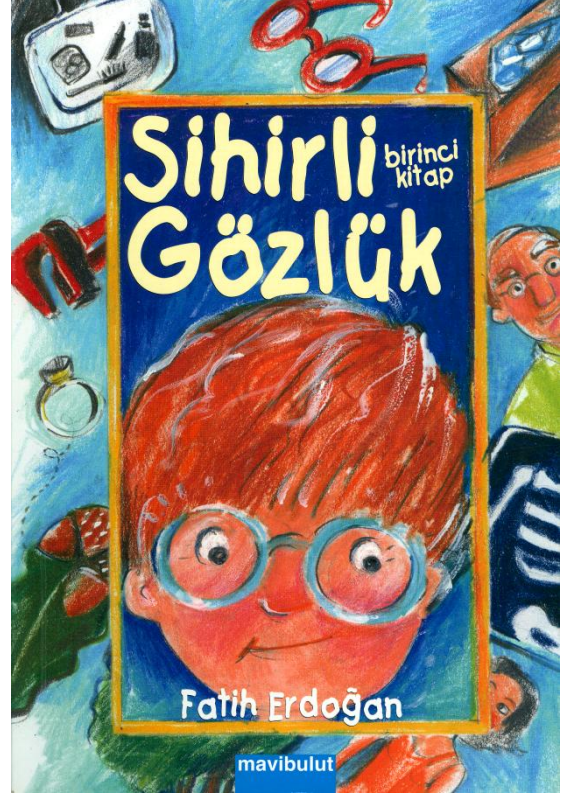
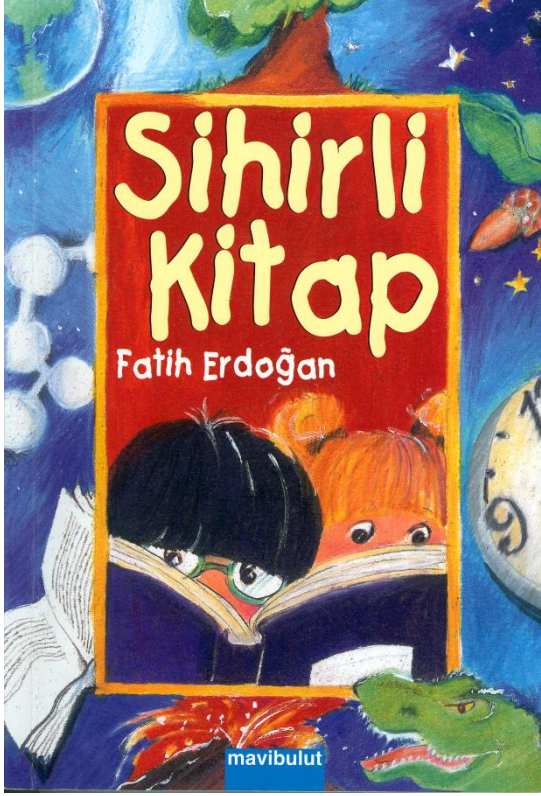
Hazırlayanlar:

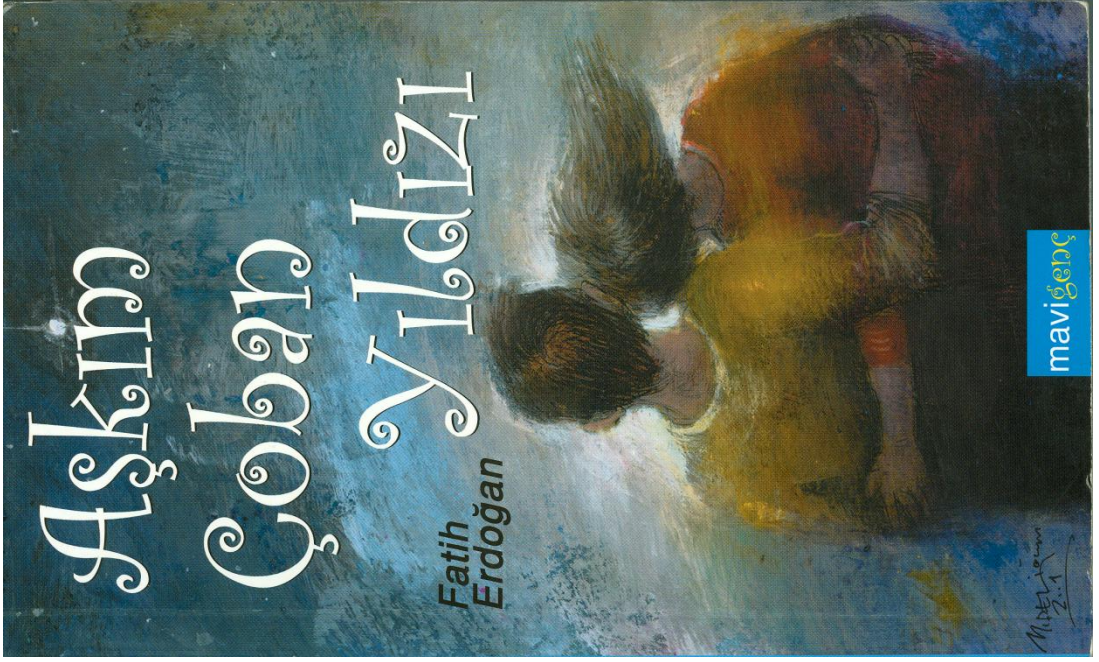
Dr. Fatih Erdoğan, Keriman Güldiken

mavibulut

eğlenceli
öyküler

5

kakalar günü

Fatih Erdoğan

7+

prensi olmayan masal kitabı

Fatih Erdoğan

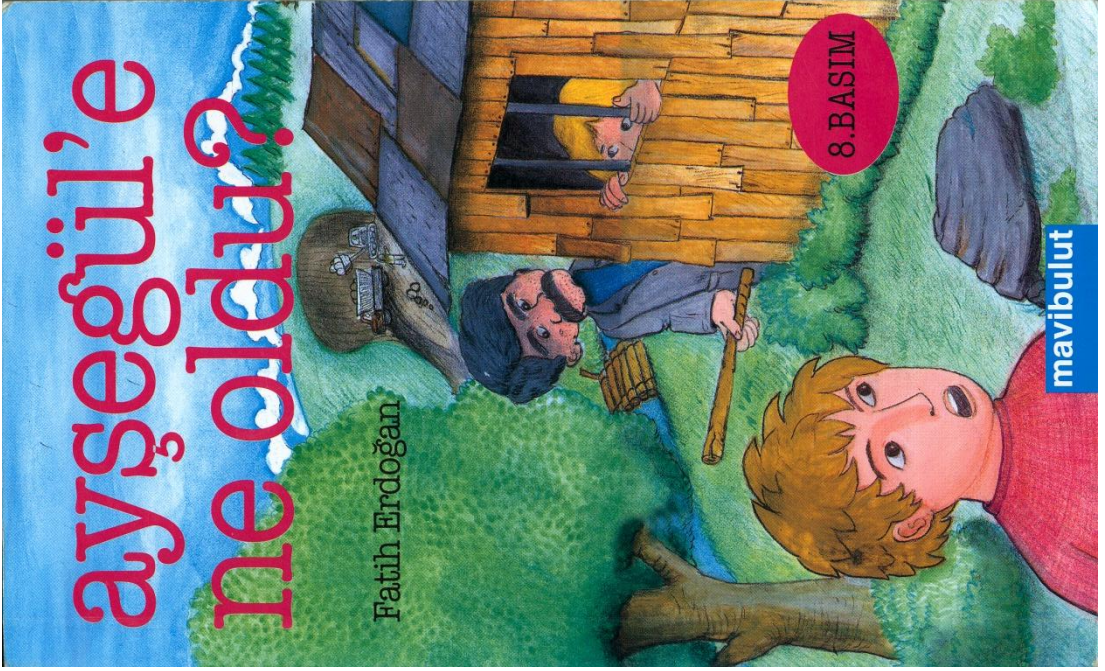
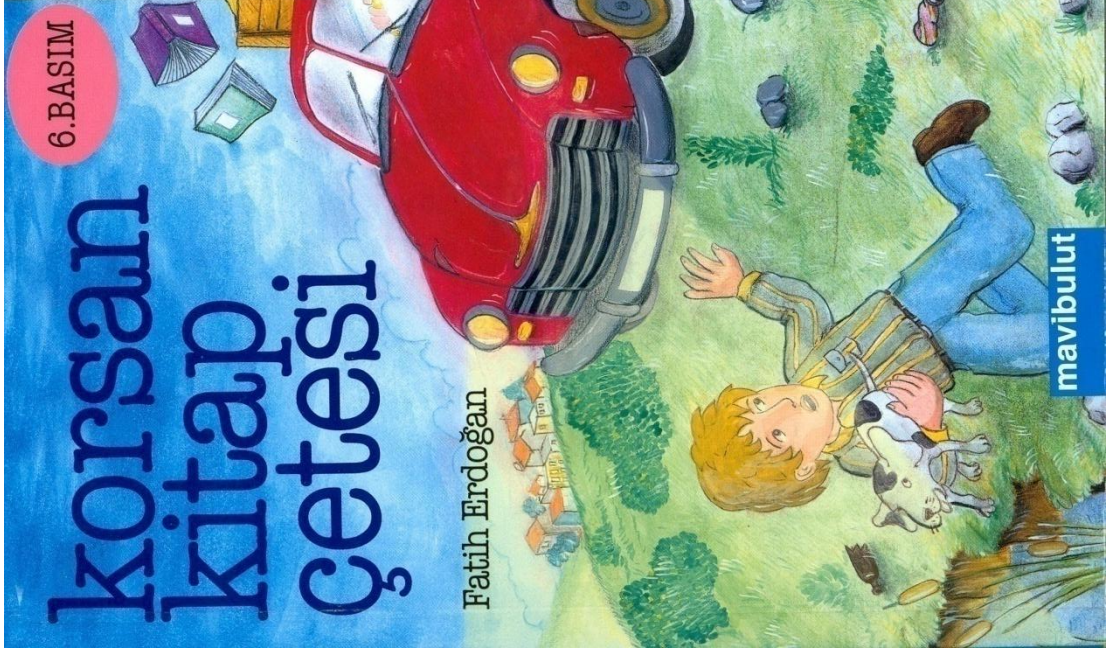
eğlenceli
öyküler

4

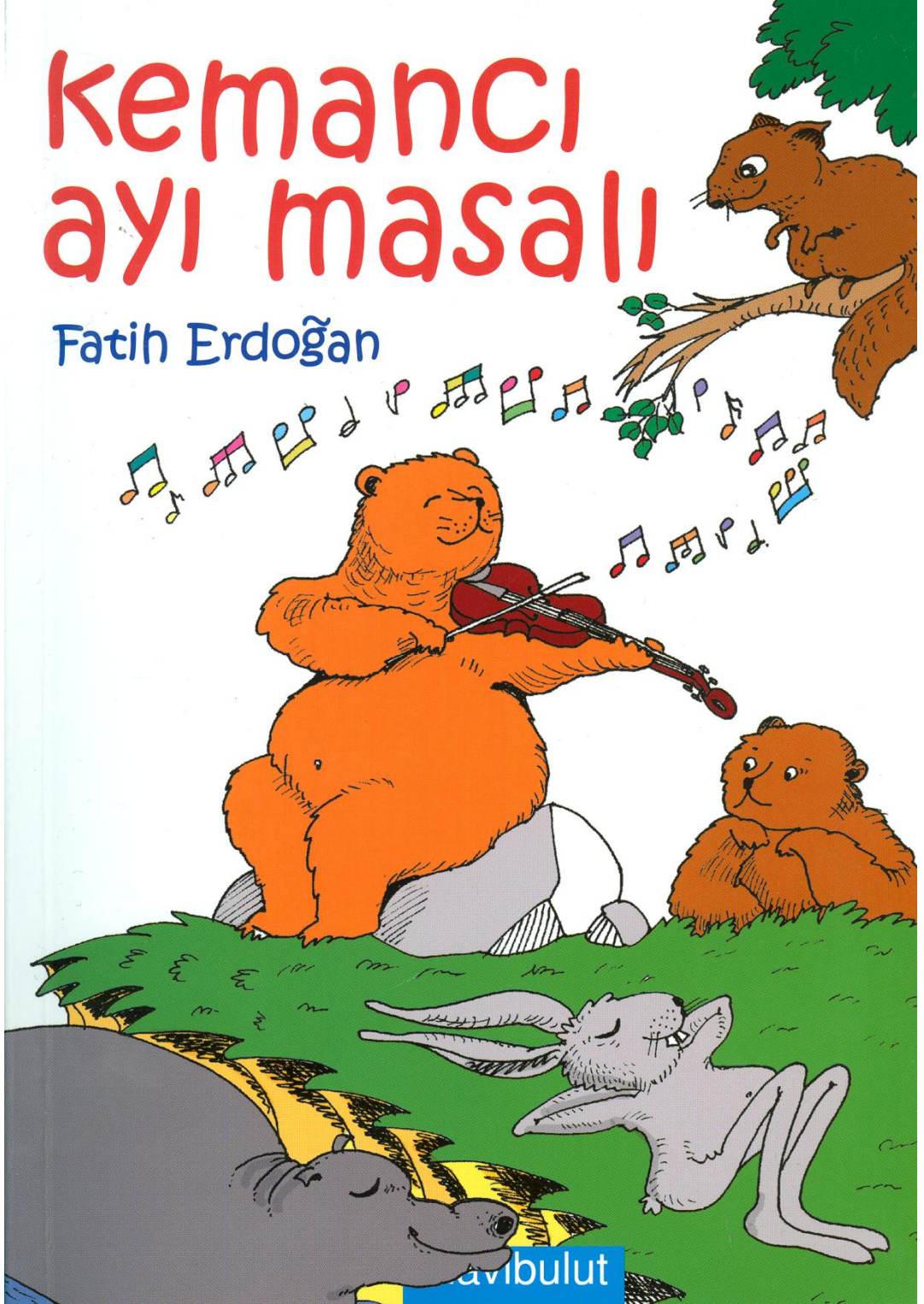
7+

mavibulut
her çocuğa iyi kitap

kemancı ayı masalı

Fatih Erdoğan

fa usta'nın kemanları

Roman

tiyatro

9+

fatih erdoğan

mavibulut

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Oğuzhan YILMAZ
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzincan, 23.07.1986
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği-2007.
Yüksek Lisans Öğrenimi	Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Öğretimi-2006.
Bilimsel Faaliyetleri	<p>Yılmaz, O. (2012). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dil Bilgisi Becerilerinin Sosyokültürel Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: Erzincan Örneği. <i>Türkish Studies</i>. 1251-1266.</p> <p>Yılmaz, O. (2011). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Erzincan Örneği. <i>Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi II</i>, 167-179.</p> <p>Kara, R. ve Yılmaz, O. (2011). Erzincan Türkülerinde Gurbet Teması. <i>Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi II</i>, 389-400.</p> <p>Kara, R. ve Yılmaz, O. (2010). Dede Korkut Hikâyelerinde Sosyal Hayat. <i>Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi I</i>, 193-211.</p> <p>Bahar, H., Uludağ, E. ve Yılmaz, O. (2010). Türkçe I Yazılı Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin (TÜYATÖ) Geliştirilmesi. <i>Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi</i>, 108-126.</p> <p>Şahin, A., Maden, S. ve Yılmaz, O. (5-7 Mayıs 2011). <i>İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi</i>. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda sunulan bildiri, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.</p>

İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Mamahatun 17 Şubat İlköğretim Okulu, Erzincan Üniversitesi
İletişim	
E- Posta Adresi	oyilmaz@erzincan.edu.tr